MAVİSEL YENER'İN ROMANLARINDA ÇOCUK VE EĞİTİM TEMASI

(Yüksek Lisans Tezi)

Merve ÖNCÜ

2011

T.C.

ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRKÇE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

MAVİSEL YENER'İN ROMANLARINDA ÇOCUK VE EĞİTİM TEMASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

Merve ÖNCÜ

Tez Danışmanı

Yrd. Doç. Dr. Hulusi GEÇGEL

Çanakkale – 2011

TAAHHÜTNAME

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum **"Mavisel YENER'in Romanlarında Çocuk ve Eğitim Teması"** adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Tarih

21./07/2011

Merve ÖNCÜ

İmza

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Merve ÖNCÜ'ye ait **"Mavisel YENER'in Romanlarında Çocuk ve Eğitim Teması"** adlı çalışma, jürimiz tarafından Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak oybirliği ile kabul edilmiştir.

Üye Prof. Dr. Kemal YÜCE

Üye Yrd. Doç. Dr. Hulusi GEÇGEL

(Danışman)

Üye Yrd. Doç. Dr. Mustafa Aydın BAŞAR

Tez No : 408127

Tez Savunma Tarihi: 01.07.2011

ONAY

Doç. Dr. Hamit PALABIYIK

Enstitü Müdürü

22/07/2011

MAVİSEL YENER'İN ROMANLARINDA ÇOCUK VE EĞİTİM TEMASI

ÖZET

Çocuk bir toplumun geleceği olduğu için çocukların eğitilmeleri, geleceğe hazırlanmaları, toplum için büyük önem taşımaktadır. Bu noktada, çocuk eğitiminde çocuk edebiyatının, önemli bir rolü olduğu ortaya çıkmaktadır. Çünkü çocuk edebiyatı çocukların zevklerine, duygu ve düşüncelerine, büyüme ve gelişmelerine katkı sağlamak için gerçekleştirilen bir edebiyattır.

Batıda Aydınlanma Çağı ile birlikte çocuk yazını doğarken bizde çocuk edebiyatının gelişimi Tanzimat Dönemi'yle olmuştur. Tanzimat'tan önce çocuklara yönelik yazılan kitaplarda yazarlar, çocukların seviyelerine inememişlerdir. Tanzimat Dönemi'ndeki çocuk edebiyatı kitapları da çevirilerle sınırlı kalmıştır. Cumhuriyet'in ilanıyla çocuk edebiyatı yazarlarının ve eserlerinin sayısı artmıştır. Bugün de pek çok çocuk yazarı, çocuklar için kitaplar yazmaktadır. Bu yazarlardan biri de Mavisel YENER'dir.

Asıl mesleği diş hekimliği olan ve yayın hayatına, çocuklara yazayım diye başlamayan yazar; şiir, öykü, roman ve masaldan oluşan, 49 adet çocuk edebiyatı eseri meydana getirmiştir. Eğitmek ve öğretmek gibi bir çabaya girildiğinde, edebiyatın doğasından uzaklaşılacağına inandığı için hiçbir zaman eğitici olma kaygısı olmamıştır. Onun tek derdi çocuklara ileride okuyacakları iyi yazınsal yapıtların peşine düşebilmeleri için o tadı verebilmektir. Ucu açık metinlerle çocukları düşündürmeyi sevmektedir. Yazara göre, ders kitabı tatsızlığında, öğüt veren kitaplar çocuğun kitapla bağını git gide gevşetecektir. Çocuk kitaplarındaki eğitici yan mutlaka satır aralarına gizlenmiş iletiler biçiminde olmalıdır. Ayrıca işin edebi yanı ve eserlerde dilsel değişkenler asla göz ardı edilmemelidir. Çocuklar için yazarken çocuğun ilgileri, sorunları, dili anlaşılmalıdır. Çünkü çocuk yazını geleceğin edebiyat okurunu yetiştirecektir.

THEME OF CHILD AND EDUCATION IN MAVİSEL YENER'S NOVELS

ABSTRACT

Educating and making the children get prepared for the future is very important fort he society as the child is next generation of the community. At this point, it appears that children's literature has an important role in child education. Because children's literature is a kind of literature that is certified to contribute children's pleasure, sense and thought, growth and development.

The progress of children's literature within us happened with Tanzimat period (the political reforms in 1839 and the time following) while it progressed with Age of enlightment in the west. Authors, on the limited and exhorting book that was intended for children before Tanzimat, did not manage to appeal children's level in respect to their subjects and contents. Children's literature books in Tanzimat period also became limited with translations. With the declaration of Republic, the number of children's literature authors and works of art have increased. Today many children's authors write books for children. One of these authors is Mavisel YENER.

The author (Mavisel YENER), whose real occupation is dentist and who has not started her literature life with the purpose of writing for children, has written 49 children's literature works consisting of poem, story, novel and tale. The author has never had the anxiety about being didactic, as she believes that you become alienated from the nature of literature while trying to have an effort such as educating and teaching. Her unique purpose is to give children the taste in order for them to go in search of good literary works that they will read in the future. She loves making children think with open-ended texts. According to the author, books always giving advice will lessen children' relationship with books. Educative side in children's book must be in the hidden prompts between the lines format. Furthermore, the literary side and linguistic changes in the works should never be ignored. While writing for the kids, children's interests, problems and their language should be understood. Because children's literature will bring up literature readers of future generations.

ÖNSÖZ

Çocuğu önemseyen, çocukları geleceğin yapı taşları olarak gören her toplum, kendi çocuk edebiyatını oluşturmuştur. Çünkü çocukluk döneminde, fiziksel olduğu kadar zihinsel ve sosyal yönlerden de dengeli ve sağlıklı yetişmeyen bir çocuk o toplum için gelecekte büyük bir sorun teşkil edecektir. Çocukluğunda edinemediği pek çok bilgi ve olumlu alışkanlığın eksikliğini, çocuk kadar o toplum da gelecekte muhakkak hissedecektir. Eğitim, çocuğa kendisinin ne olduğunu göstererek, kendini tanımasına, bilmesine yardım etmektedir. Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisine baktığımızda da temel ihtiyaçlardan sonra gelen güven, sevgi, saygı gibi üst düzey ihtiyaçların giderilmesinde, eğitimin önemi bir kez daha ortaya çıkmaktadır. Ancak günümüzün eğitim anlayışı geçmişin sert, kuralcı, sabit, katı eğitim anlayışından daha farklıdır. Günümüzde çocuk eğitiminde, çocuk dünyasında büyük yeri olan "oyun, merak ve hayal" ile "hoşgörü" ön plana çıkmaktadır. İşte çocuk ve onun dünyasındaki bu "oyun, merak ve hayal" çocuk eğitimi ile çocuk edebiyatını bir araya getirmektedir. Çocuk edebiyatı "oyun, merak ve hayal" kavramlarını esas alarak ortaya koyduğu ürünler ile çocuğu eğitme, sosyal açıdan topluma kazandırma işlevini gerçekleştirmeye çalışmaktadır. Bu konuda çocuk edebiyatı yazarları bir eserin edebi yanını göz ardı etmeden çocuğun seviyesine inme ve ona iletiler gönderme konusunda büyük çaba göstermektedirler. Her ne kadar yazarken eğitici ve öğretici olma gibi bir yaklaşımı olmasa da yazdığı eserlerde satır aralarına gizlediği eğitici iletilerle çocuk eğitimine verdiği önemi gösteren bir yazarımız da Mavisel YENER olmuştur. Mavisel YENER art arda yayımlanan "Mavi Elma, Evinden Kaçan Masal, Üşengeç" adlı kitaplarıyla çocuk edebiyatı alanına girmiş; gerçeklerin masal, masalların gerçek olduğu bir ülkede yaşatmaya başlamıştır bizi.

"Çocuklar çoğaldıkça, kötülükler azalır." diyen sanatçı çocuk edebiyatı alanında 49 eser meydana getirmiştir. Bunlardan 11 tanesi çocuk romanıdır ve biz bu çalışmamızda bu 11 romandan 8 tanesinde çocuk ve eğitim temasının ne boyutlarda ele alındığını, yazarın çocuk ve eğitim kavramları konusundaki düşüncelerini ortaya koymayı hedefledik.

Çalışmamız dört ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, edebiyat ve çocuk edebiyatı kavramları üzerinde durulduktan sonra, çocuk edebiyatında roman ve çocuk romanlarında bulunması gereken özelliklerin neler olduğu anlatılmıştır. Problem ortaya

koyulmuş ve tanımlanmıştır. Araştırmanın amacına, önemine ve sınırlılıklarına yer verilmiştir.

Araştırmanın yönteminin yer aldığı ikinci bölümde verilerin toplanması, çözümlenmesi ve yorumlanmasında izlenen yol ile ilgili açıklamalar yer almış, araştırmanın evren ve örneklemi ortaya koyulmuştur.

Araştırmanın amacına dayalı olarak, ortaya konulan bulgular üçüncü bölümde ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Bu bölümde Mavisel YENER'in hayatı, sanatı ve eserleri konusunda bilgi verilmiştir. Mavisel YENER'in çocuk edebiyatı, çocuk ve eğitim üzerine düşünceleri hakkındaki bulgular ortaya koyulmuş, YENER'in romanlarındaki çocuk ve eğitim teması ele alınmış, elde edilen bulgular her romanın kendi içinde ortaya koyulmaya çalışılmıştır.

Romanların tamamının incelenmesinden ve değerlendirilmesinden sonra ulaşılan sonuçlar ve öneriler ise dördüncü bölümde ortaya koyulmuştur.

Bu çalışmanın alt yapısı, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalında gördüğüm, lisansüstü eğitim derslerinden oluşmaktadır. Hocalarımızın her birine teşekkürlerimi sunarım. Uzun ve yorucu bir çalışma döneminde tamamlanan bu tezin planlanması, yürütülmesi ve sonuçlandırılmasında, önemli katkıları olan değerli hocam ve danışmanım Yrd. Doç. Dr. Hulusi GEÇGEL'e ve eğitim hayatımın her aşamasında beni cesaretlendiren, maddi manevi desteklerini her zaman benden esirgemeyen aileme teşekkürlerimi sunarım.

Çanakkale 2011 Merve ÖNCÜ

İÇİNDEKİLER

ÖZET ……. i

ABSTRACT ……..... ii

ÖNSÖZ …….. iii

İÇİNDEKİLER …… v

BÖLÜM I ……... 1

GİRİŞ …… 1

1.1. Edebiyat ve Çocuk Edebiyatı ……... 1

1.1.1. Çocuk Edebiyatında Roman ……... 6

1.1.2. Çocuk Romanlarında Bulunması Gereken Özelliler ……... 8

1.2. Problem ……... 13

1.3. Amaç ……... 16

1.4. Önem ……... 17

1.5. Sınırlılıklar …….. 19

BÖLÜM II …… 21

ARAŞTIRMA YÖNTEMİ …….. 21

2.1. Araştırma Modeli …… 21

2.2. Evren ve Örneklem ……. 21

2.3. Verilerin Toplanması …….. 22

2.4. Verilerin Analizi ve Yorumlanması …… 22

BÖLÜM III ……... 23

BULGULAR VE YORUMU ……... 23

3.1. Mavisel Yener'in Hayatı …… 23

3.1.1. Eserleri …….. 24

3.1.1.1. Şiirleri ……. 24

3.1.1.2. Öyküleri …….. 25

3.1.1.3. Masalları ……..... 26

3.1.1.4. Romanları ……... 26

3.2. Mavisel Yener'in Çocuk Edebiyatı, Çocuk ve Eğitim Üzerine Düşünceleri …...27

3.3. Mavisel Yener'in Romanlarında Çocuk ve Eğitim Teması …… 28

3.3.1. Mustafa Kemal'in Kayıp Seslerinin İzinde Romanının Özeti …….. 30

3.3.1.1. Mustafa Kemal'in Kayıp Seslerinin İzinde Romanında Çocuk ve Eğitim Temasına Ait Bulgular …….. 38

3.3.1.1.1. Çocuk Eğitiminde Yanlış Aile Tutumları …… 38

3.3.1.1.2. Tarih, İstanbul'un Tarihi Yerleri ve Biyoloji Konularında Eğitici Bilgiler …….. 41

3.3.1.1.3. Günümüz Medya Dünyasına Yönelik Eleştiri ……. 42

3.3.1.1.4. Eski eğitim Sistemine Yönelik Eleştiri ……... 43

3.3.1.1.5. Tarihe, Cumhuriyete, Kültürel Mirasa Sahip Çıkmanın Gerekliliği 44

3.3.1.1.6. Bilimin, Bilimsel Buluşların Kötüye Kullanılmasının Yanlışlığı ... 46

3.3.2. Mavi Zamanlar Romanının Özeti …….. 46

3.3.2.1. Mavi Zamanlar Romanında Çocuk ve Eğitim Temasına Ait Bulgular 51

3.3.2.1.1. Kültürel Mirasa Sahip Çıkma …….. 54

3.3.2.1.2. Allianoi, Arkeoloji, Fizik Konularında Eğitici Bilgiler …….. 54

3.3.2.1.3. Öğretmen ve Ebeveynlerin Tutumlarına Yönelik Olumlu ve Olumsuz Eleştiriler …….. 57

3.3.2.1.4. Öğrenmede Merakın, Hayal Etmenin ve Geniş Düşünebilmenin Yeri ve Önemi ……... 60

3.3.3. Sırsayar Romanının Özeti ……... 61

3.3.3.1. Sırsayar Romanında Çocuk ve Eğitim Temasına Ait Bulgular …… 66

3.3.3.1.1. Karma Eğitim Vurgusu ……... 67

3.3.3.1.2. Türkçe Sözcük Kullanmaya Özen Gösterme …….. 67

3.3.3.1.3. Ergenlik Dönemi ve Bu dönemin Çocuklar Üzerindeki Etkileri … 68

3.3.3.1.4. Yalan Söylemenin Yanlışlığı …….. 71

3.3.3.1.5. Tarihi Yerler, Çömlek Yapımı, İzci Selamı Gibi Çeşitli Konularda Eğitici Bilgiler …….. 71

3.3.3.1.6. Önyargılı Davranmanın Yanlışlığı …….. 72

3.3.3.1.7. Çocuk ve Ebeveynler arasındaki Çatışmalar ……... 73

3.3.3.1.8. Hak, Adalet Anlayışı ……... 75

3.3.3.1.9. Batıl İnançların Yanlışlığı …….. 76

3.3.3.1.10. Öğretmenlerin Yanlış Tutum ve Davranışları …….. 77

3.3.3.1.11. Okul Konusunda Ailelerin Baskıcı tutumlarının Yanlışlığı ……. 77

3.3.3.1.12. Günlük Tutmanın Önemi ve Gerekliliği …….. 78

3.3.4. Mavi Elma Romanının Özeti ……. 79

3.3.4.1. Mavi Elma Romanında Çocuk ve Eğitim Temasına Ait Bulgular ….. 82

3.3.4.1.1. Mağara Dünyası, Yılın Oluşumu, Yarasalar Gibi Değişik Konularda Çocuğu Eğitici Bilgiler ……..... 83

3.3.4.1.2. Geleneksel Bilgiler ……..... 84

3.3.4.1.3. Doğayı, Doğal Güzellikleri ve Zenginlikleri Korumanın Önemi.. 84

3.3.4.1.4. Ebeveyn Davranışlarına Yönelik Olumlu ve Olumsuz Eleştiriler.. 85

3.3.4.1.5. Çocuklarda Görülen Kıyaslama Davranışı ve Olması Gerekenler.. 89

3.3.4.1.6. Renklerin Yaşamdaki Yeri ve Önemi …… 90

3.3.4.1.7. Çocuk Dünyasında Bilmece, Bulmaca ve Oyunların Yeri ……... 90

3.3.5. Dolunay Dedektifleri 1 - İz Peşinde Romanının Özeti ……. 91

3.3.5.1. Dolunay Dedektifleri 1 - İz Peşinde Romanında Çocuk ve Eğitim Temasına Ait Bulgular …….. 95

3.3.5.1.1. Türkçe Sözcükler Kullanma Konusundaki Hassasiyet ……..... 97

3.3.5.1.2. Kaş, Kobra zehri, Kayıp Mezarlar Hakkında Eğitici Bilgiler … 99

3.3.5.1.3. İnsanlara Karşı her Zaman Dikkatli Olunmalı …… 100

3.3.6. Dolunay Dedektifleri 2 – Dehşet Mektuplar Romanının Özeti …….. 101

3.3.6.1.Dolunay Dedektifleri 2 – Dehşet Mektuplar Romanında Çocuk ve Eğitim Temasına Ait Bulgular …… 105

3.3.6.1.1. Öğretmen Tipleri ve Bunların Öğrenci Gözüyle Değerlendirmesi 106

3.3.6.1.2. Kutlama Programlarının Sadece Belli Prosedürlerin Yerine Getirilmesi Olarak Görülmesi…….. 111

3.3.6.1.3. Ebeveynlere Yönelik Eleştiriler …… 111

3.3.6.1.4. Eğitimin Çocuğun İhtiyaçlarına Dönük Olması ……..... 112

3.3.6.1.5. Birlikteliğin, eşitliğin ve Demokrasinin Önemi …… 114

3.3.6.1.6. Yerel yönetimlerin de Eğitime Destek Vermesinin Gerekliliği 115

3.3.6.1.7. ‘Bilim Adamı’ İfadesinin Yanlışlığı ……. 116

3.3.6.1.8. Eğitim Kurumlarının Taşıması Gereken Nitelikler ……... 116

3.3.6.1.9. Tarihi Bilmenin ve Dünya Mirası ile Doğal Güzelliklere Sahip Çıkmanın Gerekliliği ve Önemi …….. 117

3.3.6.1.10. Sosyal Hayatın engellilere Uygun Hale Getirilmesinin gerekliliği ve Önemi ……. 118

3.3.6.1.11. Tarih, Coğrafya, Bilim Gibi Çeşitli Konularda Çocukları Eğitici Bilgiler …… 119

3.3.6.1.12. Geleneksel Motiflere ve Renklerin Anlamlarına İlişkin Eğitici Bilgiler …… 123

3.3.6.1.13. Önyargılı Olmanın ve Önyargılı Davranmanın Yanlışlığı …. 124

3.3.6.1.14. Tarih ve Atatürk’le İlgili Eğitici Bilgiler ……..... 124

3.3.6.1.15. Roman Hakkında genel Bir Değerlendirme …… 125

3.3.7. Dolunay Dedektifleri 3 - Mumya Dükkânı Romanının Özeti ……... 126

3.3.7.1. Dolunay Dedektifleri 3 - Mumya Dükkânı Romanında Çocuk ve

Eğitim Temasına Ait Bulgular …… 132

3.3.7.1.1. Mardin ve Yöresine Ait Eğitici Bilgiler ……. 133

3.3.7.1.2. Sağlıkla İlgili Eğitici Bilgiler ……. 134

3.3.7.1.3. Mumyalama Sanatı, IP Numarası, Kufi Yazı, Lapis Lazuri Madeni, Elektronik Eczane Gibi Çocuk Dünyasında Pek Bilinmeyen Konularda Eğitici Bilgiler …… 136

3.3.7.1.4. Kırım-Kongo Kanamalı Ateş Hastalığı İlgili Eğitici Bilgiler … 137

3.3.7.1.5. Ebeveynlere Yönelik Eleştiriler ……. 138

3.3.7.1.6. Hukukla ilgili Eğitici Bilgiler …… 140

3.3.7.1.7. Romanla İlgili Genel Bir Değerlendirme ……140

3.3.8. Önce Çocuklar Düşledi Romanının Özeti …….. 141

3.3.8.1. Önce Çocuklar Düşledi Romanında Çocuk ve Eğitim Temasına Ait Bulgular …….. 143

3.3.8.1.1. Kültürel Mirasa Sahip Çıkma …… 144

3.3.8.1.2. Uluslar Arası İşbirliğinin, Görüş Alışverişinin, Arkadaşlığın, Birlikteliğin Önemi …… 145

3.3.8.1.3. Yanlışta Israrcı Olmama ……... 147

3.3.8.1.4. Başarmak İçin Hayal Kurmanın Gerekliliği …….. 147

3.3.8.1.5. Önyargılı Olmanın Yanlışlığı …… 147

3.3.8.1.6. Bergama Yöresine ve Geleneksel Uygulamalara Ait Bilgiler ... 148

3.3.8.1.7. Roman Hakkında Genel Bir Değerlendirme …….. 148

BÖLÜM IV ……. 150

SONUÇLAR VE ÖNERİLER …….. 150

4.1. Sonuçlar …… 150

4.2. Öneriler ……. 154

KAYNAKÇA …….. 155

EKLER …… 158

EK 1: Mavisel Yener'in Bir Fotoğrafı ……. 158

EK 2: Allianoi'nin Çeşitli Fotoğrafları …… 159

EK 3: Romanların Kapak Resimleri ……. 160

BÖLÜM I

GİRİŞ

Eğitimin amacı insanların toplum içinde sağlıklı ve uyumlu yaşamalarını sağlamaktır. Bunun için de kendisine çeşitli araçlar seçer. Eğitimin kendisine seçtiği araçlardan birisi de edebiyattır. Eğitim, edebiyat aracılığıyla insanlara, özellikle de çocuklara, daha etkili bir şekilde ulaşmayı hedeflemiştir. Bu nedenle de eğitim konusu pek çok yazarın eserinde kendisine yer bulmuştur. Eserlerinde eğitim konusunun yer bulduğu sanatçılardan birisi de Mavisel YENER'dir. Ancak Mavisel YENER'in de belirttiği gibi edebiyatı sadece bir eğitim aracı olarak görmek de yanlıştır. Edebiyat eserinde ele alınan eğitim ve unsurlarının edebiyatın güzellik ve estetiğinden yoksun olmaması da gerekir.

1.1. Edebiyat ve Çocuk Edebiyatı

Edebiyatın varlığı, insanlık tarihi kadar eskidir. İnsan, var olduğu günden bu güne çeşitli yaşam ve gelişmelerin içinde yer almıştır. Yaşadığı bütün bu olay ve gelişmeleri ifade etme yolu olarak da edebiyatı seçmiştir.

> "Herkes kendinde var olanı konuşur, söyler. İnsanın iç dünyasının zenginliği karşısında, kelimelerin yetersizliği ortadadır. İnsanın duygularını, ruh halini anlatmaya, bazen binlerce kelime yeterli olmayabilir. Her insanın söyledikleri, söyleyemediklerinden daha azdır. İnsan konuşurken ve yazarken elindeki bütün imkânları kullanır ama yine de konuşmak istediklerini konuşamaz, yazmak

> istediklerini yazamaz. Bundan dolayı insan bu sorunu gidermek için değişik yollar bulmuştur. Bu yollardan birçoğunu da insana edebiyat sunmuştur." (Lokman 2007: 35)

> "Genel anlamıyla edebiyat, insanın duygu, düşünce ve toplum yaşamını, doğayla ilişkilerini söz ve yazıyla, etkili bir dil ve güzel bir biçimle anlatmayı amaç edinen bir sanat dalıdır." (Bezirci, Göker 1993: 13).

Yani edebiyat, insan zihninde ve ruhunda var olanların söz ve yazı ile hayat bulmasıdır.

Arapça "edeb" kökünden gelen edebiyat sözcüğü "iyi ahlak, terbiye, nezaket, görgü, kural, usul" vb. anlamlar taşımaktadır. İslamiyet'ten önce de sonra da insanı iyi ve güzel olana ulaştıran şeyler edeb kavramı içerisinde değerlendirilmiştir.

> "Türkçede edebiyat kelimesini bugünkü anlamda ilk kullanan, Tanzimat Dönemi sanatçılarından Şinasi olmuştur. Namık Kemal de edebiyat kelimesinin anlamını daha da belirginleştirmiştir. Tanzimatçılar, edebiyatın edep kavramıyla ilgisine önem vermişlerdir. Onlara göre, toplumu kalkındırmak ve yüceltmek amacını taşıyan edebiyat edep dışı bayağı sözlerle yapılamaz. Ahlaksızlığın ve çirkinliğin edebiyatta yeri olmaması gerekir." (Kabaklı 1983: 1).

Edebî bir eserin biçim yönüyle haz uyandırırken, içerik bakından yararlı olmakta olduğunu belirten Genç, edebiyatın işlevlerini de şöyle sıralamaktadır. (2007: 26-31):

1. Edebiyat eskiden kalma bir "şey" (arkeolojik eser) değil bir sürekliliktir.
2. Şiir bir çeşit "bilgi"dir. Bu bilgi esere ait bir bilme değil, eser yoluyla iletilen gerçekliğe (hakikat) ilişkin olan bilmedir.
3. Edebiyat ya "tip"lerle ya da özel şeylerle ilgilenir. Çünkü edebiyat, tarih ve biyografiden daha genel, fakat psikoloji ve sosyolojiden daha özeldir.
4. Edebiyattaki romanların ve tiyatro eserlerinin okura "insan psikolojisi" bakımından bilgi vermek gibi değerli bir yönü vardır.
5. Edebiyat, fen bilimlerinin gelişmemiş olduğu zamanlarda bazı hakikatleri keşfetmiştir. Bundan dolayı edebiyat keşfeder, fen bilimleri bu keşifleri kanıtlar görüşü ileri sürülmüştür.
6. Şiirin belirli bir şeyin gerçekleştirilmesi mi yoksa sanat yoluyla bir seziş ve anlayış mı olduğu konusunda kesin bir şey söylemek güçtür.

7. Şiir, felsefe (fen bilimleri, bilgi, akıl, sağduyu) kadar ciddi ve önemlidir, aynı zamanda hakikate denk bir özellik taşır.

8. Edebiyat, "propaganda"dır. Ona bu işlevi yükleyenler, yazarın hakikati arayıp bulan bir kimse değil, insanları ona inandıran bir kimse olduğunu benimsemişlerdir.

9. Edebiyatın önemli bir işlevi, Aristo'nun kullandığı bir terim olan "catharsis" yani insan ruhundaki gerilimleri boşaltma, ferahlatma veya temizlemedir.

10. Edebiyattan maksat edebiyattır. O bir araç değildir ve ona başka bir görev verilemez. Psikoloji, sosyoloji ve tarih, edebiyattan yararlanabilir, ancak edebiyatın gayesi bu bilimlere hizmet etmek olmamalıdır. Çünkü edebiyat eseri, ruhları hazırlar, sanatın güzelliklerini dile getirir, hakikati olduğu gibi değil, lâyık olduğu gibi gösterir.

11. Sanat ideal olanı yansıtır.

12.Edebiyat başkaldırıcı ve özgürleştiricidir… İleri endüstri toplumlarında sanat-edebiyat, duygu ve düşünceleri birleştirerek insanı hayatın anlamı üzerine düşünmeye yöneltir ve teknolojiye esir düşmüş insanı özgürleştirir.

13. Edebiyat bir toplumun gelişmesinde ışıklı bir yoldur, ışıktır. Toplum düzenini, sağlam ilkelerle bütünleştirir. İnsanı doğruya, güzele ve iyiye sevk eden kuvvettir.

Batı dillerinde de edebiyat karşılığı olarak literatür (Litterature) terimi kullanılır. Bu terim, Latince güzel yazı anlamına gelen Littaree'den türemiştir. Tanzimat'tan beri kullanılan edebiyat sözü, kullanıldığı yere göre farklı anlamlar kazanır. Bu anlamlardan bazıları şunlardır:

Bir çağın bir toplumun ya da bir akımın etkisiyle üretilmiş eserleri anlatmak için kullanılır: Türk Edebiyatı, XVIII Yüzyıl Edebiyatı, Klasik Edebiyat vb.

Belli bir alanla ilgili eserler de edebiyat sözcüğüyle karşılanır: Hukuk Edebiyatı, Tıp Edebiyatı vb.

Bugüne kadar pek çok sanatçı, edebiyatın kendince tarifini yapmıştır. Burada bunlardan birkaçına örnek vereceğiz:

"Edebiyat, yazma sanatı ile ilgili kaidelerden bütünü ve uygulama bu kaidelere uygun eserleri de içine alan disiplindir." (Bilgegil 1977: 428).

"Edebiyat; Hayatın yer yer çelişir görünen gerçeklerini idrak ettikten ve onların içinden birtakım ayıklamalar, seçmeler, değiştirmeler ve eklemeler yaptıktan sonra lisanın imkânlarından faydalanarak, yeni bir bütünlük, özel bir yapı

> haline getirmek, seviyesi yüksek bir haberleşme vasıtası kılmak üzere yapılan çalışmaların sonunda ortaya konan kompozisyondur." (Tural 1993: 57).

> "Güzel sanatların ana kollarından birisi edebiyattır. Bütün sanat dalları gibi edebiyat da insanın kimliğini belirleyen güzellik duygusu ve güzele olan ilgisinin; tabii ve metafizik güzellikler karşısında hissettiği hayranlık duygusu ve heyecanın sonucu olarak dille yarattığı bir sanat; suni bir güzelliktir." (Çetişli 2001: 15).

> "Güzel bir üslupla meydana getirilmiş sözlü ve yazılı eserlere de edebi eser denir." (Kabaklı 1983: 2).

> "Söylenen her söz, yazılan her yazı edebiyat açısından değerli olamaz. Bir ürünün edebi değer taşıdığının söylenebilmesi için bazı özellikler söz konusudur. Öncelikle edebi eser sanat kaygısıyla yazılır, okuyanı etkiler. Edebiyat ürünü, güzel anlatımlı, sağlam düşünceli ve özlü olmalıdır. Eser zamanın süzgecinden geçebilmeli, toplumca anlaşılmalı, beğenilmelidir. Ancak bu yolla edebi eser, toplum yaşamında duygu, düşünce, değer ve inanç, hayal ve coşku birliği yaratır; toplumu bazı ortak ölçülerde buluşturur." (Bezirci, Göker 1993: 14).

Edebiyat, zaman içinde hitap ettiği yaş dönemlerine göre bölümlere ayrılmaya ve çeşitli isimler almaya başlamıştır: Çocuk edebiyatı, yetişkin edebiyatı gibi.

> "Çocuk edebiyatı, edebiyatın bütün alanlarında ve söz sanatlarında bulunan niteliklerin tamamını içinde barındıran, ancak kendisine seçtiği hedef kitlenin özelliklerini yetişkinler için yazılan edebi türlere göre daha fazla göz önünde bulunduran bir alandır. Hayata, ahlaka ve yüksek değerlerle çocuğun gelişimine ait değerlere daha çok önem vererek, bunların ön plana çıkmasına dayanan bir alandır." (Aytaş, Yalçın 2002:6).

Kaynaklarda çocuk, iki yaşından ergenlik çağına kadar süren büyüme dönemi içinde bulunan insan yavrusu; henüz ergenlik dönemine girmemiş kız ve erkek olarak tarif edilmektedir. Çocukların büyüme ve gelişim dönemlerinde sağlıklı ve düzgün bir kişilik geliştirebilmeleri için çocuklara yönelik her alanda dikkatli olunması gerekir.

Çocuk edebiyatı çocuklar için meydana getirilen bütün sözlü ve yazılı eserleri kapsar. Masallar, öyküler, romanlar, anılar, biyografik eserler, gezi yazıları, şiirler, fen ve doğa olaylarını anlatan yazılar vb. yetişkin edebiyatında olduğu gibi çocuk edebiyatında da yer alabilir. Ancak bu eserlerin de tıpkı yetişkinler için hazırlanan eserler gibi güzel ve

etkili olmaları gerekir. Bu nedenledir ki çocuk edebiyatını "Usta yazarlar tarafından özellikle çocuklar için yazılmış olan ve üstün sanat nitelikleri taşıyan eserlere verilen genel ad" diye de tanımlayabiliriz (Oğuzkan 2003:3).

> "Geçmiş yüzyıllarda çocuk edebiyatı, çocuğun edebiyatı gibi kavramlara çok fazla önem verilmiyordu Genelde yetişkinler için üretilen edebiyat ürünlerinin çocukların ilgisini çeken bölümlerinin çocuk edebiyatı malzemesi olarak kullanılmasının yeterli olacağı kabul ediliyor ve daha çok öğretici öğelere ağırlık veriliyordu." (Meriç 1986: 307).

> "İnsan hayatında çok kısa bir dönemi kapsadığı için çocukluk dönemini ve bu dönemde elde edilen tecrübeleri önemsiz gören kimi araştırıcılar, bu dönemin etki ve biçimlendirmeler açısından diğer dönemlerden daha önemli olduğunu göz ardı etmiş olurlar. Kimileri de, yetişkinlere göre yazılmış eserlerin basitleştirilmiş ve kısaltılmış şeklinin çocuk edebiyatı olması gerektiğini söyler. Bu görüşü savunanlar, çocuğun kendilerinden farklı olarak minik bir yetişkin olarak görülmesini isterler. Bu görüşü görmezlikten gelirler. Çocuğun yetişkinlerin isteği doğrultusunda yetiştirilmesi için, okuyacağı eserlerin tamamen öğretici ve özellikle ahlaki değerler taşıması düşüncesi de ileri sürülmektedir. Hâlbuki çocuk edebiyatı diğer türlerden ayrı değildir. Edebiyatın bütün değer yargıları, çocuk edebiyatı için de geçerlidir. İyi bir çocuk edebiyatının yalnızca eğitici ve öğretici olması ahlaki değer yargılarını içermesi yetmez aynı zamanda onun edebi değer taşımasına estetik zevk ve düşünce içerisinde kaleme alınmasına ihtiyaç vardır." (Aytaş, Yalçın 2002:5).

> "Çocuk, bugün çocuktur ama yarının genci, öbür günün büyüğüdür. Bu gerçek, özellikle büyükler tarafından çok iyi anlaşılmalıdır. Bugünün çocuğunu ihmal etmek, yarınları ihmal etmek demektir. Çocuklar hiçbir alanda ihmal edilmemelidir. Hele de insanın ilk gelişim dönemleri diye de adlandırabileceğimiz ve insanın şekillenmesinde en önemli dönem olan çocukluk çağında çocuğu edebiyattan, edebi zevkten ve hazdan mahrum etmek çok büyük yanlışlık olacaktır.
>
> Bellenmesi gereken, onlarla aynı dünyanın üzerinde yaşasak da, dünyalarımızın birbirinden farklı olduğudur. Biz onların bu dünyasında bazen başrolü, bazen yardımcı rolleri, bazen de figüran rolleri oynarız. Gerçekte ve çoğunlukta onların hayatlarında başrolü hep kendileri oynarlar. Hayatlarının merkezinde hep kendileri vardır. Anne baba için en önemli onlardır ama onlar için en önemli olan kimdir ya da nedir sorusuna cevap vermek çok da kolay değildir.
>
> Çocukça yaşamak, çocukça düşünmek, çocukça sevmek, kendini onların yerine koymak, onlar gibi konuşmak, düşünmek oldukça zordur. Onun için çocuk edebiyatıyla ilgi eser verenlerin çocuğun dilinden çok iyi anlaması, onun dünyasını çok iyi tanıması, ideal bir anne baba olması ideal bir aile bireyi olması gerekir.

> Çocuğun hayal dünyasının zenginliği göstermektedir ki çocuklar göremediklerimizi görüyor, duyamadıklarımız duyuyor, hissedemediklerimizi hissediyor, düşünemediklerimizi düşünüyorlar. Basit gördüğümüz, önemsemediğimiz şeyleri basit görmüyor, önemsiyorlar. Aldırmadığımız şeylere aldırıyor, takılmadığımız şeylere takılıyorlar. Bunun yanı sıra büyük gördüklerimizi küçük, küçük gördüklerimizi de büyük görmektedirler.
>
> Çocuk kendinden bir şeyler bulduğu ya da bulacağı şeylere ilgi gösterir. Onun hayal dünyasına giren ürünleri ortaya koymak için de çocukların çok iyi tanınması ve çocuk ruhuyla hareket edilmesi gerekir. "Çocuklukla" "çocuğa görelik" aynı şey değildir. Çocuk edebiyatı çocukların dil gelişimine katkıda bulunan, onların edebi ihtiyaçlarını karşılayan; çocuklar için çocuklara göre yaratılmış edebiyattır." (Dursunoğlu, Lokman 2007: 31-32).

1.1.1. Çocuk Edebiyatında Roman

Roman türü, insanların duygu, düşünce, deneyim ve hayallerini anlatmak için en çok seçtikleri edebi türdür.

Çocuklar okumaya başladıkları ilk yıllarda masala ve masalımsı eserlere ilgi duyarlar. Ancak 10 yaşından itibaren artık masal çağları bitmiş yeni yaşantıları tanıyabileceği romanlar ilgi sahalarının içine girmiştir. Öğretmen ve ailelerin burada görevi nitelikli romanlar bulabilme konusunda çocuğa yardımcı olmaktır. Çocuk romanlarının taşıması gereken niteliklere geçmeden önce romanın ne olduğu ve Türk Edebiyatında nasıl bir gelişim gösterdiğine kısaca bir bakalım:

> "Roman genellikle şöyle tanımlanır: Olmuş veya olması muhtemel olayların anlatıldığı uzun soluklu eserlere roman denir. "Roman" sözcüğü Roma İmparatorluğu içindeki halkların kullandıkları bozulmuş Latinceye verilmiş addır. Roman dilleriyle yazılan destan ve halk hikâyelerine vaktiyle roman denmiştir. Bu terim daha sonra belli bir yazınsal türün adı olmuştur." (Kudret 1980: 271).

> "Tanzimat Döneminde Jules Verne'den ve La Fontaine'den yapılan çeviriler, Türk çocuk edebiyatının gelişimine katkıda bulunmuşlardır. "80 Günde Devriâlem", "Dünya'nın Merkezine Yolculuk", "Denizler Altında 20.000 Fersah", "İki Yıl Okul Tatili" gibi Jules Verne'den çevrilmiş olan kitaplar, yetişkinler için yazılmış olmasına rağmen çocukların macera ruhuna seslendiği ve bazılarında çocuk kahramanlar olduğu için çocuklar tarafından da ilgiyle

okunmuştur. La Fontaine'den yapılan çeviriler ise anlatılmak istenenler hayvanlarla verildiği için yine çocuklar tarafından ilgiyle karşılanmıştır.

1910'da yayınlanan Ebubekir Hazım Tepeyran'ın "Küçük Paşa" adlı eseri kahramanı çocuk olan ilk romanımız olması nedeniyle önemlidir. Çocuk romanının gelişmesi ancak Cumhuriyet Dönemi ile başlar. Tarihi romanlarıyla dikkat çeken Abdullah Ziya Kozanoğlu "Kızıl Tuğ" (1923), "Atlı Han" (1924) "Türk Korsanları" (1926) gibi romanlardaki serüvenlerle çocukların zevkle okudukları kitaplar olmuşlardır. Mahmut Yesari'nin "Bağrı Yanık Ömer" (1930) ve Reşat Nuri Güntekin'in "Kızılcık Dalları" (1932) da yine çocukların ilgisini çekmiş romanlardır. Huriye Öniz'in "Köprü Altı Çocukları" (1936) Cahit Uçuk'un "Türk ikizleri" (1937) çocuklara seslenen eserler olmuşlardır.

Uzun yıllar çocuk romanları yazmış olan ancak eserleri sanatsal ve eğitsel açıdan tartışılan Kemalettin Tuğcu, "Saadet Burcu" (1943), "Küçük Sevgili" (1946) "Küçük Mirasyedi" (1969) "Sokak Köpeği" (1975) vb. romanlarıyla bir dönem çocukları tarafından okunmuştur.

1964'te "Doğan Kardeş" yayınlarının düzenlediği çocuk romanı yarışmasında Mehmet Seyda'nın "Bir Gün Büyüyeceksin" adlı romanı birinci, Vâlâ Nurettin ve Nihal Karamağralı'nın "Korkusuz Murat"ı ikinci, Talip Apaydın'ın "Toprağa Basınca" adlı romanı ise üçüncü olmuştur.

Gülten Dayıoğlu uzun zaman çocuk romanı türünde en önemli isimlerden biri olmuş ve Fadiş birçok çocuk tarafından okunmuştur. "Yurdumu Özledim" (1977), "Ben Büyüyünce" (1979), "Dünya Çocukların Olsa" (1981), "Akıllı Pireler" (1982), "Işın Çağı Çocukları" (1984), "Ölümsüz Ece" (1985), "Tuna'da Uçan Kuş" (1992) adlı romanları da çocuklar tarafından yine ilgiyle okunmuştur. Muzaffer İzgü de yine eserleriyle çocukların dünyasını aydınlatmıştır.

Niyazi Birinci, Cahit Zarifoğlu, Tarık Dursun, Ayla Kutlu, Hasan Kallimci, Sadettin Kaplan, Nur İçözü, Melek Güngör, Aslı Der, Zeynep Cemali de ilgiyle okunan yazarlarımızdan bazılarıdır." (Nas, 2002: 249; Şimşek, 2004 a: 106).

Çocukların okudukları metinler onlara; bilgi sunma, bakış açısı sunma, estetik yaşantılar sunma olmak üzere üç alanda fayda sağlar. Ancak romanların öncelikli amaçları bilgi sunmak değildir. Bunun yanında her tür gibi romanlar da çocukların deneyimlerinin zenginleşmesini, okuma alışkanlığı ve zevki kazanmalarını, yaşam deneyimlerini zenginleştirerek hayata hazırlanmalarını, hayal güçlerinin, yaratıcılıklarının ve düşünme becerilerinin de gelişmesini sağlarlar.

1.1.2. Çocuk Romanlarında Bulunması Gereken Özellikler

Çocuk romanlarında bulunması gereken özelliklere geçmeden önce yaşlara göre çocukların fiziksel, sosyal, zihinsel, duygusal gelişimlerini inceledik. Ancak tez çalışmamız Mavisel YENER'in romanlarını kapsadığı için çalışmamıza her yaş grubunun gelişim özelliklerini değil; romanların hitap ettiği yaş kitlesi olan 8-10 ve 11-13 yaş grubu çocuklarının fiziksel, sosyal, zihinsel ve duygusal gelişim özelliklerini aldık:

8–10 YAŞLAR

FİZİKSEL (MOTOR) GELİŞİM

- Kendine verdiği değer ve diğerlerini etkileme açısından fiziksel yetenekler daha önem kazanır.
- Kızlar erkeklere göre daha hızlı gelişme kaydederler; boyları daha uzundur; daha güçlüdürler ve kas koordinasyonu daha gelişmiştir.
- Enerjiktir. Fiziksel aktiviteler daha önemli olmaya başlar.
- Bu yaş periyodunun sonuna doğru kızlarda ergenlik gelişimi hızla başlar.
- Erkek çocukların fiziksel gelişiminde durgunluk görülür.
- Kişisel temizliğiyle ilgilenme sorumluluğunu alabilirler.

SOSYAL GELİŞİM

Aile

- Anne-baba rehberliği ve desteğinin çocuğun okul başarısı üzerinde büyük etkisi vardır.
- Anne-babanın ilgisi ve teşviki çocuğun ev dışı ilgilerinin ve aktivitelerinin genişlemesinde büyük rol oynar.
- Anne-babalar kişisel ve sosyal sorumluluklar almada çocuğa yardım ederler.

Arkadaşlıklar

- Değişebilen ve yaşıtları tarafından empoze edilen kurallarla fazla ilgili olurlar.
- Yaşıtlar, cinsel konular hakkında doğru ya da yanlış bildiklerini paylaşırlar.
- Yarışma ve rekabet ortamlarından hoşlanırlar, hırslıdırlar. Kendileriyle gurur duyarlar.

- Kızlar ve erkeklerin ilgi duydukları konular farklıdır.
- Kızlar ve erkekler arasındaki farklılıklar, sık sık tartışmalara yol açar.
- Kızlar ve erkekler ayrı gruplar oluştururlar.
- Özellikle aynı cinsten olan yaşıtlarla fiziksel oyunlar oynanırken aşırı enerji sarf edilir.
- Hem erkekler, hem de kızlar hobileri ile ilgilidirler.
- Yaşıt grubunun bu yaşlardaki çocuklar üzerindeki etkisi gittikçe artar.

Okul

- Okul aktivitelerindeki aşırı hırs, başarısızlıkla başa çıkmayı zorlaştırabilir.
- Öğretmenin desteği ve beğenisine olan ihtiyaç devam eder.
- Beklenen sorumlulukları yerine getirebilir.

DUYGUSAL GELİŞİM VE KİŞİLİK GELİŞİMİ

Heyecanlar (Duygular)

- Diğer insanların duygularına olumlu ve/veya olumsuz bir şekilde tepki verirler.
- Eleştirilme ve alay edilme konusunda hassastırlar.
- Yetişkinlerle sıcak, arkadaşça ilişkiler kurmaya çalışırlar.
- Endişeler daha çok kişinin kendisine saygısını ve güvenini tehdit eden olaylarla ilgilidir. Örneğin, anne-babadan birini kaybetme, ailenin ekonomik durumunda bozukluk gibi…

Değerler

- Tutumları, sosyal değerleri ve inanç sistemlerini sorgular ve test ederler; bu da duygusal çatışmaya yol açabilir.
- Yetişkin rol modelleri, kabul edilebilir davranışlar hakkında çocuklara ipuçları verir.
- Kuralların sebeplerini anlarlar ve davranışlarını bu kurallara göre ayarlarlar.
- Kendi davranışlarını değerlendirmeye başlarlar, kendileri için standartlar belirlerler, davranışlarının sorumluluklarını üstlenirler.

Kişilik

- Cinsiyet rollerine uygun hareket ederler.
- Kişisel bağımsızlıklarını kazanırlar.
- Sahip oldukları eşyaların öneminin farkındadırlar.

• Kendilerini birçok konuda yeterli hissederler, ev dışı veya evdeki işleri bağımsızca yapabilirler.

ZİHİNSEL (BİLİŞSEL) GELİŞİM

Düşünce

• Uzun süreli ilişkileri vardır. Planlar yapar ve konuyla ilgilenirler.

• Benzerlikleri görürler. Çünkü iki obje gözlemlenebilen özellikleri veya soyut özellikleri paylaşıyorlardır.

• Pratik çözümler bekleyen ortamlarda mantıklı düşünceler ileri sürebilirler.

• Sebep-sonuç arasındaki ilişkiyi anlamaya başlarlar.

• Para kavramı gelişmiştir ve para üstü almayı, para bozdurmayı doğru bir şekilde yapar.

• Zaman kavramı gelişmiştir, ileriye dönük planlar yapabilir.

Dil

• Okuma ve dil yetenekleri diğer çocuklardan farklı olabilir.

• Fikir alışverişi yapar; konuşmak ve tartışmaktan hoşlanır.

• Soyut kelimeleri daha fazla kullanmaya başlar.

• Argo kelimeler kullanmaya başlar.

11–13 YAŞLAR

FİZİKSEL (MOTOR) GELİŞİM

• Erkeklerin ergenlik gelişimi hızla başlar.

• Kızların ergenlik gelişimi en üst düzeydedir. Vücudunda değişiklikler oluşur. Hızla değişen vücuduna uyum sağlayamayabilir.

• Kızlar için buluğ dönemi. Cinsel özellikler gelişmeye devam eder. Göğüsler gelişir ve menstruasyon başlar.

• Hem erkeklerde, hem de kızlarda erken fiziksel gelişme kendilerine olan güvenlerini fazlalaştırır.

• Erkeklerin motor gelişim ve koordinasyonu gelişir. Fiziksel açıdan üstün olur.

SOSYAL GELİŞİM

Aile

• İyi kararlar verebilmek için deneyime ihtiyacı vardır.

• Anne-babanın davranışı üzerindeki etkisi ev dışında gittikçe azalır.

• Çocuğun olumsuz ve kavgacı tavrı, ailesine verdiği önemi azaltmaz.

Arkadaşlıklar

- Yaşıtlar, çocuğun davranış standartları ve model kaynaklarıdırlar.
- Grup tarafından verilen rollere uyarlar.
- Erkeklerin ve kızların ilgileri daha değişik ve çeşitlidir.
- Genelde gürültülü ve neşelidirler.
- Grup oyunları popülerdir.
- Aynı cinsten ve karşı cinsten olan kişilere yönelik kaba davranışlarda bulunmaya başlarlar. Kahraman olmak isterler.
- Kızlar, sosyal etkinliklerde erkeklere nazaran daha faaldirler.
- Karşı cinse ilgi artmıştır. Genelde kızların erkeklere ilgisi, erkeklerin kızlara olan ilgisinden daha fazladır.
- Kendi davranışlarının farkında olma, onda kaygı ve endişe yaratır.
- Alkol, sigara ve ilaç kullanımı gibi olumsuz alışkanlıklarla karşı karşıya gelebilirler.
- Yaşıtlarından oluşan grubun, çocuğun davranışları üzerindeki etkisi artar.
- Cinsellik olgusu gelişir. Arkadaşlar arasında bilgi alışverişi başlar.

Okul

- Yeni okul ortamında çekingenlik yaşayabilir. Ortaokulu ilkokuldan daha karışık görebilir.
- Okuldaki otorite ve disiplin sorgulanmaya başlar ve genellikle karşı çıkılır.
- Okul birçok sosyal deneyim için önemli bir ortamdır.

DUYGUSAL GELİŞİM VE KİŞİLİK GELİŞİMİ

Heyecanlar (Duygular)

- Kendine güvenmeme eğilimi vardır. Kendini inceler; içe dönük ve utangaç olabilir.
- Diğer insanların, özellikle yaşıtlarının kendisi hakkındaki düşüncelerinden endişelenirler.
- Duyguları sık sık değişir ve tahmin edilemez. Duygularını nadiren dışa döker.
- Uyumluluğa önem vermesi, diğerlerinin belirgin olarak görülen farklılıklarını tolere edememesine sebep olur.
- Tepki şekli, reddetme veya iki taraflı davranma şeklinde olsa da yetişkinin duygusal ilgisinin devam etmesi gerekir.
- Fiziksel değişiklikler duygusal açıdan büyük bir stres oluşturur.

Değerler

- Yaşıtların etkisi önemli olmasına rağmen, kendi değer yargılarını geliştirirler ve gösterirler.
- Dürüstlük, yargılama gibi etik kavramları algılarlar.
- Sosyal içerikli konuların farkına varmaya ve bu konuları tartışmaya başlarlar.

Kişilik

- Sosyal rollerini benimsemeye başlarlar.
- Karşı cinsle ilişkilerinde kendi rollerinin nasıl olması gerektiğini öğrenirler.
- Benliklerinin oluşması sürecinde zaman zaman duygusal çatışmalar yaşarlar.

ZİHİNSEL (BİLİŞSEL) GELİŞİM

Düşünce

- Somut düşünceden soyut düşünceye geçerler. Ayırt edici ve seçici soyut kelimeler kullanırlar.
- Eleştirel yönde düşünmeye başlar. Bağımsızlığına düşkündür.
- Problem çözerken mantıksal yollar kullanır, parçadan tüme varış yöntemi en çok kullanılan yöntemdir.
- Problem çözerken alternatifleri de göz önünde bulundurur.

Dil

- Etkin bir şekilde yazma ve konuşma yeteneğine sahiptir.
- Dil yeteneği fazla gelişmemişse, akademik başarısı ve kişiler arası iletişimi gelişmeyebilir.

<http://www.okulweb.meb.gov.tr>(17.05.2011)

Çocukların yaş dönemlerine göre gelişim özelliklerini inceledikten sonra şimdi çocuk romanlarının taşıması gereken niteliklere bakabiliriz:

Çocuk Romanlarında Bulunması Gereken Özellikler:

1. Konular çocukların dünyalarına uygun ve onların ilgilerini çekecek şekilde olmalıdır.
2. Kahramanlar çocuğun her gün karşısına çıkabilecek insanlardan seçilmelidir.
3. Olaylar oluş sırasına göre verilmelidir.

4. Betimlemeler canlı olmalı, konuşmalara betimlemelerden daha fazla yer verilmeli, ruhsal çözümlemelerde ayrıntıya çok fazla inilmemelidir. (Kıbrıs 2000: 124).

5. Hırsızlık, yalan söyleme, başkalarına zarar verme gibi davranış bozuklukları verilirken çocuğun buradan çıkaracağı sonuca dikkat edilmelidir. (Aytaş, Yalçın 2002: 142).

6. Paragraflar, cümleler kısa; dil sade, açık olmalıdır.

7. Resimler uygun düzeyde ve miktarda olmalıdır (Kıbrıs 2000: 124).

8. Güldürü öğesine aşırılığa ve kabalığa kaçmadan yer verilmelidir (Kıbrıs 2000: 124).

1.2. Problem

> "Çocukluk, bebeklik çağı ile ergenlik çağı arasındaki gelişim döneminde bulunan insanlar olarak açıklanır." (TDK 1998).

Sağlıklı ve normal bir büyüme ve gelişme gösteren çocuğun, fiziksel ihtiyaçlarının yanında birtakım ruhsal ihtiyaçları da ortaya çıkar. Bu ruhsal ihtiyaçları karşılamada çocuk edebiyatına büyük bir rol düşmektedir.

Çocuk edebiyatı, çocukluk döneminde bulunan kişilerin hayal, duygu ve düşüncelerine yönelik bütün eserleri kapsar. Çocuk edebiyatının ürünleri, çocuğun ruh dünyasının gelişmesine, sosyal yaşama ayak uydurmasına yardımcı olduğu gibi, çocuğun dil gelişimini de kolaylaştırır.

Çocuk edebiyatı ürünlerinin en önemli özelliklerinden birisi, çocuğu eğlendirmenin yanında çocuğu eğitmektedir. Çocuk edebiyatının ülkemizde ilk ortaya çıktığı zamanlarda, sadece eğiticilik ön planda tutulmuş, eğlence ve hoş vakit geçirme kapsam dışı bırakılmıştır. Ülkemizde edebiyat alanındaki yeni gelişmelerin başlangıcı olan Tanzimat Dönemi, çocuk edebiyatımızın da başlangıcı olarak kabul edilir. Tanzimat'tan önceki dönemlerde ortaya çıkan çocuk edebiyatı ürünlerinde sadece çocuklara öğüt verme, çocukları eğitme amacı güdülmüştür. Bu dönem eserler arasında şair Nabi'nin Hayriye ve Sümbülzade Vehbi'nin Lütfiyye isimli eserleri yer alır. Tanzimat Dönemi'nde çocuk

edebiyatı alanında dikkat çeken gelişmeler de daha çok çeviri alanındadır. Bu dönemde Şinasi, Recaizade Mahmut Ekrem ve Ahmet Mithat'ın Fransızcadan yaptıkları hayvan öyküleri ve şiir çevirileri ilk çocuk kitapları olur. Bu dönemde yapılan çeviriler arasında Yusuf Kamil Paşa'nın Fenelon'dan yaptığı "Telemak", Vakanivus Lütfü'nün "Robinson Cruso", Mahmut Nedim'in "Güliver'in Seyahatleri", Mehmet Emin'in Jules Verne'den "Dünyanın Merkezine Yolculuk" ve "Balonla Beş Hafta" çevirileri yer alır.

> "Tanzimat'tan sonra edebiyatçıların artan bir hızla çocuk edebiyatına yöneldikleri ve geçmişteki hatalardan da bir ders alarak, tamamen çocukların hedef alındığı eserler ortaya çıkardıkları görülür. Özellikle milli edebiyat döneminde çocuklarda dil bilincini geliştirmek, yeni nesilleri milli ve manevi değerler konusunda eğitmek amacıyla başta Ziya Gökalp olmak üzere, Ömer Seyfettin ve diğer milli edebiyat sanatçıları çocuklara yönelik birçok eser kaleme alarak, çocuk edebiyatımızın gelişmesine katkıda bulunmuştur." (Aytaş, Yalçın 2002: 13).

Cumhuriyet'in ilan edilmesi, yapılan harf devrimi ve sosyal yaşamdaki düzenlemelerle ülkemizde çocuk ve çocuk edebiyatına verilen önem daha çok artar. Reşat Nuri Güntekin, Peyami Safa, Kemalettin Tuğcu, Abdullah Ziya Kozanoğlu, Mahmut Yesari, Rakım Çalapala Cumhuriyet döneminde öne çıkan yazarlar olurlar. Bu dönemde çocuğa verilen değerin artmasıyla, çocuklara yönelik birçok etkinlik düzenlenir. Kitap haftaları, kitap sergileri ve yarışmalarla çocuk edebiyatına olan ilgi arttırılmaya çalışılır. Bu çalışmaların etkisiyle birçok yazar çocuk edebiyatı alanında eserler meydana getirir. Ancak bu dönemde çocuk edebiyatı alanında büyük bir artış görülmesine rağmen, bu eserlerde dil, anlatım ve pedagojik düzey bakımından istenilen başarının elde edildiği söylenemez. Çocuk edebiyatında hedef kitlenin özelliklerini bilerek, onların seviyelerine inmek ve çocuklara göre yazmak kolay değildir. Çocukların ruh, düşünce ve hayal dünyalarına girmek, onlarda merak uyandırarak ilgilerini çekmek için çocuk edebiyatı yazarının belli alanlarda eğitim almış olması gerekir. Sadece iyi bir edebiyatçı olmak, iyi bir çocuk edebiyatı yazarı olmaya yetmez. Günümüzde edebiyat, çocuk açısından en iyi eğitim yollarından birisidir. Bu nedenle çocuğu ahlak, sosyal yaşam ve insan ilişkileri açısından eğitmede çocuk edebiyatı ürünleri iyi bir araçtır.

> "Çocuk sürekli bir oyun arayışı içindedir. Oynamak, eğlenmek onun için vazgeçilmez bir tutku halindedir. Çocuk edebiyatı da çocuk için doğrudan bir eğlence aracıdır. Çocuğun hayal dünyasını geliştirir, onu mevcut durumlardan kurtararak farklı dünyalara sürükler. Her şeyden önce, çocuğun kendini ve

> etrafında olup bitenleri fark etmesini sağlaması açısından çocuk için vazgeçilmezdir." (Aytaş, Yalçın 2002: 5).

Çocuğun dünyasında yenilikler yaratan çocuk edebiyatı, bu işlevi sırasında bir yandan da çocuğu eğitme işlevini sürdürür.

Çocuk edebiyatı alanındaki en yaygın türlerden birisi romandır. Genel tanımıyla yaşanmış ve yaşanması mümkün olan olayların anlatıldığı romanlarla çocuk, gerçekler dünyasıyla tanışır. Masalların olağanüstülüğünden romanlarla sıyrılır ve romanlarda gerçek yaşamın yansımalarını görür. Kendisinden, ailesinden ve çevresinden izlerle karşılaşır. Bu nedenle de romanlar çocuk edebiyatının vazgeçilmez bir türü olur.

Özellikle çocuklar için yazılan romanlarda kahramanların çoğu çocuklardan seçilir. Çocuk okuduğu romandaki çocuk kahramanla kendi dünyasını eşleştirir. Bu nedenle çocuk yazarlarına büyük sorumluluklar düşmektedir. Günümüz çocuk edebiyatı yazarları arasında yer etmiş olan Mavisel YENER çocuk edebiyatı alanında birçok eser ortaya koymuş ve bu eserlerinin çoğunda da çocuk kahramanlardan faydalanmıştır. Bu çalışmada Mavisel YENER'in romanlarında çocuk ve eğitim temasının ne ölçüde yer aldığı incelenmiştir.

> "Bireyleri yaşama hazırlayan, onların topluma uyumlarını ve yaşamlarını kolaylaştıran eğitim, birçok bilim dalından yararlanarak gelişimini sürdüren bilimsel bir alandır. Psikoloji, sosyoloji, sosyal psikoloji, sosyal antropoloji ve ekonomi en çok yararlandığı alanlar olmakla birlikte; edebiyattan fiziğe kadar birçok bilim dallarıyla da etkileşim halindedir." (Fidan, Erden 1993: 41).

Eğitim ve edebiyat arasında da büyük bir bağ vardır. Geçmişten günümüze kadar birçok edebiyat eserinde eğitim konusu ele alınmış, eğitim sorunlarına yer verilmiş, mevcut olan eğitim düzenin beğenilmeyen, aksak yönleri eleştirilmiştir. Edebiyatçıların çoğunun çalışmalarında eğitim konusu önemli bir yer tutmaktadır. Bu yazarlardan biri de Mavisel YENER'dir. Çocuk edebiyatında yer etmiş bir yazar olan Mavisel YENER, üstü kapalı da olsa kendine has anlatımıyla eserlerinde çocuk ve eğitim konusundaki düşüncelerini ortaya koymaya çalışmıştır. Bu çalışmayla çocukların okumayı en sevdiği türlerden biri olan roman türünde birçok eser ortaya koyan Mavisel YENER'in çocuk ve eğitim konusunu romanlarında nasıl ele aldığı irdelenecektir.

Bu çalışmada Mavisel YENER'in romanlarındaki çocuk ve eğitim anlayışını tespit edebilmek amacıyla çocuklar için yazılan sekiz romanı incelenmiştir. Bu araştırma aynı zamanda edebiyat ve çocuk edebiyatı kavramları üzerinde de durmaktadır. Mavisel

YENER'in romanlarında çocuk ve eğitim kavramlarının hangi boyutlarda ele alındığının, yazarın çocuk ve eğitim kavramlarına yaklaşımının ne olduğunun belirlenmesi bu araştırmanın problemini oluşturmaktadır.

1.1. Amaç

Bu çalışmanın amacı Mavisel YENER'in çocuk ve eğitim ile ilgili konulara yer verdiği eserlerinde eğitim konusundaki uygulamalara ilişkin saptamalarını ve eğitim ortam ve uygulamalarının nasıl olması gerektiği ile ilgili görüşlerini irdeleyerek, bu görüşlerini ortaya koymaktır.

Bu temel amaca uygun olarak şu sorulara cevap aranacaktır:

1. Mavisel YENER'in hayat hikâyesi nedir?
2. Mavisel YENER'in romanları ve özellikleri nelerdir?
3. Mavisel YENER'in çocuk ve eğitim üzerine görüşleri nelerdir?
4. Mavisel YENER'in romanlarında eğitim ile ilgili;

a) Öğrenci

b) Öğretmen

c) Eğitim ortamları ve uygulamalarına ilişkin saptamaları nelerdir?

1.2. Önem

Çocuğu önemseyen, çocuğu yaratıcı belleğin üretken toprağı olarak gören toplumlar, ulus olmanın bilinciyle kendi çocuk yazılarını oluşturmuşlardır. Ortaçağ'da çocuğu yok sayan düşünce çocukluğu bir an önce atlatılması gereken geçici bir dönem olarak görme anlayışı, Aydınlanma Çağı'nda ortadan kalkmış örneğin Rousseau'nun Emile adlı yapıtında görüldüğü gibi çocuğu, toplumun önemli bir bireyi olarak ön plana çıkarmıştır. Bu önemli gelişme çocuk yazının da doğmasını sağlamıştır**.** Çünkü çocukluğunda kazanması gereken davranışları kazanamamış bir çocuk o toplum için gelecekte problem olacaktır. Bu bağlamda sanatçılara gerçek anlamda sorumluluklar düşer. Çocuklar için oluşturulan yapıtların niteliği o ulusun sanatçılarının konuya bakış açılarını belirler. Çocuğun hayal gücünü genişletmeyen, eğitimine katkıda bulunmayan yapıtlar, tecimsel (ticaretle ilgili) amaçla yazılmıştır, bu kitaplar çocukların gelişimine hiçbir yarar sağlamaz.

Geçmiş yıllarda sıkıntısı çekilen bu konu son yıllarda çocuk kitaplarının öneminin de iyi anlaşılması nedeniyle sorun olmaktan çıkmış gerek ustaların gerekse genç yazarların çocuk kitaplarına yönelmeleri, Türk çocuk yazının canlanmasını sağlamıştır.

Bilgisini, birikimini, kalemini çocukların yararına sunan yazarlardan biri de Mavisel YENER'dir. Bu çalışma ile de Mavisel YENER'in çocuk ve eğitim ile ilgili konulara yer verdiği eserlerinde eğitim konusundaki uygulamalara ilişkin saptamalarını ve eğitim ortam ve uygulamalarının nasıl olması gerektiği ile ilgili görüşlerini irdeleyerek, bu görüşlerini ortaya koyacağız. Ayrıca Mavisel YENER'in eserlerinin çocuk edebiyatına uygunluğunu denetleyerek çocuk edebiyatı alanında eser vermek isteyenlere ne derecede örmek teşkil ettiklerini belirleyeceğiz.

> "Çocuk edebiyatı, duygu ve düşüncelerin "söz" ve "yazıyla" ifade edilmesinde etkili sanat ürünleri olarak tanımlandığına göre; "sanat ürünleri" ifadesi de yaratıcılık süreçleri sonunda oluşan ürünleri kapsamaktadır. Bu ürünler şiir, hikâye, masal, roman, türkü vb. gibi sıralanabilir. Çocuk edebiyatı diğer bir söyleyişle, yaratıcı çalışmalar sonucu oluşturulmuş "söz" ve "yazıya" dayalı edebi türlerin çocuklarla buluşturulması etkinliği olarak da ifade edilebilir." (Güleryüz 2002: 42).

Çocuk edebiyatında çocuklara hitap eden en önemli türlerden biri romandır. Çocuklar, çocukluk çağının her döneminde büyük bir zevkle roman okurlar. Ama çocukların okudukları romanlar onların ilgilerine, yaşlarına ve çeşitli özelliklerine uygun olmalıdır. Bizim hedef kitlemiz 12–15 yaş grubunda bulunan çocuklardır. O zaman Mavisel YENER'in romanları bu yaş grubunun psiko-sosyal özelliklerine uygun yazılmış olmalı, bu yaş döneminin özelliklerini yansıtmalıdır. Ayrıca her yaş grubundaki çocukların okuma eğilimleri farlılık göstermektedir Mavisel YENER'in romanlarında bu okuma eğilimlerine ne derecede dikkat edilmiş olduğuna bakılacaktır.

12–15 yaş grubu çocuklarının okuma eğilimleri şöyle sıralanabilir:

1. Gizlilik içeren roman ve hikâyeye önem verirler.

2. Okudukları kitapta kendilerini görürler.

3. Soyut konulara ilgi duyarlar.

4. Kızlarda sevgi, bağlılık, fedakârlık konularını işleyen duygusal hikâye, roman ve tiyatro eserleri ilgi çekicidir.

5. Sanat değeri olan kitap ve dergiler ilgi çeker.

6. Olay yazıları daha çok okunur.

7. Erkeklerde soyut, duygusal ve düşünsel hikâye, roman, şiir, tiyatro eserleri ilgi çekicidir. Erekler macera, polisiye konulu kitaplar okurlar. Gazetelerde erkekler, güncel konulara, spor yazılarına ilgi gösterirler. Kızlar ise magazin haberlerini, burç köşelerini okurlar.

Mavisel YENER'in 12–15 yaş grubuna hitap eden romanlarında yukarıda saydığımız okuma eğilimleri ne derecede göz önünde bulundurulmuş, romanlarındaki çocuk kavramı, çocukların psiko-sosyal özelliklerine uygun çizgilerle mi anlatılmış yoksa önyargılarla çizilmiş çocuk figürleri mi yer alıyor? Bu özelliklerin hepsinin Mavisel YENER'in romanlarında ne derecede ele alındığı irdelenecektir.

Diğer yandan Mavisel YENER' in romanlarında eğitimle ilgili;

1. Öğrenci

2. Öğretmen

3.Eğitim ortamları ve uygulamaları ortaya konurken şu ilkeler göz önünde bulundurulacaktır:

1. Okullarda izlenen eğitim programlarını desteklemeli,

2. Yaşamın gerçekleriyle ilişkili olmalı,

3. Çocuğun duygu, düşünce, öğrenme isteği ve hayal gücünü geliştirici biçimde anlatılmalı,

4. Çocuğun bilgi ve kültür evrenini genişletmeli,

5. Çocuğun girişimciliğine katkıda bulunmalı,

6. Şiddet öğeleri içermemeli,

7. Çocuğun kişiliğini geliştirerek hayata uyumunu sağlamalı,

8. Bilimsel verilere ve evrensel ahlak kurallarına uygun olmalı,

9. Her türlü önyargıdan arınmış olmalı.

Bu çalışmada yukarıda saydığımız ilkeler ışığında Mavisel YENER'in romanlarında çocuk kavramının öğrenci, öğretmen, eğitim ortamı ve uygulamaları ile eğitim temasının nasıl ele alındığı, romanların çocuğu kaderciliğe ve birilerinin uydusu olmaya mı yönlendirdiği, yoksa çocuğun tabiatına uygun bir yaklaşımla, yaparak, yaşayarak öğretme ve öğrenme anlayışını mı yansıttığı irdelenecektir.

1.5. Sınırlılıklar

Mavisel YENER'in romanlarında çocuk ve eğitim teması isimli tezde ele alınan romanlarda bulanan eğitim, çocuk, öğretmen, öğrenci ve çocuklara kazandırılacak yararlı alışkanlıkların tespitine yer verilmiştir. Tez yazarın sekiz adet çocuklar için yazdığı romanıyla sınırlı tutulmuş, yazarın diğer 3 adet romanı, masal, öykü ve şiir kitapları çalışma kapsamının dışında bırakılmıştır. Ayrıca yazarın web sayfasında öykü başlığı

altında gösterilen “Mavi Elma” isimli kitabı, kitabın üzerinde roman olarak belirtildiği için tez kapsamında değerlendirmeye alınmıştır.

BÖLÜM II

ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

2.1. Araştırma Modeli

Bu çalışma, literatür taramaya dayalı metin inceleme modelini ele almış; Mavisel YENER'in romanlarındaki çocuk ve eğitim temalarını saptamaya yönelik kaynak taramasıdır.

2.2. Evren ve Örneklem

Araştırma evrenini Mavisel YENER'in romanları oluşturmaktadır.

Araştırmanın örneklemini ise Mavisel YENER'in sekiz romanı oluşturmaktadır. Araştırmanın sağlıklı sonuçlanabilmesi için yazarın biz araştırmamıza başladıktan sonra yayımlanan üç romanı çalışma kapsamının dışında tutulmuştur.

2.3. Verilerin Toplanması

Araştırmamızın verilerinin toplanmasında öncelikle çocuk edebiyatı ve çocuk edebiyatında roman türü ile ilgili literatür taraması yapılmıştır. Bunun için çeşitli kütüphanelerden yararlanılmış, yazarın romanları da çeşitli kitapçılardan ve internet üzerinden temin edilmiştir. Ayrıca yazarın çocuk ve eğitim hakkındaki düşünceleri internetteki web sayfasında çeşitli gazete haberlerinden alınarak yayımlanan sayfalardan elde edilmiştir. Ardından 12–15 yaş grubunun ilgi ve ihtiyaçları, bu yaş grubunun romana olan ihtiyaçları, çocuk romanlarında bulunması gereken özellikler ile Mavisel YENER'in hayatı, eserleri, romanları, romanlarının özellikleri, Mavisel YENER'in çocuk ve eğitim üzerine düşünceleri belirlenmiştir. Daha sonra Mavisel YENER'in romanları incelenmiş, romanlardaki çocuk teması, öğrenci, öğretmen, eğitim ortamlarına ve uygulamalarına ilişkin saptamalarda bulunulmuştur.

2.4. Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Mavisel YENER'in romanları incelenip romanlardaki çocuk teması, öğrenci öğretmen, eğitim ortamlarına ve uygulamalarına ilişkin saptamalarda bulunulduktan sonra tüm bulgular değerlendirilmiş, Mavisel YENER'in çocuk ve eğitim konusundaki görüşlerinin romanlarındaki çocuk ve eğitim kavramıyla örtüşüp örtüşmediği tespit edilmiş, bunların ışığında sonuç ve öneriler yapılmıştır.

BÖLÜM III

BULGULAR VE YORUMU

3.1. Mavisel YENER'in Hayatı

1962 Ankara doğumludur. 1984'te Ege Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesinden mezun olur. Diş hekimliğini ve yazarlığı birlikte yürüten yazar evli ve iki çocuk annesidir. Şiir, öykü, masal, tiyatro oyunu, roman türlerinde pek çok eser verir. İki yıl süreyle "Gazete Ege" de çocuk sayfası hazırlar. "Haber Ekspres" gazetesinin çocuk sayfasından köşe yazarlığı yapar. 'Varlık', 'Virgül' 'Edebiyat Eleştiri' gibi yazın dergilerinde öykü ve yazıları yayımlanır. TRT İzmir Radyosu'nda iki yıl süreyle 'Mavi Mektuplar' isimli yazın köşesini hazırlar sunar. 2007'de TRT İzmir Radyosu'nda 'Mavi Sözcükler' isimli köşeyi hazırlayıp sunmaya başlar. İki yazar arkadaşıyla -Aytül AKAL ve Nilay YILMAZ- birlikte kaleme aldığı 'Mor Gece Mavi Gün' isimli oyunu Ankara Devlet Tiyatrosunda 2007 sezonunda sahnelenir.

Edebiyatçılar derneği Yazarlar Sendikası, Dil Derneği ve P.E.N. Yazarlar Derneği'nin üyesidir.

Yazar genel merkezi İzmir'de olan AIDS ile Mücadele Derneği'nin yönetim kurulu üyesi, uyuşturucu ve AIDS konusunda eğitici eğitmeni olarak çalışır. Çocuk yazını alanında atölye eğitmenliği de yapar.

Mavisel YENER' in Aldığı Ödüller:

- Yeni Asır Gazetesinin İçimizdeki Köşe Yazalar Ödülü
- 'Evinden Kaçan Masal' ile TÖMER Anadili Yarışması Ödülü
- 'Su Yeşili Öyküsü' ile TÖMER Anadili 2000 Öyküler Yarışması Ödülü
- 'Üşengeç' adlı yapıtıyla Çocuk Mizah Öyküleri Ödülü
- Samim Kocagöz Öykü Birincilik Ödülü
- Ömer Seyfettin Öykü Birincilik Ödülü
- 'Kayıp Seslerin İzinde' romanıyla Çocuk Romanı Birincilik Ödülü
- 'Mavi Zamanlar' adlı yapıtıyla Çocuk Romanı Birincilik Ödülü
- 'Mavi Ay' (Aytül AKAL ile birlikte) ile Çocuk Edebiyatçıları Birliği Yılın Çocuk Şiiri Kitabı Ödülü
- 'Ocakçı Gözleri' isimli öyküsüyle İşçi Öyküleri Ödülü

3.1.1. Eserleri

Mavisel YENER şiir, öykü, masal ve roman türlerinde çocuk edebiyatına eser kazandırmıştır.

3.1.1.1. Şiirleri:

Kar Sesi (Aytül AKAL ile (2004)

Kuş Uçtu Şiir Kaldı (Aytül AKAL ile (2004)

Mavi Ay (Aytül AKAL ile (2004)

Şiirimi Kedi Kaptı (Aytül AKAL ile (2004)

Denizin Büyüsü (Aytül AKAL ile (2005)

Şiir Saldım Gökyüzüne (Aytül AKAL ile (2006)

Ay Kaç Yaşında (Aytül AKAL ile (2006)

Kırmızı Şemsiye (Aytül AKAL ile (2007)

Komik Şiirler (7+)

Gezmeyi Seven Şiirler (Aytül AKAL ile)

3.1.1.2. Öyküleri:

Çikolata Zamanı (2002)

Çorap Canavarı (2001)

Derin Yırtmaç (2004)

Dinozorla Kahvaltı

Güneş Hep Orada mıydı? (2002)

Kızlar Sünnet Olur mu? (2001)

Uzaylılar Bize Geldi (2001)

Üşengeç (2001)

Zeki'nin Zekası Kaçtı (2002)

Vampirin Öyküsü

Zaman Torbası

Öğretmen Neden Çıldırdı?

3.1.1.3. Masalları:

Beyaz Yunusun Gizemi (2004)

Dipsiz Göl (2004)

Düş Sandığı (2004)

Evinden Kaçan Masal (2005)

Köpeğim Aşık Oldu (2004)

Köpek Okulu (2004)

Masalcının Mektubu (2004)

Mavi Orman (2004)

Ödev Makinesi (2004)

Tırtıl Teyze (2004)

Uçan Goril (2004)

Sihirli Masallar (derleme)

3.1.1.4. Romanları:

Mustafa Kemal ‘in Kayıp Seslerinin İzinde (2007) (+12)

Mavi Zamanlar(2003)

Önce Çocuklar Düşledi(2004)

Sırsayar

Mavi Elma (2005)

Kayıp Kitaplıktaki İskelet

Dolunay Dedektifleri 1 – İz Peşinde (2004)

Dolunay Dedektifleri 2 – Dehşet Mektupları

Dolunay Dedektifleri 3 – Mumya Dükkânı

Dolunay dedektifleri 4 - Korkunç satranç

Dolunay dedektifleri 5 - Ölüler Ormanı

3.2. Mavisel YENER'in Çocuk Edebiyatı, Çocuk ve Eğitim Üzerine Düşünceleri

Mavisel Yener 16 Aralık 2007'de Güngör ŞENKAL ile yaptığı röportajda yazın hayatına "çocuklara yazayım" diye başlamadığını ancak yazın ırmağının onu buralara getirdiğini belirtir. Ardından da şunları söyler:

> "Yazan kişinin aydın kimliği taşıması gerekliliğine inanırım. Dünyadaki ve ülkesindeki olaylara duyarsız kalmayan, bunun ötesinde düşüncelerini eyleme dönüştürebilmeyi başaran kişidir aydın. Benim eylemim de yazmak ve yazının dönüştürücü etkisini hem kendim hem de okurum üzerinde duyumsamaktır.
>
> Yazarken eğitici ve öğretici olmak gibi bir yaklaşımım hiçbir zaman olmadı, olmamalı da. Eğitmek ve öğretmek gibi bir çabaya girdiğinizde edebiyatın doğasından uzaklaşmış olursunuz. Benim tek derdim çocukları ileride okuyacakları iyi yazınsal yapıtların peşine düşebilmeleri için o tadı vermektir. Çocukları düşündürmeyi seviyorum. Ucu açık metinlerle bunu yaptığım zaman ayrıntıları kaçırmamaya çalışan okurlar oyuyorlar. Okumanın tadını verebilmek, çok önemli. Ders kitabı tatsızlığındaki metinlerle karşılaşan, okuduğu kitaplarda sürekli öğüt aldığını hisseden çocuk, kitapla bağını git gide gevşetecek, ilerinin 'okumayan' bireyi olacaktır. Çocuk kitaplarındaki eğitici yan mutlaka satır arasına gizlenmiş iletiler biçiminde verilmelidir.
>
> İster yetişkine ister çocuğa yazın, işin edebî yanını göz ardı etmemek gerekir. Çocuklar için yapılan edebiyat, edebiyatın bütün niteliklerini içermelidir. Çocuk edebiyatı eserlerinin okuru hem çocuk hem de yetişkin olması nedeniyle dilsel değişkenlerin göz adı edilmemesi gerekir. Çocuğun alımlama biçimi, çocuk gerçekliği konusunda birikimli ve duyarlı olunması gerçeğinin 'Ben öğretmenim, çocukları iyi tanırım.' gerçeğinden çok farklı olduğunun bilinmesi gerekir. Çocuğun ilgilerini sorunlarını, 'dil'ini anlayabilen bir başka çocuk olabilmeyi başarmak gerekir. 'Edebiyat Okuru'nu yetiştirecektir çocuk yazını, bu nedenle çocuklar için yazmayı düşünenler alandaki sorumluluklarını duyumsayarak çalışmalıdır. Yetişkin için yazıyorsanız bu söyleyeceğim önemli

değil çocuk için yazıyorsanız ve içinizde ‘kırgın bir çocuk’ varsa ondan kurtulmanız şarttır.”

< http://www.maviselyener.com/damar.htm> (20.02.2011)

3.3. Mavisel YENER’in Romanlarında Çocuk ve Eğitim Teması

Mavisel YENER’in yayımlanmış şu an için on bir adet romanı bulunmaktır; ancak biz tez çalışmamıza başladığımızda yayımlanan sekiz adet romanı bulunduğu için tezimizin kuramsal çerçevesine aşağıda isimleri yazılı bulunan romanları almış bulunmaktayız. Tezimizin kuramsal çerçevesi içinde değerlendirdiğimiz romanlar:

1. Mustafa Kemal’in Kayıp seslerinin İzinde
2. Mavi Zamanlar
3. Sırsayar
4. Mavi Elma
5. Dolunay Dedektifleri 1 - İz Peşinde
6. Dolunay Dedektifleri 2 - Dehşet Mektuplar
7. Dolunay Dedektifleri 3 - Mumya Dükkânı
8. Önce Çocuklar Düşledi

Mavisel YENER romanlarında hiçbir zaman eğitici-öğretici bir tavır takınmamıştır. Onun amacı çocuğun düş dünyasının sınırlarını genişletmek, onu düşündürmek ve onun okumaktan tat alabilmesini sağlamaktır. Bunun için de romanlarının hiçbirinde mutlak bir son yoktur. Romanları kurgularla süslüdür. Her romanında kahramanlar bir maceranın içine girerler. Kahramanlarla birlikte okur da o maceraya katılır, o da heyecanlanır, olayları çözmeye çalışır, merak eder ve kitabın sonunda her ne kadar olay çözümlense de bu başka bir maceranın başlayacağı anlamına gelmektedir. Nitekim Mavisel YENER roman kahramanlarını sırları, gizemleri çözen birer dedektife benzetmiş ve romanlarından üç tanesini (Dolunay Dedektifleri 1 - İz Peşinde, Dolunay Dedektifleri 2 - Dehşet Mektuplar ve Dolunay Dedektifleri 3 - Mumya Dükkânı) bu dedektiflerin maceraları oluşturmuştur.

Yani Mavisel YENER'in kahramanları asla yerinde duran sabit kişiler olmamıştır. Bu da okur ile kitap arasında olumlu bir ilişkinin kurulmasında önem arz etmektedir. Çünkü daha önceki bölümlerde de belirtildiği gibi 12–15 yaş grubu çocuklar özellikle de erkekler maceradan, bilim-kurgudan çok hoşlanmakta, tasvirlerin yoğun olduğu anlatımlar onları sıkmaktadır. Fakat Mavisel YENER tasvirleri olayların içine yedirebilmeyi başarmıştır. İşte Mavisel YENER'in bütün romanlarındaki o macera havası çocuğu da içine çekip almakta ve olayın kahramanlarından biri yapmaktadır. Romanlarından sadece bir tanesinde –Sırsayar- olay ve macera yoktur. Ancak onda da merak duygusu kitabın son sayfasına kadar canlı tutulur.

Mavisel Yener'in eserlerini yazarken yararlandığı temel kaynak bilim ve bilimsel gelişmelere dönük hayallerdir. Eserlerinin çoğu maceraya ve bu maceralar da muhakkak bilimsel gelişmelere dayalıdır. Örneğin yazarın incelediğimiz sekiz romanının yaklaşık %63'ü (Dolunay Dedektifleri 1 - İz Peşinde, Dolunay Dedektifleri 2 - Mumya Dükkânı, Dolunay Dedektifleri 3 - Dehşet Mektuplar, Mavi Elma, Önce Çocuklar Düşledi) tamamen bilimsel gelişmelere dönük hayallerin ürünleridir. Geriye kalan üç romandan Sırsayar; romanlar içerisinde daha ileriki yaş gruplarına hitap edebilen bir gençlik romanıdır ve romanda alışılmışın dışında bir yaz (kamp) aşkı anlatılmaktadır. Mavi Zamanlar'da ise doğal mirasa (Allianoi) sahip çıkmanın gerekliliği yine çocukların maceraları eşliğinde dile getirilmiştir. Son olarak Mustafa Kemal'in Kayıp Seslerinin İzinde romanı ise tarihi, Atatürk'ü, Cumhuriyet'in ilanını, Kurtuluş Savaşı'nı ele alan ve bu konuları teknolojiyle, bilimle, kurguyla birleştirerek dile getiren farklı bir romandır.

Çalışmamızın başında tezin önemi bölümünde de belirttiğimiz gibi 12–15 yaş grubu çocukları, özellikle de erkek çocukları tarihe ve bilim-kurguya özel ilgi göstermektedirler. Ancak verilen ansiklopedik tarih bilgileri, çocukları sıkmakta ve tarihi ezberden ibaret görmelerine sebep olmaktadır. Oysa tarihi bilmenin, öğrenmenin önemini ve gerekliliğini Mustafa Kemal şu sözleriyle çok da güzel vurgulamıştır: *"Eğer bir millet büyükse kendisini tanımakla daha büyük olur. Türk çocuğu ecdadını tanıdıkça daha büyük işler yapmak için kendinde kuvvet bulacaktır."* Şu da bir gerçektir ki geçmişini bilmeyen bir millet geleceğine sahip çıkamaz. Bu nedenle yazar Cumhuriyet öncesini, Kurtuluş Savaşını Cumhuriyet'in ilanını, devrimlerini, Atatürk'ü bir kişinin ağzından değil de o zamanları görmüş, olaylara bire bir tanık olmuş bir ağacın ağzından kısaca anlatarak hem şaşırtmayı hem de öğretmeyi başarmıştır.

3.3.1. Mustafa Kemal'in Kayıp Seslerinin İzinde Romanının Özeti

Romanın başkahramanlarından Barış o yıl yedinci sınıfa geçer ve babasından yaz tatilini Side'de geçirme sözü alır. Barış İzmir dışına çıkmayı çok istemektedir. Çünkü Ege Üniversitesinde profesör olan babası Veli Velioğlu'nun işleri nedeniyle her yaz tatillerini İzmir'de veya İzmir'in yakın ilçelerinde geçirmek zorunda kalmaktadırlar. Barış Side'nin, denizin, kumsalın, hayallerini kurarken babası Veli Velioğlu ve annesi Begüm Hanım yine Side'ye gidemeyeceklerini söylerler. Bu Barış için bir yıkım olur. Babası Veli Velioğlu İstanbul Üniversitesindeki arkadaşına yaptıkları çalışmada yardımcı olmak ve gizli bir araştırmada bulunmak için İstanbul'a gitmek zorundadır. Babası, Barış'ın üzüntüsünü görünce onu da götürebileceğini; fakat araştırma gizli olduğu için kimseye bir şey anlatmaması gerektiğini söyler ve annesinin itirazlarına rağmen Barış ve babası İstanbul'a birlikte giderler. Veli Velioğlu'nu İstanbul'a çağıran İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Biyoloji Bölümünde profesör olan arkadaşı Ege Yıldırım'dır. Ege Yıldırım yaptıkları gizli çalışmaya Barış'ın da katılmasından hoşlanmaz. Fakat yine de çalışmalarını Veli Velioğlu'na anlatır. Haliç sırtlarındaki yol çalışmasında yolda kalan bir çınar ağacının kesilmesi gerekmiştir. Ağaç elektrikli testere ile her kesilmek istendiğinde testere kısa devre yapmış, bunun üzerine ağaç balta ile kesilmiştir. Fakat firmanın mühendisi bu durumdan kuşkulanmış ve İstanbul Üniversitesine başvurmuştur. Ege Yıldırım ve asistanı Aylin de bitkilerin yaydıkları ışınımlarla ilgili çalışma yaptıkları için ağaçla ilgili çalışmayı onların yapması istenmiştir. Yapılan araştırmalar sonucu ağacın elektromanyetik bir alana sahip olduğu, yani elektriksel iletiler verdiği bulunmuştur. İşte Ege Yıldırım, Veli Velioğlu'ndan bu elektrik dalgalarını bilgisayara yükleyerek anlaşılır biçime getirmesini istemektedir. Veli Velioğlu konuyu anladıktan sonra elinden gelen yardımı yapabileceğini belirtir. Ardından Barış ve babası, asistan Aylin ve asistan Sercan ile tanışırlar. Onlar da bitkilerin insanlar gibi duyguları olup olmadığını araştırmaktadırlar. Aylin ertesi gün kızı Zeynep'i de fakülteye getirir ve böylece gizli çalışma grubuna (Veli Velioğlu, Barış, Aylin, Ege Yıldırım) bir kişi daha katılmış olur. Bu durum Ege Yıldırım'ın canını iyice sıksa da bir şey diyemez. Zeynep Barış'tan bir yaş küçüktür ve başlangıçta ikisi de birbirlerini çok ukala bulsa da kısa zamanda kaynaşırlar. Veli Velioğlu daha çalışmanın ilk gününde ağacın yapısında bulunan silisyum dioksit maddesinin doğal bir kayıt aleti yerine geçtiğini

ve ağacın insan, kuş, fayton seslerini kaydettiğini bulur. Fakat ağaçtaki titreşimler çok fazla olduğu için onların netleştirilmesi, bunun için de para desteği gerekir. Bakanlıktan destek istenir ve bakanlık böyle bir çalışma için destek verir. Fakat bakanlıktan para isteme girişimi bu gizli çalışmanın bütün gazeteciler ve televizyon kanalları tarafından öğrenilmesine sebep olur. Bu durum hepsinin canını sıksa da yalan yanlış haberlerin yayımlanmaması için çalışmayı televizyona ve halka kendi ağızlarından anlatmayı kararlaştırırlar ve sözcü olarak seçilen Ege Yıldırım bir televizyon kanalında çalışma ile ilgili yüzeysel bilgiler verir.

Veli Velioğlu ilk kayıtları hazırladıktan sonra beşi birlikte bunları dinlerler. Kayıtlar 1903 yılına aittir. Kayıtlarda Hüsrev, Ali Fuat, Fethi ve Mustafa isimli kişilerin sesleri vardır:

> ‘‘…
>
> Beklenen gün geldi. Veli Velioğlu, her şeyin hazır olduğunu ilk kayıtları dinleyebileceklerini muştuladı. Hep birlikte bilgisayarın başına geçip kulaklıklarını taktılar. Veli Bey’in kısa bir açıklaması oldu:
>
> — Bu kayıtlarda isimleri Hüsrev, Ali Fuat, Fethi ve Mustafa olduğu anlaşılan kişilerin sesleri var. Arkadan duyulan fayton seslerinden ve yolda yürüyen insanların ayak seslerinden açık hava kahvesi gibi bir yerde olduklarını tahmin ediyorum. Çocuklar, dikkatli dinlemezseniz nasıl bir iz üstünde olduğumuzu anlamayabilirsiniz.
>
> Bilgisayar odası sessizleşti. Yürek çarpıntıları içinde ilk cümleleri duymaya başladılar.
>
> — Kimleri görüyorum, kimleri görüyorum. Sen Ali Fuat değil misin?
>
> — Aaaa, Hüsrev Amca sen ha! Ne arıyorsun burada?
>
> — Gelin oturun, buyurun, nefeslenin. Oğul, neler yaptın bunca zaman?
>
> — Ben Harp Okulunu bitirip Erkân-ı Harbiye sınıfına geçtim Hüsrev Amca. Arkadaşlar da oradan. Bu Fethi, bu da Mustafa. Ya sen burada ne yapıyorsun? (Yener 2007b: 45).

> — Önceleri muhallebicilik, aşurecilik yaptım. Şimdi çalışıyoruz işte bu kahvede. Sahibi bir Alman, pek öyle karışıp görüşmez. Ben işimi yaparım.
>
> — Mustafa oğlum ne yapıyorsun öyle?
>
> — Bakıyorum etrafa. Yerli yerinde mi Haliç diye. Çekiyorum havasını ciğerlerime.
>
> — Yan masanın içeceklerini vereyim de gelirim. Siz rahatınıza bakın gençler.
>
> — Sen bak işine Hüsrev Amca.

— Hüsrev Amca eskiden bizim okulun önüne gelir, muhallebi satardı. Bazı zamanlar tablasının başında konuşurduk. Oradan tanırım. Benim gül suyunu bol koyardı. (Yener 2007b: 46).

— Neler gördü bu gözler

Savaşlar, gaziler, şehitler

Gelip geçer mevsimler…" (Yener 2007b: 52).

Bu konuşmaların ardından çalışma grubu dinledikleri seslerin Harbiye mektebinde okuyan Mustafa Kemal Atatürk ile arkadaşları Fethi ve Ali Fuat'a ait olduklarını anlarlar ve bu onları daha da çok heyecanlandırır. Hüsrev de Mustafa Kemal'in gittiği kır kahvesinde çalışan biridir. İşin güzel tarafı çalışma grubu Veli Velioğlu'nun bilgisayara yüklediği eş bir yazılım sayesinde, konuşmaları anlayabilecekleri bir Türkçe ile dinleyebilmektedirler. Dinlenilen bu ilk kayıt, çalışma grubunun istek ve azmini arttırır. Fakat bu arada terslikler de yaşanır. Barış Zeynep'lerde kaldığı gece yediği pamuk helvasındaki gıda boyasından ötürü hastalanır. Gazetelerde çalışmalarının balon olduğu ve proje parası almak için uydurulduğu yönünde haberler çıkar. Veli Velioğlu da ilk kayıtlardan sonra ağaçta sadece cızırtılar duymaktadır ve bunun sebebini bulamamaktadır. Bunu arkadaşlarıyla paylaşınca problemin ağacın balta ile kesilirken zedelenen bölgelerinden kaynaklanabileceğini düşünürler ve düzgün yüzeylerde dinleme çalışmaları yaptıklarında bu sorunu aşmış olurlar. Fakat bu kez de ağaçtaki her sesi çözümlemeye vakitleri ve paraları yetmemektedir. Bunun üzerine kayıtlarda gidecekleri ve dinleyecekleri seneyi kendileri kararlaştırırlar. Aylin bütün konuşmaları inceleyecek, önemlileri kaydedecek ve sonra hep birlikte dinleyeceklerdir.

Aylin çalışma grubuna ilk olarak İzmir'in işgalinin konuşulduğu kaydı dinletir.

"…

— Vah vah halimize! Vahdettin, İngilizlerin oyuncağı olmuş. İsmi var cismi yok!

— Sırpı, Yunanı, Bulgarı dört bir koldan gelirken, binlerce insan savaşlarda ölürken, bunlar felaketin suçunu birbirlerine atıp dururlar.

— Bize hasta adam derlermiş.

— Doğru söylersin Hüsrev, ama hasta olan halk değil imparatorluk idaresi. Bunlar yapışmış yakamıza, bizi de kendileriyle beraber felakete sürüklüyorlar. Mondros Antlaşması'ndan sonra Fransız birlikleri İstanbul'un her yanında davullu zurnalı eğlence düzenlediklerinde seyretmekten başka ne yaptık ki? Boğaz'daki şu zırhlıları görüyoruz da ne yapıyoruz ki? Çevirmişler topları Dolmabahçe'ye, durup dururlar…

— Ben sana bir şey diyeyim mi? Biz uçurumun tam kenarındayız. Ordu güçsüz, Anadolu perişan.

— Hep beraber olmak, tek yumruk olmak gerek.

— Hüsrev, yan masada oturan zabitler ne konuşuyorlar öyle hararetli hararetli?

— Dur sen, ben şimdi öğrenirim.

—Yunan İzmir e çıkmış…" (Yener 2007b: 63).

Kaydın ardından o akşam İzmir işgalini bire bir yaşayan, savaşa tanık olan Ege Yıldırım'ın annesi Fidan Teyze'den anılarını dinlemek üzere Ege Bey'in evine misafir olurlar. Ertesi günkü kayıtlarda da İstanbul'un işgalini Hüsrev Amca ve bir ressamın ağzından dinlerler.

"…

— Sabaha kadar Pera'ya, Galata'ya İngiliz askeri boşalmış gemilerden. Yüz bin asker çıkarmışlar. Gökyüzü sabaha karşı turuncu renkteydi. Yaktılar bir yerleri herhalde.

— Çok ölü var çok. Bunlar İstanbul'u yakıp yıkıp bizi de kurşuna dizecekler. Daha bir gün önce Rauf Bey ile görüşmüş, konuşmuştuk. Anlatmıştı bana Erzurum'da, Sivas'ta ne kararlar aldıklarını.

— Fethi'yi de tutuklamışlar. Fransız mektebine giderken tanımıştım onu. Ah… Ah... Kimin aklına gelirdi ki, gün gelecek, kalleşler tutuklayacaklar delikanlımı.

— Akla gelmez mi hiç Hüsrev Ağa. Mustafa Kemal bunlara demiş ki, İstanbul'a gitmeyin. Mebuslar Meclisi'nin orda toplanması uygun değildir. İstanbul'da İngilizlerin baskısı çok, orada Misakı Milli'yi anlatmak yararsız olur.

— Sen daha iyi bilirsin. Avrupa görmüş adamsın ressamım. Bence Erzurum ve Sivas Kongrelerinin altında çok şey gizli. Mustafa Kemal, milletin temsilcileriyle beraber memleketi ilgilendiren çok önemli kararlar aldı. Bunları İstanbul'da okumakla da iyi ettiler.

— Olur mu Hüsrev Ağa, hepsi tutuklu işte. Hiç oralarda alınan kararlar İstanbul'da okunur mu? Cesaret işi vallahi! (Yener 2007b: 70)

—Tutuklandılar ama… Topraklarımızın bölünmez olduğunu sultanın da, işgalcilerin de yüzüne haykırmadılar mı? Mustafa Kemal'im nasıl çarptı rütbelerini saraydakilerin suratına. İstifa etti askerlikten. Aslanım benim! Benim adım da Hüsrev'se nah şu ağaca yazıyorum; Anadolu'da bir planı var onun. Kolay mı Erzurum'da kongre örgütlemek, kolay mı Sivas'ta kongre örgütlemek?

— Aldıkları kararlar çok rahatsız ediyor sultanı. Bir de işgalcileri tabii.

— Anadolu'da bir ateş yaktılar, Allah yardımcıları olsun.
Almış rüzgârı sırtına
Koşuyor Anadolu'da.
Yanakları al al,
O, Mustafa Kemal!.." (Yener 2007b: 71).

Ege Yıldırım, Aylin, Barış ve Veli Velioğlu o kaydı dinlerken Zeynep define avcıları tarafından kaçırılır. Amaçları Zeynep'e zarar vermek değil, ağacın kesildiği yerin yakınlarında gömülü olduğunu duydukları hazineye ulaşabilmektir. Gazete ve televizyonlardan ağacın konuşturulduğunu ve bunu yapan grupta iki de çocuk olduğunu duyunca Zeynep'i kaçırmışlardır. Zeynep hiçbir şey bilmediğini söyleyince Aylin'e mesaj atarlar ve hazinenin yerini sorarlar. Atılan bu mesaj polisin işine yarar ve telefonun Candan Güleç'e ait olduğu tespit edilir. Ancak evine gidildiğinde kadın telefonunun çalındığını söyler ve Zeynep için bir an yanan umut ışıkları tekrar söner. Fakat ertesi gün Zeynep'i kaçıranların kaldığı otelin (Yeşil Benek Otel) sahibi şüphelendiği bu kişileri polise bildirince Zeynep kurtulur. Suçlular suçlarını itiraf ederler, hatta Candan Güleç'in de Zeynep'i kaçıranlardan birinin eşi olduğu, polise yalan attığı ve böylece eşine yardım ettiği ortaya çıkar ve üçü birlikte tutuklanırlar. Zeynep bulunduktan sonra kayıtları dinlemeye kaldıkları yerden devam ederler. Büyük Millet Meclisi'nin açılışını, Tekâlifi Milliye Emirlerini, herkesin askere çağrılışını, Kurtuluş Savaşı hazırlıklarını, cepheler arasında yapılan yazışmaları dinlerler.

"…
— Cuma günü Ankara'da dualarla açmışlar Meclis'i. Allah yardımcıları olsun diye bütün gün dua edip duruyor kadıncağız.
— Sadece o mu? Hepimiz dua ediyoruz Millet Meclisi'nin başarısına.
— Kolay değil bu iş. Bir memleketin iki başı olur mu? İstanbul bir tarafta, Ankara bir tarafta…
— Yook, onlar ne yaptıklarını bilen insanlar. Ali Fuat, Fethi, Mustafa Kemal… Bu çocukları iyi tanırım. Yıllar öncesinden yapıyorlardı bu planları. Onlar öğrenciyken çok gelirlerdi buraya. Memleketin halini konuşurlardı.
Kaptan yürütürken gemisini Haliç'te,
Neler dinledi Hüsrev bu kahvede
Köpükler bile döverken sarayı,
Deniz her gün selamlar Hüsrev Ağa'yı…" (Yener 2007b: 93)

"…

—Başkomutan, eli silah tutan herkesi çağırıyor, dediklerinde hemen koşup yazılmıştın. Ah ben de genç olacaktım da beraber gidecektik cepheye.

— Ohoo… Benim aklım çoktan cephedeydi. Birinci İnönü, İkinci İnönü, Sakarya savaşlarında içim içimi yedi. Ne zaman ki haber geldi 'Asker gerekli!' diye, sevinçten uçtum o zaman. Cepheye giderken gördüklerimi hiç unutamam.

— Neler gördün evlat?

— Halk, kumaş pirinç, şeker, yağ, çivi, mum aklınıza ne gelirse karşılıksız veriyor; her şey kağnılarla cepheye taşınıyordu… Milletin gayretini kim görse ölesiye savaşırdı düşmanla.

— Cephe nasıldı oğul? Anlatsana…

— Yunan ordusu bir günde ikiye bölünmüştü Dumlupınar'da. Sonra... Ovalar… Dağlar… Denize kadar kovaladık onları. Kaçarken yakıp yıkıyorlardı, kuyulara zehir atıyorlardı. Mevzide sabahladık. Güneşin ilk ışıklarıyla girdik İzmir'e. En yakın arkadaşlarım Akşehirli Mehmet Çavuş, Hakkı Çavuş, Avanoslu Ahmet şehre girer girmez yaylım ateşine tutuldular…

— Kahraman bunlar oğul, kahraman…

— Mehmet Çavuş'un Akşehir depreminde evi yıkılmış, karısı ölmüş. İki çocuğu yetim kalmış. Bunun üzerine izin vermişler, çocuklarına bir ana bulsun diye. Telli duvaklı karısını, iki yetimini bırakıp izni bitmeden dönmüş gelmiş cepheye. Sorardım 'Neden geldin iznin bitmeden çavuşum?' diye. 'Ben yıllarca bu düğünü bekledim. Bu şerefli günü görmek hakkım değil mi?' derdi…" (Yener 2007b: 95–96).

Bu arada Hüsrev Amca'nın demirden bir kutusu olduğunu ve onu gömdüğünü de öğrenirler. Onlar bu kayıtları dinlerken kendisini bilgisayar mühendisi doktoru olarak tanıtan Goico Echea'dan birlikte çalışma ve bilgilerini paylaşma isteği içeren bir ileti alırlar. O da Pirene Dağlarında bulduğu Kuvars Mağarasında benzer bir çalışma yaptığını yazmıştır. Çalışma grubu iletiyi gönderen kişiyi tanımadıklarından ona cevap yazarlar; ama bilgilerini onunla paylaşmazlar. Onu Türkiye'ye davet ederler. O da kabul eder; fakat kısa bir süre sonra polis tarafından tutuklanır. Çünkü Doktor Goico Echea'nın amacı silisyum yiyen özel mikroplar üretmektir ki bu da dünyayı yok edebilecek bir proje olacaktır. Polis yıllardır takip ettiği bu kişiyi yakalayarak hem çalışma grubunun çalışmasını hem de tüm dünyayı kurtarmış olur. Bu arada çalışma grubu Cumhuriyet'in ilanından sonra yapılan devrimleri, Cumhuriyet Bayramı'nı, Harf İnkılâbı'nı içeren konuşmaları dinler.

"… Hop hop Vasil, artık arşın yok! Metre var!.." (Yener 2007b: 102).

"… Bütün dünyada kullanılan takvimi kullanıyoruz artık biz de…" (Yener 2007b: 109).

"…

— Ağustosta Sarayburnu'na Gazi Mustafa Kemal'i dinlemeye gittim. 'Yeni harfleri öğreniniz.' dedi. Kadına, erkeğe, sandalcıya, hamala, herkese bunu öğretmek vatanseverlikmiş…

— Hüsrev Efendi ne bu yeni yazı merakı böyle?

— Geceleri millet mektebine gidiyorum… Okuma yazma öğreniyoruz. Söktüm bile şimdiden.

— Tövbe tövbe, bu yaştan sonra…

— Bak şu utanmaza, ne varmış yaşımda? Öğrenmenin yaşı yoktur. Her şeyin anahtarı okuyup yazmak. Bu günleri görmek için yaşadım ben. Hiç istemez miyim konuştuğum dili okuyup yazmayı? Bizim ekmekçi Raşit on üç yıllık medreseyi yirmi yıl okumuş da bir şey öğrenemeden mezun olmuş.

— Ne yani sökememiş mi okumayı?

— Ne sandın? Kolay mı öyle Arap harflerini okuyup yazmak? Siz çok şanslı çocuklarsınız. Ah… Ah… Arap harflerini sökene kadar az mı falakaya yattık? Ah… Ah… Ne yanardı ayak tabanlarım…

— Kadınlar da gündüzleri okula gidiyorlarmış yeni harfleri öğrenmeye.

— Evet, biz okuldan çıkınca kadınlar geliyorlar.

— Gazi düşmanı memleketten nasıl kovduysa şimdi de cahilliği kovacak.

— Yeni harfler kolaymış diyorlar, doğru mu?

—Kolay, hem de çok kolay!

— Duydunuz mu, okuma yazma öğrenmeyen mahkûmlar, cezaları bitse bile serbest bırakılmayacaklarmış…" (Yener 2007: 109-111).

"… Fesi atıp da ilk şapka giydiği gün aynayı elinden bırakmamıştı…" (Yener 2007b: 125).

Son olarak da Hüsrev Amcanın ölümünü anlatan kaydı dinlerler ve ağaçtaki kayıtlı sesler son bulur. Bunun sebebi olarak ağacın üzüntüyle salgıladığı maddenin kayıt yapmayı engellediğini düşünürler ve bunu fakültenin bitki kimyası laboratuarında araştırmaya karar verirler.

"…

— İnanasım gelmiyor vallahi. O asırlık çınar gibi adam nasıl ölür?

— Ee, yaşı da az değildi Vasil Efendi. Ne vardı öğle sıcağında kalkıp Dolmabahçe'ye gidecek? Hem de yürümüş buradan oraya…

— Kemal Paşa'yı görmeye gitmiş diyorlar. Duymuş bugünlerde İstanbul'a geldiğini. Ölmeden, dünya gözüyle bir daha göreyim demiş.

— Görebilmiş mi bari?

— Onu bilen yok. Ama görememişse bile Dolmabahçe'nin önünde son nefesini vermek, mutlu etmiştir Hüsrev Efendi'yi. Ne diyelim artık, Allah rahmet eylesin. Seveni de çokmuş hani. Kimsesiz demeye bin şahit ister…" (Yener 2007b: 124–125).

Bu arada da hep birlikte kazılar sırasında ağacın çevresinde bulunan demir kutunun içinden neler çıktığını görmek için müzeye giderler. Kutudan her yerde bulunabilen on beş adet Osmanlı parası, bir adet tespih, bir tanesi daha önce hiçbir yerde görülmemiş olan Atatürk fotoğrafı, bir tane erkek fotoğrafı ve bir tane kâğıt çıkmıştır. Aylin erkek fotoğrafına baktığında onun Hüsrev Amcanın kıyafet devriminden sonra şapkayı giydiği ilk gün çektirdiği fotoğraf olduğunu ayrımsar. En ilginç olanı ise kâğıtlarda yazan şiirlerin bir tanesinde Hüsrev Amca'nın Aylin'e seslenmesidir. Sanki Hüsrev Amca yıllar öncesinden geleceği görmeyi başarabilmiştir.

"… Uğrunda baş koymaya değer tek şey,
Bağımsızlıktır!
Hiçbir şeyin, seni caydıramayacağı biçimde.
Al sırtına rüzgârı, soluk soluğa ilerle bu yolda.
Ve… Cumhuriyet şiirlerimi çocuklara sen oku Aylin…" (Yener 2007b: 137).

Sonuç olarak bilim dünyası bazı ağaçların sesleri kaydedebildiğini onaylar. Profesör Ege Yıldırım ve Veli Velioğlu Uluslararası Bilim Ödülü'nü kazanırlar. Begüm Hanım, Ege Bey'in eşi Nilay Hanım'la çok iyi arkadaş olur. Aylin, eşi Arman Bey ve Sercan, Tarih Kulübü kurarlar ve çocuklara tarihi sevdirmek, öğretmek için değişik çalışmalar yaparlar. Atatürk'ün demir kutudan çıkan fotoğrafı yenilenip çoğaltılır. Goico Echea dört yıl sonra hapisten çıkar. Fakat askeri bilgisayarların kontrolünü ele geçirmek ve bilgisayar virüslerini bu bilgisayarlara yayma tehdidiyle para sızdırmaktan İspanyol polisi tarafından tekrar yakalanır, yine hapse girer. Zeynep'i kaçıran define avcıları bir daha kimseyi kaçırmazlar; fakat define aramaktan da vazgeçmezler. Yeşil Benek Oteli yıkılıp yerine gökdelen yapılır. Barış ve Zeynep üniversite yıllarına kadar mektuplaşırlar; fakat sonra sadece birbirlerinin çocukluk anılarında kalırlar. Fakat yaşananlar anılarda kalmamalıdır.

Bunun için aynı yıl aynı isimde üç roman yazılır. Biri İzmir'de, biri İstanbul'da diğeri de Barselona'da. Üçünün de adı aynıdır: " Mustafa Kemal'in Kayıp Seslerinin İzinde."

3.3.1.1. Mustafa Kemal'in Kayıp Seslerinin İzinde Romanında Çocuk ve Eğitim Temasına Ait Bulgular

Yirmi üç bölümden oluşan romanda konu ve ağırlık tarihtir. Roman çocuğu sıkmadan onu tarihi bilgilerlerle donatmaktadır. Fakat bu arada yazar eğitim, çocuk eğitimi, doğru ve yanlış aile tutumları, bu tutumların çocuk üzerindeki etkileri gibi konulara da tarih konusunun altında yer vermeyi başarabilmiştir.

3.3.1.1.1. Çocuk Eğitiminde Yanlış Aile Tutumları

Mavisel YENER çocuk eğitiminde ailelerin sergiledikleri yanlış tutumları romanında açıkça ortaya koymuş ve aileleri eleştirmekten geri durmamıştır. Örneğin romanda çocuğun ağlamaması istendiğinde ona "Sen artık büyük adam oldun, ağlamak sana yakışmıyor." denmekte; fakat bir iki dakika sonra Barış İstanbul'a gitmek istediğinde daha küçük olduğu yüzüne vurulmaktadır. Yani özellikle anne kendi içinde çelişen bir tavır sergilemektedir ki bu tavır, çocuğun kimlik bunalımı yaşamasına sebep olur. Çocuk "Ben büyük müyüm, yoksa hâlâ küçük müyüm?" sorusuna cevap bulamaz. Ayrıca yine böyle yanlış bir tutum çocukta kendine güven eksikliği yaratır. "Ben küçüğüm, annem yanımda olmalı. Tek başıma bir şey yapamam." gibi bir düşünceye çocuğu sürükleyebileceği gibi "Büyükler ağlamaz." gibi yanlış bir fikrin de oluşmasına sebep olabilir. Bu nedenle ailelerin çocuklarından tutarlı davranışlar beklememeleri için öncelikle onların çocuklarına karşı tutarlı davranışlar sergilemeleri gerekmektedir.

Çocukta özgüven eksikliğine sebep olan bir diğer yanlış davranış da onu sürekli küçümsemektir ki, romanda kahramanın annesi de yer yer bu davranışı sergilemektedir… Böyle bir davranışın çocuktaki olumsuz etkisi de açık bir şekilde romanda belirtilmiştir. Bu tespitimizi psiko sosyal kuramın kurucusu Eric Ericson'un düşünceleriyle destekleyebiliriz:

Dördüncü Evre (Üreticiliğe Karşın Küçüklük-Değersizlik Dönemi):

"Freud'un latent dönem olarak adlandırdığı dönemdir. 5 yaş ile 11 yaş arası dönemi kapsamaktadır. Okul çağı dönemidir. Bu dönemde çocuk cinsel açıdan bir durgunluk dönemine girerken, yaşıtları ile ilişkileri artarak, yeni şeyler öğrenme ve bir şeyler üretmenin hazzını yaşamaya başlar. Kendini örnek aldığı kişilerle özdeşleştirerek, çeşitli alanlarda roller üstlendiği şeklinde düşlemler kurar. Eğer çocuk bu dönem öncesini ve bu dönemi başarılı bir şekilde geçememiş ise aşağılık ve yetersizlik duyguları geliştirir. Kişinin çevresindekiler bu dönemin aşılıp, yeterlilik duygusunun gelişmesinde asal rol alırlar. Bu dönemde çevresel etkenler, okul ve görevlerle kendisinde daha önce var olan, olgun olmayan istek ve hayallerini bırakarak, daha gerçekçi hedeflere yönelmeye başlar. Çevresi ya da kendisi için birtakım faaliyetlere girip, kazanımlar elde ederek, çevresinden destek bulmayı, onaylanmayı öğrenir. Bir şeyler yaparak, başladığı işi bitirmenin keyfine varmaya başlar. Kendinden yaşça büyük ya da daha deneyimlileri izleyerek araç-gereç kullanmayı öğrenir, el ve vücut becerisi geliştirir. Bu yaş grubunda çocuğun anlayışlı, sabırlı, ilgili ana baba, öğretmen, patron, iş ve okul arkadaşları ile karşılaşamaması ya da onlar arasında zayıf, uygunsuz bir noktada bulunmaları halinde, yetersizlik ya da aşağılık duyguları gelişir. Çocuğa ayrım uygulanması, aşağılanması ya da aşırı koruyucu tavırlarda bulunulması, çocuğun kendisiyle aynı cinsiyetteki ebeveyn ile kendini uygunsuz bir şekilde karşılaştırması gibi durumlarda aşağılık ve yetersizlik hissi gelişebilir. Kendisine göre üst konumdaki kişileri örnek alamayıp, yanlış kişileri örnek alabilirler. Bu dönemde diğer kişilerle birlikte ortak bir şeyler yapma, başkalarının varlığında ya da denetiminde görev alma başladığından işbölümü, diğerlerinden farklı olarak sahip olduğu özelliklerin verdiği haz duyguları yaşanmaya başlar."

<http://www.frmtr.com/felsefe_sosyoloji_psikoloji/1763306_eric_ericsonun_psikososyal gelişim_kuramı.html> (18.05.2011)

Görüldüğü gibi Ericson çocuklarda temel güven duygusunun gelişebilmesi için tek başlarına eylemler gerçekleştirmeleri gerektiğini, bu konuda ailelerin fırsatlar yaratmaları ve çocukları eleştiren, korkutan tutumlar değil destekleyen tutumlar takınmaları gerektiğini vurgulamaktadır. Romanın sekizinci bölümünün ismi "Bitimsiz Gece" dir. Böyle

olmasının sebebi de o gece Barış'ın hastalanmasıdır ve Barış o gece annesi yanında olmadığı için geceyi bitimsiz olarak değerlendirmiştir. Buradan da bir çocuğun anneye olan ihtiyacını, anne sevgisini görebilmekteyiz.

Büyüklerin bir diğer hatası da yapılacak, gerçekleştirilecek işlerde çocukların fikirlerini almamaları veya almak istememeleridir. Aslında bu da bir nevi onları küçümsemedir. Ama unutulmamalıdır ki çocukların hayal dünyaları yetişkinlerden daha geniştir ve bazen büyüklerin bile düşünemediği, hayal edemediği şeyleri düşünebilmekte, hayal edebilmektedirler. Bu nedenle onlara da konuşma hakkı verilmelidir, onların da fikirleri alınmalıdır. Aksi bir davranış onları üzdüğü, kırdığı kadar onlarda özgüven eksikliğine de sebep olabilir. Böyle bir davranış şekli romanda da ortaya konularak eleştirilmiştir.

> "… Barış bu sözlerin anlamını çok iyi biliyordu. Tatilde Side'ye gitmeleri artık olanaksızdı. Dudakları büzüldü, yüzü buruştu, gözleri gölgelendi. Ellerini yüzüne kapatıp ağlamaya başladı. Annesi Barış'a sarıldı, ağlamaması gerektiğini anlatmaya çalıştı.
>
> — Çok ayıp Barış, yedinci sınıfa geçen kocaman çocuklar ağlarlar mı hiç?
>
> Gözyaşları annesinin saçlarını, yanaklarını ıslatıyordu. Annesinin sözleri onu etkilemiyordu, hiçbirisini duymuyordu bile.
>
> Yaşadığı düş kırıklığı karşısında başka nasıl davranabilirdi? Yedinci sınıfa geçmesinin bile hiçbir önemi kalmamıştı artık!..
>
> Yeni aldığımız olta takımları ne olacak şimdi? diye sordu.
>
> Annesi Barış'ın sorusunu gülünç buldu. Bu çocuk hep böyle ayrıntılarla uğraşır, diye düşündü. Gülmeye başladı, Barış annesinin olayı hafife almasına içerlemişti…" (Yener 2007b: 8).

> "… Veli Bey Barış'a verdiği sözü tutamamanın sıkıntısını duyumsarken çözüm bir anda kafasının içinde beliriverdi: İstanbul'a Barış'la birlikte gitmek…
>
> Annesi, Barış'ın yanıtını beklemeden atıldı: 'Olur mu hiç canım, çocuğun ne işi var oralarda?..' Begüm Hanım kaygılıydı: 'Baban gizli bir araştırma için gidiyor Barış. Onunla çalışmalara gitmen doğru olmayabilir.'
>
> — Ne? Gizli araştırma mı? diyerek hoplayıp zıplamaya başladı Barış.
>
> — Şşş, dur bakalım, sakin ol! Bu konuştuklarımızı kimseye anlatayım deme sakın! diye uyardı annesi.
>
> — Neden anlatayım anne? Ben ayaklı gazete miyim? dedi Barış.
>
> — Ne bileyim, belli olmaz, bazen yapıyorsun öyle işler…" (Yener 2007b: 9).

"… Barış'ı minicik bir çocuk gibi gören annesi, almacın öte yanından sesleniyordu:

— Bana bak, sakın bir daha saçlarını kendi kendine yıkama! Suçlarını durulayamazsın sen! Bitlenirsin vallahi! Akşam yemeğini doğru dürüst yedin mi bari?

— Yedim, çok güzeldi. Türlü vardı.

— Ne, türlü mü? Ama sen türlü yemezsin ki!

— Yedim işte anne, çok da güzeldi…" (Yener 2007b: 12).

— Büyüklere akıl öğretme bakalım yumurcak, dedi.

— Ama Ege Amca… O akıl öğretmedi ki, düşüncesini söyledi, diye arkadaşını savundu." (Yener 2007b: 33).

"… Demek çocukların fikirleri de bazen işe yarayabiliyordu…" (Yener 2007b: 35).

3.3.1.1.2. Tarih, İstanbul'un Tarihi Yerleri ve Biyoloji Konularında Eğitici Bilgiler

Romanın konusunun tarih olmasına rağmen romanda sadece tarihi bilgilere yer verilmemekte, bunun yanında İstanbul'un çeşitli semtleri, tarihi yerleri tanıtılmakta, hatta günümüzde gezi anlayışının sadece alışveriş merkezlerinden ibaret görülmesi, gezilen yerlere üstün körü bakılıp oraların tarihlerinin öğrenilmemesi de eleştirilmektedir.

"… Eskiden şehirleri dolaşmak, müzeleri, camileri, tarihi yerleri gezmek anlamına gelirdi. Şimdi artık şehri gezmek kalabalık, renkli, büyük alışveriş merkezlerini, eğlence yerlerini gezmek anlamına geliyor galiba Aylin?.." (Yener 2007b: 35).

"… Kapalı Çarşı'nın sokakları, yüzlerce dükkânı Barış'ın başını döndürdü. Deri eşyalar, antikalar, altınlar, halılar, kilimler, gümüşler, burada satılan binlerce eşyadan yalnızca birkaç çeşidiydi.

— Barışçığım, görüp gezdiğin yerlerin tarihini de öğrenmelisin, İstanbul'u fethettikten sonra Fatih Sultan Mehmet tarafından yaptırılmış bu çarşı…" (Yener 2007b: 36).

> "… Mısır Çarşısı'na girdiklerinde etrafa yayılan tarçın, nane, kekik karışımı keskin baharat kokusu, Barış'ı İzmir'in Kemeraltı'na götürdü...
>
> — Baba, Mısır Çarşısı diyorlar da neden hiç mısır göremedik, diye sordu Barış.
>
> Babası gülümseyerek:
>
> — Yüzyıllar önce Mısır'dan gelen baharatın satıldığı merkez olduğu için bu ismi almış. Yediğimiz mısırla bir ilgisi yok! Burası İstanbul'un ikinci büyük kapalı çarşısıdır, dedi…" (Yener 2007b: 37–38).

> "… Babası Barış'a yerleşkenin içinde oldukça yüksek bir minare gibi duran, on sekizinci yüzyılda yapılmış Beyazıt Yangın Kulesi'ni gösterdi. Eskiden bu kulenin tepesinden bütün İstanbul görülebiliyordu. Kule, kentte çıkan yangınları önceden görüp tulumbacıları uyarmak için yapılmıştı. Cumhuriyet döneminde yangın gözetleme amacının yanında hava durumunu belirtmek için de kullanılmıştı. Kule yağmur yağacaksa yeşil ışık, hava açık olacaksa mavi ışık, kar yağacaksa kırmızı ışık yakarak yıllar boyunca ertesi gün havanın nasıl olacağını haber vermişti insanlara…" (Yener 2007b: 25–26).

Romanda biyoloji biliminin çeşitli konuları hakkında çocukların anlayabileceği kısa bilgiler verilip çeşitli aletler de tanıtılmaktadır:

> "… Bu aletin adı galvanometre, elektrik akımı ölçer. Diğerinin adı termometre, ısıölçer. Osiloskop da hareket ve elektrik titreşimlerini incelemek için…" (Yener 2007b: 20).

> "… Bilimsel olarak maddenin titreşen parçacıklardan oluştuğunu biliyoruz. Maddelerin bir tür enerjiden oluştuğunu da biliyoruz…" (Yener 2007b: 21).

3.3.1.1.3. Günümüz Medya Dünyasına Yönelik Eleştiri

Romanın 41. sayfasında günümüz TV dünyasının reyting uğruna yalan yanlış haberler yapması eleştirilmekte ve hak etmeyenlerin hak etmedikleri bilgilere ulaşmaları, belli mevkilere gelmeleri doğru bulunmamaktadır.

> "… Halkın önce güzellik yarışmalarından tanıdığı, sonra her akşam haberleri sunmaya başlayan esmer güzeli spiker, önündeki haberi okuyordu…" (Yener 2007b: 41).

"… Daha önce yapılan basın açıklamasının koskocaman bir balon olduğu haberi verilmişti. Çevresindeki sesleri kaydeden bir ağacın varlığının da proje parası almak için uydurulan düzmece yalan olduğu yazıyordu…

"… Onlara açıklama yaptığımız halde yalan yanlış şeyler yazmışlar, diye sızlandı Ege Yıldırım…" (Yener 2007b: 58).

3.3.1.1.4. Eski Eğitim Sistemine Yönelik Eleştiri

Romanda günümüz eğitim anlayışı değil ama Osmanlı döneminin eğitim anlayışı eleştirilmektedir. Böylelikle yazar özgürlüklerin kısıtlanmasının, baskı ve zorlamanın, eğitimde şiddetin yanlışlığını ortaya koyarak eğitimde çocuğun özgür olması gerektiği fikrini vermektedir. Romanda okuma yazmanın önemi, Latin alfabesinin Arap alfabesinden farkı ve artıları, eğitimin gerekliliği, bu konuda Mustafa Kemal'in yaptıkları, eğitimde kadın-erkek eşitliği birer öğüt olarak değil de bizzat Hüsrev Amcanın ağzından, birinci ağızdan verilmiştir. Böylelikle çocuk üzerindeki etkisi arttırılmak istenmiştir. Ayrıca gerçekleştirilen inkılâpların da niçin gerçekleştirildikleri nedenleriyle verilerek çocuğun kafasında soru işaretleri kalmadan onları benimsemesi, kabullenmesi amaçlanmıştır.

"…

— Ağustosta Sarayburnu'na Gazi Mustafa Kemal'i dinlemeye gittim. 'Yeni harfleri öğreniniz.' dedi. Kadına, erkeğe, sandalcıya, hamala, herkese bunu öğretmek vatanseverlikmiş…

— Hüsrev Efendi ne bu yeni yazı merakı böyle?

— Geceleri millet mektebine gidiyorum… Okuma yazma öğreniyoruz. Söktüm bile şimdiden.

— Tövbe tövbe, bu yaştan sonra…

— Bak şu utanmaza, ne varmış yaşımda? Öğrenmenin yaşı yoktur. Her şeyin anahtarı okuyup yazmak. Bu günleri görmek için yaşadım ben. Hiç istemez miyim konuştuğum dili okuyup yazmayı. Bizim ekmekçi Raşit on üç yıllık medreseyi yirmi yıl okumuş da bir şey öğrenemeden mezun olmuş.

— Ne yani sökememiş mi okumayı?

— Ne sandın? Kolay mı öyle Arap harflerini okuyup yazmak? Siz çok şanslı çocuklarsınız. Ah… Ah… Arap harflerini sökene kadar az mı falakaya yattık? Ah… Ah… Ne yanardı ayak tabanlarım…

— Kadınlar da gündüzleri okula gidiyorlarmış yeni harfleri öğrenmeye.

— Evet, biz okuldan çıkınca kadınlar geliyorlar.

— Gazi düşmanı memleketten nasıl kovduysa şimdi de cahilliği kovacak.

— Yeni harfler kolaymış diyorlar, doğru mu?

—Kolay, hem de çok kolay!

— Duydunuz mu, okuma yazma öğrenmeyen mahkûmlar, cezaları bitse bile serbest bırakılmayacaklarmış…" (Yener 2007b: 109–111).

Mavisel Yener bütün romanlarında olduğu gibi bu romanında da Türkçe kelimeleri kullanmaya büyük özen göstermiştir. "Duyumsamak, veri tabanı, esenleşmek, muştulamak, yazılım, tanışıklık…" bunlardan sadece birkaç tanesidir. Bu da yazarın Türkçe kullanmak konusunda gösterdiği hassasiyetin bir sonucudur.

3.3.1.1.5. Tarihe, Cumhuriyet'e, Kültürel Mirasa Sahip Çıkmanın Gerekliliği

Romanda Beyazıt Kütüphanesi'nin başına gelenler anlatılarak, kültürel mirasımıza sahip çıkmamızın gerekliliği, kültür hazinemizin yabancıların eline geçmemesinin önemi bir örnekle ortaya konulmuş ve vurgulanmıştır. Her zaman için konuyla ilgili elde somut bir örneğin varlığı konunun önemini vurgulamayı daha da kolaylaştırır. Çocuklara kültürel mirasa sahip çıkmak önemlidir demek veya bunu yazmak bir iki dakika içinde unutulacak bir bilgi olur ama bunu bir örnekle somutlaştırmak kalıcılığı arttırır. Zaten öğretimde de *"soyuttan somuta"* ilkesi vardır:

"Soyuttan Somuta" ilkesi:

"Çocuktaki zihin gelişimi somuttan soyuta doğru olmaktadır. İnsan her zaman somut olarak gördüğü, algıladığı şeyleri, onların soyut kavramlarla anlatılmasından daha kolay öğrenir. Bu nedenle, öğrenci mümkünse ders konusu olan eşya ve nesnelerle doğrudan karşı karşıya getirilmeli; bu mümkün olmadığı zaman o nesne veya olayın modeli, fotoğrafı veya başka bir simgesi gösterilmelidir. Özellikle ilkokul öğrencilerinde, gözle görüp, eliyle tuttuğu gerçek eşyalar daha anlamlıdır. Bu sebeple öğretimde öğrencilere öncelikle somut şeyler öğretilmeli, daha sonra soyuta ulaşılmalıdır. Soyut konuların

öğretiminde somut konulardan faydalanılmalıdır." <http://www.turkceciler.com/eğitek/oğretim_ilkeri.html> (19.04.2011)

"…İstanbul'un işgal edildiğini öğrendiği gün kütüphane müdürünün saçlarının kökleri bir gün içinde bembeyaz olmuş ve kütüphanenin kapılarını kapattırarak üç gün boyunca bekçi ile içeride beklemiş. Kısa süre sonra marangozlara ahşap sandıklar yaptırıp kitapları gizlice Anadolu'ya göndermiş.

— Müdür bunu niye yapmış? diye sordu Barış.

— Kütüphanedeki kitaplar çok değerliymiş, kültür hazinemiz yabancıların eline geçmesin diye yapmıştır, diye yanıtladı Ege Yıldırım…" (Yener 2007b: 71–72).

Romanda Cumhuriyet'i korumanın da saf bilgileri ezberlemekle olmayacağı, önemli olanın Cumhuriyet'i, Cumhuriyet'in kuruluş aşamalarını bizzat yaşayanların duygularını anlamakla olabileceği vurgulanarak gençlerin tarihi ezberlemeleri değil onu anlamaları, hissetmeleri gerektiği vurgulanmaktadır. Ne kadar Cumhuriyet'in temelleri sağlam olsa da bakılmadığında yıkılacağı, bu nedenle ona sahip çıkılması gerektiği tekrar vurgulanmakta ve geçlerden onu ne pahasına olursa olsun korumaları istenmektedir.

"… Onların duygularını anlarsak Cumhuriyet'i özenle koruruz, dedi Ege Yıldırım… Bir bebek nasıl özenle büyütülürse bu insanlar da özenle büyüttüler Cumhuriyet ve devrimleri, tutkuyla sarıldılar onlara, dedi Veli Velioğlu…" (Yener 2007b: 112).

"… Kolay mı dini temeller üzerine oturtulmuş Osmanlı İmparatorluğu'ndan sonra hanedanı yok etmek? Kolay mı hilafeti kaldırıp din ve devlet işlerini ayırmak?.." (Yener 2007b: 112).

"… Evet, Cumhuriyet'imizin temelleri gördüğün gibi çok sağlam Aylin. Bu temel birkaç ayda, birkaç yılda değil, neredeyse çeyrek yüzyılda atılmış ve sağlamlaştırılmış, dedi Ege Yıldırım.

Veli Bey, Barış ve Zeynep'e dönerek ciddi bir yüz ifadesiyle;

— Unutmayın çocuklar, temelleri sağlam olan bir bina deprem olsa da ayakta kalır… Ama aynı bina insanlar tarafından hor kullanılır, bakımsız bırakılırsa işte o zaman yıkılabilir, dedi.

— Söylemek istediğinizi çok iyi anladım. Cumhuriyet'e sahip çıkalım, bakımsız bırakmayalım demek istiyorsunuz Veli Amca, dedi Zeynep..." (Yener 2007b: 113).

3.3.1.1.6. Bilimin, Bilimsel Buluşların Kötüye Kullanılmasının Yanlışlığı

Romanda bilimin, teknolojik gelişmelerin kötüye kullanılmasının yanlışlığı, kötü bir örnek (Goico Echea) ve onun düştüğü durum (Hapse atıldı.) üzerinden verilmiştir. Bu kişinin amacını gerçekleştirdiği takdirde olabilecekler anlatılarak bilimin, buluşların insanlığın yararı dışında kullanılmasının yanlışlığı somutlaştırılmıştır.

> "…Silisyum yiyen mikrobu geliştirirseniz elektronik devrelerin tümünün kullanılmaz hale geleceğini, bilgisayarların çalışmayacağını biliyoruz. Pek çok cihazın elektronik devreleri; güneş pilleri, çelik, kum, çakıl metaller, cam, silisyum elementi içeriyor. Silisyum yiyen bir mikrobun üretilmesi demek bir binayı hatta şehri yok edebileceğiniz anlamına geliyor, bilim böyle tehlikeli buluşların peşinde mi olmalı?" (Yener 2007b: 119).

3.3.2. Mavi Zamanlar Romanının Özeti

Mavi Zamanlar romanında başkahramanımız Dolunay Dedektifleri serisindeki Birce'dir; ancak bu kez Birce'nin maceraya ortak olan arkadaşları farklıdır; fakat yine heyecan, yine merak ve yine aksiyon vardır:

Birce ilköğretim okulları arasında düzenlenen öykü yarışmasına öğretmeninin desteği ile katılır ve 552 öykü arasında 2. olmayı başarır. Ödül olarak da yarışmanın birincisi Aktan, üçüncüsü Sevilay ve mansiyon alan Işıl ile birlikte Allianoi arkeolojik kazı alanında bir hafta tatil kazanır. Babaanne ve halalarının karşı çıkmasına rağmen Birce'nin anne ve babası böyle bir tatile izin verirler. Birce yola çıkmadan önce her zaman yaptığı gibi eski kitapçıya gider ve ders kitaplarını vererek yerine okuma kitapları alır. Ancak aldığı bu kitaplardan "Gizli Geçitleri Bulmanın Yolları" isimli masal kitabı ismiyle olduğu kadar içinde yazanlarla da dikkatini çeker. Çünkü Birce kitapta yazanları ya bizzat yaşamaya ya da yazılanlar bir anda karşısına çıkıvermeye başlar. Örneğin Birce kitapta yazan:

> "… Dolunay Masalcısı bana bu masalı anlatırken; pencereden görünen çıplak bir anda ormanla kaplanıverdi ki, sonra ebemkuşağından çatma antik bir köprü oluştu ormana uzanan. Ya sen ne görüyorsun pencereden?.." (Yener 2008c: 14)

cümlelerini tam okumayı bitirmiştir ki Işıl'ın sesiyle irkilir:

> — Heyy baksanıza! Çıplak dağ bir anda ormanla kaplanıverdi!.. (Yener 2008c: 14)

> Ardından çocukları kampa teslim etmekle görevli kültür işleri müdürü Sezin Hanım dışarı bakar ve parmağıyla işaret ederek:

> — Çocuklar bakın! 1000 yıllık, çift kemerli bir Roma köprüsünden geçiyoruz, der. (Yener 2008c:15)

Birce artık tüm bunların tesadüf olmadığını ve bir haftalık tatilinde olağanüstü şeyler yaşayacağını düşünmeye başlar. Allianoi Kurtarma Kazısı Alanı'nın kazı Başkanı Ahmet Bey'dir. Ahmet Bey çocukları eşi restoratör Canan Hanım'la; kazı alanında çalışan Mehmet, Mustafa, Arzu, Sibel, Doğu ve Erman'la; yemeklerini yapmakla görevli Pülmüz Teyze ve kızı Gilman'la; bir de kazı alanının köpeği Cerenimo'yla tanıştırır. Sonra kısaca Allianoi'nin milattan önce 2. yüzyılda kurulduğunu, ancak milattan sonra 2. yüzyılda geliştiğini, bir zamanlar buğday başaklarıyla kaplı olan Kaikas Vadisi'nde sütunların nasıl yükseldiğini, kazılara nasıl başladıklarını heyecanla bir çırpıda anlatır. Ardından da Mehmet onlara kazı alanını gezdirir ve özellikle bir taşın üzerindeki tekerlek izini onlara gösterir.

Kazı alanında Aktan, Mustafa ve Erman'ın odasında; kızlar da Arzu'nun odasında kalır. Birce masalını okurken bu kez de:

> "… Uçsuz bucaksız düzlüklerde rastlayınca, yüz çevirdiğimiz tekerlek izleri gibi yol gösterebilmeli…" (Yener 2008c: 45).

ifadesiyle karşılaşınca iyice şaşırır, gündüz gördükleri tekerlek izini düşünür. Üstüne bir de Arzu su perisi yontusunu nasıl bulduklarını anlatınca iyice afallar; çünkü masalda su perisinden de bahsetmektedir.

Ertesi gün Birce okudukları ve gördükleri, yaşadıkları arasındaki benzerlikleri daha fazla saklayamaz ve kendine yakın hissettiği Gilman'a anlatır. Gilman masalın Allianoi'nin sır perdelerini araladığına inanır. İlk iş olarak Canan Hanım'dan Birce'nin aldığı büyüteçle taşı, taştaki tekerlek izini, taşın altını, altındaki toprağı incelerler ve taşın altında çoğu aşınmış ve silinmiş birbirinden ayrı dokuz işaret bulurlar. İşaretlere anlam

veremeyince Ahmet Bey'e sorarlar ve o da işaretlerin Grek Alfabesi'yle yazıldığını, çoğu silindiği için anlamı olmadığını, bugünün harflerine çevrildiğinde " S, C, L, S, M, Y, N, L, D" harflerinin çıktığını, hatta aynı harflerden Roma hamamındaki mermer abidelerden birinde de olduğunu söyler. O gece Sevilay rahatsızlanır ve ertesi gün evine döner. Onun ayrılışına en çok Aktan üzülür. Birce ve Gilman, Ahmet Bey'den aynı işaretlerin Roma hamamında da olduğunu öğrenince oraya giderler, mermer abidedeki işaretleri bulurlar ama bir türlü bu işaretleri anlamlandıramazlar. Bu arada Işıl, Birce ve Gilman'ın arasındaki yakınlaşmayı kıskanır ve Birce'ye tavır alır. Bunun üzerine Birce ve Gilman da masal kitabından ve buldukları işaretlerden Işıl'a da söz ederler. Üçü de şekilleri anlamlandıramayınca ve masalda da sürekli elleri kınalı Dolunay Masalcısı'ndan söz edilince Gilman o gece ninesiyle konuşmaya karar verir. Aynı gece Işıl ve Birce, işaretleri buldukları taşın karşısındaki siyah taşın altındaki gizli geçide, Gilman'ın sütninesinin oraya giren bir daha geri gelmeyebilirmiş uyarısına rağmen girerler.

Taştan yapılmış tünelde, ilk önce Roma döneminde yapıldığı anlaşılan, tabanı mozaikle kaplı evin odasına, sonra da duvarları yemek sahnesi tasvirli mozaikle kaplı ikinci bölmeye ulaşırlar. Fakat korkup daha fazla ilerleyemezler ve çıkarlar; ancak çıkarlarken Aktan'a yakalanırlar ve masaldan ona da bahsetmek zorunda kalırlar. Aynı gece Gilman da ninesine masalı sorar. Ancak nine başlangıçta anlatmak istemez. Çünkü masalı dinleyen de masalı anlatan gibi Dolunay Masalcısı olurmuş ve Dolunay Masalcısı anlattığı masallardan birinin içine girermiş; fakat hayatında bir kez yaşayacağı bu olayda masalcı olan kişi hangi masalı yaşayacağına kendi karar veremezmiş ve masalı yüzeyde gören, içindeki gerçeği anlamayanlar masaldan geri dönemezlermiş. Gilman'ın ninesi de bu masalı kendi ninesinden dolunaylı bir gecede dinlemiş. Masala göre Allianoi'nin olduğu yerde gizli bir kapı varmış. Bu kapı yer altı ülkesine açılırmış. Antik çağların sırları burada saklı olurmuş. İçeride gözleri alev alev parlayan ak bedenli, bilge bir su perisi yaşarmış. Peri suyun başını tutmuş, yeryüzüne ulaşan suları çağlar boyu sevgi ve şifa ışığıyla yıkayıp gönderirmiş, onu yalnızca Mavi Zamanların Dolunay Masalcısı tanırmış. Mavi Zamanların Dolunay Masalcısı yeryüzüne öyle bir armağan bırakmış ki bu armağanı bulan kişi su perisinin evine girebilen iki kişi olacakmış. Yer altı ve yer üstü ülkelerinin dirliğini, düzenini bozmaya çalışanlar onu canından, ülkesinden koparmaya çalışanlarmış. İşte bu kişi dağların ardındaki umut gibiymiş yeryüzü için. Ama onu da masaldan geri dönememek gibi bir son bekliyor olabilirmiş. Mavi Zamanların Dolunay Masalcısı hamamın gizinden söz etmiş. Bunu yüzlerce yıl çözememiş insanoğlu, masaldır diye gülüp

geçmişler… Oysa Gilman'ın ninesi Allianoi kazılmaya başladığında masalının toprağın altından çıktığına inanmaktaymış. Hatta bulunan su perisi heykelinin de ninesinin ona anlattığı su perisinin ikizi olduğunu düşünmekteymiş. Fakat çok yaşlı olduğu, masalın içine girmek istemediği için içeride su perisi bulunduğundan da kimseye bahsetmemiş. Oysa çocukken ninesinden masalı ilk dinlediğinde üzerinde "Dolunay Masalcısı " yazan işaretli taşın bulunduğu gizli geçidi bulmaya kalkmış ve yılan sokup ölümle pençeleşince de ninesi bir daha masalı ağzına almasını yasaklamış. Gilman o gece ninesinden masalı dinleyince buldukları işaretleri tersten okuduklarında "Dolunay Masalcısı" kelimelerinin ünsüzlerinin çıktığını, ayrıca gizli geçidin kapsının girişinde dünyanın öte yanından gelen yeşil böceklere rastlandığını öğrenir. Ertesi gün de bütün öğrendiklerini arkadaşlarıyla paylaşır. Fakat bu kez de masalın şifreleri tek tek çözülmedikçe devamının okunamadığını fark ederler ve ay ışığının en parlak olduğu gece, yani ertesi gece, İlya'da, ayın izi düşümünün görülebildiği saatte gizli geçide girmeye karar verirler. Dolunay'ın tüm sırları aydınlatacağına inanırlar.

Birce, Gilman, Işıl ve Aktan'dan başka o gece gizli geçide girme hazırlıkları yapan başkaları da vardır; İbrahim ve Selahattin. Sadece onlar değildir, Hamit de dışarıda gözcülük yapacak, Necip ve Reşat İzmir'de kalıp bilgileri Mısırlı Beta'ya ileteceklerdir. Peki, bunlar kimdir ve amaçları nedir? Hamit ve Selahattin kazı alanında çalışan köylülerdir ve Selahattin define aradıklarını zannetmektedir. Diğerlerinin amacı ise gizli geçitteki su perisinin elindeki kristali biraz oynatarak, Mısır'a su getirmektir. Çünkü o kristal, dünyanın elektromanyetik alanını düzenleyen dört büyük kristalden biridir. Diğer üçü okyanuslardadır. Kristalin yerindeki ufak bir değişmeyle kuzey ve güney kutupları birbirine yaklaşabilir, ortaya çıkacak olan elektromanyetik fırtınadan dolayı orada olan canlılar atmosferde kalamayıp uzay zaman boşluğuna sürüklenip kaybolabilirler. Böyle tehlikeli bir iş için teknik bilgileri Tony ismindeki uzman bir kişi daha önceden kazı alanına gizlice girip elde eder ve tünele girecek olan İbrahim'e verir. İlk olarak tünele İbrahim ve Selo iner. Tünellerin çoğu taş, toprak dolu olduğu için en geniş yoldan ilerler. İhtişamlı bir sarayın devrilmiş sütunlarına benzer sütunlarla, sekiz on metre uzunluğunda hayvan kemikleriyle kaplı tüneli geçip tabanı mozaikle kaplı bir odaya ulaşırlar. Bir köşede hangi maddeden yapıldığı belli olmayan, toprak rengi masa ve sandalyeye benzeyen engeller görürler. Masanın üzerinde yüzlerce yeşil böcek vardır. Böcekler bir anda kayarcasına masanın içine doğru akıp kaybolurlar. İbrahim böceklerin kaybolduğu ufak çekmeceyi yukarı kaldırınca aslında gördükleri masa ve sandalyelerin duvardaki motiflerle

işlenmiş olduğunu; ama çekmecenin gerçek olduğunu fark eder. Çekmecede gri bir taş parçası bulur. Bunun mıknatıs olduğunu anlar; ama işine yaramayacağını düşünüp geriye bırakır. Yollarına devam ederler, önlerine çıkan bir taş yığınını Selo temizlerken kolundan yaralanır. Sonunda ortasına lapis basamaklarlarla inilen, çok büyük bir havuzu olan alana ulaşırlar. Alanda ayrıca lapis sütunlar da vardır. Bir anda karşılarına binlerce yıl öncesine ait altıgen mor taşlarla süslü, yarı açık bir kapı çıkar. Kapının üstünde de su perisinin kabartma resmi ve yanında da kuru kafa, üstünde de kocaman "X" işareti vardır.

Bu arada Birce, Gilman ve Işıl da İbrahim ile Selo'nun gittiği yollardan giderler ve onlar da yeşil böcekler ile gri taşa ulaşırlar. Fakat aralarında bir fark vardır. Tünelde ilerlerken İbrahim manyetik dalgaları ölçer ve onları takip eder. Kızlar ise masalı okuyup şifreleri çözmeye çalışırlar. Masalda: "Taş yarılır, içinden güneşler uçar, yıldızlar dökülür." yazmaktadır. O taşın buldukları gri taş mı olduğunu düşünürken Gilman taşı elinden düşürür ve yarılan taşın içinden olağanüstü güzellikte yumuşak ışınlar çıkar. O sırada Selo'nun çıkarıp attığı kanlı gömleği görürler ve korkarlar; fakat az önce kırılan taşın aydınlattığı tünelde ilerlemeye de devam ederler. İbrahim ve Selo kızların seslerini duyunca üzerinde su perisinin kabartma resmi ve kuru kafa işareti olan kapıdan içeri kendilerini atarlar. Orada kristal su perisinin yontusuyla karşılaşırlar. Şimdi görevleri kristali biraz sağa çevirmektir; fakat Selo kristali almayacaklarını, ortada bir hazine olmadığını öğrenince İbrahim'e saldırır. O da Selo'dan kurtulup kristali döndürmeye çalışır; fakat yontunun karnından boşalan kaynar su ellerini, kollarını kavuruverir. Kızlar da taşın ışığı o kapıyı gösteriyor diye oraya girecekken sonradan masalı okumaya karar verirler. Çünkü masalda: "Tılsımı bilmeyen doğuya gitmesin!" yazmaktadır. Kızlar masalı okuduktan sonra havuzun yanındaki üç köşeli taşı bulurlar, onu kumla parlatırlar ve taşın içinden kaçan küçük gülüşün mavi yeşil duvarlarda yankılandığını görürler. Tekrar masala dönerler ve mavi kapıdan girmeleri gerektiğini öğrenirler. Oradan girince Selo'nun yardım çağrısını duyarlar, zaten sıcak sudan onların da ayakları yanmaya başlamıştır. Gilman hemen ışık taşını su perisinin elindeki deniz kabuğuna atar ve bir anda sular durulur. Ardından da hep birlikte dehlizden çıkarlar. Selo İbrahim'e acır, onu dehlizden çıkarır ama İlya'nın kenarına bırakıp gider. Bu arada kızlar kitabı telaşla kristal su perisinin bulunduğu odada unutmuşlardır. Ayrıca arkalarından da koca bir kaya düşmüş, büyük salonun yolunu kapatmıştır.

Aradan yıllar geçer ve Gilman arkeolog olur, kazı başkanı olarak da Allianoi'dedir. Allianoi sular altında kalmaktan kurtarılmıştır. Yaz başında düzenlenen gençlik şenliğinde Gilman, Birce'nin kızı Perisu ile karşılaşır. Birce de sanat tarihi öğretmeni olmuş; ama kızına Allianoi'de neler yaşadığını anlatmamıştır. Sadece Allianoi'de gruptan birine âşık olduğundan; fakat oğlanın başkasını sevdiğinden ve yıllar sonra onunla evlendiğinden bahsetmiştir. Gilman arkadaşı Birce için eli yüzü yanık, Allianoi ile ilgili efsaneler satan adamdan bir efsane almış ve yanına da:

> "… Çözdüğümüz her sır yeni bir yük bindirir omuzlarımıza… Bu öykü bundan sonra başlar. Mavi Zamanların Dolunay Masalcısı'ndan merhaba!.." (Yener 2008c: 234).

notunu ekleyip hediyesini Perisu'dan arkadaşına göndermiştir.

3.3.2.1. Mavi Zamanlar Romanında Çocuk ve Eğitim Temasına Ait Bulgular

Mavi zamanlar romanı Mavisel YENER'e 2003 yılında Tudem Edebiyat Ödülleri Çocuk Romanı birincilik ödülünü kazandırmıştır. Mavi Zamanlar, Cumhuriyet Kitap'ta da yazdığı gibi geçmişten günümüze var olan değerlere sahip çıkışın bir öyküsü, Allianoi'nin sessiz çığlığıdır. Mavi Zamanlar romanı daha ilk sayfası itibariyle iki açıdan Mavisel YENER'in diğer romanlarından farklı özellikler göstermektedir. Birincisi ilk defa yazar romanına bir şiir ile başlamıştır. Ahmet GÜNBAŞ'a ait olan bu şiir şöyledir:

> *"*İyi ki konmuş şiir kuşum
> Güngörmüş köprüsüne Allianoi'nin
> En geçkin taşlarıyla çınlar duruşu
> Köpükler dağıtır gelip geçene
> İyi ki bağlamışım gezgin atımı
> Gıcırdayan bir tekerleğin izine
> Ha desem haydalanır tozu dumana katar
> Uyandırır geceyi kör uykusundan
> Adsız yolculuklara bağışlar" (Yener 2008c: 3).

Diğer bir farklılık da yazar yine ilk defa bir romanını birilerine atfetmiştir:

"Tülün ardında görünüyordu Ay…
Masal anlattı bana bir dolunay gecesinde,
Merhaba güvercin sevdalısı, dolunay masalcısı!
İffet Diler, İlya Yaraş ve bütün su çocuklarına…" (Yener 2008c: 1).

Mavi zamanlar romanı 25 bölümden oluşmaktadır ve içerik olarak da yazarın diğer romanlarından biraz farklıdır. Bu kez macera ile birlikte insanoğlunun sebep olacağı doğal bir felaketi yazar birleştirmiş ve bunu önlemek istemiştir. Allianoi kazı alanı projede değişiklik yapılmazsa Yortanlı Barajı'nın suları altında kalacaktır. Ancak Allianoi yüreğinde bir tarihi, bir uygarlığı barındırmaktadır. Bunun için çoğu duyarlı kişi gibi yazar da bu romanıyla bu duyarsızlığı önlemek istemiş; ancak başaramamış ve 20 Şubat 2011 tarihinde baraj kapaklarının kapanmasıyla maalesef Allianoi sular altında kalmış, bir tarih sulara gömülmüştür.

"… **ALLİANOİ SULAR ALTINDA**

Yaklaşık 2 bin yıllık tarihe sahip olan antik hidroterapi merkezi Allianoi, Yortanlı Barajı'nın kapaklarının kapanmasıyla suya gömüldü

Üzerinin kapanması tartışma konusu ve mahkemelik olan İzmir'in Bergama ilçesindeki Allianoi Antik kenti, Yortanlı Barajı'nın kapaklarının kapanmasıyla suya gömüldü. İçerisinden `Peri Kızı' gibi yüzlerce tarihi eserin gün yüzüne çıkarıldığı, sağlık merkezi olarak bilinen Allianoi Antik Kenti, yakınındaki Yortanlı Baraj Gölü Havzası'nın içinde kaldığı için İzmir 2 Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Kurulu'nun kararıyla kumla kapatılmıştı.

Kamuoyunda büyük tartışma yaratan ve mahkemelik olan kararla ilgili hukuki süreç sürerken, antik kent, geçen 31 Aralık'ta baraj kapaklarının kapanmasıyla suya gömülmeye başladı. Onlarca çeşme, köprü, sütun gibi eser, kum altında kalırken, şu ana kadar üzerinde 18 milyon metreküp suyun da biriktiği öğrenildi.

Toplam kapasitesi miktarı 61 milyon metreküp olan, antik kentin de içinde bulunduğu baraj havzasındaki ağaçlar da Orman Bölge Müdürlüğü yetkilileri ve köylüler tarafından kesilmeye başlandı. Baraj suları nedeniyle, sulara gömülen antik kentin tam ortasından geçen İvrindi-Bergama eski karayolu da trafiğe kapandı.

TEMENNİ OLMADI

Antik kentin suya gömülmesi yeni tepkileri de beraberinde getirirken, Allianoi Girişim Grubu Dönem Sözcüsü İffet Diler'in, geçen ayki bilirkişi keşfi sırasında, ‘Cemre düştüğünde biz yine Allianoi'de olacağız. Alliaoni o gün yine güneşle buluşacak.’ temennisi ise ilk cemrenin havaya düştüğü dün (cumartesi), yerine gelmemiş oldu.

SU ÜZERİNE YAZILAN KARARLAR

Antik kentin mahkeme kararlarına rağmen suya gömülmesine tepki gösterenlerden Avukat Arif Ali Cangı ise, ‘Allianoi ile aslında 2005 yılından beri yürütülen hukuksal mücadelede kaybedilen bir dava olmadı. En son koruma kurulunun almış olduğu kuma gömme ve su altında bırakma hakkındaki davalar da şu an olağan süreçte. Mahalde keşif yapıldı. Ancak keşif yapıldığı zaman zaten üzeri kumla örtülmüş vaziyetteydi. Şimdi bilirkişi raporu bekleniyor. Raporun ardından yürütmeyi durdurmayla ilgili bir karar verilecek. Ancak görülüyor ki, burada yapılan bir taraftan tarih katliamı yapmak, bir taraftan da hukuksal bir mahkeme kararını katletmektir. Bu aşamadan sonra mahkemelerce verilecek her karar, su üzerine yazılacaktır. Yürütme kararının durdurulmasıyla ilgili karar beklenmeden yapıldığı için bu işlemler, ciddi anlamda bir suçu doğuruyor. Göz göre göre, yöneticilerin vicdansızca icraatları bu duruma getirdi.’ diye konuştu. Cangı, ‘Biz, suya da gömülse yine de antik kentin tarihi için mücadelemizi sürdüreceğiz.’ dedi.

NELER YAŞANMIŞTI?

Bergama'ya yaklaşık 15 kilometre uzaklıkta bulunan, sağlık tanrısı Asklepion'a adanan Allianoi adlı antik tedavi ve sağlık merkezi, 1998 yılındaki kazı çalışmalarında keşfedilmişti. 2001 yılında birinci derece arkeolojik sit alanı olarak kabul edilen Allianoi’de yapılan kazı çalışmalarında, `Peri Kızı' adlı ünlü tarihi heykelin yanı sıra 11 bin sikke, 400 civarında tıbbi alet, yüzlerce kemik, seramik eser, çeşme, sütun, hamam ve kemerli köprü gün yüzüne çıkarılmıştı. Dünyanın en iyi korunan kaplıcası olduğu kaydedilen Allianoi’yle ilgili İzmir 2 Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Kurulu, sulama amaçlı kurulan barajın havzası içinde kaldığı için üzerinin kumla kapatılıp su tutacak hale getirilmesine karar verdi. Çeşitli çevre örgütlerinin tepkisine neden olan, açıklamalarıyla Çevre ve Orman Bakanı Veysel Eroğlu ile sanatçı Tarkan'ı da karşı karşıya getiren işlem uygulamaya konulurken, koruma kurulunun kararına karşı, yürütmeyi durdurma istemiyle açılan İzmir 4'üncü İdare Mahkemesi'ndeki davada keşif heyeti geçen ay incelemelerde bulunmuş, raporunu halen açıklamamıştı.”

<http://www.posta.com.tr/turkiye/HaberDetay/Allianoi_sular_altinda.html>

(04.03.2011).

3.3.2.1.1. Kültürel Mirasa Sahip Çıkma

Mavi Zamanlar, Allianoi'nin sessiz çığlığıyla çocukların onu kurtarma feryatlarını, isteklerini birleştirmiştir. Yazar bu kez okurun önüne yok olmasını istemediği bir tarih koymuş ve kamuoyu oluşturmayı hedeflemiştir.

Allianoi, Roma dönemine ait bir sağaltım merkeziydi. Ancak yapılan Yortanlı Barajı'nın suları altında kalmış ve bir tarih Hasankeyf'te olduğu gibi sulara gömülmüştür. İşte yazar bu barajın inşası sırasında Mavi Zamanlar romanını yazmış, hem okurlarına Allianoi'yi tanıtmış hem de yaratmayı planladığı kamuoyu ile barajın planında değişiklik yapılmasını sağlayacağını düşünmüştür. Ancak Mavisel YENER ve onun gibi duyarlı insanlara rağmen, imkânlar olsa da baraj planında değişikliğe gidilmemiş ve 20 Şubat 2011 tarihinde kapanan baraj kapaklarıyla Allianoi sular altında kalmıştır. Her ne kadar yazar Allianoi'yi kurtarmayı başaramasa da onun sessiz çığlığını milyonlara duyurmuş, onu bizlere tanıtmış ve okurlarının kültürel mirasa karşı daha duyarlı olmaları gerektiğini bir kez daha vurgulamıştır.

3.3.2.1.2. Allianoi, Arkeoloji, Fizik Konularında Eğitici Bilgiler

Mavisel YENER romanında sadece Allianoi ile ilgili bilgiler vermemiştir. Bunun yanında kırık bir çömleğin bile tarihte yaşananları saptanmaktaki önemini, arkeoloji bilimini, bu bilimin çalışmalarını, arkeologların yoğun çabalarını, yaşadıkları zorlukları anlatmış; manyetizma, fizik, toryum, bor minareleri, kuvars, yakut kristalleri gibi bilimsel konular ile diş sağlığı gibi sıradan ama önemli bir konu hakkında da satır aralarında bilgiler vermekten geri durmamıştır. Yani kitapta fizikten arkeolojiye, arkeolojiden madenlere, madenlerden diş sağlığına kadar her türlü konuda bilgi bulmak mümkündür.

"… İlya çayı binlerce yıllık öykülerle kaplı bir sonsuzluğun ortasında akıyordu. Çardak, onu tepeden seyrediyordu. Çardakta duran pinpon masası Aktan'ı sevindirdi. Çünkü Aktan çok iyi pinpon oynardı.

Allianoi'nin milattan önce ikinci yüzyılda kurulduğunu, ancak milattan sonra ikinci yüzyılda geliştiğini bir zamanlar buğday başaklarıyla kaplı olan Kaikos Vadisi'nde sütunların nasıl yükseldiğini, kazılara nasıl başladıklarını heyecanla anlattı.

Allianoi'nin dağınık öykülerinin nasıl toplanmaya çalışıldığını, sırlarının yavaş yavaş nasıl açığa çıkarıldığını, hemen her gün ilginç bir buluntuyla karşılaşıldığını dinlerken hepsi heyecanlanmıştı.

Canan Hanım, kazı bölgesinde her biri, köşelerine kazık çakılarak ve aralarına ip çekilerek belirlenmiş kare alanları gösterdi:

— Gördüğünüz her kare alanın harfler ve rakamlardan oluşan bir ismi vardır çocuklar: A9,E12 gibi…" (Yener 2008c: 23).

"… İnsan ve hayvan kemikleri bozulmadan, on binlerce yıl toprak altında kalabilirdi. Fakat toprağı alınmış ve güneş ışınlarıyla nemini yitirmiş kemikler çok kolay dağılabilirdi.

Sibel, elinde özenle tutuğu çene kemiğini göstererek:

— Şuraya baksana dişlerin hepsi sapasağlam ve eksiksiz, dedi.

— Doğru söylüyorsun o zamanlar gofretler, cipsler kolalar yokmuş ki… diyerek gülümsedi Sibel.

Ellerindeki buluntuları kalın karton kutulara koyup üzerine kazı alanının adını, kazının yılını, iskelet numarasını ve öteki bilgileri yazdılar. Aynı bilgileri içeren birer kartı da kutuların içine koydular. Ayrıca ellerindeki kayıt fişine gerekli bilgileri not aldılar.

Kazı alanının en genç üyesi, arkeoloji bölümü ikinci sınıf öğrencisi Erkan, elindeki kutuları göstererek, 'Hey! Kemikçi Sibel, kemik odasına gidiyorsan, şunları da götürür müsün?' diye seslendi.

Kazı sırasında bulunan hayvan ve insan kemiklerini kutulayıp sakladıkları odaya 'Kemik Odası' diyorlardı…" (Yener 2008c: 16).

"… Bir zamanlar burada seramik atölyeleri varmış. Bu nedenle çok sayıda pişmiş toprak kandil, metal, cam, kemikten yapılmış eser, seramik bulunuyor…

Binlerce yıl öncesinden kalan kırık bir çömlek parçası bile, kazı bilimi ile uğraşanların gözünde geçmişle köprü kurmayı sağlayan önemli bir belgedir…" (Yener 2008c: 24).

"… Sikkeler tarihsel kişilerin resimleri konusunda önemli kaynaklardır. Birçok tarihsel kişiliğin yüzlerini bu sikkeler aracılığıyla biliriz. Sikkelerde ayrıca devletle ilgili bilgiler, şehir adları yer alır.

Aynı zamanda devlet şeklini, bölgesini bildirir, hatta onların incelenmesinden sayısız tarihi olaylar ve gerçekler ortaya çıkar. Ortadan kalkmış şehirlerin isimlerini, kaybolmuş bir heykeli, yıkılmış bir binayı, o zaman var olan ancak bugün yetişmeyen bir bitkiyi, sikkelerdeki tasvirler sayesinde öğrenebiliriz…" (Yener 2008c: 54–55).

"… Kuzey Kutbu'nun negatif etkisi sıvılar üzerindeki yüzey gerilimini artırır, kristalizasyonu etkiler; moleküller büyür ve sıvı akışı kolaylaşır.

Güney Kutbu'nun pozitif olan etkisi ise sıvıları eritilebilir duruma getirir. Petrol kutularındaki parafinleri bile birbirinden ayırır…" (Yener 2008c: 67).

"… En fazla toryum ile ilgilendim. Bu, radyoaktif bir element ve nükleer enerji elde etmede kullanılıyor. Türkiye'nin toryum kaynaklarının zengin olduğunu biliyor musunuz? Ayrıca bir ara bor işi ile de uğraştım. Bu ülke dünyadaki bor kaynaklarının yüzde yetmişine sahip. Türkiye bunun ne kadar önemli olduğunun farkına varmadan, bu kaynakların işletmesini ele geçirmeye çalışan uluslararası bir şirketin planlama uzmanı olarak da çalıştım.

— Bor kaynağını ele geçirsen ne olur ki?

— Bor düşünülebilecek en temiz yakıt. Geleceğin otomobili, benzin yerine bor ile çalışacak, hem çevre kirliliği olmayacak, hem de kullanılan yakıt değerlendirilebilecek. Amerika Birleşik Devletleri rezervlerini yıllar önce kullanmaya başladı, kendi topraklarından çıkarabileceği miktar gittikçe azalıyor. Türkiye ise bor zengini!.." (Yener 2008c: 94).

"… Dolunay zamanı ay alçak görünmez mi? Ay alçalır, denizler yükselir…" (Yener 2008c: 139).

"… Biz de teknolojide kristalleri enerji üretiminde kullanıyoruz. Lazer teknolojisinde yakut kristali kullanılıyor. Bilgisayar hafızalarında, ses ötesi tezgâhlarda, radyo frekanslarının kullanımında hep kuvars kristali kullanılıyor.

— Hiç duymamıştım doğrusu, deyip dudak büktü Selo.

Taşlar ve kristaller, gezegendeki bazı dengeleri değiştirmek için bile kullanılabilir Kuvars dünyadaki en yaygın mineraldir…" (Yener 2008c: 159).

"… Su perisinin kucağında taşıdığı kristal deniz kabuğunun içinde bir kuvars kristali vardı. Altı köşeli, sivri tepeli bu kristalin boyu neredeyse bir metreydi.

— Jeneratör kristal bu olmalı, dedi İbrahim.

— Nasıl yani, asıl hazine deniz kabuğunun içinde duran mı? Alalım onu oradan!

İbrahim, onun yerinden alınmasıyla oluşacak elektromanyetik fırtınayı düşündü. Çok dikkatli olmalıydılar.

— Kristaller büyük güç oluşturma araçlarıdır. Bu nedenle dikkatli ve bilinçli kullanmak gerek eğer doğru konumda bulunuyorsa her şeyi etkileyen birer lazer olabilirler…" (Yener 2008c: 182).

Yazar ayrıca Allianoi'den çıkartılıp müzede sergilenmeye başlanan su perisini de okurlarına tanıtmıştır.

Mavi Zamanlar romanında yazar çocuklara, sadece bir şeyler öğretmek, onlara tarihi bilgiler vermek gibi bir amaç gütmemiştir ki daha önceden de belirttiğimiz gibi Mavisel YENER için önemli olan bilgi vermek değil çocuğa okumanın tadını verebilmektir. Yukarıda sıraladığımız, örnekler verdiğimiz tüm bilgileri yazar olayların akışına sindirmiş, maceranın içine yedirebilmiştir.

3.3.2.1.3. Öğretmen ve Ebeveynlerin Tutumlarına Yönelik Olumlu ve Olumsuz Eleştiriler

Mavisel YENER, romanında bilgi vermenin yanında ebeveyn ve öğretmen davranışlarına da değinmiş ve bunlara yönelik açık açık olmasa da olumlu ve olumsuz eleştirilerde bulunmuştur. Örneğin yazarın diğer kitaplarında olduğu gibi bu kitabında da esas olan konulardan biri kardeşler arası çekişme ve ebeveynlerin sürekli büyük kardeşten bekledikleri anlayış ve sabırdır.

"… Kitapların hepsini gözden geçirmek, tek tek incelemek, arka kapaklarını okumak istiyordu. Ece tutturmuştu, ille de onlara ablasından önce bakacaktı. Birden kavgaya tutuştular.

—Birce ne olur izin versen, beraber baksanız…

Annesinin bu sözü Birce'nin hoşuna gitmemişti, kitaplarına yalnızken bakmak istiyordu... Ece en kalın olanını kaptı, hışımla yere atıp odadan çıktı. Ağlamaklı sesiyle bağırdı:

— Al! Oku! Sanki bayılmıştık senin eski püskü kitaplarına!

Birce sakinleşmeye çalıştı. Yerdeki kitabı eline aldı. Kapaktaki yazıyı yeniden okudu. 'Gizli Geçitleri Bulmanın Yolları' bu isim nedense onu heyecanlandırmıştı.

Kendine özgü kokusu olan eski kitapları okumak için sabırsızlanıyordu.

> Annesi akşam yemeğine çağırdığında odasından isteksizce çıktı. Babasının işten geldiğini bile duymamıştı.
>
> — Babacığım ne zaman geldin? Hoş geldin!
>
> — Sana getireceğim bir şey olsaydı, duyardın geldiğimi, değil mi? diye şakayla karışık sitem etti babası.
>
> Ece kasım kasım kasıldı:
>
> — Ben açtım babama kapıyı. Getirdiği çikolatayı da bana verdi, yaaa!..
>
> Annesi hemen atıldı:
>
> —Ece, çikolata ablanla ikinizin, ona göre!
>
> Ece yine mızıklamaya başlamıştı:
>
> — Ama neden hep onunla paylaşıyorum her şeyimi, hem babama ben açtım kapıyı.
>
> Birce, kaşlarını kaldırdı, dudağını büktü, onu küçümseyen bir yüz hareketi yapıp babasına döndü…" (Yener 2008c: 6–7).

Oysa daha önce de belirttiğimiz gibi ne kadar kardeşine göre büyük de olsa o da bir çocuktur ve olgun bir birey gibi her seferinde ondan anlayış ve sabır beklemek yanlıştır. Bu onun kardeşine öfke duymasına ve ailesinin kendisini sevmediğini, buna da kardeşinin sebep olduğunu düşünmesine yol açar. Bu nedenle ailelerin bu konuda daha özenli ve duyarlı olmaları gerekmektedir. Ebeveynlerin bu yanlış davranışlarına ek olarak bir de Mavi Zamanlar romanında yazar büyükanne ve büyükbabalar ile ailenin diğer fertlerinin çocuklar üzerindeki aşırı korumacı tavırlarını eleştirmektedir. Bilindiği gibi büyükanne ve büyükbabalar torunlarına karşı her zaman daha hoşgörülü ama daha korumacıdırlar. Bu nedenle torunları onların gözünde hiç büyümez, sürekli onları koruma ihtiyacı hissederler ve bu konuda kendi çocuklarına bile güvenmezler. Oysa onların sergilediği bu tutum çocuğun sosyal gelişiminde olumsuz etkiler yaratabilir. Ericson'un psiko sosyal gelişim kuramında da belirttiği gibi çocuğun özgüvenin tam oluşmamasına sebep olabilir. Bu nedenle de her şeyde olduğu gibi korumacı tutumda da aşırılık fayda yerine zarar getirecektir. Romanda da Birce öykü yarışmasında ikinci olup arkeolojik kazı alanında bir haftalık tatil kazandığında Birce'nin babaannesi ve halaları böyle bir tatile hemen karşı çıkmış, hatta Birce'nin anne ve babasına onu gönderdikleri için kızmışlardır. Çünkü onlara göre Birce küçük bir çocuktur ve tek başına yılanların, çıyanların içinde tehlikededir. Fakat yazar romanın sonunda Birce ve arkadaşlarının bu geziden gönülleri ve zihinleri yepyeni şeylerle dolu olarak döndüklerini söyleyerek babaanne ve halaların endişelerindeki yersizliği ortaya koymuştur.

> "… Müdür öğrencisinin ödül aldığını bir gün önce öğrenmiş, Birce'nin annesi ve babasını da çağırmıştı törene. 'Arkeolojik kazı alanında bir haftalık tatil' kazandığını öğrendiğinde Birce'nin gözleri bir başka ışıldıyordu. Okullarından biri ödül kazandığı için arkadaşları da mutluydu.
>
> Birce için asıl ödül, anne ve babasından kazı alanına gitme iznini alması olmuştu. Babaannesi ve halalarının, 'Çocuğu yılanların, çıyanların cirit attığı bir yere yalnız gönderiyorsunuz, amma da gamsızsınız… Tövbe, tövbe! Başına bir iş gelirse görürsünüz gününüzü!' diye çıkışmalarından sonra annesiyle babası Birce'yi göndermekten vazgeçer gibi olmuşlardı. Neyse ki, sonunda izin vermişlerdi.
>
> Yarışmanın birincisi Aktan, üçüncüsü Sevilay ve mansiyon alan Işıl ile birlikte gidecekti kazı alanına…" (Yener 2008c: 13).

Mavisel YENER, romanda ailelerin yanlış davranışlarını eleştirdiği kadar öğretmenin doğru davranışını da vurgulamış ve bir öğretmenin, öğrencisine vereceği cesaretin onun başarısında ne kadar etkili olabileceğini göstermiştir. Birce ilk etapta öykü yarışmasına katılmak istemez. Sınıftaki bir arkadaşının kendisinden daha güzel yazdığını, o varken de kendisinin asla birinci olamayacağını düşünür. Ancak öğretmenin onu cesaretlendirmesi ile yarışmaya katılır. Beş yüz elli iki eser arasında ikinci olur, böylelikle öğretmen, sadece onun dereceye girmesini değil aynı zamanda özgüveninin artmasını da sağlamıştır.

> "… Birce'nin yazdığı öykü, yarışmaya katılan beş yüz elli iki öykü arasından ikinci olmuştu. Öğretmeni ona ilköğretim okulları arasında düzenlenen öykü yarışmasını duyurduğunda içini çekip mırıldanmıştı:
>
> — Onca öykü arasından benimki kazanacak değil ya, rüyamda görsem inanmam! Okulumuzda Arzu gibi ödüllü öğrenciler varken sıra bana gelmez.
>
> Öğretmen önce bakışlarıyla yanıtlamış, sonra sözleriyle yüreklendirmişi onu:
>
> — Başarmak istiyorsan önce düş kur, kendine güven. Sonra ne yapacağını zaten biliyorsun…" (Yener 2008c: 12).

Yazar, bir taraftan öğretmenin doğru davranışını vurgularken diğer taraftan özellikle köylerde çocukların okutulmamasını da Gilman'ın ninesinin ağzından eleştirmekte ve eğitimin her yerde ve herkese eşit olması gerektiğini vurgulamaktadır. Bu Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 42. maddesinde açıkça belirtilmiş ve kanunlarla güvence altına alınmıştır:

> **Madde 42-** "Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz."
> <http://mevzuat.meb.gov.tr> (18.05.2011)

Çünkü bir toplumu varlıktan, yokluğa iten eğitimsizliktir. Cahil insanları kandırmak her zaman daha kolaydır. Örneğin romanda Selahattin, köylü bir gençtir ve kendisine hazine vaat edilence işin doğrusunu, eğrisini düşünmemiş, kendisine işverenleri sırtlarından vurmuş, dünyanın elektromanyetik dengesini bozmaya çalışanların oyununa gelmiştir. Sonunda da kendisi zararlı çıkmıştır. Aslında burada yazar insanların arkalarından iş çevirmenin, yasa dışı işler yapmanın kötülüğünü de okurlarına göstermiş olmaktadır. Ona göre her insanın içinde iyi kalpli bir ikizi bulunur. Asıl başarı da onu ortaya çıkarabilmektir.

> **"…** Gilman elindeki sazdan değnekle yeri eşeledi, sonra karnından konuşur gibi mırıldandı:
> — Ben de burada kazı yapacağım.
> — Sen kaça gidiyorsun?
> — Orta üçe geçtim.
> — Sizin köyde kızlar liseye giderler mi?
> — Pek gitmezler, göndermezler ki… Köyde iş çooook…
> — Eeee… Sen nasıl gideceksin?
> — Annem bana söz verdi, beni okutacak…" (Yener 2008c: 32).

3.3.2.1.4. Öğrenmede Merakın, Hayal Etmenin ve Geniş Düşünebilmenin Yeri ve Önemi

Mavisel YENER'in Mavi Zamanlar romanında asıl üzerinde durduğu kavramlar "merak" ve "Düşüncelerle yaşamı sınırlamaktır." Çünkü ona göre yaşamı sınırlayan yine insanoğlunun kendisidir, onun düşünceleridir. Önemli olan ise merak etmek ve etrafa farklı gözlerle bakabilmektir. Çünkü merak bilimin ikiz kardeşidir ve gerçek gezginler yeni yerler aramazlar, etraflarına yeni gözlerle bakabilirler. Yani insan gördüğüyle yetinmemeli, merak edip sorgulamalıdır. Zaten çağdaş eğitimin amaçlarından biri de sorgulayan bireyler yetiştirmektir. Ve yazara göre vazgeçiş zayıflar içindir. Korku, aklın kötü kullanılmasına yol açacağından, kötü sonuçları doğuran kötü düşüncelerden kurtulunmalıdır. Bunun için de korkuyu doğuran bilgisizlik yenilmelidir. Yani eğitim yine şarttır.

> "… Gerçek gezginler yeni yerler aramazlar, yeni gözlerle bakabilirler…
>
> Işıl'ın aklına okuduğu bir öykü gelmişti. Onu arkadaşlarıyla paylaştı:
>
> Annelerinin karnında büyüyen ikiz kardeşler, haftalar geçtikçe gelişmişler.
>
> Elleri ayarları, iç organları oluşmaya başlamış. Yavaş yavaş etrafta olup biteni fark etmeye, birbirleriyle konuşmaya başlamışlar. Hep aynı şeyi söylüyorlarmış. 'Hayat ne güzel şeymiş be kardeşim!'
>
> Büyüdükçe içinde yaşadıkları dünyayı keşfe koyulmuşlar. Bunu araştırırken anneleriyle onları bağlayan göbek kordonu çıkmış karşılarına. Bu kordon sayesinde hiç zorlanmadan beslenebiliyorlarmış.
>
> Hızla büyümüşler, bir gün bu güzel dünyadan ayrılmak zorunda olduklarının işaretini almışlar. Dokuzuncu aya yaklaştıklarında bu işaretler çoğalmış. Kardeşlerden biri o güzel dünyadan ayrılmayı istemiyormuş. Onlara hayat veren kordon kesildikten sonra nasıl yaşayabileceğini bilmiyormuş çünkü.
>
> Bir başka soru da düşmüş aklına: 'Belki de anne yok!' Öteki demiş ki : 'Olmaz olur mu, biz kimin karnındayız?' 'Annemizi hiç gördün mü? Belki de öyle birinin karnında olduğumuz fikrini biz uydurduk.'
>
> Annelerinin karnındaki son günleri işte böyle düşünmek ve tartışmakla geçmiş. Sonunda doğum anı gelmiş. İlk soluklarını almışlar, artık yeni gözlerle bakabiliyorlarmış dünyaya.
>
> —Bizler düşüncelerimizle sınırlamışız yaşamı, göremediklerimizi yok sanmışız. Aklımızdan bile geçiremeyeceğimiz kadar renkliymiş her yan, demişler. O günden sonra yaşamın göremedikleri gizlerini arayıp durmuşlar…" (Yener 2008c: 109–110).

Sonuç olarak Mavisel YENER her ne kadar Mavi Zamanlar romanıyla Allianoi'yi sular altında kalmaktan kurtaramasa da onun çığlığını okurlarına ulaştırmış, onları Allianoi'nin gizli geçitlerinde maceradan maceraya sürüklemiş ve onlara tarihin sarı sayfalarında yaptırdığı yolculukla onları arkeolojiden fiziğe, fizikten tarihe, tarihten sağlığa kadar pek çok konuda bilgilendirmeyi başarmıştır.

3.3.3. Sırsayar Romanının Özeti

İstiridye isimli bayan "Sırsayar'ın yazarı, Emreser isimli bay da yayın danışmanıdır. Yazar Sırsayar isimli romanını yayın evine gönderir. Emre Ersöz isimli yayın danışmanı

romanının basılabileceğini, kurgusunun ilginç olduğunu; ancak yaz kamplarında yaşanan aşkları anlatan onlarca kitap basıldığını; fakat romanda anlatılan aşkın basılan romanların hiçbirine benzemediğini, yine de bu durumun okuyucuya daha ilk satırlarda duyumsatılabilmesi için bazı değişikliklerin yapılması gerektiğini bildirir. Bunun üzerine yazar kurguda bir değişiklik yapar ve yaz kampında bir araya gelen gençleri bu kez bir bilim şenliğinde buluşturur. Fakat yayın danışmanı romanın yeni halinde yaşananların inandırıcılığını yitirdiğini düşünür ve tekrar bir değişiklik ister. Yazar da yeni bir düzenleme ile olayları, bu kez arkeolojik kazı alanında yaşanmış gibi anlatır. Fakat yayın danışmanı istediğinin olayın geçtiği mekânın değiştirilmesi olmadığını, kendisinden sadece gerçekleri, vazgeçtiklerini değil de vazgeçmemiş olduklarını yazmasını istediğini belirtir. Yazar da roman kişilerinin davranışlarında ve geçtiği mekânda değişiklik yapmayacağını; çünkü vazgeçemediği şeyin birer hayal değil gerçek olan bunlar olduğunu, okuyucunun da başlangıçta inanmasa da olaylar ilerledikçe kendisine güvenebileceğini bildirir ve romanın son halini gönderir. Bunun üzerine yayın danışmanı, yazarı okuruna karşı dürüst olduğu için kutlar; fakat aynı dürüstlüğü zamanında aşk konusunda gösteremediğini, romanda kendisinin de söylediği gibi bir öykünün binlerce değişik biçimde anlatılabileceğini söyler ve gerçek kimliğini açıklar: Serkan Emre Ersöz. Bu son iletiden sonra sekiz bölümden oluşan asıl olayların anlatıldığı bölümler başlar.

Ada bir haftalık bir yaz kampına katılır. Ada'nın karavanda birlikte kaldığı arkadaşları Cemile ve Yonca'dır. Kamptaki ilk geceleri olan pazar gecesi karavanlarında birbirleriyle tanışırlar, kaynaşırlar hatta kamp öğretmeni Hülya Abla'nın, kamp aşçısı Zehriye Teyze'nin ve kamp müdürü Yiğit Bey'in taklitlerini yaparak hoşça vakit geçirirler. İlk gecenin tadını kaçıran iki şey vardır: Biri Yonca'nın uykusunda dişlerini gıcırdatması, ikincisi Yiğit Bey'in kampta çok sayıda yılan ve akrep olduğu için karavanlarının kapılarını sürekli kapalı tutmaları konusunda yaptığı uyarıdır. Ertesi güne Ada, Cemile, Yonca ve kampa katılan diğer öğrenciler Hülya Abla'nın yaptırdığı sabah sporuyla başlarlar. Ardından da Zehriye Teyze'nin onlar için hazırladığı kahvaltıyı yerler ve bu kahvaltı sofrası birbirilerini tanımaları, yakınlaşmaları için ilk ortam olur. Sadece belinde zincirleri, kolunda dövmesi olan İlayda isimli kız hepsine mesafeli durur, hatta hiç konuşmaz. Kahvaltıdan sonra yüzmeye giderler, deniz topuyla oynarlar ve oyun esnasında birbirlerinin adlarını da öğrenirler. Herkesle en çabuk tanışan, kızlarla da erkeklerle de en çabuk yakınlık kuran, kafasının tam tepesinde doğuştan, gümüş perçem taşıyan 'Muzaffer-Muzo' olur. Muzo İlayda'yla da konuşmaya çalışır; fakat başarılı olamaz. Yüzmenin

ardından sahilde iskeleye kadar yürürler. Daha sora öğle yemeği için kampa dönerler ve yemekten sonra Ada, Yonca'ya gece dişlerini gıcırdattığını söyler. Yonca da gece koruyucusunu takmayı unuttuğunu; fakat artık daha dikkatli olup takacağını söyler ve bu durumu kimseye anlatmamasını Ada'dan ister.

Ada, Cemile ve Yonca çok farklı özelliklere sahiptirler. Cemile içine kapanıktır. Bu yüzden Ada ona 'istiridye' adını takmıştır; fakat tertipli, düzenli, temiz bir kızdır. Yonca ve Ada ise dağınıktırlar. Ada hayal kurmayı, kafasında öyküler yazmayı, günlük tutmayı çok sever. Bu yüzden de daha ilk günden Ada'nın dağınıklığı konusunda tartışmaya başlarlar.

Öğleden sonra voleybol ve basketbol maçları vardır. İsteyenler de satranç, kızmabirader, sözcük oyunu oynar. Ada'nın voleybol maçından sonra canı sıkılır ve sahile inip sabah gittikleri iskeleye gider. İskelede kendisinden birkaç yaş büyük, güneş yanığı tenli, daha önce kampta görmediği bir genci denize bakarken bulur. Korkar; fakat ona doğru gitmekten kendini alamaz. Genç ona selam verir, iskeleye ilk kez gelip gelmediğini sorar. Ertesi gün iskeleye geldiği takdirde yine görüşebileceklerini söyler. Ada yüzünü bile doğru dürüst görmediği bu oğlanın sesinden etkilenir ve hiçbir şey söylemeden kampa döner. Akşam yemeğinden sonra müzikli, danslı eğlence yaparlar ve Ada gibi Alanyalı olan Serkan gitar çalıp kendi bestelerini söyler. Eğlencenin ardından uyumak için karavanlarına dönerler; Ada ve Yonca tam yatacakları sırada dışarıdan iniltiye benzer sesler duyarlar; fakat dışarı çıkıp bakmaya cesaret edemezler.

Salı günü sabah sporunun ve kahvaltının ardından antik kent Faselis'e giderler. Önce bu antik kenti gezerler, ardından limana inip denize girerler. Ada antik kenti gezerken ayağını incittir ve ona ilk yardım eden çok soğuk buldukları İlayda olur. Ada bedenen her ne kadar arkadaşlarının yanında olsa da aklı hep iskelededir. Ve bir an önce kampa dönüp iskeleye gitmek ister. Bu arada denizde yüzerken Ada ve Serkan sohbet etme imkânı bulurlar. Ada Serkan'a niçin hep hüzünlü şarkılar yazıp söylediğini sorunca Serkan da anne ve babasının ayrılmak üzere olduğunu anlatır. Ada da sözleriyle Serkan'ı teselli etmeye çalışır. Öğle yemeğinin ardından Olimpos Dağı'nın tepesindeki Yanartaş'a giderler; fakat Yanartaş'a varmak, dik patika yolu yürümek, bekledikleri kadar kolay olmaz. Sonunda zirveye ulaşırlar. Bu arada yakışıklı gencin uçan atı Pegasus ile dağa çıktığını, kayanın içinden fışkıran ateşin yaz, kış sönmediğini öğrenirler. Bir müddet dağın zirvesinde kaldıktan sonra tekrar aşağı inip kampa geri dönerler. Ada kampa gelir gelmez hazırlanır ve kimseye haber vermeden iskeleye gider. Oğlanı yine aynı yerde denize

bakarken bulur. Oğlan Ada'dan karşısında gördüklerini anlatmasını ister; fakat Ada'nın hiçbir cevabını beğenmez. Mesela Ada'nın gördüğü yelkenlinin rüzgârda şişmiş, beyaz kumaş parçaları olduğunu; ama asıl görülmesi gerekenin rüzgâra karşı, pupa yelken gitme özgürlüğü olduğunu söyler. Ardından karşılarındaki kayalıkların o şekilleri alana dek, neleri yaşamış olabileceklerine dair öyküler anlatırlar. Sonra oğlan Ada'ya ne kadar öykü uydururlarsa uydursunlar, aynı şey hakkında herkesin, kendi gördüğünü, kendi öyküsünü anlatacağını, öykülerin sırlarının yalnızca sahiplerinde gizli olduğunu, başkalarının sadece öykünün bir parçasını düşleyebileceğini anlatır. O gün Ada ayrılırken oğlana ismini söyler; fakat oğlan söylemez. O akşam kampta yemekten sonra meteor şenliğini seyrederler. Bu arada Yonca Alp'e ilgi duymaya başlar ve onu İlayda'dan kıskanır.

Çarşamba sabahı günlük sporlarının ve kahvaltının ardından sahilde insan konulu kumdan yontu yapma yarışması düzenlerler. Kimi oturan Buda, kimi el, kimi yere uzanmış bir kız yapmaya çalışır. Seçici kurulu oluşturan Hülya abla ve Yiğit Bey ise hepsini birinci seçip onlara kampın adının yazılı olduğu tişört hediye ederler. Öğleden sonra da drama oyunu oynarlar; fakat oyun biter bitmez Ada tekrar iskeleye gider. Oğlana cesaretle ilgili doğaçlama oyunlar oynadıklarını anlatır. Oğlan Ada'ya cesaretin ne olduğunu sorar. Ada da cesaretin dirençli olmak olduğunu; fakat tam gereksinim duyulduğu anda kaybolduğunu söyler ve dişçi korkusunu örnek verir. Oğlan ise cesaretle ilgili ona bir masal anlatır. Masalda, kral kocaman bir kapının önüne bütün akıllı ve cesur insanları getirerek onlardan önlerindeki büyük ve ağır kapıyı açmalarını ister; fakat kapının büyüklüğünü gören bütün o kişiler "Açamayız!" deyip çekilirler. Bunun üzerine kral çocukları sevdiği için yoldan geçen bir oğlan çocuğuna durumu anlatır ve ondan kapıyı açmasını ister. Çocuk kapıya şöyle bir bakar ve kuvvetle onu iter, kapı da açılır. Zaten kapı açıktır, tek gereken deneme isteği ve yürekliliktir. Bu masalın ardından Ada oğlana niçin adını söylemediğini sorar. Bunun üzerine adının Umut olduğunu ve bir insanın adını her kişi farklı tınıyla söyleyeceği için onu çağıran ses kadar insanın farklı adları olacağını söyler. Fakat kimliği hakkında daha fazla bilgi vermez. Ardından Ada kampa döner. O gece kampta oğlanlar dışarıdan gelen iniltileri bulmak için plan yaparlar ve sesler başladığında hepsi dışarı çıkıp sesin geldiği tarafa sapanla taşlar fırlatırlar. Fakat gürültüye kalkan Hülya Abla'nın müdahalesiyle gerçeği öğrenemeden karavanlarına dönerler.

Perşembe sabah sporunun ardından kahvaltıda iniltileri baykuşların çıkardığını öğrenirler ve rahat bir nefes alırlar. Ardından tekne ile antik çağlarda korsanların barındığı

doğal bir liman olan Adrasan'a giderler. Denize girip izci selamını öğrenirler. Fakat o esnada bir kaza geçirirler. Aniden önlerinde beliren kayaya kaptan çarpmamak için keskin bir dönüş yapınca Serkan denize düşer. Muzo ve Kaya onu kurtarırlar ve hemen kampa dönerler. Serkan hastaneye kaldırılır.

Cuma günü Serkan'ın annesi Serap Hanım ve babası Hamdi Bey hastaneye birlikte gelirler ve Serkan'ı tekrar kampa yollamadan evlerine götürüler. Yaşadıkları bu olay ayrılma düşüncelerini ertelemelerini sağlar. Kamptakiler Serkan'ın anne ve babasının onu kampa getirmeden eve götürmelerine bozulurlar; ama kimse bir şey diyemez.

O gün öğleden sonra kampa çömlekçi gelir ve onlara çömlek yapımını gösterir. Bu işin ardından Ada yine iskeleye gider. Ada Umut'a kazayı, o da Ada'ya çeşitli öyküler anlatır ve Ada'ya bittiği yerde başlayan şeyin ne olduğunu sorar. O akşam Ada kampa dönmekte gecikince herkes onu aramaya çıkar. Neyse ki yarı yolda karşılaşırlar ve kimse Umut'u görmez.

Cumartesi sabahı da artık monotonlaşan sabah sporu ve kahvaltının ardından denize yüzmeye giderler. Fakat o gün denizde bir misafirleri vardır. İlayda'nın anne ve babası arkadaşlarının tekneleriyle onlara sürpriz yaparlar; fakat bu beklenmedik sürprizden ve yapmacık davranışlardan kimse memnun kalmaz, hatta İlayda fena halde bozulur, utanır. Öğle yemeğinin ardından Kemer'e giderler. Çarşıyı, Yörük Parkı'nı gezerler. Dönüşte de Ada yine iskeleye gider. Fakat o gün Umut ona gözlerinin görmediğini söyler. Bunun üzerine Ada ağlamaya başlayınca, ona bittiği yerde başlayan şeyin öykü olduğunu söyler ve ondan gitmesini, öykülerinin öte tarafına geçmesini ister.

Romanın son bölümü 2023 yılana aittir ve yazar burada kendi kimliğini açıklar. O Ada'nın karavan arkadaşı Cemile'dir. Dönüşte Ada'nın günlüğü onun bavuluna karışmış, o da Ada'ya ulaşamadığı için günlüğü okumuş, ardından da eklemeler yapmadan roman haline getirmiştir. Ada gibi yaşadıklarını yazmadığına da pişman olmuştur. Çünkü kamptan aklında kalan sadece karşılıksız olan ilk aşkıdır. O da romanın başında kitabının basılması için ileti gönderdiği Serkan'dır. Serkan ona *"*Vazgeçmiş olduklarınız önemli değil, vazgeçmemiş olduklarınız nedir?" dediğinde durumu anlamış ve kitabını başka bir yayınevine göndermiştir.

3.3.3.1. Sırsayar Romanında Çocuk ve Eğitim Temasına Ait Bulgular

Sırsayar, Mavisel Yener'in romanları içerisinde içeriği, kurgusu, hitap ettiği yaş kitlesi olarak diğer romanlarından daha farklı bir eserdir. Zaten kitabın kapağında eserin bir "Gençlik Romanı" olduğu da özellikle belirtilmiştir. Mavisel Yener'in genel çizgisi daha önce de belirttiğimiz gibi macera ve bilimsel gelişmelere yönelik hayallerdir. Ancak yazar bu romanında "aşk"ı, "yaz aşkı"nı işlemiştir. Bizim ele aldığımız yaş grubu için macera ne kadar önemli ve dikkat çekici ise "aşk" da bir o kadar önemlidir. Çünkü 12-15 yaş grubu çocuklar yavaş yavaş kendilerini tanımaya, ergenliğe girmeye başladıkça karşı cinse duydukları ve duyacakları ilgi de artacaktır. Bu aşklar genelde platonik olarak kaldığı içinde "aşk"ı ele alan şiirler, kitaplar, filmler, romanlar çocukları, özellikle de kız çocuklarını etkilemeyi başarmaktadır. "Sırsayar"da da platonik kalan, dile getirilmemiş aşkların yanı sıra, dile getirildiği halde karşılık bulamayan aşklar ve bu aşkları yaşayanların duyguları işlenmiştir. Tabii bunun yanında eğitim, ailelerin çocuklarına karşı sergiledikleri yanlış tutumlar, bu tutumların çocuklar üzerindeki etkileri de "aşk" konusunun altında eriyip gitmemiş, yazar yer yer bilgiler verdiği gibi yer yer diğer romanlarında yaptığı gibi üstü kapalı da olsa eleştirilerde de bulunmuştur.

Sırsayar'ın diğer romanlardan bir farkı da roman doğrudan olayların anlatılması, kişilerin tanıtılmasıyla başlamamıştır. Romanın ilk yedi sayfasını "İstiridye" ve "Emreser" takma isimli iki kişi arasında gelip giden iletiler oluşturmaktadır. İstiridye takma isimli bayan kitabın yazarı; Emreser takma isimli bay de yazarın kitabını basması için gönderdiği yayın danışmanıdır. Romanın son bölümüne kadar da bu kişiler bu kimlikleriyle kalırlar. Ancak romanın sonunda bunların aslında romanda adı geçen, maceraları, gizli kalan aşkları anlatılan gençler oldukları ortaya çıkar.

'Sırsayar' aşk konulu bir roman olmasına rağmen daha önce de belirttiğimiz gibi içerisinde eğitime ait ipuçları ve çeşitli tarihi olaylar, coğrafi bölgeler, efsaneler, hakkında bilgiler de barındırmaktadır. Bunlardan bazıları:

3.3.3.1.1. Karma Eğitim Vurgusu

Mavisel YENER romanda kamp öğretmeni Hülya Abla'nın ağzından karma eğitime vurgu yapmış, erkek ve kız öğrencilerin haremlik selamlık gibi ayrı olmalarına karşı olduğunu yine roman kahramanının ağzından vurgulamıştır. Zaten Milli Eğitim Temel Kanununun 15. maddesi gereğince de okullarda karma eğitim esastır.

> **Madde 15** – "Okullarda kız ve erkek karma eğitim yapılması esastır. Ancak eğitimin türüne, imkân ve zorunluluklara göre bazı okullar yalnızca kız veya yalnızca erkek öğrencilere ayrılabilir." <http://mevzuat.meb.gov.tr> (18.05.2011)

Romanda Hülya Abla da çocukların kahvaltıda kız ve erkekler olarak ayrı ayrı oturmalarına karşı çıkar.

> "… Hülya abla kızlarla oğlanların ayrı masalara oturmalarına kızmıştı.
>
> — Öğlen yemeğinde de böyle oturmayın, hepiniz arkadaşısınız çocuklar, diye uyardı onları…" (Yener 2008e: 20).

10–15 yaş grubu çocuklar arasında hemcinsleriyle gruplaşmalar yaygındır. Yazar bunu romanda da örneklendirmiştir. Ancak yine yazar, roman kahramanın ağzından doğru olanın hep birlikte kaynaşmak olduğunu vurgulamıştır. Sonuçta hepsi arkadaştır, karşıt görüşleri savunan iki taraf değillerdir.

> "… Kimse kimseyi dansa kaldırmıyordu. Hülya Abla neden dans etmediklerini sordu gülüşmeler oldu ama kimse soruyu yanıtlamadı…" (Yener 2008e: 40).

3.3.3.1.2. Türkçe Sözcükler Kullanmaya Özen Gösterme

Mavisel YENER bütün romanlarında Türkçe sözcükler kullanmaya özen göstermiş hatta günlük konuşmada çok sık kullanılmayan bazı Türkçe sözcüklere de romanlarında yer vermiştir. "İzlence, muştulamak, ayrımsamak…" bunlardan sadece birkaç tanesidir.

Sırsayar romanında ise Türkçe konuşma gerekliliğini bir ebeveynin ağzından dile getirmiştir:

> "…
>
> —Ararım anne, bay bay!..
>
> — Bay bay deme! Hoşça kal diyeceksin!
>
> — Tamam, öyle olsun, hoşça kal anne…" (Yener 2008e: 30).

Çünkü gençlerin özellikle özenti sonucu Türkçe sözcükleri terk etmelerinden öğretmenler gibi aileler de rahatsız olmaktadır. Türkçe konuşmak sadece Türkçe dersinin bir amacı değildir, olmamalıdır da. Tüm derslerde buna özen gösterilmeli, romanda olduğu gibi ebeveynler tarafından da bu konunun takipçisi olunmalıdır.

3.3.3.1.3. Ergenlik Dönemi ve Bu Dönemin Çocuklar Üzerindeki Etkileri

10–15 yaş grubundaki çocuklar artış yavaş yavaş çocukluktan çıkıp ilk geçliğe adım attıkları için sürekli kendileriyle, vücutlarıyla uğraşırlar ve asla kendilerini güzel veya yakışıklı bulmazlar. Giydikleri kıyafetleri kendilerine yakıştıramazlar. Sürekli bir kararsızlık yaşarlar ki yazar romanda gençlerin bu davranışlarını, ruh hallerini başarılı bir şekilde verebilmiştir.

> "… Yonca, gözlerini masmavi, saçlarının iki perçemini pembe, dudaklarını eflatun boyamıştı. Her şeyi pembe giysileriyle uyumluydu. İlayda belini açıkta bırakan bir bluz giymişti yine. Görünen yerlerine sim sürmüştü. Duygu, Özge ve Ezgi anlaşıp aynı renk tişört giymişlerdi. Cemile'nin üstünde kırmızı çizgili lacivert eşofmanı vardı.
>
> Ada, beyaz şortu ve kırmızı askılı bluzuyla güzel görünmediğini, üstelik bu şortla karnının iyice çıktığını düşünüyordu. Koruyucu krem sürmeyi unuttuğundan çenesindeki sivilce artığı lekeli benekleri güneş iyice ortaya çıkarmıştı. 'Ne giysem yakışmazdı zaten.' diye düşündü. Beril de kot pantolonuna taktığı kemerin yakışıp yakışmadığından emin değildi. Ayşen'e sürekli sorup duruyordu: 'Nasıl, uymuş mu bu kemer pantolonuma?'…" (Yener 2008e: 36–37).

Yine bu dönem gençlerinin tipik bir özelliği sadece kendilerinin doğruyu bildiğine, sadece kendi zevklerinin mükemmel olduğuna inanmaları ve herkesin de buna inanmasını beklemeleridir. Aksi bir durumda da inatlaşmalar ortaya çıkar. Bu davranışların sebebi ergenlik döneminde ortaya çıkan bencilliktir. Örneğin romanda bu, beğenilen müzik tarzı konusunda yaşanmış ve herkes ısrarla kendi zevkinin mükemmelliğini kanıtlamaya çalışmıştır. Zevklerin, seçimlerin farklı olabileceği düşüncesinin o dönem çocuklarında olmadığı romanda başarılı bir şekilde sergilenmiştir:

> "… Alp'in sesi yükseliverdi birden. Gözlerinin önüne düşen siyah kâküllerini arkaya savurup
>
> — Hip-hop müzik üstüne yok abi! dedi.
>
> Melisa, Alp'e karşı çıktı:
>
> — O, saçma sapan bir müzik!
>
> Kot pantolonunun belinden dizine sarkan zincirden de anlaşıldığı gibi Muzo da hip- hopçuydu.
>
> — Hayat kocaman bir şaka, her şeyi ciddiye alırsan kalırsın yolda… diye hip-hopçu grubun şarkısını mırıldanmaya başladı.
>
> Ada, Serkan'ın söylediği güzel şarkıların kesilmesinden rahatsız olmuştu.
>
> — Şşştt, susun da Serkan'ı dinleyin, diye uyardı onları.
>
> Kemal Alp'i destekledi:
>
> — Serkan'ı dinleyeceğine soğan ayıklasan daha iyi olur kızım! Nasıl olsa sonuç aynı, dedi.
>
> Yonca Ada'yı korudu:
>
> — Müzik dinginlik vermeli, sinir bozmamalı Kemal.
>
> Kemal Yonca'ya alay eder gibi baktı.
>
> Alp atıldı:
>
> — Hip-hop sinirinizi mi bozuyor hanımefendi! Sorsam ne olduğunu bile açıklayamazsın doğru dürüst.
>
> Yonca:
>
> — Evet, canım sinirimi bozuyor, hip-hopun ne olduğunu senden öğrenecek değilim, diyerek terslendi.
>
> Muzo, Alp'in ensesine bir şaplak indirip;
>
> — Kız, dobra dobra konuştu, sus artık Alp, dedi. Hakkı:
>
> — Susun artık ya, diye isyan etti sonunda.
>
> Serkan şarkısını bitirince yenisine başlaması için alkışlayıp yüreklendirdiler onu…" (Yener 2008e: 38–40).

Bu davranışlar onların diğer kişiler, arkadaşlar tarafından kabul edilme ihtiyaçlarından ortaya çıkmaktadır. Yine kıyafet seçimi, sadece kendisinin doğruları bildiğine olan inançları kadar ergenliğin ilk belirtilerini yaşamak da onlar için çok önemlidir. Bu nedenle bir an önce bazı şeyleri yaşamak, hatta arkadaşlarına biraz da abartarak anlatmak, kendilerinin artık büyüdüğünü göstermek isterler. Ergenliğe erken girenler bu konuda şanslıdır; ancak geç girenler ya kendilerinde eksiklik hisseder, üzülür, içine kapanırlar ya da romanda olduğu gibi yalan söylerler:

> "… Gerçekten de çok çirkinim. Sivilcelerim iyice azmış. Saçım çok şekilsiz, diye düşündü.
>
> Bu sırada Yonca ve Cemile karavana geldiler. Yonca hızla tuvalete girip sonra da bir karış suratla çıktı. Âdet kanaması gelmişti, denize giremeyeceği için çok üzgündü.
>
> — Benimkine daha çok var, dedi Ada.
>
> Daha âdet görmemişti ama arkadaşlarına böyle söyledi. Bunu niçin yaptığını kendisi de bilmiyordu. Aslında annesiyle doktora gitmiş, doktor bazı kızlarda kanamanın gecikebileceğini, korkulacak bir şey olmadığını söylemişti.
>
> Yalanını bozmaktan korktuğu için;
>
> — Benimki çok ağrılı oluyor, diye yalanını pekiştirdi. İçinden de 'Anlat anlat heyecanlı oluyor.' dedi kendine.
>
> Cemile'nin gamzeleri iyice derinleşmişti, dudaklarını kemirerek:
>
> — Ben daha olmadım, çok şanslıyım, dedi…" (Yener 2008e: 48–49).

Çocukların bu tür sahte davranışlar sergilemelerinin amacı büyüdüklerini göstermek, arkadaşlarının içinde küçük düşmemektir. Bu nedenle yaşananların kişinin vücut anatomisiyle ilgili olduğunu kabul edemezler; gruptan dışlanmamak isterler.

Bu yaş grubu çocuklarda görülen tipik bir davranış şekli de özellikle kızlar arasında burçlara olan inancın fazlalığıdır. Günlük burç fallarını okumaya, insanların burçlarını öğrenip kişilik analizi yapmaya bayılırlar. Romanda çocukların bu davranışı da örneklendirilmiştir:

> "… Ağırlık çöktü üstlerine ama uyumadı hiçbiri. Kızlar burçlardan konuşuyorlardı. İlayda'nın karavan arkadaşı Gülin, burçlardan sorumlu devlet bakanı edasıyla herkesin burcunu sorup kişiliği hakkında yorumlar yapıyordu…" (Yener 2008e: 59).

3.3.3.1.4. Yalan Söylemenin Yanlışlığı

Yazar romanda çocukların özellikle ergenlik dönemlerinde artan bencillikle birlikte yalan söylediğini belirttikten hemen sonra yalan söyleminin yanlışlığını da vurgulamadan geçmemiştir:

> "… Ada'nın usuna sabah söylediği yalan geldi. 'Keşke onlara doğruyu söyleseydim. Ya âdetimle ilgili soru sorarlarsa…' diye düşündü. 'Bir yalan bin yalanı doğurur.' derdi anneannesi. Böyle sorular karşısında başka yalanlar söylemek zorunda kalacaktı…" (Yener 2008e: 50).

3.3.3.1.5. Tarihi Yerler, Çömlek Yapımı, İzci Selamı Gibi Çeşitli Konularda Bilgiler

Romanda Olimpos Dağı, Yanartaş, Faselis, Adrasan, Kemer, Yörük Parkı gibi çeşitli yerler ile çömlek yapımı, doğal limanın ne olduğu, izci selamının nasıl yapıldığı, gök taşlarının özellikleri gibi çeşitli konularda ara ara bilgilere yer verilmiştir.

> "… Melisa'nın babaannem yıldız kayınca 'Birisi öldü.' der sözüyle Hülya Abla bunun ölümlerle, doğumlarla hiçbir ilgisi olmadığını, gök taşlarının atmosfere hızla girmesiyle ilgili olduğunu anlattı…"
>
> Ada gece boyunca gökyüzünde kayan bütün ışıkları, yüreğinde toplayıp herkesten önce döndü karavana. Geceye asılmış salkım saçak sözcükleri bir an önce günlüğüne yazmalıydı…" (Yener 2008e: 85).

> "… Doğrular bakılan pencereye göre değişiyordu demek..." (Yener 2008e: 136).

> "… Öğleden sonra kampa çömlekçi gelip onlara çömlek yapımını gösterecekti…" (Yener 2008e: 136).

> "… Kaptan onları rüzgârın uğramadığı, antik çağlarda korsanların barındığı bir doğal liman olan Adrasan'a götürdü…" (Yener 2008e: 118).

> "… Yoga hareketlerini öğrenmek zor mu? diye sordu Ada.

— Yoga yaparken öncelikle düz oturmak, bağdaş kurmak ve sırtı dik tutmak gerek. Dik durmak bile bazen sorun olabiliyor başta.

— Dik oturmak neden zor olsun, bak işte oturdum.

— Birkaç dakika için kolay ama bir saat dimdik oturabilmek başta çok zor, sonraları alışıyor insan. Esnek ve sağlıklı bir beden için yoga hareketlerini yapmak gerek. Dik oturmak, nefes verme ve almanın yanında dikkatini bedeninde toplayabilmek kendini iyi hissetmeni sağlıyor. Nefesi denetlemek sanıldığı kadar kolay değil. Bir de meditasyon problemi var, daha doğrusu dikkat toplama diyelim. İnsanın karışık düşüncelerinden arınması çok zor.

— Nasıl yani? Diye merakla sordu Cemile.

— Gözlerinizi kapatıp derin ve yavaş nefesler alın. Nefeslerinizi saymayı deneyin. Ve hiçbir şey düşünmeyin. Bakalım kaça geldiğinizde düşünceniz başka yerlere kayacak. Nefesinizi sayarken aklınıza bir sürü başka düşünce gelir, deneyelim isterseniz. Yogada ilk öğrenilmesi gereken dikkatini toplamaktır.

Dik oturup gözlerini kapattılar, içlerinden yavaş yavaş saymaya başladılar… Düşüncelerin kaymasını engellemek gerçekten çok zordu. Dikkatler hemen dağılıveriyordu başka yerlere…" (Yener 2008e: 118–120).

3.3.3.1.6. Önyargılı Davranmanın Yanlışlığı

Mavisel Yener romanda önyargının yanlışlığını da vurgulamıştır. Hiçbir kişinin kıyafetiyle, saçıyla, başıyla değerlendirilmemesini; önemli olanın kişilik olduğunu, roman kahramanı İlayda'ya karşı kamptaki çocukların yanlış davranışlarını sergileyerek göstermiştir. Sonuçta bir insanı tam anlamıyla tanımadan hakkında hüküm vermek her zaman yanlıştır.

"… Ada kalıntıların üstüne çıkıp resim çektireyim derken ayağını burktu. Acıdan iki büklüm oldu, toprağa oturuverdi. Yanına ilk koşup gelen İlayda'ydı.

Ada, canının acısıyla uğraşırken bir yandan bu dostça yaklaşıma anlam vermeye çalıştı. İlayda çantasından çıkardığı plastik şişeden eline kolonya döktü ve Ada'nın bileğini ovdu. Cemile şaşkınlıktan irileşmiş gözlerle seyrediyordu olanları, İlayda nasıl olmuştu da çevresiyle ilgilenmişti!

Ada, denize kadar bir kolunda Cemile bir kolunda İlayda'yla gitti. İlayda'yı dış görünüşüyle değerlendirdiği için kızdı kendine…" (Yener 2008e: 53–54).

3.3.3.1.7. Çocuk ve Ebeveynler Arasındaki Çatışmalar

Çocuklar her zaman daha fazla özgür olmak isterler. Bu nedenle de ailelerin tutumlarını baskıcı bulurlar. Onlardan sıkılırlar. Çocukların bu hallerini yazar, romanda onların ağızlarından anlatmıştır.

> "… Ada yemekten sonra annesine telefon etti. Annesinin bitmez tükenmez sorularını yanıtladı. Sık sık sözünü kesip yeni sorular soruyordu annesi.
>
> — Yemekler iyi mi? Aç kalmıyorsun değil mi?
>
> — Hayır, aç kalmıyorum, her şey çok iyi.
>
> — Sesin biraz çatlak geliyor, denizde üşütmüş olmayasın!
>
> — Hayır, anne, üşütmedim.
>
> — Neden kısa kısa yanıtlar veriyorsun, senin bir şeyin var.
>
> — Uff anne, yok bir şeyim yaaa…'Hep böyle yapar.' diye düşündü Ada. Telefonu kapatmak istiyordu artık.
>
> — Akşam yine ara, konuşalım olur mu?
>
> — Ararım anne, bay bay…" (Yener 2008e: 29–30).

Her ne kadar ailelerinin baskılarından sıkılsalar da onlardan da ayrılamazlar. Örneğin ebeveynler arasındaki en ufak tartışmalar bile onları olumsuz etkiler. Hele bu tartışmalar ayrılma noktasına geldiğinde bu ayrılıktan en çok etkilenen yine çocuklar olur. Fakat çocuklar aralarındaki huzursuzluğu fark etmesin diye ebeveynlerin birbirlerine gösterdikleri yapmacık davranışlar da çocukları fazlasıyla üzmeye yeter.

> "… Neden yazdığın şarkılar hep hüzünlü Serkan?
>
> — Aslında her türlü şarkıyı severim. Ama bugünlerde içimden hüzünlü şarkılar fışkırıyor. Çünkü annemle babam ayrılmaya karar verdiler.
>
> Son sözcüklerin Serkan'ın boğazında düğümlendiğini duyumsadı Ada. Konuyu açtığına pişman olmuştu.
>
> — Annesiyle babası ayrılan çok arkadaşım var. Büyük sıkıntılar yaşamıyorlar. Belki de böylesi iyi, dedi…" (Yener 2008e: 57).

Romanda Serkan'ın anne ve babasının ayrılma kararından sonra hissettikleri, Serkan'ın geçirdiği kazadan sonra ayrılma kararlarını erteleyen anne ve babasının Serkan'a karşı yapmacık tutumları ve bundan Serkan'ın sıkılması anlatılarak ailelerin de yanlış

davranışlar sergileyebileceği ve bunların doğrudan doğruya çocukları etkilediği gösterilmiştir. Yine Serkan'ın anne ve babası çocuklarını koruma isteğiyle kazadan sonra onun arkadaşlarıyla bile vedalaşmasına izin vermeden, ona söz hakkı tanımadan, onu evlerine götürmüş, bu da Serkan'ı fazlasıyla üzmüştür. Her aile çocuğunun iyiliğini ister; ancak her zaman çocuklara da söz hakkı tanınmalıdır ki çocuk da o ailenin, o toplumun bir ferdi olduğunu hissedebilsin.

> "… Aslında Serkan'ı kampa son bir kez olsun getirmedikleri için Hamdi Bey ile Serap Hanım'a içten içe kızmıştı. Arkadaşlarıyla vedalaşmak onu yormaz, tam tersine moralini düzeltirdi. Karı-kocanın arasına girmemek için bu düşüncesini dile getirmemişti. Onlar Serkan'ın duygularına aldırmamışlardı bile…" (Yener 2008e: 135).

Ebeveynlerin yapmacık davranışlarına, çocuğu bir bebek gibi görüp aşırı koruyucu davranarak onun arkadaşlarının yanında küçük düşmesine sebep olan yanlış aile davranışlarına İlayda'nın ailesi örnek gösterilerek eleştirilmiştir.

> "… Heyyy… Merhaba! Sürprizz… Heyyy… Biz geldiiik…
>
> Herkes boş gözlerle bakıyordu olanlara. İlayda'nın bir anda eli ayağı kesildi, yüzü allak bullak olmuştu. Gelenler annesi, babası ve Kemer'de yazlıkları olan tanıdıklarıydı. Dişlerinin arasından 'Rahat bırakmazlar ki!' diye söylendi.
>
> Hasır şapkası, gök kuşağının tüm renklerini içeren eteğiyle etrafa gülücükler saçan annesi İlayda'yı görünce minik çığlıklar atmaya başladı.
>
> — Canım, seni özledik. Kemer'e Banu Teyzenlere gelmiştik. Uğrayıp görelim dedik.
>
> Babası kollarını iki yana açarak kızına sarıldı.
>
> — Çok iyi görünüyorsun fıstığım, dedi.
>
> Banu Teyze ve eşi gülümseyerek yanlarına geldiler İlayda arkadaşlarının şaşkın bakışlarından çok utanmıştı. Annesinin:
>
> — Ne o, sevinmedin mi bizi gördüğüne? diyen yakıcı sesi duyuldu…
>
> Buraya gelmişken kampın içini görmek ve kamp müdürüyle tanışıp teşekkür etmek istiyorlardı… Hülya Abla bu işten hoşlanmamış olmakla birlikte, kimseyi kırmak istemiyordu.
>
> — Ben sizi hemen götürüp getireyim kampa, dedi…
>
> — Tekne sizin mi? diye sordu Muzo, damdan düşer gibi.
>
> — Hayır, tekne Banu Teyzelerin. Sözde sürpriz yaptılar işte, dedi kırgın ve kızgın bir sesle.
>
> Muzo onun ilk kez bu kadar içten konuştuğunu ayrımsadı.
>
> — Boş ver, bizimkiler de böyle işler yapar bazen, sıkma canını, dedi…

Hülya abla konuklarla birlikte geri geldiğinde maç bitmek üzereydi.

— Yiğit Bey'le, Zehriye Teyze'nizle tanıştık. Kahve ikram ettiler bize. Kamp gerçekten de çok güzelmiş. Gelecek yıl belki yine gelirsin İlaydacığım Bir isteğin var mı kızım? diyerek kuma oturdu annesi.

İlayda başkalarının duymasından çekinerek fısıldadı. Sesi titriyordu:

— Yok, anne bir ihtiyacım. Gitseniz artık, yeterince rezil olduk yani!

Annesi kızının yanağını bebek sever gibi okşadı.

— Neden rezil olacakmışsın, seni seven bir ailen olduğu için sevinç duymalısın…" (Yener 2008e: 168–170).

"… Bizim evde krallık idaresi geçerlidir. Annem vıdı vıdı kraliçesi, babam da engin deneyimlerini başkalarıyla paylaşmaktan çok zevk alan bir kraldır." dedi Yonca.

Her anne babanın aynı olduğunu düşündü Ada. Yonca ailesine haksızlık yapıyordu. Makyaj yapmama izin veren bir annem, bana cep telefonu alan bir babam olsa onlardan hiç yakınmazdım diye düşündü.

Yonca'nın kardeşi yoktu 'Kim bilir ne kadar mutlusundur!' dedi Ada.

— Hiç de değil, kardeşim olmasını isterdim." dedi Yonca. Ada ağabeyinden yakındı. Cemile'nin dört erkek kardeşi vardı ama hiç yakınmıyordu. Cemile cep telefonu olmadığından da yakınmıyordu ki…" (Yener 2008e: 59).

3.3.3.1.8. Hak, Adalet Anlayışı

12–15 yaş grubu çocukları heyecanı, aktiviteyi sevdikleri için yarışmaları da severler; ancak yarışma sonunda hak edenin kazanması önemlidir. Yarıştırıldıktan sonra bebek gibi hepsinin birinci seçilmesi, hepsine ödül verilmesi onları mutlu edeceği yerde onların onurlarını kırar. Örneğin romanda kamp müdürü ve Hülya abla böyle bir yarışma düzenlemiş, hepsini birinci seçmiş; fakat bütün çocuklar bundan rahatsız olmuştur.

"… Bugün kumdan yontu yapma yarışması var çocuklar! Yarışmanın konusu: İnsan… Kazanan ilk üç kişiye üstünde kampımızın adı yazılı olan tişörtlerden armağan edeceğiz. Haydi!..

Seçici kurulu oluşturan Hülya Abla ve Yiğit Bey hepsini inceledikten sonra sonucu açıkladılar:

— Yapıtların hepsi birinci! Hepinize birer tişört.

Bundan hiçbiri hoşlanmamıştı. Kendilerini anaokulu çocuğu yerine koyulmuş gibi duyumsadılar. Böyle olmasındansa hepsi kaybetmeye razıydı...” (Yener 2008e: 90–93).

Bu nedenle yarışmalarda derecelendirme ve ödüllendirme adil olmalıdır. Bu sadece çocuklar için değil her yaş grubu için geçerlidir.

3.3.3.1.9. Batıl İnançların Yanlışlığı

Romanda batıl inançların yanlışlığı üzerinde de durulmuştur:

“… Neeee, baykuş mu? Hani o uğursuz kuş!.. dedi Beril.

— Baykuş olamaz, hani şimdi nerede o zaman? Nereye saklıyor gündüz kendini? dedi Ada.

Zehriye Teyze ve Hülya Abla onlara epeyce dil döktükten sonra anlatabildiler baykuşların geceleri tıpkı insan nefesine benzer sesler çıkardıklarını. Bu kez de Cemile ortaya bir şey attı:

— Babaannemden duymuştun. ‘Tilki, uğur; baykuş, uğursuzluk sayılırmış.’

— Çağırın bakayım tilkileri…

— Hah hah hah ne komik, gıdıkla da gülelim Hakkı.

— Baykuşla göz göze gelirsen hipnotize olurmuşsun.

— Gündüzleri körleşirlermiş, ne komik!

— Annemin bir yüzüğü var, baykuş kafası var üstünde. Uğur getirirmiş, ne uğursuzluğu!

— Doğru söyledin, çizgi filmlerde de baykuş ormanın en bilge hayvanıdır ya…” (Yener 2008e: 114–115).

3.3.3.1.10. Öğretmenlerin Yanlış Tutum ve Davranışları

Çocuklar okula gitmeyi pek sevmezler, özellikle ödev yapmak onlar için tam bir işkencedir. Bir de yapılan ödevlere öğretmenler bakmadığında bu onları iyici öfkelendirir. Çocukların okul, öğretmen, ödev hakkında düşündükleri romanda yine onların ağzından verilmiştir.

> "… Ben günlük tutmayı hiç sevmem zaten, ilkokul üçüncü sınıfta öğretmenimiz tatil için günlük yazma ödevi vermişti de çok ağlamıştım yazmak istemiyorum diye. Annem zorla ödevimi yaptırmıştı ama okula dönüşte sormamıştı bile öğretmen. Hiç unutmam, dedi Yonca…" (Yener 2008e: 106–107).

> "… Fıkra deyince Cemile'nin aklına Serkan'dan yemekte öğrendiği fıkra geldi. Fırçasına macun sürerken, anlattı:
>
> Baba, 'Oğlum kalk, okula geç kalacaksın.' diye seslenmiş. Oğlu, 'Kalkmak istemiyorum.' demiş. Baba 'Neden?' diye sormuş. Oğlu "Bunun iki nedeni var." diye yanıtlamış. 'Birincisi okul çok sıkıcı, ikincisi çocuklar ben okula gitmezsem daha çok eğleniyor.' Bunun üzerine babası 'Okula gitmeni gerektirecek iki neden söylemeliyim sana. Birincisi çünkü bu senin işin, ikincisi sen okul müdürüsün.' demiş." (Yener 2008e: 108).

Böylece çocuklar kadar verdikleri ödevleri yerine getirenleri ve getirmeyenleri ayırt etmeyen, kontrol yapmayan öğretmenler de eleştirilmiştir.

3.3.3.1.11. Okul Konusunda Ailelerin Baskıcı Tutumlarının Yanlışlığı

Okul, özellikle de sınavlar konusunda ailelerin yanlış, baskıcı tutumları romanda çocukların ağızlarından eleştirilerek bu davranışların çocukların ruh dengelerini nasıl bozduğu ortaya konmuştur:

"… Ada, sen de girmiştin değil mi sınavlara? diye sordu.

— Girmiştim, sonuçlar yakında açıklanır. Ama sınava kadar deve yüküyle taşıdığım gerginlik boşunaymış, bunu anladım. Sınavda öylesine heyecanlandım ki mide bulantısından ne yaptığımı bilemedim. Kazanamam anlayacağınız.

— Boş ver, herkes Anadolu lisesine gitmiyor ya! dedi Cemile.

— Bizim sınıfta Birce diye bir kız vardı, sene boyunca televizyon bile seyretmedi. Annesi yıl boyunca kızın başının etini yedi. 'Ne kadar çok test sorusu çözersen, o kadar başarılı olursun.' diye. Sınavda öyle telaşlanmış ki hiçbir şey yapamamış. En önemli şey heyecanı yok edebilmek, istediğin kadar çalış, sınavda elin ayağına karışınca her şey bitiyor, dedi Yonca.

Sınıf arkadaşının annesinin, sınavlarda başarılı olsun diye her sabah kahvaltıda kızcağıza beyin yedirdiğini anlattı Ada…" (Yener 2008e: 164–165).

Sınav eğitim sistemimizin bir parçasıdır. Çalışanı, çalışmayanı ayırt etmek için de gereklidir; ama bunu "sınav=hayat" felsefesine dönüştürmek başarıyı arttırmaz. Sadece çocukların sınav kaygısını yükseltir ki kaygı düzeyinin fazlalığı da başarıyı düşürür. Bu nedenle ne öğretmenler ne de aileler çocukları, yarış arabalarına benzetmemelidirler.

3.3.3.1.12. Günlük Tutmanın Önemi ve Gerekliliği

Romanda açık açık yazmasa da günlük tutmanın önemi ve gerekliliği de vurgulanıyor. Hatta Cemile, romanın sonunda günlük tutmadığı için pişman oluyor; çünkü acımasız zaman bütün hayallerin gün geçtikçe unutulmasına neden oluyor. Ayrıca günlüğün bilgisayarla değil de elle tutulmasının güzelliği vurgulanıyor:

"… Günlük artık bilgisayarla tutuluyor Ada. Bizim sınıftaki kızlar öyle yapıyorlar. Sen de öyle yapsana, elle yazmak zor olmuyor mu?

Ada günlüğünü kapatıp, elinde salladı.

— Onların bilgisayarı varsa benimde "Sırsayar'ım" var. Ondan vazgeçmem. Hem yalnızca oraya yazdıklarım değil ki saklamak istediklerim. Kullandığım kalemden el yazıma, çizdiğim karikatürlerden, sayfalardaki lekelere kadar her şeyi saklamak istiyorum ben. Bilgisayarda bunu yapabilir misin? Yazı programının sayfaları arasında çiçek kurutabilir misin?.." (Yener 2008e: 106).

Hakikaten de teknoloji, bazı güzel alışkanlıkları, gelenekleri alıp götürmemelidir. Romanda yazarın söylediği gibi, bilgisayarın faresi bir kalemin mürekkebi gibi kokmaz, bilgisayarın sayfaları arasında gül kurutulamaz.

3.3.4. Mavi Elma Romanının Özeti

Romanımızın başkahramanı Birce isminde, on yaşında bir kız çocuğudur. Birce'nin Ece isminde bir de kız kardeşi vardır. Birce ve ailesi o yaz, tatillerini Antalya'da, Birce'nin halasının yanında geçirmeyi kararlaştırırlar. Birce her yolculuğa çıkmadan önce yaptığı gibi yine kendisine bir mektup yazar:

> "Sevgili Birce,
>
> Dokuz gün sonra bu odaya döndüğünde neler yaşamış olacaksın kim bilir. Antalya'da günlerin iyi mi geçecek, kötü mü? Bakalım sana ne armağanlar alınacak? Halanın kızı Selvi'nin boyunun hala senden kısa olup olmadığını öğrenmiş olacaksın. Göbeği açık bluzunu giyersin artık. Bol bol yüz, güneşlen. Ece'yi denizde boğabilirsin. Hah hah hah…
>
> Bir de bakıyorsun bizim sınıftaki Umut da oraya tatile geliyor. Sevinçten ölürdün. Kendine iyi bak güzel kız. Mucuk mucuk…"
>
> Birce (Yener 2007a: 5)

Bu mektubu masasının üzerine bırakır ve Birce'nin macera dolu Antalya yolculuğu başlar…

Birce kardeşi Ece'yi çok kıskanır, annesinin kendisine en ufak şeylerde bile kızdığını, Ece'yi ise sürekli sevimli bulduğunu düşünür ve hatta sık sık bunu dile getirir. Birce'nin yolculuğu Ece yüzünden biraz tatsız başlar. Çünkü Birce annesinin talimatıyla Ece'nin her istediğini, bu evdeki televizyonun kumandasına kadar varır, sırt çantasına koymak zorunda kalır, bu da Birce'yi fazlasıyla rahatsız eder. Yolda Ece'nin üç kez kusması, beş kez tuvaletinin gelmesi üstünün tuzu biberi olur. Yolda babası Birce ve Ece'ye yanlarından geçerken Burdur Gölü hakkında bilgi verir, ardından da onları İnsuyu Mağarası'nı gezmeye götürür. İnsuyu Mağarası'nda birer doğa harikası olan sarkıtları,

dikitleri, sütunları gösterir, onlara mağara hakkında bilgi verir ve onlardan birer doğa harikası olan bu oluşumların meydana gelmesi için doğanın binlerce yıllık emeği olduğunu, bu yüzden de onlara en ufak bir zarar bile vermemelerini kızlarına tembihler.

Mağaranın içinde Birce yaramazlık yapmak ister ve bir kayanın üzerine çıkar. Dengesini kaybedince düşer ve canı yanar; ama o canının yanmasından çok Ece'ye rezil olduğu için üzülür. Durumu fark eden babası Birce'yi rahatlatmak için ona diploma töreninde diplomasını almak için sahneye çıkarken nasıl düştüğünü anlatır. Bir taraftan da baba kız mağaranın derinliklerine doğru yürümeye başlarlar.

Baba kız mağaranın içindeki kayaları, berrak gibi suyu, sarkıt ve dikitleri inceleye inceleye ziyaretçilerin mağarayı gezebilmeleri için yakılmış ışıklardan uzaklaşıp mağaranın derinliklerinde kaybolurlar. Kaybolduklarını tam iki saat sonra fark ederler. Babasının cep telefonu çekmez. Yanlarında sadece Birce'nin sırt çantası, onun da içinde Ece'nin lazım olur diye koyduğu el feneri, kekler, bisküviler, peynirler, meyve suları vardır. Birce her ne kadar korksa da babasının varlığı ona kuvvet verir ve sular tarafından oyulan yarıkları atlaya zıplaya çıkış yolunu aramaya koyulurlar. Bu arada oyalanmak için birbirlerine bilmece sorarlar; ama bir süre sonra Birce'nin korkusu, endişesi artar ve dikkatini babasının anlattıklarına veremez. Annesini özlediğini, çarpım tablosunu, yedi kere dokuzun kaç ettiğini düşünür ve bir türlü bulamaz. Bir süre sonra baba kız yorulurlar ve daha fazla yürüyemeyecekleri anlayıp bir köşede uyurlar. Uyandıklarında tekrar çıkış yolunu aramaya devam ederler. Bu arada Birce yarasalarla, onların danslarıyla, ateş böcekleriyle tanışır, yarasa dışkısının kıymetli olduğunu ve gübre olarak kullanıldığını öğrenir. Ayrıca Mağara Gezgini ile de tanışırlar; Mağara Gezgini kırmızı sakallı, kel kafalı, buruşuk yüzlü bir dededir. Kendisinin mağara dünyasının bir üyesi olduğunu, çok dolaştığı için kendisine bu ismi verdiklerini, ülke sınırları dışına çıkabilen birkaç üyeden biri olduğunu Birce ve babasına anlatır. Birce ve babasının "Hangi ülke?" sorusuna insanların gözleriyle göremedikleri şeylere inanmayacakları için mağara içindeki ülkelerini de anlayamayacaklarını söyler. Birce ve babası ondan yardım istediklerinde de kendisine sadece tek bir soru sorabileceklerini söyler. Birce de daha fazla dayanamaz ve mağaradan nasıl çıkabileceklerini sorar. Mağara Gezgini çıkış için her zaman birçok yolun var olduğunu, önemli olanın ise en doğrusunu seçebilmek olduğunu, karşılarındaki üçgen kayanın bir tarafının doğru, diğer tarafının ise yanlış yol olduğunu söyler ve kaybolur. Birce ve babası kayanın yanına geldiklerinde bir tarafın duvarlarından suların sızdığını,

yerlerin eğimli, ıslak ve kaygan olduğunu; diğer tarafın duvarlarının ise pürüzsüz ve kuru, yerlerin düzgün taşlarla döşenmiş olduğunu görürler. Babası yerlerin ıslak, kaygan ve eğimli, duvarlarından suların sızdığı yolu seçer ve orada ilerlemeye başlarlar. İlerlerken duvarlarda kanatlarında renkli pulcuklar olan, karıncaya benzeyen böceklerle karşılaşırlar. Birce böceklerden bir tanesini avucuna alır ve incelemek ister; fakat avucundaki böcek konuşmaya başlar ve kendisinin Yol Gezgini olduğunu söyler. Yol Gezgini Birce ve babasına ülkelerinin en üst katında olduklarını, bulundukları yerden merdivenlerle aşağı inmelerini, oradaki çanı üç kez çalıp dokuz kere yedi altmış üç demelerini ve içeri girdiklerinde de asla ne aradıklarını unutmamalarını söyler ve kaybolur. Birce ve babası Yol Gezgini'nin dediklerini yaptıklarında iki kaya birbirinin üzerine doğru kayar. Birce ile babası duvarlarda pırıl pırıl kuvars taşlarının ve onların yaptığı güçlü bir ışığın olduğu yeni bir yerde bulurlar kendilerini. Ayrıca orada bir göl ve gölde de Birce'nin daha önce hiç görmediği bitki ve balıklar vardır. Gölün yanındaki kayanın derin yarığından bir pınardan akarcasına ışık akmaktadır. Diğer yarıklardan da ağaca benzeyen dallar çıkmakta ve dallarda da elmaya benzeyen ancak mavi renkli meyveler bulunmaktadır. Yol Gezgini burada tekrar karşılarına çıkar ve Birce'ye yaşamı boyunca elmayı kırmızı görmüş olmasının mavi elmanın var olmadığı anlamına gelmeyeceğini ve onları yiyebileceğini söyler. Birlikte gölün ortasındaki yakut merdivenlerden aşağı inerler. Bu arada Yol Gezgini kendilerine "Ecüc" dendiğini; Birce de kendilerine "İnsan" dendiğini söyler. Merdivenlerden inince kendilerini incilerle dolu bir odada bulurlar. Yol Gezgini onlara Mağara Ülkesi'ni, Mor Kristaller Koyu'nu, Güldüren Havuz'u, Çenebaz Parkı'nı, Fa Vadisi'ni gezdirir. Birce de ona yılın, Güneş'in ne olduğunu anlatmaya çalışır; ama pek başarılı olamaz. İnci odasına geri döndüklerinde kendileri için bırakılan pembe gözlükleri takarlar ve yanlarındaki iki Ecüc'ü ki biri Bilim Ecücü'dür, o zaman görürler. Birce ve babası onlardan kendilerini mağaradan çıkarmalarını isterler. Onlar ise öncelikle Birce ve babasından kendilerine yeryüzünü anlatmalarını; fakat mağarada gördüklerini de bir başkasına anlatmamalarını isterler. Birce ve babası bu kez Bilim Ecücü'ne gökyüzünü, yıldızları, çiçekleri, denizleri, okyanusları, ağaçları, gökkuşağını anlatmaya çalışırlar; ama yine başarılı olamazlar. Bunun üzerine Birce'nin babası Bilim Ecücü'ne insanların yaşadıkları dünyayı kirlettiklerini, kendilerinin mağara dünyasını nasıl koruduklarını sorar. O ise sadece var olanı koruduklarını söyler. Birce'nin babası daha fazla dayanamaz ve çıkış yolunu öğrenmek ister. Onlar ise kendilerinin çıkış yolunu bilmediklerini, Birce ve babasına iki inci vereceklerini, o incileri birbirine dört kez vurduklarında mavi elmalı

ağacın yanına gideceklerini, mavi elmaların onlara yardım edebileceğini söylerler. Birce ve babası söyleneni yaptıklarında kendilerini mavi elmalı ağacın yanında bulurlar. Biri şarkı söylemektedir. Birce şarkıyı dinlediğinde aslında az önce yanından geçip gittikleri kayanın derin yarığından bir pınar gibi akan ışığın gün ışığı olduğunu anlar ve bazen insanların uzaklara bakmaktan burunlarının ucunu göremediklerini düşünür. O sırada annesi Birce'nin burnunun ucunu görememesinden yakınmakta; kardeşi Ece ise "Çanak çömlek patladı! Çanak çömlek patladı!.." diye bağırmaktadır. Birce kendine geldiğinde mağaranın ıslak yerlerinde yattığını fark eder ve başı acımaktadır. Annesi hâlâ kayanın üzerine tırmandığı ve düştüğü için söylenmektedir.

O yıl Birce'nin Antalya tatili çok güzel geçer, bir daha dokuz kere yediyi unutmaz, Ece ile iyi geçinir, kavga etmez ve döndüğünde giderken bıraktığı mektubunun altına:

"Sevgili Birce,

Sen hiç Mavi Elma gördün mü? Ben gördüm." yazar.

3.3.4.1. Mavi Elma Romanında Çocuk ve Eğitim Temasına Ait Bulgular

Mavi Elma romanı Mavisel YENER'in boyut, içerik ve hitap ettiği yaş kesimi (7+) olarak diğer romanlarına göre biraz daha basit bir romanıdır. Zaten Mavisel YENER'in internetteki kendi web sayfasında Mavi Elma yazarın öyküleri başlığı altında gösterilmektedir. Ancak kitabın ilk sayfasında eserin bir roman olduğu yazılıdır. Bu nedenle biz de çalışmamıza bu kitabı dâhil etmiş bulunmaktayız. Her ne kadar içerik ve boyut olarak diğer romanlarından farklı olsa da bu kitapta da yazarın üslubunda herhangi bir değişiklik olmamış; Mavisel YENER bu romanında da diğer bütün romanlarında olduğu gibi bilgiyi olayların içine yedirmiştir. Çocuk, romanı okurken Birce ile birlikte maceraya kendini kaptırır; mağarada dolaşır, heyecanlanır, kaybolmanın telaşını yaşar; ama bu arada da bilmediği yeni şeyleri yine Birce ile birlikte öğrenir.

3.3.4.1.1. Mağara Dünyası, Yılın Oluşumu, Yarasalar Gibi Değişik Konularda Çocuğu Eğitici Bilgiler

Romanımızın başkahramanı Birce kayadan düşüp başını çarpınca ufak bir baygınlık yaşamış ve bu arada da babası ile mağarada kaybolduklarını rüyasında görmüştür. Birce ve babası mağaradan çıkış yolunu ararlarken mağara dünyası ve onun çeşitli üyeleri ile tanışmışlar ve bu arada da Birce bilmediği pek çok şeyi öğrenme fırsatı bulmuştur. İşte roman okuru da Birce ile birlikte sarkıtın, dikitin, sütunun ne olduğunu, yarasa dışkısının faydasını, ateş böceklerini, kaynak sularını, yıldızları, gökyüzünü, yılın oluşumunu öğrenir. Ancak yazar bunu asla öğüt verir şekilde yapmamıştır. Bir babanın kızı ile konuşması esnasında ona verebileceği, basit ama kalıcı bilgiler tarzında aktarabilmeyi başarmıştır. Yani yazar ansiklopedik bilgi vermekten kaçınmıştır ki böyle bir davranış çocuğun sıkılmadan kitabı okumasını sağlamaktadır.

> "… Mağaralar, insanların girebilecekleri yer altı oyuklarıdır. Yeraltında bir oda da diyebilirsin, dedi..." (Yener 2007a: 13).

> "… Bunlar heykel değil Ece. Bunlara sarkıt ve dikit denir. Mağaraların içindeki sular tavandan damlarken geride kalıntılar bırakır ve bu kalıntılar yüzlerce yıl birikerek sarkıtları oluşturur. Sarkıtlar da kimi zaman yerden yukarı doğru uzanan dikitlerle birleşerek sütunları oluşturur. Bunlar doğanın harikalarıdır…" (Yener 2007a: 15).

> "… Yarasa dışkısının çok kıymetli olduğunu biliyor muydun? diye sordu. Güldüğü için sorusu şaka mıydı ciddi miydi anlayamadım.
>
> — Yarasalar tarafından kullanılan mağaralarda biriken dışkılar gübre olarak kullanılır. Bazı mağaralardan tonlarla yarasa dışkısı toplanır." diye anlatmaya devam etti." (Yener 2007a: 34).

> "… Yıl ne demek? diye merakla sordu.
>
> — Dünyamız Güneş etrafında döner. Bir yıl, Dünya'nın Güneş çevresindeki bir dönüşü tamamlaması boyunca geçen süredir. Yaşlarımız Dünya'nın Güneş etrafında dönmesine göre ayarlanmıştır. Örneğin ben doğduğumdan beri Dünya Güneş etrafında on kez döndüğü için on yaşındayım.
>
> — Güneş ne demek?
>
> Gezginin bu sorusunu yanıtsız bıraktık.

Babam da ben de artık sıkılmaya başlamıştık.

— Burada Güneş ışınları olmadığı için büyüme ve yaşlanma yok herhalde. Çünkü büyümeyi sadece Güneş ışınları sağlayabilir, dedi babam. Demek buradakilerin yaşları yoktu…" (Yener 2007a: 63).

Yazar anlattığı yeni bir varlığı hemen yan sayfada resmederek görselliği de ön plana çıkarmıştır. Örnek sayfa 11–16–19–27–36–43–53–59–67–73. Bu da bilginin kalıcı olmasında etkilidir. Çünkü öğrenmede birebir yapmadan sonra en etkili olan görmedir.

3.3.4.1.2. Geleneksel Bilgiler

Yazar romanında sadece bilimsel bilgi vermekle kalmıyor, geleneksel bilgilere de yeri geldikçe yer ayırıyor. Örneğin öksürüğü geçirmek için neler yapılabileceğini anlatıyor:

"… O anda babam kısa kısa, kuru kuru öksürdü. Aslında birkaç saattir böyle öksürüyordu. Ya hastalanırsa, ben ne yapardım? Annemden her zaman gördüğüm gibi elimi alnına koydum, ateşine baktım. Pek bir şey anlaşılmıyordu. Annem olsa bir bardak limonlu ıhlamur yapar, yatağına sıcak su şişeleri koyar hemen öksürüğünü geçirirdi…" (Yener 2007a: 50).

3.3.4.1.3. Doğayı, Doğal Güzellikleri ve Zenginlikleri Korumanın Önemi

Mavisel YENER romanda çocuklara yapacağı uyarıları ve çağrıları da doğrudan doğruya söylemek yerine bilgi verirken yaptığı gibi konuşmaların arasına yedirerek yapmıştır. İyi ile kötüyü kıyaslayarak olması gerekeni söylemiştir. Doğa zenginliklerinin öncelikle önemini, oluşumlarının zorluğunu anlatmış ki çocuğun kendinde koruma zorunluluğu hissetmesini sağlamıştır. Örneğin insanların dünyayı kirletmeleri üzerinde durmuş, dünyayı temiz tutmanın ve doğal zenginlikleri korumanın önemini vurgulamıştır:

"… Bizler dünyamızı kirlettik. Ya siz dünyanızın içini nasıl koruyorsunuz?

— Bu çok kolay. Burada zaten var olan temizliği koruyarak. Böylece çevremizi kirletmemiş oluyor, temizlemek için de uğraşmıyoruz. Burası hep aynı güzellikte. Burayı kirletmezsek, temizlememize de gerek kalmaz…" (Yener 2007a: 69–70).

"… Babam, ıslak ve pırıl pırıl sarkıtların uçlarında biriken su damlalarının fotoğraflarını çekmeye çalışıyordu. Tam bu sırada Ece incecik bir sarkıtın ucunu koparıverdi.

— Doğanın yüz binlerce yıllık emeğini bir anda yok ettin şimdi. Onlar yaşayan oluşumlar. Bir daha zarar verdiğini görmeyeyim, diye parlayıverdi babam. Mağaradaki oluşumların yüz binlerce yıllık olduğunu, o ana kadar ben de düşünmemiştim doğrusu. Demek sular yer altında sabırla işliyordu kayaları…" (Yener 2007a: 15–17).

3.3.4.1.4. Ebeveyn Davranışlarına Yönelik Olumlu ve Olumsuz Eleştiriler

Mavisel YENER romanında bilgi aktarmanın ve maceranın yanında ebeveynlerin çocuklarına karşı sergiledikleri davranışların doğruluğunu ve yanlışlığını da yine bilgi aktarırken yaptığı gibi Birce'nin ağzından eleştirel bir biçimde yapmış ve üstü kapalı da olsa olması gerekenleri belirtmiştir. Örneğin romanda Ece küçük olduğu için her zaman annesi ve babası tarafından onun yaptıkları hoş görülür ve Birce abla olduğu için ondan her zaman anlayışlı olması beklenir ki bu Birce'nin kardeşini kıskanmasına, onu istememesine, anne ve babasına öfke duyup onlardan uzaklaşmasına sebep olur:

"… Şşştt Birce, Ece kesin tartışmayı! Birce, kardeşin ne istiyorsa koy çantana!

— Ama anne, çantayı ne anlamsız şeylerle doldurduğunu bir görsen. Size söyledim bu çocukla yolculuğa çıkılmaz diye. Ne olurdu sanki anneannemle birlikte burada kalsaydı. Anneannem Boncuk'a bakıyor ya, Ece'ye de bakıverirdi.

— Çok ayıp Birce. Kuşla kardeşini bir tutuyorsun.

— Beş yaşında çocuk ne anlar Antalya gezisinden! Nereye gitsek, ne yapsak peşimizde. Şu şapşal çocuktan hiç olmazsa tatilde kurtulabilseydim ne olurdu sanki. Tatil boyunca, ölmüş arılara cenaze töreni düzenleyecek yine…"

— Kardeşine şapşal dediğini bir daha duymayayım! Babanız arabada bekliyor, haydi evden çıkın artık, bırakın tartışmayı.

> Arabamızla Antalya'ya doğru yol alırken ne kadar haklı olduğum ortaya çıktı. Çocuk üç kez kustu, beş kez çişi, iki kez de kakası geldi. Annem Ece'ye hiç kızmadı.
>
> — Olur, böyle şeyler, dedi…" (Yener 2007a: 8–9).

> "… Ece, 'Baba, mağaraya gidelim; lütfen götür bizi oraya. Hem ablamı da oradaki büyücülere veririz. Hah hah hah…' diye benimle alay edince çok kızdım. Annem de babam da gülüyorlardı. Kardeşimin her söylediğine gülerler zaten. Onlar güldü diye o da şaklabanlığını devam ettirir her seferinde…" (Yener 2007a: 13).

> "… Üstü açık bir kamyona doluşmuş insanlara, 'Teke Zortlaması' diye bağırdı Ece. Onlar da selam veriyoruz zannedip el salladılar bize. Arabanın camından dışarı bağıran ben olsaydım, kim bilir annemle babam bana ne çok kızarlardı…" (Yener 2007a: 14).

> "… Çabuk oradan aşağı in, düşeceksin! dedi annem. Az önce Ece'ye hiçbir şey söylememişti oysa. 'Hayret vallahi, kocaman kız nerelere çıkıyor!' diye söylenmeye başladı. Neden bu çocuğun yaptıklarına bir şey söylemiyorlardı da ben yapınca suç oluyordu!.." (Yener 2007a: 18).

Yazar yanlış örnekleri ve ebeveynlerin bu yanlış davranışları karşısında çocukların neler hissettiklerini göstererek ebeveynlerin çocuklarına eşit davranmaları gerektiğini, daha kendisi de bir çocuk olan büyük kardeşten olgunluk beklemenin yanlış olduğunu vurgulamış oluyor ki bu, o yaş çocuğunun ruhsal gelişimi, eşitlik kavramını özümsemesi açısından büyük önem arz etmektedir. Çocuk ailede eşitliği tatmalı ki çevresindekilere de eşit davranabilsin.

Romanda annenin dersler konusunda çocuğa yaptığı aşırı baskı, çocuğun ezbere, ezberci eğitime karşı haykırışı Birce ve annesinin arasında geçen bir diyalogla verilmiştir. Burada yazar ezberci eğitime karşı olduğunu bir kez daha vurguladıktan sonra ebeveynlerin çocuklarında görmek istedikleri davranışları öncelikle kendilerinin yaparak onlara örnek olmaları gerektiği konusunu da bir kez daha dile getirmiştir.

> "… Hani geçen yıl dayınlara gittiğimizde salıncağa ayakta binip nasıl düşmüştün. Hatırlıyorsun değil mi? Ece de aynı gün çilekli dondurma yemiş, sabahlara kadar ateşler içinde yanmıştı.
>
> — Anne, hatırlıyor musun Boncuk'u eve o gün getirmişti babam.
>
> — Nereden hatırlayayım Boncuk'un ne gün geldiğini… Gereksiz şeyleri aklında tutup gerekli olanları tutma sakın! Dokuz kere yedi?

— Ama bak sen de Boncuk'un geldiği günü unutmuşsun işte. Ben unutunca neden kızıyorsun?

— Dokuz kere yedi kaç eder, dedim.

— Sözü hep çarpım tablosuna getirirsin zaten! Nefret ediyorum onları ezberlemekten. Kim bulmuş o tabloyu bilmem ki!

— Antalya'da halanlara gidince su gibi ezberlenecek sekizler, dokuzlar. Tatil matil anlamam ben. Ez-ber-le-ne-cek.

— Sen on yaşındayken ezbere bilir miydin hepsini anne?

— Hayır!

— O halde benim bilmem neden gerekiyor?

Annem bu soruyu duymazlıktan gelmişti. Çarpım tablosu konusunu daha fazla uzatmamak için ben de üstelemedim…" (Yener 2007a: 31).

Çocuk eğitimindeki en büyük yanlışlardan biri de çocukların yaptığı yanlışların hemen gün yüzüne çıkartılıp büyüklerin yaptığı yanlışların üstünün örtülmesidir. Büyükler çoğu zaman yanlış yaptıklarını kabul etmezler veya lafı değiştirirler. Bu, çocuğun ebeveynine olan güvenini sarsacaktır ki romanda Birce'nin annesinin bu tür davranışları Birce'nin ağzından eleştirilmektedir. Ancak babanın hatasını kabul etmesi annesinin reddetmesinden daha çok Birce'yi etkilemiştir. Çocuk büyüklerin de hata yapabildiklerini görmüş ve hata yaparım endişesiyle adım atmamanın yanlış olduğunu kavrayabilmiştir.

Çocuk eğitiminde korkutmanın yanlışlığı, her zaman doğruları onların anlayacağı tarzda söylemenin gerekliliği vurgulanmış ve bunlar bizzat Birce'nin anne ve babasının davranışlarıyla örneklendirilmiştir.

Mavisel YENER romanda sadece olumsuzlukları göstererek doğruları göz ardı etmemiştir. Bunun yanında bazen doğru davranışları da sergilemiştir. Ama doğru davranışları da yanlış davranışları sergilerken yaptığı gibi bir bilgi aktarır gibi değil olayların ve konuşmaların arasına yedirerek yapmıştır. Örneğin nasıl yetişkinler eleştirilmekten, yanlışlarının gösterilmesinden hoşlanmazlarsa çocuklar da hoşlanmazlar. Bu nedenle de davranışlarının yanlışlığını görseler de onda ısrar ederler. Böyle bir durumda yapılabilecek en doğru davranışlardan biri şaka ile karışık onu incitmeden yanlışını ona sezdirmektir. Bu, çocuğun kendi yanlışını kendisinin bulmasını ve bir daha o yanlışta ısrarcı olmamasını sağladığı kadar onu incitmemiş de olur. İşte Birce'nin babası da Birce'ye karşı böyle davranmakta ve babanın bu davranışı yazar tarafından vurgulanmaktadır.

Yetişkinler gibi çocuklar da toplum karşısında küçük düşmek, rezil olmak istemezler. Biz her ne kadar onları küçük olarak görsek de onlar da kendilerince bir gurur taşımaktadırlar. Gülünç bir duruma düştüğünde çocuğa karşı gösterilecek en doğru davranış onun gözünde büyüttüğü, mükemmelleştirdiği ebeveyninin de bir zamanlar benzer duruma düştüğünü ona anlatmak yani ona yalnız olmadığını hissettirmektir. Bu davranış onu rahatlatır ve bir an için kaybettiği öz güvenini geri kazanmasını sağlar. Romanda Birce kayadan düştüğünde babası ona diploma günü nasıl düştüğünü anlatarak onun rahatlamasını, kendisini iyi hissetmesini sağlamıştır.

> "… Rezil olmuştum, kendimi küçülmüş hissediyordum.
>
> Kulağımda Ece'nin sözleri çınlıyordu hâlâ: 'Çanak Çömlek patladı, çanak çömlek patladı…'
>
> — Diploma töreninde müdürün ayaklarının dibine nasıl düştüğümü anlatmış mıydım sana? dedi babam.
>
> — Sahi mi, ne komik. Anlatsana baba, dedim. Bana sarıldı, yavaş yavaş yürümeye başladık.
>
> — Lise mezuniyet törenimizdi. Tören, okulun spor salonunda yapılıyordu. Hepimiz güzel güzel giyinmiştik. Diploma heyecanı hepimizi sarmıştı. İsmi okunan öğrenci sahneye çıkıp diplomasını okul müdürünün elinden alıyordu. Sıra bana gelmişti. İsmim söylenince yerimden ok gibi fırladım. Portakal sandıklarından yapılmış sahne merdiveninin son basamağında tökezleyip gürültüyle boylu boyunca yere uzanmasaydım, şimdi sana bu anımı anlatıyor olamayacaktım.
>
> — Kim bilir ne kadar utanmışsındır… Biliyor musun baba, az önce ben de çok utandım.
>
> — Utanmaz olur muyum? Dünyalar başıma yıkılmıştı. Herkes benimle alay edecek sanmıştım. Oysa müdürümüz en çok benim hakkımda konuşma yaptı. Ne kadar başarılı, ne kadar dikkatli bir öğrenci olduğumu anlattı izleyenlere…" (Yener 2007a: 20–21).

Çocukların yaparak, yaşayarak öğrenmeleri, öğrenilen bilginin kalıcı olmasında en etkili yöntemdir. Ancak bu süreçte öğretmenlerin ve ebeveynlerin de çocuk için birer rehber olmaları gerekmektedir. Romanda Birce'nin annesinin yaptığı gibi çocuk bilgiyi bulması için tamamen de özgür bırakılmamalı, çocuğa gerekli yönlendirmelerde bulunulmalı ve yardımlar yapılmalıdır. Aksi takdirde çocuk hata yapmaktan korkar, teşebbüste bulunmaktan kaçınır. Bu da çocuğu öğrenme faaliyetinden uzaklaştırır.

> "… Babam fotoğraf çekmeye o kadar dalmıştı ki, 'Yarıklardan, çatlaklardan gelen bu sular mutlaka bir denize veya göle varmak zorunda mı?' diye

sorduğumu duymadı. Mağaranın diğer ağzının Burdur Gölü'ne açıldığını girişteki haritada gördüğüm için bu soruyu sormuştum.

Şimdi anneme sorsam biliyorum ki, 'Bunun yanıtını kendin bulabilirsin.' diyecek. Bu yüzden ona da sormadım…" (Yener 2007a: 17).

"… Çocukların soruları her zaman en yalın ama en önemli olanlarıdır. Büyüklerin sormaya cesaret edemedikleri soruları onlar sorarlar…" (Yener 2007a: 45).

"… Babam sorumu yanıtlamadı. Yanlış yolu seçmiş olabilirdik. Hiç düşünmeden bu yola giriverdiği için babama kızmıştım. O kızgınlıkla 'Siz büyükler hep böylesiniz. Bir şeyi söyler, sonra da söylemedim dersiniz.' dedim…" (Yener 2007a: 50).

"… Babam yeryüzündeki bütün bilmece ve fıkraları bilir. Annem tam tersine, hiçbirini bilmez. O, yaptığımız yaramazlıkları hatırlamakla uzmandır!.." (Yener 2007a: 29–30).

Çocuk eğitiminde büyük bir yeri olan "Çocuk sevilince şımarır. Çocuk uzaktan sevilmelidir." gibi yanlış bir anlayışı da yazar yine Birce'nin, bir çocuğun ağzından eleştirerek, eleştirisini birinci ağızdan yapmıştır. Çocuk sevilmeli, bu sevgi ona hissettirilmelidir ki o da başkalarını sevebilsin.

"… Çok özledin kardeşini, değil mi?

— Hem de çok özledim. Ama ona bunu söyleme, şımarır…" (Yener 2007a: 47).

3.3.4.1.5. Çocuklarda Görülen Kıyaslama Davranışı ve Olması Gerekenler

12–15 yaş grubu çocuklarının en çok yaptıkları şey kıyaslamadır. Kendilerini arkadaşlarıyla kıyasladıkları gibi ailelerini de arkadaşlarının aileleriyle kıyaslarlar. Çünkü hep kendilerini en üstte görme isteği vardır, asla tatmin olmazlar. Bunun sebebi de ergenlikte görülen 'bencillik'tir. Çocuklarda var olan bu davranışı yazar her zaman yaptığı gibi yine Birce'nin konuşmalarıyla romanda sergilemiştir:

"… Şimdilik idare et. Buradan çıkınca sana çok güzel bir ayakkabı alırız.

— Buradan çıkamayacağımızı biliyorum; ama eğer çıkarsak o topuklu olanlardan alır mıyız baba?

— Alırız tabii.

— Biliyor musun Burçak'ın da var onlardan. Her zaman modaya uygun ayakkabılar giyer. Annesi, ne isterse alıyor ona…" (Yener 2007a: 52).

3.3.4.1.6. Renklerin Yaşamdaki Yeri ve Önemi

Romanda yazarın diğer tüm kitaplarında olduğu gibi renkler özellikle de mavi renk yine ön plandadır. Mavi sonsuzluğun simgesidir. Hayaller sonsuzdur ve yazarın eserleri de kurgu ve hayal üzerine kuruludur. Bu nedenle de mavi renk isabetli bir seçimdir.

Romanın kalınlığı, puntosu, yazı büyüklüğü, kapak resmi hitap ettiği okur kitlesinin seviyesine ve ilgi alanlarına uygundur. Kapakta resmedilenler de romanın içinde tanıtılan canlılar ve özellikleriyle uyumludur. Kitabın ön kapağında da Mavi Elma'nın resmedilmesi kitabın ismiyle uyumun yakalanmasına ayrıca katkı sağlamıştır.

3.3.4.1.7. Çocuk Dünyasında Bilmece, Bulmaca ve Oyunların Yeri

Bilmecelerin, oyunların, bulmacaların çocuk eğitiminde ve dünyasında büyük yeri vardır. Yazar da bunu bildiği için romanda bilmece türünden faydalanmıştır. Zaten 12–15 yaş grubu çocukları, oyunları, bulmaca ve bilmeceleri çok severler. O nedenle yazarın böyle bir seçimi çok isabetli olmuştur:

"… Hani bilmece soracaktık birbirimize?

— Önce sen sor.

— Dikkat et ayağın kaymasın, yerler çok kaygan. İyice dinle bakalım. Soruyorum:

İki baba, iki oğul tavşan, havuç aramaya gitmişler. Hepsi de birer havuç bulmuş. Eve üç havuçla dönmüşler. Bil bakalım bu nasıl olmuş?

— Tavşanın biri yolda havucunu yemiş.

— Hayır, eve döndüklerinde hepsinin elinde birer havuç varmış.

Bulamadım, söylesene baba.

— Çok basit. Havuç aramaya gidenler bir dede, oğlu ve torunuymuş. Yani iki baba, iki oğul: ama toplam üç kişi… Haydi, şimdi sıra sende, dedi babam.

Derin bir nefes alarak sordum:

— Söyle bakalım: Aya giden astronotlar dünyayı görmek için yukarı mı bakarlar aşağı mı?

Babam bir şeyler söylemeye başladı; ama dinleyemedim…" (Yener 2007a: 29).

3.3.5. Dolunay Dedektifleri 1 - İz Peşinde Romanının Özeti

Ece ablasının teyzesine gideceği akşam korkunç bir rüya görür. Rüyasında ablasını kaybeder. Her tarafta onu arar; ancak bulamaz. Görünmez biri, onu ablasına götürebileceğini; fakat önce hayaletleri kovalamasını ve mezarlıktaki gizem kuyusundan sarımsakları getirmesini söyler. Ece bu rüyanın ardından ablasından, teyzesine gitmemesini istese de Birce onu dinlemez ve gider. İpek Hanım Birce'nin teyzesidir, Oğuz ve Bilgecan da onun çocuklarıdır. İpek Hanım ilk eşinin ölümünden sonra ikinci evliliğini İngiliz asıllı olan ve kendisinden yaşça epey büyük olan Tom'la yapmış ve üç katlı gizemli bir şatoyu andıran evlerine yerleşmişlerdir. Tom kasabayı sevdiği için oraya yerleşmiş ve Martı Dalış Okulu'na yönetici olmuştur. Birce kuzenleri, teyzesi ve eniştesi tarafından çok sıcak karşılanmış olsa da ilk gece şatoyu andıran evde uyumayı başaramaz. Sürekli tıkırtılar, koşuşturmalar duyar; fakat sonraki günler o kadar çok eğlenir ki ilk geceyi çoktan unutur gider. Birce'nin gelişinden üç gün sonra Oğuz'un doğum gününü evde bir partiyle kutlarlar. Birce bu partide Bilgecan'ın arkadaşı Ada ile tanışır ve onu çok sever. Hatta ondan kasabadaki "Kaya Mezarları"yla ilgili söylentileri duyar; fakat ayrıntılarını öğrenemez. Ada Birce'ye ertesi akşam dolunay olduğunu ve kendisine misafir oldukları takdirde onlara ilginç şeyler gösterebileceğini söyler. Doğum günü partisinin ardından gece Birce, Ece ve Oğuz rahat durmazlar ve Tom tarafından yasaklanmış olmasına rağmen, onun çekmecesinden gizlice anahtarı alıp evin bodrumunu görmeye giderler. Bodrumun

evle içeriden bağlantısı olmadığı için bahçeden, karanlık taş bir merdivenden bodruma inerler. Bodrum oldukça karanlıktır ve etrafta eski eşyalardan başka Tom'a ait tablolar vardır. Çocuklar Tom'un o kadar karanlık bir ortamda nasıl çalışabildiğini düşünürlerken karşılarına tahta bir kapı çıkar ve onu araladıklarında ortaya berbat bir koku yayılır. Oğuz daha fazla dayanamaz ve midesini boşaltıverir. Bunun üzerine çocuklar daha çok paniğe kapılırlar ve orayı terk ederler. Ertesi gün teyzesi, Birce ve kuzenlerini Kaş'ın merkezine, Adaların evine götürür. Ada Birce'ye evlerinin balkonundan da rahatlıkla görülebilen kaya mezarlarını gösterir. Bu mezarlar insanlar kolayca ulaşamasınlar diye dağların tepelerindeki kayalar oyularak M.Ö. yapılan tapınak biçimindeki mezarlardır; fakat son yıllarda özellikle dolunaylı gecelerde mezarların içinden ışıklar geldiği için, kayalarla ilgili söylentiler çıkmış, insanlar yüzyıllar önce oralara gömülen insanların seslerini duyduklarını söyleyince de kasabanın huzuru iyice kaçmıştır. Ada tüm bunları anlattıktan, bir de Birce'ye hakikaten kaya mezarlarından gelen ışığı gösterdikten sonra, Ada'nın annesi her ne kadar baykuştur dese de Birce iyice korkar. Bu arada Ada, çocukların evin bodrumuna indiklerini öğrenir ve bir sonraki sefere onu da çağırmalarını ister. Bilgecan da Oğuz'un çıkarmasından dolayı bir şey göremediklerini söyler ve ertesi gün Ada'nın onlara gelmesini, yatıya kalmasını ve gece birlikte tekrar bodruma inmeyi, hatta bu kez tahta kapının ardına geçmeyi önerir. Bu öneri herkes tarafından kabul edilir. Onlar evde bu planları yaparken Fahri Kozalak ve Fırat Sarıgil kaya mezarlarına doğru yola çıkarlar. Fakat önlerine bir kayanın üzerinde yatan bir kadın cesedi çıkınca ona bakmak için araçtan inerler ve bu sırada aradıkları kaya mezarını gösteren haritayı arabalarından çaldırırlar. Aslında ceset sandıkları şey bir kukladır ve Fahri Kozalak ile Fırat Sarıgil oyuna gelmişlerdir. Fakat yine de şişelerin hangi kaya mezarında olduğunu bulmak için yola devam ederler. Öksürük sesi duydukları bir kaya mezarının içine girerler; fakat aradıkları şişelerin yerine sadece içeride kokuşmuş meyve artıkları bulurlar ve elleri boş mecburen geri dönerler.

Ertesi gün Birce, Oğuz, Ada ve Bilgecan, Tom'un ve İpek Hanım'ın evde olmamasından faydalanarak Tom'un çalışma odasına girerler ve bilgisayarı kurcalamaya başlarlar. Ekranda ilk etapta oyun sandıkları bir harita görürler ve onu incelemeye koyulurlar. Sonradan bunun bir oyun olmadığını anlarlar. Çünkü ekranda görünenler; loş odalar, raflar, kâğıtlar, bir koridor ve koridorun sonunda merdiven, basamakların sağ tarafında kapı ve orada da görünmeyen bir adamdır. Tam o sırada bilgisayar kilitlenir.

Korkuyla bilgisayarı kapatmaya ve Tom geldiğinde ona elektriklerin kesildiğini söylemeye karar verirler ve ardından da bodruma inerler.

Bu kez geçen defa giremedikleri kapıdan içeri girerler ve az önce bilgisayarda gördükleri yerde bulurlar kendilerini. Bir an ne yapacaklarını şaşırırlar ve etrafı incelemeye koyulurlar. Üzerinde "önemli" yazan bir dosya bulurlar. Dosyada bir sürü kroki ve rapor vardır. İlk sayfasında da "Uçak Batığıyla İlgili Değerlendirme Raporlarıdır" yazılıdır. Ayrıca bir sürü banka hesap numarası, banka hesap dökümleri ile İngilizce notlar bulurlar ve bunların Dalış Okulu'yla ilgili olduğunu düşünürler. Fakat ilginç olan o belgelerin Dalış Okulu'nda değil de evin bodurumda olmasıdır. Çocuklar bu düşüncelerle buldukları yeni bir kapıdan da içeri girerler. Otomatik olarak yanan lambaların aydınlattığı bir tünelde, merdivenlerden çıkarak yükselirler. İlerledikçe duvarlarda kartal, aslan, gibi farklı hayvan ve yaprak, asma gibi farklı bitki resimlerinin kabartmalarını görürler ve merdivenlerin bittiği yerde kendilerini iki yanında taş sedirlerin olduğu salona benzer bir boşlukta bulurlar. Önlerindeki demir kapıyı açtıklarında karşılarında güneş, kasaba ve Akdeniz vardır. O zaman bir kaya mezarının içinde olduklarını anlarlar. Fakat o anda parlak bir çift yeşil gözün onlara baktığını fark ederler ve o gözlerin sahibi "Arhiste Dulia" diyerek uzaklaşır. Çocuklar daha fazla dayanamazlar, kafalarında binlerce soruyla geldikleri yoldan eve dönerler ve yaşadıklarını, gördüklerini bir süre kimseye söylememeye karar verirler. Sadece kaya mezarında duydukları "Arhiste Dulia" sözünün anlamını araştırırlar ve bunun Rumca bir sözcük olduğunu, "iş başına, görev başına" anlamlarına geldiğini öğrenirler. Fakat Ada arkadaşları gibi duramaz ve gördüklerini babasına anlatır. Ada'nın babası Fahri Kozalak, başlangıçta Ada'ya yaşadıkları yerin tarihi bir bölge olmasından dolayı böyle gizli geçitlerin olabileceğini söyler; ama Ada'nın ısrarı üzerine kendilerinin önemli bir keşif yaptığını; bunun, kendisinin bir yıldır peşinde olduğu haber olduğunu; fakat daha fazla soru sormamalarını ve olanları İpek Hanım'a anlatabileceklerini söyler. Ada babasının bu önerisini arkadaşlarıyla paylaşır ve birlikte İpek Hanım'la konuşmaya karar verirler. Bu arada Oğuz bodrumda Tom'un randevu defterinde görüp avucuna yazdığı numarayı arar ve karşısına Rumca konuşan bir kişi çıkar. Kaya mezarındaki kişinin de Rumca konuştuğunu hatırlayınca bunun bir tesadüf olmağını ve Tom'un yasa dışı işler yaptığını düşünmeye başlarlar. İpek Hanım çocukların anlattıklarını anlayışla karşılar ve kalbi her ne kadar Tom'un iyi biri olduğunu söylese de bodruma inmelerini, çalışma odasına izinsiz girmelerini yasaklamasından kendisinin de rahatsız olduğunu söyleyip Ada'nın babasıyla konuşmak ister. Bu arada Fahri Kozalak ve Fırat Sarıgil, kaptan

dedikleri bir kişiyle teknede bir toplantı yaparlar. Fahri Kozalak onlara Birce, Ece, Ada ve Oğuz'un gizli tüneli bulduklarını, planlarını bozmamak için onları da aralarına almaları gerektiğini söyler. Kaptan da bu durumu merkezle görüşeceğini belirtir ve ardından Fahri Kozalak ile Fırat Sarıgil uçak batığını ve şişe yığınlarını fotoğraflamak için dalarlar. Onlardan başka Kerim isminde bir kişi de dalar ve uçak batığından bir sürü şişe ile ayrılır. Bu arada polis merkezinde Fahri Kozalak, Fırat Sarıgil, şube müdürü ve içişleri Bakanlığı yetkililerinin katıldığı bir toplantı yapılır. İçişleri Bakanlığı yetkilisi bir yıldır yedi koldan çalıştıklarını; fakat bu süreçte içlerinde bir köstebeğin olduğunu, bunun dışarıya bilgi sızdırdığını, bu kişinin Fırat Sarıgil olduğunu söyler ve Fırat Sarıgil mahkemeye sevk edilir.

Her Cuma Kaş'taki semt pazarına Meis Adası'ndan insanlar gelir ve bir haftalık alışverişlerini yaparlar. Fakat aylardır Meis'e gelenlerin arasında bulunan iki kişi, alışveriş yapmaz, doğrudan Kerim'in evine gider ve ondan aldıkları şişeleri, Meis'teki kişilere götürürler. Ne taşıdıklarını bile bilmezler. Fakat o gün hem bu iki kişi, hem Kerim, hem de Meis Adası'ndaki işbirlikçileri aynı anda yakalanır. Aynı cuma Martı Dalış Okulu'nda Tom'un yetiştirdiği özel balık adamlar da uçak batığına doğru yola çıkarlar ve şişeleri aldıktan sonra, onları deniz mağarasında bekleyen Tom'a teslim ederler. Çocuklar tüm bu olanları Tom'un odasındaki bilgisayardan takip ederler ve hemen korkup polisi ararlar. Fakat polis yerine İpek Hanım gelip onları polis merkezine götürür. Onları polis müdürüyle birlikte İçişleri Bakanlığının temsilcisi karşılar. Arkasından da Ada ve sivil polis olduğunu artık açıklayan babası Fahri Kozalak gelir. Komiser çocuklara Dolunay Dedektifleri ismini taktıklarını söyler. Bu arada da yaşananları anlatmaya başlar. Bu kaçakçılık şubesi yaklaşık bir buçuk yıldır uluslar arası bir kaçakçılık şebekesinin peşindedir. Bu kaçakçılık şebekesi, II. Dünya savaşında Yunan adalarından kalkan, sağlık malzemesi taşıyan sonra da düşürülen uçaktaki kobra zehrinin peşindedir. İlaç yapımında, hatta öldürme amaçlı da kullanılabilen bu madde az bulunur ve pahalıdır. Bu şebeke de bu maddeyi yasadışı bağımlılık oluşturan madde yapımında kullanmaktadır. Fakat bu şebekenin bilmediği bir gerçek vardır ki düşen bu uçağın yardımcı pilotu ölmemiştir. Yıllarca savaşın devam ettiğini düşünmüş ve saklanmış, hayata dönüp Kaş'ta yaşamaya başladıktan sonra dalmayı öğrenmiş ve batığa ulaştığında batığın etrafında balık adamları görmüş ve bunların kobra zehirlerinin peşinde olduğunu anlayıp polise haber vermiştir. İşte bu kişi çocukların Tom amcasıdır. Evin altındaki tünel de gözlem evi olarak düzenlenir ve batıkta meydana gelebilecek en küçük değişikleri gözlemleyebilmek için röntgen

ışınlarından radyo dalgalarına kadar her şeyi okuyan araçlar ve kameralar oraya kurulur; çünkü polisin bir türlü çözemediği, kaçakçılık şebekesinin hangi yolları kullandığıdır. Bu arada çocuklar kaya mezarlarında gördükleri ışıkların da aslında polislere ait olduğunu ve onların daha rahat çalışmak için özellikle dolunay gecelerini seçtiklerini öğrenirler. Bu arada kaçakçılar da dalış sahası dikkat çekici olduğundan, bir dalışta epeyce şişeyi yukarı taşırlar. Bunları kasalarda saklamak ya da hepsini bir anda göndermek tehlikeli olduğundan birkaç kaya mezarında bunları depolarlar. Sonra oradan azar azar alıp yamaç paraşütüyle aşağı indirip Meis'e giden tekneye binecek aracılara teslim ederler. Çeteyi tamamen çökertmek için de zincirin kopmaması gerekir ve bu, o gün itibariyle başarılır.

Birce'nin teyzesindeki son akşamında Tom onlara tüneldeki kötü kokunun sebebinin sarımsaklar olduğunu söyler. Alıcılar çok duyarlı oldukları için üstlerinde minicik bir böcek bile dolaşsa kayda geçtiğinden Tom da böcekler kokuya yaklaşamasınlar diye her tarafa sarımsaklar ve bazı kimyasallar gizlemiştir. Birce sarımsak sözcüğünü duyunca onlara bu yolculuğa çıkmadan önce Ece'nin gördüğü rüyayı anlatır. Tom Ece'yi de Dolunay Dedektifi ilan eder.

3.3.5.1. Dolunay Dedektifleri 1 – İz Peşinde Romanında Çocuk ve Eğitim Temasına Ait Bulgular

Mavisel YENER'in Dolunay Dedektifleri 1- İz Peşinde, Dolunay Dedektifleri 2 - Dehşet Mektuplar, Dolunay Dedektifleri 3 - Mumya Dükkânı, Dolunay Dedektifleri 4 - Korkunç Satranç, Dolunay Dedektifleri 5 – Ölüler Ormanı olmak üzere seri halında beş kitabı bulmaktadır. Ancak biz tez çalışmamıza başladığımızda bu beş kitaptan üç tanesi; Dolunay Dedektifleri 1- İz Peşinde, Dolunay Dedektifleri 2 - Dehşet Mektuplar, Dolunay Dedektifleri 3 - Mumya Dükkânı yayımlanmış olduğu için çalışmamızın kapsamına bu üç romanı almış bulunmaktayız. Bu üç kitapta da esas olan macera ile harmanlanan bilimsel gelişmelere yönelik hayallerdir. Üç kitapta da ana kahramanlar ortaktır. Bunlar, yazarın verdiği isimle "Dolunay Dedektifleri" dir. Yazar üç kitapta da daha ilk sayfalarında okuyucularına bu kahramanları tanıtır. Bunlar Birce, Ece, Oğuz, Bilgecan ve Ada'dır:

BİRCE: On iki yaşında İzmir'de yaşıyor. Terazi burcu. Gizemli serüvenler peşinde koşmayı ve kitap okumayı seviyor. Heyecanlı ve duygusal. Sarı, düz saçlarını genellikle atkuyruğu yapıyor.

ECE: Sekiz yaşında. Yüzü ablası Birce'ye benziyor. Altıncı hissi çok kuvvetli. Çok yaratıcı. Muziplik yapmaya bayılıyor. Cep telefonunda çok hızlı mesaj yazabiliyor.

OĞUZ: On yaşında. Sabırsızlığı nedeniyle zaman zaman zor duruma düşebiliyor. Teyzesinin kızları Birce ve Ece'yi bir de ablası Bigecan'ı kızdırmaktan hoşlanıyor. Futbolu seviyor. Girişken, hareketli ve şakacı.

BİLGECAN: On iki yaşında, Kaş'ta yaşıyor. Simsiyah gür saçlarına değişik modeller yapmaktan hoşlanıyor. Çabuk karar veriyor, aceleci. Yüzmeyi ve dans etmeyi seviyor. Neşeli, cana yakın, yüzünden gülümseme hiç eksilmiyor.

ADA: On iki yaşında, Kaş'ta yaşıyor. Birce gibi terazi burcu. Kimi zaman inatçılık yapıyor. Düş kurmayı, müzik dinlemeyi, kitap okumayı seviyor. Kıvırcık, sarı saçlı. Mavi gözlü. En iyi arkadaşı Bilgecan.

Bu kısa tanıtımın ardından da kahramanlarımız kendilerini bir bilinmezin içinde bulurlar ve bilinmezi, gizleneni birer dedektif edasıyla çözmeye çalışırlar. Bu maceralardan ilki Dolunay Dedektifleri 1 - İz Peşinde kitabında başlar ve kitaptaki yirmi iki bölümde de kahramanlarımız kedilerini farklı farklı heyecanların içinde bulurlar. Tabii ki onlarla birlikte okuyucu da heyecanlanır ve sonucu merak eder.

"Dolunay Dedektifleri 1 - İz Peşinde" romanı Mavisel YENER'in bundan önce incelediğimiz romanları ile eğitim konusunda içerdiği mesajlar açısından karşılaştırdığımızda biraz daha zayıf kalmaktadır. Yazarın bu romanında da diğer romanlarında olduğu gibi macera ve heyecan hat safhadadır. Ve romanın son bölümüne kadar da macera ve merak duygusu canlı tutulabilmiştir. Fakat eğitim açısından değerlendirdiğimizde eğitici iletiler maceranın arka planında kalmıştır. Ancak bu, romanda eğitim açısından hiçbir ileti yok anlamına gelmemektedir. Romanda tespit edebildiğimiz başlıca eğitsel noktalar şunlardır:

3.3.5.1.1. Türkçe Sözcükler Kullanma Konusundaki Hassasiyet

Mavisel YENER, diğer kitaplarında olduğu gibi bu romanında da Türkçe sözcükler kullanmaya özellikle dikkat etmiştir. Örneğin mesaj sözcüğünü asla kullanmamış, onun yerine Türkçe karşılığı olan ileti sözcüğünü tercih etmiştir:

> "… Hemen ışıkları yaktı, Ece'nin iletisi yüreğine su serpmiş yalnız olmadığını duyumsatmıştı..." (Yener 2008d: 18).

> "… Birce gözlerini sımsıkı yumdu, ciğerleri patlayacakmış gibi gerilene kadar nefesini tuttu, soluğunu bırakmadı. Sıkıntıdan terlemiş ıslak perçemleri alnına yapışmıştı. O sırada Ece'den bir ileti daha geldi…" (Yener 2008d: 19).

Ayrıca "ikircim, kopça, işgüzar, kuşan, gökevi, reçinemsi, yansı" gibi çocukların çok sık karşılaşmadığı ve bu yüzden de kullanmadığı sözcüklere de romanda yer vererek onların sözcük hazinelerini zenginleştirmeyi hedeflemiştir:

> "… Kır çiçekleri, kuru otlar ve çam ağaçları çoğalmıştır. Ortalıktaki reçinemsi koku pencereden içine doldu…" (Yener 2008d: 39).

> "… Heyy baksana şu kayaya! Üstünde bir ceset var!
>
> Kısa süren bir şaşkınlıktan sonra, Fahri Kozalak frene basıp arabayı durdurdu. Bir an inip inmemekte ikircimde kalan Fırat aşağı atlayıverdi…" (Yener 2008d: 39).

> "… Dimdik çıkan bayırı tırmanmaya başlayıp bilinmeyene doğru yürüyüşe geçtiler.
>
> Hava çok durgundu dağın ardından doğan kınalı ay, gökevinde gitgide yükseldi. Karanlığa ay ışığının sözü geçiyordu artık. Dolunayın parlak yansısı kanatlanıp dağa düşerken kaya mezarlarını gizem peleriniyle sarmalıyordu…" (Yener 2008d: 42).

> "… Bak Kerim! Sabahtan arabana paraşütünü koydun, dağa gittin, arabanın gidebileceği yol bitince yürüyerek dağdaki malzeme deposu olan kaya mezarına tırmandın, malları aldın. Sonra pilot bağını kuşandın. Eldivenlerini giydin, kopçalarını kontrol edip paraşütünle kendini havaya bıraktın, arabana yakın yere indin, yeniden arabana binip evine geldin, orada seni bekleyen suç ortaklarına malları teslim ettin…" (Yener 2008d: 106).

Kaçakçılık çetesinin arasında bir şifre olan Rumca "Arhiste Dulia" sözcüğünün de anlamını (iş başına, görev başına) vererek hem çocukların kafalarında bu sözcüğe ilişkin bir soru işareti kalmasını engellemiş hem de onların başka bir dile ait yeni bir sözcük öğrenmelerini sağlamıştır. Ayrıca dilin doğru kullanımına dair öğütler roman kahramanı İpek Hanım'ın ağzından bizzat, özellikle de telefonda mesajlaşırken yapılan yanlışlara değinilerek açık olarak verilmiştir.

> **"…** Birce, Oğuz, Bilgecan ve İpek Hanım Tom'un arabasında baş başa kalınca bir süre sustular. Sessizliği bozan İpek Hanım oldu:
>
> — Ben bundan sonra hiçbir şeye şaşmamayı öğrendim!
>
> O sırada Ece, Birce'ye telefon iletisi gönderdi. Birce yüksek sesle okudu:
>
> — Birce bu gdsn dnşu de var. Beni unttn, dndgnde hesplascğz!
>
> Birce hemen yanıtladı: 'hani bendn bıkmıştın, hani glmesm sevnctin?
>
> İkinci ileti Ece'den değildi: 'telefonda bile birbirinizle uğraşıyorsunuz. Seni çok özledik Birce, gel artık! Herkese selam söyle. Annen'
>
> Birce kahkahayı bastı:
>
> — Anneme de bak, bütün sesli harfleri koymuş, sonra da mesajları sığdıramıyorum diye yakınır!
>
> — Benim annem de öyle, ille her harfi yerli yerine koyacak, dedi Oğuz.
>
> O ana kadar onları dinleyen İpek Hanım söze karıştı:
>
> — Ne yapayım çocuklar, ben dili doğru kullanmaya alışmışım, kıyamıyorum harfleri eksiltmeye. Hem öyle yapınca sanki insanın dili bozulur gibi geliyor bana. Yanlış bir şey tekrarlandıkça alışkanlık haline dönüşür ya, öyle işte… Ziyanı yok, ikinci mesajla tamamlarım iletimi.
>
> Çocuklar bu konuda bir şey söylememeyi yeğlediler…" (Yener 2008d: 130–131).

Bunun öncesinde de yazar, Ece ve Birce arasında geçen mesajlaşmaları da açık bir şekilde yazarak önce yanlış örnekleri sıralamış, ardından da olması gerekeni İpek Hanım'ın ağzından vermiştir. Günümüzde de gelişen teknolojiyle birlikte cep telefonu kullanımı ve mesajlaşma oranı hızla artmıştır. Ancak ne yazık ki ister telefonda mesajlaşırken olsun ister internette yazışırken olsun Türkçeye büyük zararlar verilmektedir. Örneğin romanda da örnek gösterildiği gibi Türkçenin ünlüleri tamamen unutulmaktadır. En kötüsü de İpek Hanım'ın açıkça dile getirdiği gibi bu davranışların yerleşmesi ve yanlışın doğru olarak kabul görmeye başlamasıdır. Öyle ki ünlüleri yazanlar ki özellikle orta yaş mensupları, alaya alınmaktadır. Romanda çocuklar da annelerini bu konuda alaya alıyor ve onu

küçümsüyorlar. Ama yazar bu yanlış tutumu gösterip bırakmıyor. Doğrusunu, olması gerekeni de roman kahramanı İpek Hanım'ın ağzından vererek çocuklara bu konuda bir uyarı da kendisi yapmış oluyor.

3.3.5.1.2. Kaş, Kobra Zehri, Kayıp Mezarlar Hakkında Eğitici Bilgiler

Dilin ve sözcüklerin doğru kullanımı dışında, romanda yazar Kaş'taki kayıp mezarlar, kobra zehri ve bu zehrin özellikleri ile kullanım alanları hakkında da çocuklara öğretici nitelikte bilgiler sunuyor:

> "… Tom Amca, kobra zehri kobradan mı elde ediliyor?
>
> — Evet, onun zehir bezlerinden alıyorlar.
>
> Oğuz üsteledi:
>
> — Ne işe yarar? Neden bunun peşinde olsunlar ki?
>
> Bu kez sözü Fahri Kozalak aldı:
>
> — Bu, az bulunan ve pahalı bir madde. Sadece ilaç yapımında kullanılabiliyor. Uçaktaki kobra zehri savaş yaralılarının tedavisi için taşınıyormuş. Zehir kötü niyetli birinin eline geçerse öldürme amaçlı kullanılabilir. İlaç yapımında kullanılması için de uzmanların çalışması şart.
>
> — Peki, kaçakçılar ne yapıyormuş bunları?
>
> — Önce Meis Adası'na oradan da bir başka ülkeye gönderiyorlarmış. Yasadışı, bağımlılık oluşturan madde yapımında kullanıyorlarmış…" (Yener 2008d: 121–122).

> "… Bak Birceciğim, şu dağları görüyor musun?
>
> — Evet, kasabayı korumak ister gibi üç yanı sarmışlar…
>
> — Başka neler görüyorsun orada?
>
> — Aaa, çok ilginç! Yamaçtaki kayalara oyulmuş yüzlerce kuş yuvası görüyorum.
>
> Bilgecan bilmiş bir tavırla konuştu:
>
> — Onlar, dün konuştuğumuz kaya mezarları işte…
>
> — Milattan önce yapılmış bu mezarlara insanlar kolayca ulaşamasınlar diye dağların tepelerindeki kayalıklara oymuşlar hep, her biri tapınak biçiminde.

> Son yıllarda bu mezarlarla ilgili çıkan söylentiler yüzünden herkesin huzuru kaçmış! Mezarların içinden ışıklar geliyor çünkü… Özellikle dolunaylı gecelerde daha da net görünüyor bu korkunç ışıklar. Yüzyıllar önce oralara gömülen insanların sesleri duyulurmuş…" (Yener 2008d: 32–33).

Bu bilgiler de çocukların genel kültürlerinin artmasını sağlayıcı niteliktedir.

3.3.5.1.3. İnsanlara Karşı Her Zaman Dikkatli Olunmalı

Romanda Mavisel Yener bilgi olarak değil ama roman kahramanı Tom'un ağzından çocuklara bir uyarıda bulunuyor: " İnsanlara karşı dikkatli olmak gerek."

> "… Aferin, Birce geldiğinden bu yana Ada'yla daha da iyi arkadaş oldunuz. Ama dikkatli olun!
>
> — Ne konuda dikkatli olacağız Tom Amca?
>
> — Hiç yani, insanlara karşı dikkatli olmak gerek!.." (Yener 2008d: 63).

Çocuklar kalplerinde kötü niyet taşımadıkları için tehlikelere karşı daha korumasızdırlar. Bu nedenle yazar onları, diğer insanlara ve çevreye karşı biraz daha kuşkucu yaklaşmaları ve hemen herkese güvenmemeleri konusunda uyararak korumak istiyor. Romanda sivil polis olan Fırat Sarıgil'in de devleti ve teşkilatı kandırmaya kalktığını, kendi çıkarlarını devletin çıkarlarından üstün tuttuğunu göstererek yanlış bir örnek üzerinden "İnsanlara karşı dikkatli olmak gerek!" uyarısını somutlaştırmış oluyor. Bu romanda bir gizemin çözülmesine yardımcı olan dedektiflerimizi bakalım şimdi nasıl bir macera bekliyor…

3.3.6. Dolunay Dedektifleri 2 - Dehşet Mektuplar Romanının Özeti

Birce uzun zamandır aradığı kalın kitabı eski kitaplar satan bir dükkânda bulur. Ancak Birce'yi bu kitabın içinde kalın, sararmış, üzerinde yazının aksine yüzlerce kabarık noktanın olduğu kâğıtlar da beklemektedir. Bu kâğıtlar Birce'nin dikkatini çeker. Önce kitapçıya onların ne olduğunu sorar. Kitapçı önemsiz olduklarını ve Birce'de kalabileceklerini söyleyince evde annesine kâğıtları gösterir; fakat o da önemsemez ve onların görmeyenlerin kullandığı bir çeşit yazı olabileceğini söyler. Ece ise ablasının sıradan birkaç kâğıt parçasıyla bu kadar fazla ilgilenmesiyle dalga geçer. Birce ise o kâğıtların gizemli olduğunu ve büyük bir sır taşıdıklarını hisseder ve bu sırrı çözmek için çabalaması gerektiğine inanır. Bu arada Ada ve sınıf arkadaşları da Mavi Düşler Dergisi'nde gördükleri "Yaratıcı Düşünce Tasarım Yarışması"na katılmak isterler. Bu yarışmada ödül alanlar, başka ülkelerden gelecek öğrenci ve projelerin de katılacağı bilim kampına davet edilecektir. Bunun için müdür yardımcı Sıla Hanım'dan izin almaya çalışırlar; fakat Sıla Hanım önceliklerinin ders çalışmak, sınıflarını geçmek olduğunu söyleyip onlara izin vermez. Bir de böyle şeyler için maddi kaynakları olmadığını ileri sürer. Çocuklar da yarışmaya tek başlarına katılamazlar; çünkü yarışmaya katılabilmek için önce okulda bir Bilim Şenliği'nin yapılması ve bu şenlikte en iyi seçilen çalışmanın yarışmaya gönderilmesi gerekmektedir. Sıla Hanım'ı Fen Bilgisi öğretmeni Veli Bey de ikna edemez. Sıla Hanım ona da gerekçe olarak maddi kaynak yetersizliğini ve projeleri sergileyecek mekânın olmamasını sunar. Fakat çocuklar kendi aralarında bilim şenliğine parasal kaynak bulmak için bir araştırma-geliştirme grubu kurarlar ve bu grubun önerisiyle okul bahçesinde geliri bilim şenliğinde kullanılmak üzere tüm Kaş halkına hitap eden bir gıda kermesi düzenlenir. Kermesten elde edilen gelir her sınıfa eşit olarak paylaştırılır ve çalışmalar bu gelirle alınan malzemelerle gerçekleştirir. Bu arada Bilgecan, öğrenci temsilci başkanı seçilir. Belediye de gençlerin araştırma programlarına yönlendirilmesi için ayırdığı gelirin bir bölümünü ve bir bilgisayar ile internet bağlantısını okula hediye eder. Her sınıftan farklı farklı fikirler ve çalışmalar çıkmaya başlar. Meyvelerden yapılmış kalemler, yenilebilen bardak, oyun saatlerinde yavaş çalışan kol saati, sınav sorularını otomatik yanıtlayabilen bilgisayarlı kurşun kalem, soğuk havalarda tabanı ısınan ayakkabı, çikolatanın sıcak havalarda erimemesi için özel çikolata kâğıdı, güneş enerjisi ile çalışan

kasetçalar, kontörleri güneş enerjisiyle dolan cep telefonu, arkasına basınca parfüm püskürten tükenmez kalem, her dili okuyup anlamaya yardımcı olan bir gözlük, önyüzü akvaryum olan öğretmen masası... Bilgecan ile Ada da depremlerin önlenmesi konusu üzerinde çalışırlar. Onlara bilgisayar işlerinde Jutta yardımcı olur. Öğretmen ve öğrenciler bu çalışmalar esnasında pek çok konuyu hep birlikte öğrenirler. Tasarladıkları bazı çalışmaların ansiklopedilerde yazmamasına karşın, yapıldığını internetten öğrendiklerinde, insanoğlunun ürettiği bilgilerin hızla eskidiğini anlarlar. Çalışmalar tamamlandıktan sonra buluş şenliği Ay İlköğretim Okulu'nda yapılır ve sergileme alanı olmadığı için herkes buluşunu sınıfında sırasının üstünde sergiler. Şenliğin en iyi çalışması okuma yazma bilen herkesin kullanabileceği oylarla belirlenecektir. Oylama sonucunda en çok oyu depremleri önlemek için fay hatlarının çok yakınlarında lazer yardımıyla açılacak kara deliklerden yer altına inip oradaki enerjiyi boşaltacak robot yapımı fikriyle Ada, Bilgecan ve onların gizli asistanı Jutta alır.

Ada'nın okulunda bunlar yaşanırken Ece'nin okulunda da yeni gelen tarih öğretmeni bir ödev verir ve bu ödevde de en başarılı olan öğrenci bilim kampına gidecektir. Ödev yerel tarih çalışmasıdır. Yani öğrenciler kentlerinin yakın çevrelerinin tarihini tanıyacaklardır. Ece bu ödev için aile tarihini incelemeye, soy ağacı yapmaya karar verir. Bunun için de babası Gökhan Bey ve annesi ile babasının babaannesine, Tırmanlar köyündeki Lamia Nine'ye giderler. Lamia Nine onlara bir taraftan atalarını anlatırken bir taratan da ödevinde asıl baraj suları altında kalacak olan kalıntıları, Allianoi'yi anlatmasını önerir. Bu konuda komşusu Müzeyyen'in kazı alanında çalışan kocası Daniş'in kendilerine yardım edebileceğini söyler. Bunun üzerine Ece ve babası hafta sonu kazı alanını gezmek için tekrar köye giderler. Ece ve Gökhan Bey kazı başkanı arkeolog Ahmet Bey'le tanışırlar ve Ece, okul olarak amaçlarının ellerinden gelirse barajı durdurmak olduğunu söyler. Ahmet Bey ise projenin durdurulmasına gerek olmadığını, ufak bir değişiklikle Allianoi'nin sular altında kalmaktan kurtulabileceğini söyler. Ardından da hep birlikte kazı alanını gezerler ve Ece Allianoi'yi Koruma Projesi ile birinci olur. O da bilim kampına gitme hakkı kazanır. Böylelikle Dolunay Dedektifleri; Ece, Bilgecan, Ada bilim kampında buluşurlar. Kampta ayrıca İtalya, Almanya, Fransa, Avusturya, Portekiz, Belçika, İngiltere, İsveç ve İspanya'dan da öğrenciler vardır. Ece Birce'nin bulduğu kâğıtlardan Bilgecan ve Ada'ya söz edince o kâğıtları Birce'den alıp kamptaki Portekizli görme engelli Gago'ya okutmaya karar verirler. Gago kâğıtların 1941 yılına ait, Almanca yazılmış mektuplar olduğunu ve kendi Almancasının mektupları okumaya yetmediğini söyler. Bu arada

kamptaki tüm öğrenciler çalışmalarından dolayı Sokrates Programı kapsamında Avrupa'daki başka bir okulda dil öğrenimi ödülü kazanırlar. Yurtdışına çıkmadan önce de tüm öğrenciler Sardes antik kentini, Anadolu'nun piramitleri diye adlandırılan Lidyalıların kralları için oluşturdukları yapay tepeleri, tümülüsleri, Kula'yı, Kara Divlit Yanardağı'nı ve 26.000 yıllık ayak izlerini, tarih öncesi insanına ait ayak izlerini ziyaret ederler. Ve buralar hakkında bilgi edinirler. Daha sonra da İspanya'nın Barselona kentine dil öğrenimi için giderler. Öğrencilerden Ece, Bilgecan, Ada, Jutta ve Gago İngilizce; diğerleri de başka dillerin sınıflarına devam ederler; ama ders saatleri dışında yine hep birlikte kenti gezerler. Rehberleri Serdar da her zaman onların yanında olur. Barselona'daki birkaç günlük alışma sürecinden sonra Gago getirttiği bir programla kabartma yazıları bilgisayarda Almancaya çevirmeyi başarır. Bundan sona Jutta da bu mektupları Türkçeye çevirmeye başlar. Mektuplar Barselona / Casa Mila adresinden, M. Brickel adıyla yazılmıştır. İçlerinde genetik alanındaki keşiflerden söz edilir ve bu keşifler öğrenildiği takdirde insanoğlunun büyük bir kargaşaya sürükleneceği yazmaktadır. Ayrıca mektuplar güvenlik nedeniyle kabartma yazısıyla yazılmışlardır.

Ertesi gün çocuklar Serdar'dan kendilerini Casa Mila'ya götürmesini isterler Serdar onları o adrese götürür; fakat çocuklar Bayan Brickel ile görüşmeyi başaramazlar. Döndüklerinde Ece bavullarının karıştırıldığını fark eder; fakat neyse ki mektupları alınmamıştır. O gün Serdar ve çocuklar yat limanındaki akvaryumu gezmeye giderler. Fakat akvaryumda Ece grubu kaybeder ve kaybolur. Bilinçsizce dolaşmaya başlar ve bir anda karşısında aslında dil okulunun çok da hoşlanmadığı temizlik sorumlusu Pao'yu görür. Pao'nun yanında küçük bir çocuk vardır. Ece Pao'ya kaybolduğunu anlatmaya çalışır. Pao da onu, polisin yanına götürürken çıkış salonunda diğerleriyle karşılaşırlar. Bu arada da Pao'nun yanındaki çocuğun kimsesizler yurdunda, devlet korumasında kaldığını ve Pao'nun onu, izinli günlerinde gönüllü olarak gezdirdiğini öğrenirler. Ada, Jutta, Ece ve Bigecan'ın, Pao'ya karşı olan önyargıları da yaşanan olayla yıkılmış olur. Yine bu arada Serdar, Pao'nun, Casa Mila'da oturan Bayan Brickel'e çok yaşlı olduğu için haftada iki kez alışveriş yaptığını öğrenir. Pao'dan onlar için Bayan Brickel'den bir randevu almasını rica eder. Pao da onlar için bir randevu ayarlar. Randevuda Bayan Brickel çocuklarla Türkçe konuşur; çünkü beş yıl İstanbul'da yaşamış, 1935'te oradan ayrılmıştır. Randevu esnasında çocuklar mektupların Bayan Brickel'in babasına ait olduğunun ve babasının da 1881 doğumlu, genetik araştırmalar yapan bir bilim adamı olduğunun dışında bir şey öğrenemezler. Hatta mektupları da Bayan Brickel isteyince ona verirler. Bayan Brickel

onlardan yaşadıkları bu olayı unutmalarını, kimseye bir şey anlatmamalarını; çünkü gerçeği kimsenin bilmediğini söyler. Olanları öğrenen Birce kadının söylediği tarihleri ve isimleri araştırmaya aşlar. Bu arada Ece'nin projesinden etkilenen Gago da Allianoi kenti için bir şeyler yapmak amacıyla Dünya Görmeyenler Birliği'ne bir mektup yazar. Dünya Görmeyenler Birliği de Dünya Çocuklar Birliği ile işbirliği yaparak Türkiye'ye bir gezi düzenlemeyi ve bu büyük hareketi herkese duyurmayı kararlaştırırlar. Araştırmalar sonunda Birce, 60'lı yılların başında Brickel adlı bir bilim adamının DNA yapısının çözümlenmesinde önemli rol oynayan çalışmalar yaptığını ve onun Oxford'da "Genler Aracılığı İle Bilgi Aktarımı" isimli makalenin sahibi Ali Kılıç'la birlikte çalıştığını bulur ve bunları diğerleriyle paylaşır. Fakat bu arada dil okulunu ülke güvenlik biriminden Bay Vilas ve Bay Henry ziyaret eder. Onlar Casa Mila'daki dairenin uzun zamandan beri gözlem altında olduğunu ve kadına teslim edilen belgelerin de polisin uzun zamandır peşinde olduğu kanıtlar olduğunu Serdar'a anlatırlar. Serdar'dan da durumu çocuklara, onları kokutmadan anlatmasını isterler. Ayrıca Pao'nun çocuklar için kadınla ikinci bir görüşme ayarlayacağını ve bu görüşmede kadının konuştuklarının Pao sayesinde kayda alınacağını ifade ederler. Ve İkinci buluşmada tüm gizler çözülür. Bayan Brickel'in babası öğrenilmiş bütün bilgilerin gelecek nesillere genlerle aktarıldığını, DNA'ların ansiklopedilerden de büyük bilgi depoları olduğunu bulmuş ve bunun formüllerini Ali Kılıç'a yazmıştır; fakat bunun ortaya çıkması dünyanın karman çorman olması demektir. Çünkü böyle bir durumda ortada ne eğitim kurumları kalır ne de öğrenme süreçleri işler. Yani dünya böyle büyük bir buluşa hazır değildir. Bu nedenle birlikte bu formülleri yok etmeye karar verirler. Bay Brickel Türkiye'ye mektupları Bayan Brickel'in yeğeninin babası ile göndermiştir. O da Ali Kılıç'la tanışmış ve onun da güvenini kazanmış, böylelikle formülleri her ne kadar Bay Brickel ve Ali Kılıç yok etmek isteseler de Bayan Brickel ve yeğeninin de formüllerden haberleri olmuştur. Ancak ellerindekiler, formüllerin yalnızca bir kısmıymış. Gerisi ise Birce'nin bulduğu kâğıtlarda yazılıymış. Bayan Brickel ve yeğeni yıllarca o formüllere ulaşmaya çalışırlar. Bu arada yeğen, Bayan Brickel'i öldürmek için her gün ona arsenik zehri içirir ve mirasına konmaya çalışır. Fakat Bayan Brickel'in evindeki yardımcı kadın da Pao gibi sivil bir polistir. Ve Bayan Brickel'i bu zehirden korur. Yeğeni bir taraftan da Ali Kılıç'ın trafik kazasında ölmesinde Bay Brickel'in sorumlu olduğunu söyleyerek Bayan Brickel'i korkutur ve sırrı kimseye anlatmamasını söyler. Fakat çocukların Bayan Brickel'e verdikleri mektuplar sahtedir. Çünkü Pao gerçek mektupları önceden almıştır. Böylelikle tüm gerçekler, görevlilerin

Bayan Brickel'in evine de gelmeleriyle açığa çıkar ve formüllerin yazılı olduğu kâğıtlar imha edilerek insanoğlu büyük bir felaketten kurtarılır ya da öyle olduğu düşünülür ve Bayan Brickel'in yeğeni de hapse atılır. Fakat dönüş yolunda Bilgecan, Bayan Brickel'in evinde polislere imha etmeleri için gerçek mektuplar yerine sahtelerini verdiğini fark eder. Bunun üzerine gerçek mektupları havaalanındaki ilk çöp kutusuna atarlar ve onlardan kurtulurlar. Böylece mektuplar çöp kutusunda yeni sahiplerini beklemeye başlarlar.

3.3.6.1. Dolunay Dedektifleri 2 – Dehşet Mektuplar Romanında Çocuk ve Eğitim Temasına Ait Bulgular

Dolunay Dedektifleri serisinin ikinci kitabı Dolunay Dedektifleri 2 - Dehşet Mektuplar romanı on yedi bölümden oluşmaktadır. Dolunay Dedektifleri bu kez Türkiye'den İspanya'ya uzanan dehşet dolu bir gizemin peşindedirler. Roman boyunca yazar ve yazarla birlikte okur "tuhaflıklarla dolu, insanlığın henüz hazır olmadığı buluşun ne olduğunun ve yaşamdaki bütün sırları çözmenin gerekli olup olmadığının" cevabını arar durur. Dolunay Dedektifleri de bu soruların cevaplarını bulmaya çalışırken kendilerini bir gizem kuyusunda bulmuşlardır. Dolunay Dedektifleri 2 - Dehşet Mektuplar romanı da en az Dolunay Dedektifleri 1 - İz Peşinde romanı kadar heyecan ve macera yüklüdür. Buna ek olarak bu romanda bilimsel gelişmelerle ilgili kısa ve öz bilgiler ile buluşlar da büyük yer tutmaktadır. Yazar Dolunay Dedektifleri 1 – İz Peşinde romanında olduğu gibi bu romanına da Dolunay Dedektiflerini yani Birce, Ece, Ada ve Bilgecan'ı okurlara tanıtarak maceraya başlar. Bu kısa tanıtımın ardından olaylar kendiliğinde akmaya başlar.

"Dolunay Dedektifleri 2 - Dehşet Mektuplar" romandaki macera, bir öğrenci projesi üzerine kurulu olduğu için bu romanda Dolunay Dedektifleri 1 - İz Peşinde romanına oranla daha fazla eğitsel vurgular mevcuttur:

3.3.6.1.1. Öğretmen Tipleri ve Bunların Öğrenci Gözüyle Değerlendirmesi

Romanda iki tip öğretmen öğrenci bakışıyla mukayese edilmiştir. Bunlar gelenekçi, öğretmen merkezli eğitim sistemini temsil eden, kuralcı okul müdür yardımcısı Sıla Hanım ve modern, öğrenci merkezli eğitim sistemini temsil eden Fen Bilgisi öğretmeni Veli Bey'dir. Sıla Hanım gelenekçi bir eğitim anlayışına sahip olduğu için ona göre önemli olan sadece öğrencilerin derslerine çalışmaları, sınıflarını geçmeleri ve ders programının kurulu bir saat gibi aksamadan işlemesidir. Araştırma yapmak, sorgulamak, dergilerlerle oyalanmak, hatta araştırma yapmak için bilgisayarda vakit geçirmek veya kütüphanedeki kitapları kurcalayıp dağıtmak da gereksizdir ve birer suçtur. Yazar Sıla Hanım'ın bu kişiliğini ve kuralcığını onun konuşmalarıyla okura başarılı bir şekilde aktarabilmiştir:

> "… Müdür yardımcısı Sıla Hanım elindeki dergiye göz ucuyla baktıktan sonra kalemini masasına vurdu:
>
> — Hayır olmaz! Başka işiniz yok mu sizin? Katılamayız bu yarışmaya! Dergilerle oyalanacağınıza derslerine çalışın da sınıflarınızı geçin önce!
>
> — Ama… Şeyy… Fen Bilgisi öğretmenimiz dedi ki…
>
> Sıla Hanım'ın o kadar işi vardı ki onlara daha fazla zaman ayıramazdı. Küt işaret parmağını sallayarak Bilgecan ve Ada'ya odanın kapısını gösterdi.
>
> — Gidip sorun bakalım, Fen bilgisi öğretmenimiz başımıza başka işler de açmayı düşünüyor mu? Böyle şeyler için para gerek. Nereden bulacakmışız maddi kaynağı?
>
> — Öğretmenim, ama biz… Bilim Kampına gitmek istiyoruz.
>
> — Boşuna heveslenmeyin, şimdiden bellidir oraya kimlerin gönderileceği. Hadi şimdi dersinize!
>
> Üçü de sustu, ağlamaya hazır gözlerle bakıyorlardı öğretmene. Düş kırıklığına uğramışlardı. Buluşlarını yarışmaya gönderme planı suya düşmüştü.
>
> Yaratıcı Düşünce Tasarım Yarışması'nın duyurusunu Mavi Düşler dergisinin mart sayısında gördüklerinde çok heyecanlanmışlardı. Ödül alanlar başka ülkelerden gelecek öğrenci ve projelerin katılacağı bilim kampına davet edilecekti. Herkes buluşunu anlatacak, hep birlikte paylaşılıp, tartışılacaktı…" (Yener 2008a: 11–12).

> "… Olanları anlatmak için sınıfa koştular. Arkadaşları onları soru yağmuruna tuttu:
>
> — Sıla öğretmen ne dedi?

— Yanınızda başka kimler vardı?

— Sıla öğretmenin neşesi yerinde miydi?

— Nerdeee? Her zamanki gibi aksiydi, diye yanıtladı Bilgecan…" (Yener 2008a: 13).

"… Böyle şeyler sokmasak çocukların kafasına Veli Bey! Biliyorsunuz ki çocuklar bilim şenliği hazırlığına girişirse ders programımız aksar, ayrıca okulumuzda tasarımlar için sergileme alanı da yok, hem nereden para bulup bu çalışmaların materyallerini sağlayacaksınız ki?

— Bu sorunlara hep birlikte çözüm bulabiliriz, diye mırıldandı Veli öğretmen. Kendi kendine konuşuyor gibiydi.

— Onların yaratıcı düşüncelerine destek olmak eğitimci olarak bizim görevimiz.

Sıla Hanım'ın höpürdettiği taze çayın kokusu Veli Bey ile aralarından geçti. Sıla Hanım'ın sesi kızgınlığını yansıtıyordu;

— Ben bir çuval işle uğraşıyorum, yorgunluktan ölmek üzeriyim, siz bilim kampına göndereceğiz, şenlik yapacağız, çocuklara yaratıcı düşünce aşılayacağız diye tutturmuşsunuz Veli Bey! Mantıklı düşünün lütfen!

Kimilerinin konuya ilgisini çekmekte güçlükler yaşayacağını biliyordu Veli öğretmen; ama öğrencileri için katlanabilirdi.

— İnanın, bu çalışma okul yöneticilerini hiç yormayacak. Sınırlı olanaklarımızla bu işi nasıl başarabileceğimizi düşünüp size bilgi vereceğim. Daha önce bilim şenliği yapmış okullarla bağlantı kurup görüşeceğim, öğrencilerimiz araştırma-geliştirme çalışmalarını ders saatleri dışında yaparlar, böylece ders programı hiç aksamaz.

Veli öğretmenin heyecanı ve akılcı sözleri Sıla Hanım'ı etkileyememişti.

— Ben sorumluluk almıyorum, konuyu müdürle görüşün diye kestirip attı…" (Yener 2008a: 15–16).

"… Öğretmenim, ne sordu Sıla öğretmen?

- O zaten yanıtı olmayan sorular sorar hep!.." (Yener 2008a: 16).

"… Bir kek alır mısınız sıla Öğretmenim?

Keki peçeteye koydu, ona doğru uzattı. Sıla Hanım hiç düşünmeden keki elinin tersiyle itti. Bilgecan'ın yüzüne dik dik bakarak;

— Diyet yapıyorum alamam, dedi.

Tam o sırada Veli öğretmen yanlarına geldi. Konuşmaları duymuştu.

— Keki alın, bilim şenliğine katkınız olsun, yemezseniz birine armağan edersiniz, diyerek gülümsedi.

Sıla öğretmen, bir taraftan cüzdanını karıştırırken öte yandan söyleniyordu;

— Başımıza daha ne işler açacaksınız bakalım Veli Bey!..” (Yener 2008a: 20–21).

“… Bilim şenliği için Bilgecan, öğrenci temsilci başkanı seçilmişti. Diğer sınıfların temsilcileriyle yaptıkları toplantıda alınan kararları arkadaşlarına okudu;

— Kermesten elde edilen gelir her sınıfa eşit olarak bölüştürülecektir. Çalışmalar bu gelirle alınacak malzemelerle gerçekleştirilecektir. Bilim şenliğine katılacak tasarımların, geleceği düşündürmeye, araştırmaya yönelik olması gereklidir.

Okulumuzda yapılacak bilim şenliğini gezen herkes oy verebilecek. En çok oyu alan çalışma Yaratıcı Düşünce Proje Yarışmasına katılacaktır. Bilim şenliği ile ilgili ayrıntılı bilgi öğretmenimiz Veli Durmaz’dan alınabilir.

Sıla öğretmen bunları duyunca küplere bindi, yapılacak bir sürü önemli ev ödevi varken, çocukların böyle gereksiz işlerle uğraşmaması konusunda diretiyordu. Okulda olup bitenler onu öfkelendiriyor, müdürün nasıl olup da çocukları engellemediğine şaşıyordu.

Üstelik çocuklar okulun kütüphanesine sıklıkla gidip araştırma yapacağız diye her şeyi karıştırmaya başlamışlardı. Okulda yıllardır yepyeni, pırıl pırıl duran kitaplar eskiyecekti! Kütüphaneyi kilitlemek iyi bir fikir olabilirdi.” (Yener 2008a: 21–22).

“… Belediye gençlik meclisinden çıkan kararı duymadınız mı?

— Yoo, duymadım.

—Belediyenin, gençlerin araştırma programlarına yönlendirilmesi için ayırdığı gelirin bir bölümü öğrencilerimize verilecekmiş. Ayrıca belediyemizin gençlik meclisi, çocuklarımızın bu çabasından çok etkilenip onlara bir bilgisayar ve internet bağlantısı armağan etmiş, yarın gelip kuracaklar.

Sıla öğretmenin gözleri yuvalarından fırlamıştı;

— Neee! Bir bu eksikti. Gel şimdi bu çocukları bilgisayarın başından al da ders anlatacağım diye uğraş…" (Yener 2008a: 22–23).

Veli Bey ise Sıla Hanım’ın aksine eğitimin sadece ders programını aksatmadan işlemek olmadığını bilen, önemli olanın öğrencinin bireysel olarak araştırması, bulması, sorgulaması ve yaparak öğrenmesi olduğunu savunan, işbirlikçi yani okul, öğretmen ve öğrencinin her zaman işbirliği içinde olması gerektiğine inanan, yenilikçi bir öğretmendir. Eğitimci olarak görevlerinin, öğrencilerin yaratıcı düşüncelerine destek olmak olduğuna inanır. Bunun için de öğrencilerine her zaman destek olur, onları motive eder. Günümüzde de öğretmen merkezli eğitim anlayışı yerini öğrenci merkezli eğitim anlayışına terk etmiştir. Artık öğretmen sınıfın komutanı olmaktan çıkmıştır. Sınıfta esas olan öğretmen ve

öğrencilerin işbirliği içinde olmasıdır ve öğretmen bu konuda sadece yol göstericidir. Öğretmen öğrenciye bilgiyi hazır vermez, öğrenci kendisi araştırarak, yaparak bilgiye ulaşır. Zaten kalıcı olan öğrenme de yaparak, yaşayarak öğrenmedir.

> "… Kimi zaman şaşırıyor, eğleniyor, kimi zaman da umutsuzluğa düşüyorlardı. O zaman Veli öğretmeni yanı başlarında buluyorlardı:
>
> — Hata yapmaktan korkmayın çocuklar. Bugün bilimin bize gösterdiği buluş ve keşifler uzun uğraşların sonunda, tekrar tekrar deneme, yine yılmadan tekrar deneme ile gerçekleşmiştir. Bilim, sabır gerektirir." (Yener 2008a: 28).

Çağdaş eğitim anlayışına sahip olmasının meyvelerini de Veli Bey romanda toplamayı başarmıştır. Çocuklar Bilim Şenliği'ne hazırlanırken araştırma yapmanın zevkine varmış, internet kullanmayı öğrenmiş, interneti kullanamayanlar kullanabilenlerle işbirliği yapmış, birlik olmuş, ansiklopedilerde bulamadıkları bazı bilgilere internetten ulaşmış, hatta kendi hayal ettikleri şeylerin yüzyıllar öncesinde kimler tarafından nasıl ve niçin yapıldıklarını öğrenince şaşırmış, eleştirmiş, sorgulamış ve sonunda kalıcı öğrenmeler gerçekleştirmişlerdir.

> "… Kitaplardan, dergilerden, kurumlardan bilgi toplamaya başlamışlardı. Yalnız Fen Bilgisi öğretmeni değil neredeyse okuldaki her öğretmen kendi konusu ile ilgili bilgiler aktarıyor, kaynaklar getiriyordu. Asılında öğretmen ve öğrenciler pek çok konuyu hep birlikte öğrenmeye başlamışlardı…
>
> İnternet kullanımını bilmeyenler, bilen arkadaşlarının nazını çekmek zorundaydılar. Başar, icat ettiği ısıtıcılı yeleği dağcıların yıllardır kullandığını, internetteki bir sayfadan öğrenince şaşırmıştı. Oysa ansiklopedilerde böyle bir bilgi yoktu, yazılanlar yetersizdi.
>
> Çalışmaya katılan çocukların hepsi, insanoğlunun ürettiği bilgilerin hızla eskidiğini anlamışlardı. Gelişmeleri öğrenebilmeleri için konuları internetten araştırmaları gerekiyordu.
>
> İmre, güneş enerjisi ile dolan cep telefonu kontörünü nasıl üretebileceğini düşünürken, bilimin büyülü tarihine gitmiş, insanoğlunun ilk kez Fransa'da icat edilen telgraf aracı ile uzaktan iletişimi gerçekleştirdiğini telefonun bu buluştan sonra Graham Bell tarafından icat edildiğini öğrenmişti.
>
> Graham Bell'in annesi de eşi de sağırdı. Bell, "insan sesi" konusunda düşünmeye başlamıştı. İşitme engellilerin duymalarını sağlayacak aletler yapmaya girişti. Sesin tel üzerinde iletilebildiğini gördü.
>
> "Graham Bell annesinin ve eşinin sorunlarına çözüm yolu düşünürken telefonu geliştirdiği gibi İmre de harçlığı ile nasıl yetinebileceğini düşünürken güneş enerjili kontörü, bal gibi geliştirebilirdi.

> Kim bilir daha neler gelirdi bu buluş üstüne! Öyle ya… İcat edildikten sonra bir aletin gelişimi durmazdı, aksine yeni başlamış olurdu…" (Yener 2008a: 27–28).

Sonunda da yaptıklarıyla bilim kampına gitmeyi başarmışlar. Ayrıca öğrencilerin ağzından da Sıla Hanım ve Veli Öğretmen hakkında eleştirilere yazar romanda yer vererek öğrencilerin ne tip öğretmenleri daha çok sevdiklerini göstermiştir. Öğrenciler Sıla Hanım'ı hiç sevmezler, onu polis memuruna benzetirler ve sürekli olumsuz olarak onu eleştirirler. Veli öğretmene ise her türlü sıkıntılarını anlatır, ondan yardım isteğinde bulunur ve o, Sıla Hanım gibi bağırmasa da onun sözünü dinlerler. Böylelikle romanda yazar bir olumlu bir olumsuz öğretmen tipini, sergiledikleri davranışları ve bu davranışların eğitim ve öğrenciler üzerindeki etkilerini göstererek olması gerekeni, modern, öğrenci merkezli eğitimi ve bunun önemini bir kez daha göstermiştir.

Çocuklar Sıla Hanım'ın başlangıçta karşı çıkmasına rağmen kendi başlarına bir şeyleri başardıktan sonra Sıla Hanım'ın çıkıp da çocuklara araştırmalarında her zaman destek olduklarını söylemesini yani yalan atmasını ve başkalarının başarılarıyla kendini yüceltmeye çalışmasını da eleştirmişlerdir. Çünkü eğitimde yalana asla yer yoktur. Böylelikle Sıla Hanım bir eğitimci olmasına rağmen çocuklar için kötü bir örnek teşkil etmektedir.

> "… Zaman hızlı aktı. Araştırmalar tamamlanmış, yapılan çalışmalar renkli kartonlara, en ince ayrıntısına kadar yazılmış, maketler hazırlanmıştı.
>
> Raporlar tamamlandı. Projelerin öyküleri anlatıldı. Ne yapmak istediklerini, nasıl yaptıklarını yazdılar. Buluşlarını arkadaşlarına, ailelerine, tanımadıkları pek çok insana sunmak için hazırdılar. Çok uğraşmış, emek harcamışlardı. Şimdi bu bilgileri diğer insanlarla paylaşma zamanı gelmişti… Önce tören yapıldı. Konuşmaların en ilginci Sıla Hanım'ın konuşmasıydı:
>
> — Çocuklarımıza, yaratıcı düşünmeyi aşılayabilmek çok önemlidir. Öğrencilerimizin yaratıcılıklarını geliştirme yönünden ileriye bir adım atabilirsek ne mutlu bize. Cumhuriyet'in bilim mayası olgunlaşmış çocuklarını yetiştirmek, bize verilmiş bir görevdir. Avrupa ile Asya kıtalarını çelik halatlarla birbirine bağlayan insan, yarın uzayla dünyayı birbirine bağlayacaktır…
>
> Sıla Hanım coşmuştu. Arada kıkırdaşmalar duyulduysa da konuklar neler olduğunu neyse ki anlamamışlardı…" (Yener 2008a: 46–47).

3.3.6.1.2. Kutlama Programlarının Sadece Belli Prosedürlerin Yerine Getirilmesi Olarak Görülmesi

Romanda eğitim adına yapılan eleştiri sadece öğretmenlerle sınırlı değildir. Özel günlerde, programlarda gereksiz, uzun konuşmaların yapılması, öğrencilere eğlence, kutlama adı altında eziyet edilmesi de eleştirilmiştir. Çünkü şenlikler, eğlenceler belli bir protokolün işlediği kurallar dizgisi olmaktan çok çocukların gerçekte gülüp oynayabileceği, eğlenebileceği programlar olmalıdır. Aksi takdirde konuşmalardan bir şey anlaşılmadığı gibi program adına yapılan diğer etkinliklerden de istenilen verim alınamayacaktır.

> **"**… Güneş okul bahçesini kucaklarken, ağaçların çiçek uçlarında gülümseyen bahar, yükseklere akıyordu. Bahçe kalabalıktı. Yöneticiler, halk, diğer okullardan öğrenciler… Milli eğitimden yetkililer… Kimler yoktu ki!..
>
> Önce tören yapıldı. Konuşmalar her zamanki gibi uzadı da uzadı. Çocukların ayaklarına karasular indi…" (Yener 2008a: 46).

3.3.6.1.3. Ebeveynlere Yönelik Eleştiriler

Yazar romanda sadece öğretmenleri, hedefini şaşıran programları değil anne ve babaların çocuklarına karşı olan tutumlarını da eleştirmiştir. Romandaki kahramanlarımızın yaşlarında olan (12–15) çocuklar çevreye daha sorgulayıcı bakarlar, her şeyi merak eder, her soruya cevap bulmak isterler ki romanlarımızdaki kahramanlarımız da bu yaş çocuklarının özelliklerini mükemmel şekilde göstermektedirler. Hayal dünyalarının da sınırları yoktur. Zaten Mavisel YENER'in yazdığı bütün romanlarında da hayal kurmanın sınırı olmadığı için romanlarının da sınırı yoktur. Böyle dönemlerde çocukların öğrenme şevklerinin kırılmaması için sordukları sorulara mantıklı cevaplar verilmeli, çocuklar "Boş ver! Öğrenip de ne yapacaksın?" gibi sözlerle baştan savulmamalıdır. Çünkü bu tür davranışlar çocuktaki öğrenme hevesini kıracaktır. Böyle yanlış bir tutumu romanda Birce'nin annesi sergilemiştir. Birce eski kitapçıdan aldığı kitabın arasında

bulduğu sarı kâğıtlardaki kabartmaların ne olduğunu sorduğunda annesi önemsememiş, sadece görmeyenlerin kullandığı bir çeşit yazı olabileceğini söylemiş ve Birce'yi çok üzmüştür. Bunun için ebeveynlerin çocuklarının sorularına karşı çok sabırlı olmaları ve mantıklı, yerinde cevaplar vermeleri, hatta gerektiğinde çocuğuyla birlikte araştırıp öğrenmeleri gerekir. Çünkü romanda Veli öğretmenin de dediği gibi "Bugün bilimin bize gösterdiği buluş ve keşifler uzun uğraşların sonunda tekrar tekrar deneme, yine yılmadan tekrar deneme ile gerçekleşmiştir. Bilim sabır gerektirir."

Her zaman çocuklar yaşananlara karşı daha duyarlıdırlar. Romanın 43.sayfasında yazar bunu açıkça belirtmektedir. "Tepkilerinize sevindim doğrusu, biz bunu büyüklere anlatamadık, çocuklar büyüklerden daha duyarlı demek."

> **"…** Birce yorganın altında bunları düşünürken, babasının bir sözünü anımsadı;
>
> — Merakı yenmenin bir yolu vardı; merak etmemek! Bilim adamları merak etmeselerdi onca buluş nasıl yapılırdı; merak etmek iyidir, diye geçirdi aklından…" (Yener 2008a: 10).

> "… İnsanlar nedenini bilmedikleri olaylara rastlantı deyip geçerler, oysa yaşamda rastlantı diye bir şey yoktur!.." (Yener 2008a: 10).

> " … Önünde iki yol vardı; çabalamak ya da kolayı seçip vazgeçmek..." (Yener 2008a: 10).

3.3.6.1.4. Eğitimin Çocuğun İhtiyaçlarına Dönük Olması

Eğitim adına romanda üzerinde durulan bir diğer nokta da şudur: Çocuk ihtiyaç duyduğu şeyi araştırır, bulur ve onu öğrenir. İhtiyaç hissetmediği veya kendisine bir yarar sağlayacağına inanmadığı şeye karşı ilgisi olmayacağı için öğrenme de gerçekleşmez. Nitekim bilim şenliğine hazırlık yaparken öğrencilerin yapmayı hayal ettikleri, tasarladıkları şeyler bunun en güzel örnekleri olmuştur. Bu nedenle eğitim, çocuğun dünyasına yönelik olduğu kadar onun gereksinim duyduğu şeylere de yönelik olmalı, soyut, hayattan kopuk olmamalı, saf bilgi, ezber bazında kalmamalıdır.

"… Üçüncü sınıftan birkaç kişi, çikolataların sıcak havalarda erimemesi için özel çikolata kâğıdı üretimi, bir başka grup, soğuk havalarda tabanı ısınan ayakkabı icat etmeye çalışıyordu.

Dördüncü sınıflar, geleceğin tiyatro binası konusunda araştırma yapıyordu. Toplu bilet alarak gittikleri 'Mavi Gece Mor Gün' adlı tiyatro oyununu anne ve babalarının çalan cep telefonları yüzünden rahat izleyemeyince bu proje ortaya çıkmıştı.

Beşinci sınıf öğrencilerinden bir grup çok katlı binaların dış duvarına takılacak kaydırakların, asansör yerine kullanımı konusunu araştırıyordu. Tek sorun bunca kaydırağın kentte görüntü kirliliği yaratacak olmasıydı. Buna çözüm bulmaya çalıştılar; sonunda, basınçlı hava ile şişen kaydıraklar üretilebileceğini düşündüler. Fakat maketi yaparken bir başka sorun olduğunu anladılar. Aşağı inen kişi, yukarı nasıl çıkacaktı?

Öğrencilerden biri, 'Işık hızında giden bir arabanın farları yakılırsa ne olur?' sorusunun yanıtını arıyordu.

Sekizinci sınıflardan biri de, uçakların da kara kutunun üretildiği maddeden yapılmasını düşünüyordu. Kara kutu kaza anında nasıl parçalanmıyorsa uçak da parçalanmayacaktı.

Bilgecan ile Ada depremlerin önlenmesi konusunda ürettikleri bir fikir üzerinde çalışıyorlardı.

Sekizinci sınıflar daha çok kendi sorunlarını çözmeye yönelik tasarımlara girdiler, ders saatleri dışında neredeyse her zaman müzik dinleyen, bu yüzden de bütün harçlığı pillere giden biri, güneş enerjisi ile çalışan kasetçalar tasarlamıştı. Bir başkası ise kontörleri güneş enerjisiyle dolan cep telefonu düşüncesini geliştirmek istiyordu; ama bunu nasıl yapacağını bilemiyordu.

Annesi Türk, babası Alman olan, altıncı sınıflardan Jutta, her dili okuyup anlamaya yardımcı olan bir gözlük düşünüyordu.

Arkasına basınca parfüm püskürten tükenmez kalem ise sınıfın en süslü kızının icadıydı.

Hayal gücü geniş, evreni coşku dolu olan Arda'nın buluşu hepsinin çok işine yarayacaktı. Bir ekran ve kalemden oluşan akıllı defter tasarlamıştı. Bu defter, kareli, çizgili, çizgisiz sayfa seçenekleri olan, yazılan her şeyi saklayabilen akıllı bir defterdi.

Ön yüzü akvaryum olan öğretmen masası da derslerde çok sıkılan Aynur' un projesiydi.

Hayal güçleri onlara bilimin penceresini şimdiden açmıştı…" (Yener 2008a: 24–26).

3.3.6.1.5. Birlikteliğin, Eşitliğin ve Demokrasinin Önemi

Yazar romanda istenildiği, planlı, programlı çalışıldığı ve birlik olunduğu takdirde üstesinden gelinemeyecek sorun olmadığını da okurlarına bir kez daha göstermiştir. Çocuklar bilim şenliği yapabilmek için ihtiyaç duydukları parayı nasıl toparlayabileceklerini yine kendileri bulmuşlardır. Bu konuda önce bir araştırma-geliştirme grubu kurmuşlar, bu grup önerilerini sunmuş, en sonunda gıda kermesi yapılması kararlaştırılmıştır. Yer sorununu da okul bahçesini kullanarak çözmüşlerdir. Kermese hep birlikte hazırlandıkları, birlik oldukları için gerekli parayı toplamışlardır. Aksi takdirde bireysel hareket etseydiler, ihtiyaçlarını karşılayacak parayı toplayamayabilirlerdi. Ve en önemlisi yazarın romanda açık olarak vurgulamasa da üzerinde durduğu '*eşitlik'* ve '*demokrasi'* kavramlarıdır. Kermeste elde edilen gelir tüm sınıflara eşit olarak dağıtılmıştır. Bu sınıf küçük, şu sınıf büyük diye asla ayrımcılık yapılmamıştır. Bilim şenliğinde de birinci olacak projeyi seçmek için oylama yapılmış ve sonunda eşitlik ve demokrasi kazanmıştır. Yazar bu örnekleri vererek çocuğun kafasındaki eşitlik ve demokrasi kavramlarının niçin önemli olduğunu üstü kapalı da olsa bir kez daha göstermiştir.

> "… Bilim şenliği için Bilgecan, öğrenci temsilci başkanı seçilmişti. Diğer sınıfların temsilcileriyle yaptıkları toplantıda alınan kararları arkadaşlarına okudu;
>
> — Kermesten elde edilen gelir her sınıfa eşit olarak bölüştürülecektir. Çalışmalar bu gelirle alınacak malzemelerle gerçekleştirilecektir. Bilim şenliğine katılacak tasarımların, geleceği düşündürmeye, araştırmaya yönelik olması gereklidir.
>
> Okulumuzda yapılacak bilim şenliğini gezen herkes oy verebilecek. En çok oyu alan çalışma Yaratıcı Düşünce Proje Yarışmasına katılacaktır. Bilim şenliği ile ilgili ayrıntılı bilgi öğretmenimiz Veli Durmaz'dan alınabilir…" (Yener 2008a: 21).

Okullarda yapılan bu tür çalışma ve projeler çocuklar arasındaki birlikteliği ve işbirliğini de geliştirecektir. Nitekim romanda bunun örnekleri görülmüştür:

> "… Beşinci sınıflardan zeki, Fenerbahçe'yi tutuyor olsa da Galatasaraylı Haluk ile aynı grupta çalışmaya başlamış, iki arkadaş birbirlerini daha iyi tanımış, sonuçta çok iyi iki dost olmuşlardı…" (Yener 2008a: 24).

3.3.6.1.6. Yerel Yönetimlerin de Eğitime Destek Vermesinin Gerekliliği

Eğitimin, eğitim kurumlarının ihtiyaçları hiçbir zaman sadece devletin tekelinde olmamalıdır. Böyle olduğu takdirde tüm ihtiyaçların tam ve mükemmel karşılanması mümkün olmayacaktır, sosyal kurumların, yerel yönetimlerin, özel kuruluşların da eğitime her zaman destek olması şarttır. Yazar romanda bunun güzel bir örneğini vererek önemini ortaya koymuştur. Kaş Belediye Başkanı, Civan Kavalalı çocukların düzenlediği kermese bizzat katılmış, ardından da belediye gençlik meclisi, gençlerin araştırma programlarına yönlendirilmesi için ayırdığı gelirin bir bölümüyle, bir bilgisayar ve internet bağlantısını onlara hediye etmiştir. Böylece çocuklar ansiklopedilerde ulaşamadıkları birçok bilgiye internetten ulaşabilmişlerdir. Hatta romanın 27. sayfasında insanoğlunun ürettiği bilgilerin hızla eskidiği ve gelişmeleri öğrenebilmek için internette araştırma yapmanın gerekliliği açık bir şekilde vurgulanmaktadır. Yani belediyenin maddi ve manevi desteği onların başarılarında önemli rol oynamıştır.

> "… Belediye gençlik meclisinden çıkan kararı duymadınız mı?
>
> — Yoo, duymadım.
>
> — Belediyenin, gençlerin araştırma programlarına yönlendirilmesi için ayırdığı gelirin bir bölümü öğrencilerimize verilecekmiş. Ayrıca belediyemizin gençlik meclisi, çocuklarımızın bu çabasından çok etkilenip onlara bir bilgisayar ve internet bağlantısı armağan etmiş, yarın gelip kuracaklar." (Yener 2008a: 22–23).

> "… İnternet kullanımını bilmeyenler, bilen arkadaşlarının nazını çekmek zorundaydılar. Başar icat ettiği ısıtıcılı yeleği dağcıların yıllardır kullandığını, internetteki bir sayfadan öğrenince şaşırmıştı. Oysa ansiklopedilerde böyle bir bilgi yoktu, yazılanlar yetersizdi.
>
> Çalışmaya katılan çocukların hepsi, insanoğlunun ürettiği bilgilerin hızla eskidiğini anlamışlardı. Gelişmeleri öğrenebilmeleri için konuları internetten araştırmaları gerekiyordu…" (Yener 2008a: 27).

3.3.6.1.7. 'Bilim Adamı' İfadesinin Yanlışlığı

Mavisel YENER romanda yanlış bir kullananıma da, çocukların bakış açısından dikkat çekmiş ve bunun sorgulanmasını sağlamıştır. Bu bilim ile uğraşan kişilerin hepsine "bilim adamı" denilmesidir. Oysa bilimle uğraşanlar sadece erkekler değildir. Bu nedenle bu söylem yanlıştır. Yazar "bilim adamı" söylemine alternatif olarak "bilim insanı" söylemini de çocukların ağzından önermiştir ki bu kullanım daha doğru ve uygundur.

> "Öğretmenim, kadınlara neden 'bilim adamı diyorlar? 'bilim insanı' desek olmaz mı?" (Yener 2008a: 29).

3.3.6.1.8. Eğitim Kurumlarının Taşımaları Gereken Nitelikler

Çağdaş eğitimde öğretmenler kadar eğitim kurumlarının da öğrencileri araştırmaya, sorgulamaya, yaparak yaşayarak öğrenmeye teşvik edici kurumlar olmaları gerektiği vurgulanıyor ve yazar bu tarz eğitim veren kurumları, Allianoi'deki kazı başkanı arkeolog Ahmet Bey'in ağzından övüyor.

> **"…** Buraya bilgilenerek gelmeniz sevindirici. Allianoi'ye araştırma yapmadan gelmiş olsaydınız 'antik bir kent' deyip geçecektiniz. Ama şimdi bilgilerinizi daha da eşelemek, derinleştirmek istiyorsunuz. Buranın sular altında bırakılmasının dünya mirasına yapılmış bir saygısızlık olduğunu biliyorsunuz. Çağdaş bireylerin izlediği yöntemi benimsemişsiniz, ne güzel! Uygarlık, doğaya ve yaşama yanıtlar aramaktır aslında. Anladığım kadarıyla okulunuzda yaptığınız tüm araştırma çalışmalarında yaşama anlam, anlatım katmaya çaba gösteriyorsunuz. Öğrencilerine verdikleri destek için okulunuzun yönetici ve öğretmenlerini kutlamak gerek…" (Yener 2008a: 42).

3.3.6.1.9. Tarihi Bilmenin ve Dünya Mirası ile Doğal Güzelliklere Sahip Çıkmanın Gerekliliği ve Önemi

Mavisel YENER'in daha önce incelediğimiz Mavi Zamanlar kitabı baştan sona Allianoi kazı alanı ve onu kurtarma projesiyle ilgiliydi; ancak yazar bu romanda da bu konuya sık sık değinmiş, projedeki ufak bir değişiklikle Allianoi'nin kurtulabileceğini tekrar vurgulamış ve bu yapılmadığı takdirde bunun dünya mirasına yapılmış bir saygısızlık olacağını belirtmiştir. Bu konuda çocukların daha duyarlı olduğu da ayrıca belirtilmiş ve yazar roman kahramanı Portekizli Gago aracılığıyla buna tüm dünya çocuklarının da karşı çıkacağını vurgulamıştır. Ancak yazarın bunca çabasına rağmen 20 Şubat 2011 tarihinde baraj kapakları kapatılmış ve dünya mirasına karşı saygısızlık gerçekleştirilmiştir.

Mavisel Yener satır arasında kendi tarihimizi öğrenmenin ve bilmenin gerekliliğini de vurgulamıştır:

> "… Siz geleceğin yöneticilerisiniz. Bu nedenle başka ülkelerin de tarihini, kültürünü, doğal güzelliklerini, eğitim sistemini öğrenmeniz gerek. Gezilerinize başlarken öncelikle kendi tarihinizi, kültürünüzü iyi öğrenmenizi, bildiklerinizi gittiğiniz ülkelerdeki çocuklara aktarmanızı öneririm. Böylece projemiz amacına ulaşmış olacaktır…" (Yener 2008a: 58).

Yazar, Türkiye'de Barselona'daki gibi bir akvaryumun olmamasını, tarihi yerlerde gerekli kazı çalışmalarının yapılmamasını, tarih öncesi insana ait ve dünya mirası olan ayak izlerinin korunmamasını, denizlerin pis olmasını da çocukların ağzından romanda eleştirmiştir. Hatta balıklar da birer canlı olduğu için onların da hakları olabileceği romanda belirtilmiştir. Böylelikle okura; tarihe, doğal veya tarihsel mirasa sahip çıkmanın gerekliliği yanlış örnekler ve sonuçları sunularak gösterilmiştir:

> "… Ece balıklardan birini göstererek;
>
> — Mutlular mı acaba burada? diye sordu.
>
> — Pislenmiş bir denizde yaşamaktansa bence burayı yeğlerler. Burada hakları çiğnenmiyor hiç olmazsa! dedi Tim.
>
> — Ne balık hakları mı? diye onun sözünü kesti Tina.

— Ne gülüyorsunuz? Denizlerin pislenmesi balık haklarına aykırı, değil mi? Balıklar için de aynı haklar var. Nerede doğmuş olurlarsa olsunlar sağlıklı bir çevrede yaşamak en temel hakları…" (Yener 2008a: 111–112).

3.3.6.1.10. Sosyal Hayatın Engellilere Uygun Hale Getirilmesinin Gerekliliği ve Önemi

Romanda yazar; öğretmen, anne-baba davranışlarındaki yanlışlıklar, eğitim anlayışı gibi konuların dışında sosyal hayatın engellilere özellikle de görme engellilerine uygun şekilde düzenlenmemesine yönelik eleştirisini de roman kahramanı, görme engelli Gago'nun ağzından yapmıştır. Engellilere yönelik düzenlemelerin olmamasının doğuracağı sıkıntılar göz önüne serilerek bu tarz düzenlemelerin önemi ortaya çıkarılmıştır.

"… Bu arada Gago cep telefonu ile babasını arayıp konuştu. Bilgecan'ın ona hayretle baktığını gören Tim, açıklama yaptı:

— Bu telefonlardan İngiltere'de de var. Üstü Breyl alfabesi ile işaretlenmiş.

— Bizde de bütün kaset, CD ve disketler Breyl yazı ile de etiketlenmiştir, dedi Barbro.

Breyl yazı da ne demek? diye sordu Ada.

Tim yanıtladı:

— Bu görmeyenler için hazırlanmış bir alfabedir.

Gago telefonu kapatıp konuşmaya katıldı:

— Bunlar ayrıntı değil, Barbro haklı. Örneğin bazı ülkelerde asansör düğmelerinde Breyl işaretler yokmuş. Hangi kata geldiğimizi nereden anlayacağız? dedi Gago.

Bilgecan ile Ada göz göze geldiler, sözcüklerle değil, bakışlarla kendiliğinden gelişen bir konuşma geçti aralarında.

Bir binada merdivenleri çıkarken hangi kata geldiğimizi anlayabilmemiz için korkulukların üzerine Breyl ile kat numarasının yazılması gerek. Ya konserve kutularına ne demeli? Üzerlerinde Breyl yazı olmazsa ben nasıl alışveriş yapabilirim? Bir arkadaşım ilaç kutusunun üzerinde Breyl yazı olmadığı için yanlış ilaç almıştı da ilaç şirketine dava açtı, davayı kazandı, diye sözlerine ekleme yaptı Gago.

— Breyl yazılmış oyun kartları bile varmış, doğru mu? diye sordu Alfred.

— Tabi ki var, yanımda getirseydim seni bir güzel yenerdim, dedi Gago…" (Yener 2008a: 69–70).

3.3.6.1.11. Tarih, Coğrafya, Bilim Gibi Çeşitli Konularda Çocukları Eğitici Bilgiler

Mavisel YENER romanda coğrafya, tarih, eğitim buluşları, bilim adamları gibi pek çok konuda da okurlarına bilgiler sunmaktadır. Örneğin; Graham Bell, öğrenci değişimi ile bir yabancı dil projesi olan Sokrates programı, Kula Volkanik arazisi, Kara Divlit Yanardağı, Sardes antik kenti, Spil dağı, Atlantis, Lidyalıların kralları için oluşturdukları tümülüs isimli yapay tepeler, önemli bir tümülüs olan Gages ve onun taş ustası Gago… Tarih öncesi insanına ait ilk ayak izi, Barselona, Gaudi, Evliya Çelebi, Picasso ve 1881 yılında doğan diğer ünlüler, genetik bilimi, DNA'nın yapısı ile Breyl alfabesi ve onu bulan Breyl'in Esperança (Umut) öyküsü… Böylelikle yazar sadece Türkiye ve Türk tarihi ile coğrafya hakkında bilgi vermekle kalmamış dünya tarihinde yer etmiş kişi ve buluşlar hakkında da çeşitli bilgilere romanında yer vermiştir. Ayrıca farklı dillere ait bazı sözcükleri de yeri geldiğinde kullanarak okurun hafızasındaki yabancı sözcüklerin sayısının da artmasını sağlamıştır.

> **"…** İnsanoğlunun ilk kez Fransa'da icat edilen telgraf aracı ile uzaktan iletişimi gerçekleştirdiğini telefonun bu buluştan sonra Graham Bell tarafından icat edildiğini öğrenmişti.
>
> Graham Bell'in annesi de eşi de sağırdı. Bell, "insan sesi" konusunda düşünmeye başlamıştı. İşitme engellilerin duymalarını sağlayacak aletler yapmaya girişti. Sesin tel üzerinde iletilebildiğini gördü.
>
> Graham Bell annesinin ve eşinin sorunlarına çözüm yolu düşünürken telefonu geliştirmişti…" (Yener 2008a: 27–28).

> **"…** Sokrates bir yunan filozofudur çocuklar. Yaşamın tartışılmasını, sorgulanmasını önerir. Eğitim programımızın amacı da bu olduğu için adını Sokrates koymuşlar.
>
> Siz geleceğin yöneticilerisiniz. Bu nedenle başka ülkelerin de tarihini, kültürünü, doğal güzelliklerini, eğitim sistemini öğrenmeniz gerek. Gezilerinize başlarken öncelikle kendi tarihinizi, kültürünüzü iyi öğrenmenizi, bildiklerinizi gittiğiniz ülkelerdeki çocuklara aktarmanızı öneririm. Böylece projemiz amacına ulaşmış olacaktır…" (Yener 2008a: 58).

> "… Otobüsten yeniden indikleri yerde Kula kayalarının ilginçliklerle dolu doğal yapısıyla karşılaştılar. Çevreyi hayranlıkla izlediler. Buranın eskiden bir göl olduğunu sonradan 'Kara Divlit' yanardağının lavlarıyla dolduğunu öğrendiler.

— Bunlar peri bacaları değil mi?

Gerçekten de Kapadokya'da sıkça rastlanan peri bacalarının benzerleri burada da oluşmuştu. Bu ilginç oluşumlar arasında ustalıkla oyulmuş mermer sütun başları vardı.

— Mark, madem ülkemizi bu kadar iyi biliyorsun, Anadolu da en son sönen volkan hangisi, onu da söyle bakalım? diyerek gülümsedi Haluk…

— Divlit Yanardağı Anadolu'nun en son sönen volkanıdır.

— Sizin peri bacaları dedikleriniz volkan konileri aslında, dedi Gago.

— Burası ilginç bir açık hava müzesi. Ünlü bir coğrafyacı, sönmüş volkanların izine bakarak buraya 'yanık ülke' demiş…" (Yener 2008a: 71–72).

"… Lidya'nın başkenti, ilkçağın en ünlü kentlerinden olan, antik Sardes karşılarındaydı. İlkin bir guguk kuşu karşıladı onları. Görkemli tapınak kalıntıları arasında, gökyüzüne yükselen sütunların tepesinde dolaşıyordu. "

Antik Sardes kentinin sesini dinlediler, kokladılar, geçmişi düşleyip, yıkıntılar arasında solukları yettiğince yüksek sesle şarkılar söylediler…" (Yener 2008a: 68).

"… Gago'nun "piramit" diye adlandırdığı yükseltiler, aslında Lidyalıların kralları için oluşturdukları yapay tepelerdi.

Yolun ikiye böldüğü ovada Ege'nin en ilginç görüntülerinden biri çıkmıştı önlerine. İrili ufaklı tepeler yüzlerce yıldır bu bereketli ovayı bekler gibiydi. "Bin Tepeler" de denilen insan yapısı yükseltiler, birer piramit gibi görünüyordu. Lidyalılar krallarını sonsuz uykularına bu tepelerde yolcu etmişlerdi.

Gördüğünüz bu tepelere 'tümülüs' denir arkadaşlar. Kralın günlük eşyası, takıları, giysileri, mobilyaları, ölüyle birlikte gömülürmüş. Sonra, gömüldüğü yer kesme taşlarla çevrilip kapatılır, en sonunda da üzeri olabildiğince çok toprakla örtülürmüş. İşte böylece her biri uzaktan bir tepe gibi görünüyor.

Arkadaşlar, doğada ne görüyorsanız aslında öykü dolu bir dolaptır. Onları görebilmek için çekmecelerini açmak gerek.

İşte size bir çekmece açacağım şimdi. Şu gördükleriniz arasında, arkeologların yıllardır aradığı önemli bir tümülüs varmış. Bu tümülüs Goges adlı büyük kralın mezarıymış. Kazılar sırasında, tümülüslerin birinin iç duvarlarında, taşların birbirine eklendiği bir yerde Gugu diye bir yazı okumuşlar. Arkeologlar, büyük bir heyecanla Goges'in mezarını bulduklarına inanmışlar. Bir zaman sonra yeni bir kazıda, bir başka tümülüste, yine taş duvarlar üzerinde, aynı yazıyı görmüşler. Sonra birinde daha... Anlaşılmış ki Gugu, mezarların yapımında çalışan bir taş ustasıdır..." (Yener 2008a: 63–65).

"… Tam yirmi altı bin yıllık ayak izi ellerinin altındaydı şimdi, iyi bir kavisle çizilmiş düzgün bir topuk ayağın önünde güzel bir bombe vardı.

Volkanik tabakanın içinde fosilleşmiş ayak izinin sahibini düşündü Gago. Bu bir kadın mıydı, yoksa erkek mi? Çocuk olamayacak kadar iri bir ayaktı.

Gördüğünüz ayak izleri tarih öncesi insana ait. Demek ki buralar ilkel insan topluluklarının yaşam alanıymış. Ülkenizin değil dünyanın mirası bu ayak izi…" (Yener 2008a: 79–80).

"… Barselona, tarih, kültür, sanat açısından zengin bir kentti. Adım attıkları her yerde müzeler, sergiler, meydanlar vardı. Ortaçağdan kalan binalar, onlara bir masalın içindeymiş duygusunu veriyordu…" (Yener 2008a: 85).

"… Gaudi de kim? diye merakla sordu Ece.

— Gaudi, Barselona'yı olağanüstü binalarla süsleyen, yüz yıl önce yaşamış bir mimar. Bu mimar, kente imzasını atmış, dedi Serdar…" (Yener 2008a: 94).

"… Dört yüz yıl önce yaşamış. İstanbul'da doğmuş, yaşamının elli yıla yakın bir bölümünü yollarda geçirmiş. Bu sürede Avrupa, Balkanlar, Anadolu, Kafkasya, Kırım, Arabistan ve Mısır'ı dolaşmış. Üstelik dolaştığı bu yerleri yazdığı kitapta (Seyahatname) anlatmış. Adı, Evliya Çelebi." (Yener 2008a: 106).

"… Ortaçağ kokan daracık sokak, nedense içini ürpertti. Aklı mektuplara takılı kalsa da ünlü ressam Picasso'nun bir süre yaşadığı evi görecek olmak onu heyecanlandırıyordu. Bu öyle bir duyguydu ki bin söz söylese anlatamazdı.

Serdar müzeye girmeden önce bazı bilgiler verdi:

— Yan yana olan şu üç ortaçağ konağının arkasında çok büyük bir avlu var. Picasso ilk ürünlerini orada vermiş. Çocukluğunu yaşadığı bu evde, geçlik yılları resimlerinin bulunduğu geniş, ayrıntılı bir koleksiyon göreceksiniz.

— Çok mu küçük yaşta başlamış resme? diye sordu Jutta.

— Evet, çok küçük yaşta başlamış. Babası kasaba müzesinin müdürüymüş; resim öğretmenliği de yaparmış. Picasso başlangıçta babasını örnek alıyormuş ama on üç yaşına geldiğinde ona çoktan yetişmiş. Picasso, babasının isteği üzerine onun bir resmindeki güvercinin ayaklarını tamamlamış. Bunu öylesine başarıyla yapmış, güvercinler öylesine gerçeğe uygun olmuş ki, babası gereçlerini oğluna vererek onun artık olgun bir sanatçı olduğunu kabul etmiş. Picasso daha on dört yaşındayken, iyi bir sanat akademisine girmeyi başarmış…" (Yener 2008a: 130–131).

"… Gago, 'Esperança!' diye bağırdı.

—Esperança Portekizcede 'umut' anlamına geliyor. Buraya gelebilmek en çok istediğim şeydi. Bunu kime borçlu olduğumu size anlatmalıyım. Belki beni duyar, teşekkürümü kabul eder. Bu bir 'Esperança' öyküsü; Fransa'da yaşayan bir çocuk vardı. Bir gün babasının çalıştığı ayakkabı atölyesine tek başına gitti.

Her çocuk gibi o da çok meraklıydı. Eline geçirdiği bir bıçakla ayakkabıların yapıldığı derileri kesmeye çalışırken bıçak elinden kayarak gözüne saplandı. Babası çocuğu hemen doktora götürmek yerine mahallede bir kadına götürdü; bu kadın çocuğa yanlış tedavi uyguladı. Çocuğun gözü iyileşmek yerine iyice kapandı bir süre sonra gözündeki mikroplar sağlam gözüne de geçti, diğer gözü de görmez oldu. Doktora götürüldüğünde artık yapacak bir şey kalmamıştı. Çocuk okul çağına geldiğinde varlıklı bir kişi tarafından Paris'teki körler okuluna gönderilmişti. O okulda görme özürlülerin eğitimi sadece kulak yoluyla ve ezberleme yöntemiyle yapılıyordu. Çocuğun aklına, iplerden, çivilerden, çubuklardan, kurşunlardan yararlanmaya çalışarak bir yazı sistemi oluşturmak geldi. Yaptığı sayısız denemeler ve uzun süren çalışmasının sonucunda, göremeyenler için, sadece noktalardan oluşan bir yazı sistemi geliştirdi. Nasıl ki bizim alfabelerimizde belli sayıda harf varsa bu yazı siteminde de altı nokta vardı. Öykünün bundan sonrası daha ilginç…

Haluk, Gago'nun omzuna eliyle dokunup, sözüne burada ara verdirdi. Aralarda yaptığı çevirilerin anlaşılıp anlaşılmadığını çocuklara tek tek sordu. Hepsi her sözcüğü anlamış; bir yandan dağa tırmanırken bir yandan da merakla öykünün sonunu bekliyorlardı.

Gago devam etti:

— Çocuk, bulduğu yazı sistemini okuldaki arkadaşlarına gizli gizli öğretmeye başlamıştı. Kâğıt üzerine noktalarla kabartılmış bu yazıyı arkadaşları hemen öğrenmişti. Ancak okuldaki öğretmenler, okulda yapılan bu gizli çalışmayı öğrenmekte gecikmemiş, bu yazının okulda kullanılmasını yasaklamışlardı. Minik Breyl bütün uğraşısına karşın, göremeyenler için icat ettiği bu yazının kullanıldığını asla göremedi.

— Neee, adı Breyl mi?"diye sordu Bigecan.

Gago onun ne sorduğunu anlamıştı; gülümsedi:

— Evet, arkadaşlar, size Breyl alfabesinin icadının öyküsünü anlattım. Eğer ben bu yazıyı okuyamıyor olsaydım, bugün bambaşka bir insan olurdum. Elbette herkes kendi dilinde yazıp okur bu yazıyı.

Jutta, soru dolu bakışlarını Gago'ya yöneltti:

— Neden Breyl'in okulunda kabul edilmemiş bu yazı sistemi?

Çevirmen diğerlerine dönerek Jutta'nın sorusunu yineledi.

Gago bu soruyu bekliyormuşçasına başını salladı:

— Kabartma yazı öğretmenlere saçma gelmiş olabilir ya da yeniliklere açık olmayabilirler. Okuryazar insan ne kadar çok olursa, haksızlıklarla mücadele edenler de o kadar çoğalır. Bu da işlerine gelmedi belki…" (Yener 2008a: 74–76).

"British Museum'da bir kara ayna var. Bu, çok parlak bir antrasit parçası. Bu kristale bakınca, başka dünyalar görüleceğini, insanınkinden başka zekâlarla ilişki kurulabileceğini söylerler. Güya orada dünyada bilinmeyen bir dil kullanırlarmış…" (Yener 2008a: 140).

Bunca çeşitli bilgiden sonra romanın 35. sayfasında Hersekli Arif diye bir şairin ismi geçiyor; ancak onun hakkında herhangi bir bilgi verilmiyor.

> "… Yattığı yer nur olsun, babaannem söylerdi; Boşnakçayla Arnavutça da pek çok Türkçe sözcük varmış. Dedemin amcası varmış, Hersekli Arif derlermiş, Türkçe şiirler yazarmış. Ben doğmadan bin dokuz yüz başlarında ölmüş.
> - Nee, bir şair, öyle mi?.." (Yener 2008a: 35).

Yazar şairin adını romanında kullanmış fakat onun hakkında hiçbir bilgi vermemiştir. "19. yüzyıl divan şairlerinden olan Hersekli Arif Hikmet, Encümen-i Şuara Topluluğu'nun doğuşunda ön ayak olmuş ve ev sahipliği yapmış bir şairdir. 1839 yılında Mostar'da dünyaya gelir. Babası ve dedesinin ölümü üzerine Hersek'ten Bosna'ya, oradan Bursa'ya göç ederler. Ailesinin yanında başlayan eğitimini İstanbul'da sürdürür. Elli beş yıl boyunca askeri ve hukuki alanda çeşitli görevlerde Osmanlı Devleti'ne hizmet eder. Edebiyat dünyasında şairliği ile tanınır. Daha çok tasavvufi şiirler yazar ve şiirleri ile divan şiirine yeni bir hamle kazandırmaya çalışır. Şair; felsefe, tasavvuf ve siyasetle ilgili eserler yazmıştır ama çoğunu yayınlamadığı için bu yönü ile fazla tanınamamıştır. 20 Mayıs 1903'de İstanbul'da ölür." Yazar şair hakkında kısaca bu bilgileri de verseydi okur için daha faydalı olacağı düşünülmektedir.

3.3.6.1.12. Geleneksel Motiflere ve Renklerin Anlamlarına İlişkin Bilgiler

Mavisel YENER, Hersekli Arif hakkında herhangi bir bilgi vermese de Ece'nin babaannesinin ağzından kilimdeki desenlerin, renklerin birer sembol olduğunu ve dokundukları döneme ait bilgiler içerdiğini söylemiş ve bunu örneklerle somutlaştırmıştır:

> "… Aaa nine, bu halı var mıydı geçen defa?
> — Vardı da Müzeyyen sildi onu iki gün önce, eli yüzü açıldı halının. Bu halı, halamdan bana yadigâr. Kendi dokumuş, konuşan halıdır bu.
> Ece meraklı bakışlarını halıya çevirdi:
> — Nee! Konuşan halı mı?

— Evet, bak şu kırmızı sekizgenlerin aralarına, benim gözüm seçmiyor. Orada, dalından düşen sonbahar yapraklarının desenleri olmalı… Gördün mü?

— Gördüm.

— İşte o desenler, halamın bu halıyı dedemin öldüğü yıl dokuduğunu gösteriyor. Onun yanında filizlenen yaprak ise oğlu Selahattin'in doğumunu müjdeliyor, renkler de konuşuyor bu halıda.

— Nasıl yani?

— Mavi umudu, yeşil ayrılığı, sarı nazarı dile getiriyor…" (Yener 2008a: 39).

3.3.6.1.13. Önyargılı Olmanın ve Önyargılı Davranmanın Yanlışlığı

Romanda yazar, tüm bunlara ek olarak "ön yargının" ve "ön yargıyla insanlara yaklaşmanın yanlışlığını" da gösteriyor. Ece, Ada, Bilgecan ve Jutta Barselona'da kaldıkları okulda çalışan Pau'nun dış görünüşünü beğenmedikleri için ona karşı ters bir tutum takınıyorlar ve ondan hoşlanmıyorlar. Ancak Ece akvaryumda kaybolunca ona Pau yardım ediyor. Yine o gün Pau'nun devlet korumasındaki bir çocuğu izin günlerinde gezdirdiğini hatta dil okulundaki Magdalena'dan borç alarak o çocuğa hediye aldığını öğrendiklerinde önyargının ne kadar yanlış olduğunu bir kez daha görüyorlar ve böyle davrandıkları için hem utanıyor hem de kendilerine kızıyorlar. Gerçekte de önyargılar kişilerin yanlış adımlar atmalarına sebep oldukları kadar bazı gerçekleri görmelerini de engellerler.

"… Önyargı" denen sözcüğün gerçek anlamını sonunda kavradığını düşündü. Önyargıyı aşmanın ne denli güç olduğunu da… O, aşmıştı işte. Ama ya, Pau'yu o gün yanındaki küçük çocukla görmeseydi?.." (Yener 2008a: 121).

3.3.6.1.14. Tarih ve Atatürk'le İlgili Bilgiler

Romanda yazarın kurguladıklarının içerisinde en ilginç olanı bu kadar bilimsel bilginin, kurgunun içerisine tarihi de sıkıştırabilmesidir. Picasso'nun evinde Ece aynanın

içine girer ve orada Mustafa Kemal'le, Picasso ile konuşur. Yazar Mustafa Kemal'in, Picasso'nun ağzından kısaca onlarlar ilgili bilgiler verir.

> "… Adım Mustafa… Ben yaptığım her işi ciddiye alırım, istediğim bir şeye ulaşmakta yoluma çıkan her şeyle savaşırım. Dayımın bir çiftliği var. Oraya dadanan kargaları benden başkası kovalayamaz. Ben büyüğünce lider olacağım, kargaları kovalayacağım ülkemden. Bir dakika gitme! Sana ikinci adımın Kemal olduğunu söylemeyi unuttum…" (Yener 2008a: 138).

> "… Benim adım Pablo… Sonsuza kadar yaşamalıyım ben. Resim yapmalıyım. Resimlerime bakarken bir ülkenin içini okur gibi olmalı insanlar. Çizerken düşünmek, karşıdakinin düşüncelerini kendi kafanda oluşturmak yeter. O zaman ayna olur resimler yaşama. Doksan bir yaşıma kadar yaşadığımı sanmalı insanlar, oysa ben yüzyıllarca yaşamalıyım onların belleğinde…" (Yener 2008a: 139).

Böylelikle tarih, bilim, hayal ve kurgu iç içe geçer ve tarihi bilgiler sıkıcı olmaktan çıkıp şaşırtıcı bir hal alır. Bu da ilgi çektiği için öğrenilen bilginin kalıcı olmasını sağlar.

3.3.6.1.15. Roman Hakkında Genel Bir Değerlendirme

Mavisel YENER'in yukarıda kısaca incelemeye çalıştığımız Dolunay Dedektifleri 3 - Dehşet Mektuplar isimli romanı eğitim açısından oldukça başarılı ve okunmaya değer bir romandır. Çünkü yazar romanda bilimi, kurguyu, tarihi, coğrafyayı, macerayı ve nicesini harmanlamayı başarabilmiştir. Romanın tek bir eksiği vardır. Belki yazarın belki de basım evinin dikkatsizliğiyle romanın 44. sayfasında:

> "… Dört yıldır kolları sıvadık, kazı yapıyoruz. Kurtarmaya çalışıyoruz bize miras bırakılan yerleri… Yalnızca yaz aylarında ama… Kışın çalışmayız, yağmur yağar, çamur olur buralar.
>
> — Her taşın öyküsünü tek tek biliyor gibisiniz, dedi Bilgecan.
>
> — Her birine gölgem düşmüştür…" (Yener 2008a: 44).

Ece yerine Bilgecan isimi yazılmıştır. Oysa Tırmanlar köyüne giden, Alliano'yi koruma projesi ile birinci olup kampa katılan bu romanda Ece'dir. Bu ufak hatanın dışında roman daha önce de belirtildiği gibi okunmaya değer bir eserdir.

3.3.7. Dolunay Dedektifleri 3 – Mumya Dükkânı Romanının Özeti

Mavisel YENER 19 Temmuz 2007 tarihinde internetten bir mail alır. Mail, adının Fırat olduğunu söyleyen bir okurundandır. Fırat 12 yaşındadır ve Mardin'de yaşamaktadır. Bir ay önce Bedo Armutçu ismindeki dayısı, akşam dükkânını kapattıktan sonra kaybolmuş ve hâlâ bulunamamıştır. Bedo Armutçu iyi bir gümüş ustasıdır. Fırat da Mavisel YENER'in Dolunay Dedektifleri 1 – İz Peşinde ve Dolunay Dedektifleri 2 – Dehşet Mektuplar kitaplarını okumuştur. Kendisine ancak Dolunay Dedektifleri'nin yardım edebileceğine inanmaktadır. Bu nedenle de babasından izin aldıktan sonra onlarla tanışmak istemiştir. Yazardan isteği kendi adresini Dolunay Dedektifleri'nden birine vermesidir. Mavisel YENER başlangıçta bu işe hiç sıcak bakmasa da bir arkadaşının "Onları kitaplara hapsedemezsin ki!.." sözünün üzerine olayı Bilgecan'a anlatır.

İlk etapta Bilgecan'ın ailesi de Birce'nin ailesi de hiç tanımadıkları bir aileye hele ki internetten (bilgi sunar) gelen bir davetle çocuklarını göndermeyi kabul etmezler. Ancak daha sonra Ada'nın amcasının orada doktor olduğu öğrenilir. Ada'nın amcası Doktor Hasan, Fırat ve ailesini araştırır. Fırat'ın babasının bir yıl önce ilkokul öğretmenliğinden emekli olduğunu, Fırat'ın anne ve abisini üç yıl önce trafik kazasında kaybettiğini öğrenir, onlarla tanışır ve Bedo Armutçu'yu bulmak için olmasa da gezmek için onları Mardin'de görmek istediğini, onlarla ilgilenebileceğini Ada'ya yazar. Doktor Hasan'ın bu iletisinden sonra aileler çocuklarını yollamaya ikna olurlar.

Fırat ve Bilgecan arasında bilgi sunardan yazışmalar devam ederken Bedo Armutçu'nun dükkânına bir gece birileri girer. Polisin ve Fırat'ın babası Şehmus Bey'in elinde Bedo Armutçuya ait malların sayımı olmadığı için kimse bir şey çalınıp çalınmadığını anlayamaz.

Birce ve Ece de sonunda ailelerinden izin almayı başarırlar. Ada, Oğuz ve Bilgecan'dan bir gün sonra onlar da Mardin'e uçarlar. Çocukların hepsini Fırat ve babası Şehmus Bey evleri büyük olduğu için kendi evlerinde ağırlayacaklardır. Hakikaten de Mezopotamya manzaralı, büyük taş ev türlü süslerle nakışlanmış görkemli duvarları, güvercinlerin yarenlikleri, tütsü kokusu, taş merdivenleri, odaların kemerli giriş kapılarındaki motifleri, yüksek tavanların süslemeleri ile bir müzeyi andırır ve tüm bunlar çocukların çok ilgisini çeker. Bu arada da Fırat'ın "Çölyak" hastası olduğunu; ilk duydukları bu hastalığa buğday, arpa, yulaf ve çavdarda bulunan glütenin alerji yaparak sebep olduğunu öğrenirler. Sadece Fırat'ın hastalığı değil Eski Mardin'de sokakları birbirine bağlayan "abbara" isimli karanlık tüneller, bu tüneller nedeniyle sokaklara araba girememesinden dolayı ulaşım ve taşımada eşeklerin kullanılması ve daha birçok şey çocuklara ilginç gelir.

Her ne kadar büyükler çocuklara sadece Mardin'i gezmelerini, Bedo Armutçu olayına müdahale etmemelerini söyleseler de çocuklar rahat durmazlar ve başlarlar olayı kurcalamaya. İlk olarak Bedo Armutçu'nun elektronik posta adresine bakmaya karar verirler. Fırat dayısının yabancı müşterileri de olduğu için ona bir web sayfası hazırlamış ve siteye dayısının yaptığı gümüş takıların fotoğraflarını koymuştur. Dayısına bilgisayar kullanmayı da öğrettiği için dayısı internetten de sipariş alabiliyormuş. Bedo Armutçu'ya elektronik posta adresini de Fırat aldığı için şifresini bilmektedir. Fakat bunun özel olduğunu bildiği için başlangıçta çocukların elektronik posta kutusuna bakma isteklerini geri çevirse de sonradan babasının haberi olmadan bakmayı kabul eder. Bu arada çarşıyı dolaşmaya çıktıkları bir gün Bedo Armutçu'nun dükkânının isminin "Mumya Gümüşçülük" olduğunu görünce çok şaşırırlar. Fırat bunun sebebini şöyle açıklar: Bedo Armutçu eski eserlerin benzerlerini yapmakta ustadır. Gençliğinde mezar odalarındaki duvar kabartmalarını kopyalamak için oralarda gecelermiş. Bir gün turist gezdiren bir rehber onu görünce korkmuş ve "Mumya ayaklanmış!" diye bağırarak kaçmış. Bu nedenle Bedo Armutçu işyerinin adını "Mumya" koymuş. Ayrıca Fırat dayısının mumya sanatını ve kufi yazı denilen el yazılarını yazmayı da bildiğini, bütün bunları en güzel, görülmemiş gümüş desenleri üretmek için öğrendiğini ve amacına da ulaştığını, yörenin en güzel parçalarının onda bulunduğunu, yurtdışında da birçok müşterisi olduğunu anlatır. Çocuklar tüm bunları öğrenince Bedo Armutçu'yu daha çok merak ederler.

Nihayet Bedo Armutçu'nun elektronik posta kutusunu açarlar ve Fırat'ın, dayısına kaybolduğu günden beri yolladığı mailler ile Bedo Armutçu'nun kaybolduğu tarihten önce gelen mailler dışındakilere bakmaya başlarlar. Fırat'ın gönderdiği e-postaların da açılmamış olması Bedo Armutçu'nun bulunduğu yerde bilgisayar kullanamadığı konusunda onlara ipucu olur. Tek tek gelen, gönderilen ve silinen mailleri incelerler. Bunlardan "natura, gümüş istasyonu-İsmail, theyare,gozde@ketline.com" adreslerini araştırmaya karar verirler. Özellikle bunlardan "theyare" adresinden gelen İngilizce mail dikkatlerini çeker. Mailde "Elinizdeki parçaları biliyoruz. Onların satışı için Türk arkadaşımız size gozde@ketline.com adresinden ulaşacak. Telefonla aramayın! Tehlikeli olur." yazılı mail ve Bedo Armutçu'nun bu maile karşılık "Bana iki kere aynı şeyi yazıp göndermişsiniz. Adres karışıklığı oldu herhalde. Benim adım Bedo Armutçu, siz kimi arıyorsunuz? Mardin'de yaşıyorum, çarşı içinde Mumya isimli gümüş atölyem var. Yazdıklarınız hakkında bilgim yok." yazılı, kimliğini açıkça teşhir eden cevabı dikkatlerini fazlasıyla çeker. Fırat ise dayısının bu kadar açık olmasını sadece onun iyi niyetine verir. Yaptıkları araştırmalar sonunda gümüş istasyonunun İstanbul'da, Kapalıçarşı'da bir gümüşçü olduğunu, web sitesi ve adresinin bulunduğunu öğrenip onu şüpheliler listesine alırlar. Theyare hakkında hiçbir bilgiye ulaşamazlar. gozde@ketline.com adresini de araştırdıklarında kişi bilgilerine ulaşamazlar ve onu da şüpheliler listesine alıp üçüne de Bedo Armutçu'nun sitesinden mail atarlar. "gümüş istasyonu" adresinden cevap olarak ödemenin bankaya yatırıldığı ve yeni siparişlerin olduğu gelince onu şüpheliler listesinden çıkarırlar. Çocuklar bir taraftan Bedo Armutçu'yu bulmaya çalışırken bir taraftan da Mardin'i gezmeye ve onu tanımaya çalışırlar. Doktor Hasan onları bir zamanlar Mezopotamya'nın en ünlü kentiyken şimdilerde bir köy haline gelen Dara'ya götürür. Çocuklar taştan mağaraları, kayıp mezarları ile Dara'yı Kaş'a benzetirler. Dara'yı gezerken ensesinde az önce girdikleri zindanın duvarında gördükleri şekillere benzeyen dövmeleri olan adam dikkatlerini çeker; ama o sırada Fırat annesini nasıl kaybettiğini anlatmaya başlayınca adam ve dövmesi unutulur gider. Daha sonra Şehmus Bey de çocuklara Hasankeyf'i gezdirir. Ece Hasankeyf'i Allianoi'ye benzeterek duygulanır. Oğuz ensesinde dövme olan adamı orada da görür ve kendilerini takip ettiğinden şüphelenir; fakat kızlar Oğuz'u fazla şüpheci bulurlar. Çocukların Hasankeyf gezisi Doktor Hasan'dan gelen bir telefonla yarıda kesilir. Çünkü Mardin'de karantina uygulaması başlamış; il giriş çıkışları izne bağlanmış; otobüs, uçak seferleri durdurulmuştur. Hastalığın "Kırım-Kongo kanamalı ateş" benzeri bir hastalık olduğu kesinleşmiştir. Bu haber tüm Türkiye'ye yayılır.

Çocukların ailelerini bir telaş alır. Yazar da çocukların oraya gitmesine aracı olduğu için pişmanlık ve üzüntüyü aynı anda hisseder. Çocukların hayatında ise değişen pek bir şey yoktur. Haberlerin ve endişelerin yersiz, hatta fazla olduğunu düşünmektedirler.

Çocuklar eve vardıklarında bir gerçeği Fırat'la paylaşırlar. Fırat olmadan bilgisayarda, arama motoruna Bedo Armutçu'nun ismini yazmışlar ve karşılarına 1988 yılana ait gazete haberi çıkmıştır. Bu haberde şöyle yazmaktadır: "On iki yıl önce Mardin'de mezar soyma ve kaçakçılık suçundan mumya operasyonu çerçevesinde tutuklanan Armutçu, aftan yararlanarak şartlı tahliye edilmiştir. Tahliyenin ardından da aynı operasyonda adı geçen, delil yetersizliğinden beraat eden Suriye asıllı mimar Davut'un tüm yalanlamalarına rağmen onun malikânesinde ağırlanmıştır." Bu haber Fırat'ı yıkar ve dayısının asla böyle biri olmadığını söyler. Hatta arkadaşlarına da böyle bir suçlamada bulundukları için kızar. Fakat çocuklar 'Armutçu, mumya, Mardin' kelimelerinin bir araya gelmesinin tamamen bir tesadüften ibaret olamayacağını düşünerek Bedo Armutçu'nun daha önce hapse girip girmediğini, Şehmus Bey'e sormaya karar verirler. Fakat bu arada emniyet müdürü Şehmus Bey'i çağırır ve ona Bedo Armutçu'nun elektronik posta adresinden çeşitli iletiler gönderildiğini ve bunun Şehmus Bey'in evinden yapıldığını söyler. Ondan bu iletileri kimin veya kimlerin gönderdiğini öğrenmesini, ayrıca evinde misafir olarak kalan çocukların kimlik bilgilerini ister. Şehmus Bey de iletileri çocukların yazdığını öğrenince onları emniyete götürür. Çocuklar da öğrendikleri her şeyi, gönderdikleri iletilerden gelen cevapları, bilgi sunarda iki tane Bedo Armutçu bulduklarını polise anlatırlar. O zaman Bedo Armutçu'lardan birinin Fırat'ın dayısı, diğerinin de uluslar arası kaçakçılık yapan biri olduğu anlaşılır. O zaman Oğuz kendileri gibi birilerinin daha Bedo Armutçu'ları karıştırmış olabileceğinden şüphelenir; fakat diğerleri bunu çok saçma bulurlar. Oysa Oğuz'un şüpheleri yerindedir ve bu Suriye sınırında mimar Davut'a "Lapis Lazuri" taşı Mihail tarafından verilirken yakalandıklarında ortaya çıkar. Mihail'in adamlarından Murat her şeyi itiraf eder. Armutçu'lardan biri Bedo Armutçu diğeri Bedir Armutçu'dur. Mihail ve adamları Armutçu'yla iletişim kurmak için onun elektronik posta adresine bir davet göndermişler, o da açık adresini yazınca adamlar da bunun bir işaret olduğunu düşünüp o adrese gitmişler, Bedo Armutçu neler olduğunu anlamadığını söylese de onu kaçırmışlardır. Sonradan yanlış kişiyi kaçırdıklarını fark etmişler; ama onu, mal teslim edildikten sonra bırakmayı kararlaştırmışlardır. Bu arada Bedo Armutçu Murat'a şeker hastası olduğunu söyleyince Murat gizlice dükkâna gelmiş ve onun insülinlerini dükkândan almıştır. Yani polisin hırsız zannettiği aslında Murat'mış. Fakat bu arada Bedo

Armutçu, Mardin'deki salgına yakalanmıştır. Polisler onu bulduğunda da epey su kaybı olduğu için hemen hastaneye kaldırılır. Yani çocukların yanlışlıkla gönderilen e-postayı ortaya çıkarmaları polisin bağlantıyı çözmesini kolaylaştırmıştır. Bu arada hastaneye yatan Bedo Dayı dükkânda, çekmecede Kufi yazıyla yazılı olan tarifi Doktor Hasan'dan ister. Şehmus Bey de bulup onu Doktor Hasan'a verir. Bedo Dayı yazıyı, Doktor Hasan'a tercüme eder. Bu bir iksir tarifidir. Doktor Hasan iksir tarifinde zararlı hiçbir şeyin yazılı olmadığını ve bu iksiri hazırlayıp Bedo Dayı'ya vereceğini söyler; çünkü salgın için ellerinde hiçbir ilaç yoktur. Tek yapabildikleri hastaların direncini yüksek tutmaya çalışmaktır. Bedo Armutçu'nun da bir şeye inandığı için bu iksirin tarifini verdiğini düşünmektedir ve düşündüğü gibi olur. Bedo Armutçu o ilaçla iyileşir; fakat ilaç başka hiçbir hastaya uygulanmaz. Buna rağmen Mardin'de hastalığın denetim altına alınması başarılır. Bu arada çocukların akıllarına bazı sorular takılır: Birincisi sınırda Gabriel, Murat ve Suriyeli Mimar Davut yakalanmıştır. Davut ile Armutçu arkadaş ise, mal niçin aracı ile teslim edilmiş, Armutçu niçin kendi vermemiştir? İkincisi yakalandıklarında Gabriel hiç konuşmamış, sadece Murat konuşmuştur. Öyleyse ya Murat yanlış bilgi vermiş ya da birileri Murat'a yanlış bilgi vermiştir. Çocukların bu sorularını Doktor Hasan polislere aktarınca polisler çocukların sayesinde iki büyük kaçakçılık işini ortaya çıkarırlar. Biri Lapis Lazuri kaçakçılığı, diğeri mumya yazıtları (eski mezarlarda mumyaların yanına koyulan yazılı belgeler) kaçakçılığıdır. Gabriel Lapis Lazuri'den başka Bedo Dayı'nın elindeki eski eserlerin peşindedir. Bedo Dayı bunları satmayacağını söyleyince onu kaçırmışlar; fakat Gabriel adamlarına yanlış adamı kaçırdıklarını söylemiştir. Yani elektronik mektup da yanlışlıkla değil gerçekten de Bedo Dayı'ya gönderilmiştir. Hapishaneden çıkan Bedo Armutçu'nun hiçbir şeyden haberi yoktur. Gabriel tamamen isim benzerliğini kullanmıştır. Yapılan polis baskınlarında da gizli geçitlere saklanmış çok değerli mumya yazıtlarına ve eski eserlere ulaşılır.

Emniyet müdürü çocuklara hastanede Doktor Hasan'ın odasında bu açıklamaları yaparken, az önce gruptan ayrılıp tuvalete gideceğini söyleyen Ece'den ablasına "cbk dy nin odsina glin öldürcekler" iletisi gelir ve emniyet müdürü ile polisler Mihail ismindeki adamı, tam dayıya zehir dolu iğneyi yapacakken yakalarlar. Aslında Ece, Dara ve Hasankeyf'te gördükleri, ensesinde kuru kafa dövmesi olan adamı doktor önlüğüyle görünce gruptan ayrılmış ve onun dayının odasına girdiğini görünce de ablasına ileti göndermiştir. Fakat Bedo Dayı'yı kurtarmaları, onun eve gelmesini sağlamaz; çünkü Bedo Armutçu dükkânında tarihi eser bulundurmaktan ve bunları satmaktan gözaltına alınır.

Mardin'deki karantina kalkınca çocuklar evlerini dönerler; fakat dönerlerken Birce Fırat'a bir not bırakır. Notta hepsinin imzası ve akıllarına takılan bir soru yazılıdır: Bedo Dayı eserlerin çok güzel taklitlerini yaptığı için polisler taklitleri gerçekleriyle karıştırmış olabilirler. Onun eserlerdeki "B.A." mührüne bakılıp bakılmadığını merak etmektedirler. Babası ve Fırat'a çocukların yazdıkları mantıklı gelir, Bedo Armutçu da ifadesinde dükkânındaki eserlerin taklit olduğunu söylemiştir. Bunun üzerine yapılan incelemelerde eserlerin taklit olduğu anlaşılır ve Bedo Armutçu serbest bırakılır. Herkesin milattan önce yazıldığını sandığı Kufi harfli tarifi de harfleri öğrendikten sonra okuduğu eski bir kitaptan kendisi yazmıştır.

Bu olaylar yaşandıktan on beş gün sonra Bedo Dayı Fırat'a bir belge verir. Belgeyi Mihail ve Gabriel'in Dara'daki gizli geçitlerden birinde, bir mezar evinde bulduklarını, belgenin Kufi yazıyla yazılı ve Hasankeyf ile ilgili çok önemli bir belge olduğunu söyler. Kendisinin okumamakta ısrar edince kaçırıldığını, hastanede o belge cebinde olduğu için Mihail tarafından öldürülmek istendiğini anlatır. Fakat Fırat'a da o belgede yazılanları açıklamaz ve belgenin onun için sadece manevi değeri olan bir armağan olmasını ister.

Tüm bu yaşananlardan üç yıl sonra Fırat yazara bir mektup yazar. Mektubunda Bilgecan, Ada, Oğuz, Ece, Birce ve Doktor Hasan'ın sayesinde Mardin'de Çölyak Derneği kurduklarını, bu derneğe çevre illerdeki hastaların da üye olduğunu anlatır. Böylece bakkallarda, glütensiz ürünlerin satıldığını, hastanede bu hastalığı araştıran bir bölüm kurulduğunu, doktorların yaptıkları açıklamalarla insanların bu hastalığın bulaşıcı olmadığını öğrendiklerini anlatır. Altı ay önce dayısını kaybettiğini; fakat bunu arkadaşlarına söylemediğini, yazarın bu haberi arkadaşlarına iletmesini ve Dolunay Dedektifleri'nin bu macerasını da yazmaya karar verirse kendisinin ve ailesinin adını değiştirmesini ondan ister. Son olarak da dayısının ona anı olarak bıraktığı belgeyi yazara armağan olarak mektubunun yanında gönderir…

3.3.7.1. Dolunay Dedektifleri 3 – Mumya Dükkânı Romanında Çocuk ve Eğitim Temasına Ait Bulgular

Dolunay Dedektifleri bu kez gizemli ve büyüleyici kent Mardin'de hiç tanımadıkları Bedo Dayı'yı ararlar. Mavisel YENER diğer iki romanında (Dolunay Dedektifleri 1 – İz Peşinde ve Dolunay Dedektifleri 2 – Dehşet Mektuplar) olduğu gibi bu romanına da öncelikle Dolunay Dedektiflerini kısaca tanıtarak başlıyor. (Birce – Ece – Oğuz – Bilgecan ve Ada) Ancak bu roman başlangıç kurgusu olarak diğer iki romandan biraz daha farklıdır. Yazar bu kez gerçekle kurguyu, hayali kahramanlarla kendini birleştirmiş ve romanına kendisini de katmıştır. Yani bundan önceki iki romanda maceralarını, serüvenlerini anlattığı kahramanlarını daha da somutlaştırmış ve okurları ile onlar arasında bir köprü kurmuştur. Dolunay Dedektifleri bu kez Mavisel YENER'in aracılığı ile kendileri gibi minik bir okurlarıyla tanışmışlar, onun yardımına koşmuşlar ve otuz yedi bölüm sürecek yeni bir macera daha başlamıştır.

Dolunay Dedektifleri 3 - Mumya Dükkânı da en az Dolunay Dedektifleri 1 - İz Peşinde ve Dolunay Dedektifleri 2 - Dehşet Mektuplar kadar içerdiği macera ve kurgusuyla başarılı bir romandır. Ancak Dolunay Dedektifleri 3 – Mumya Dükkânı romanı Dolunay Dedektifleri 2 - Dehşet Mektuplar romanına oranla daha az eğitsel ileti içermektedir. Tabi ki bunda Dolunay Dedektifleri 2 - Dehşet Mektuplar romanının kurgusunun doğrudan doğruya bir eğitim projesine dayanmasının da etkisi vardır; ancak bu Dolunay Dedektifleri 3 - Mumya Dükkânı romanı sadece macera içermekte anlamına gelmemelidir. Bu romanda da çocuklar için önem arz eden, hatta kitabın yazıldığı dönem için güncellik taşıyan bazı bilgiler de yer almaktadır.

3.3.7.1.1. Mardin ve Yöresine Ait Eğitici Bilgiler

Dolunay Dedektifleri 3 – Mumya Dükkânı romanındaki en önemli bilgilerden biri, bir tarih kenti olan Mardin'in ve çevresindeki önemli tarihi, doğal güzelliklerin yazar tarafından başarılı bir şekilde okura aktarılmasıdır. Yazar sadece taş evleriyle, abbara ismi verilen, sokakları birbirine bağlayan karanlık tünelleriyle, çiğ köftesi, mavi badem şekeriyle Mardin'i değil; çocukların Allianoi'ye ve onun sessiz çığlığına benzetileri Hasankeyf'i de tüm ayrıntılarıyla anlatmış ve o bölgeler ile ilgili çeşitli bilgiler sunmuştur. Böylelikle okuyan kişi oraları rahatlıkla gözünde canlandırabilmektedir.

> "… Günün ilk ışıkları Şehmus Bey'in sıkıntıdan sararmış yüzünü büsbütün sarartmıştı sanki. Adımlarını sıklaştırdı, Revaklı Çarşı' ya giden merdivenlerden hızla indi.
>
> Yapım tarihi bile bilinmeyen eski çarşıdaki dükkânlar, kubbelerle örtülerek oluşturulmuş bir geçitte yan yana dizilmişlerdi. Bu kubbeler yolun üstünü kapattığı için, çarşıyı güneşten yağmurdan korurdu…" (Yener 2008b: 26).
>
> "… Kalın, yüksek, sarımsı taş duvarlarla çevrili evin büyük terasındaki divana oturduklarında, Birce de Ece de şaşkınlıklarını atamamışlardı. Müzeye benzeyen bir evde yaşandığına ilk kez tanık oluyorlardı.
>
> Avludaki sütunların çiçek figürlü oymaları, kapı ve pencereleri çevreleyen taşlara dantel gibi işlenmiş beyaz güvercinler… Odaların kapılarındaki motifler, yüksek tavanların süslemeleri…" (Yener 2008b: 39).

> "… Mezopotamya manzarasına tepeden bakan evin terasında, türlü süslerle nakışlanmış görkemli duvarlar, güvercinlerin yarenlikleri, nereden geldiği belli olmayan tütsü kokusu, yelkenleri gülücükten, halatları düşlerden bir masal gemisine bindirmişti hepsini…" (Yener 2008b: 42).

> "… Duvarları süsleyen işlemelerle sehpalardaki dantellerin benzerliği dikkatini çekmişti... Eşyalar eski fakat bakımlı görünüyorlardı. Camlı dolabın içindeki fincanlar, kayık tabaklar, gümüş buhurdanlıklar, geçmiş güzel günlerin birer kişisiymiş gibi gururla gülümsüyorlardı. Köşede duran müzik seti ile televizyon, içinde bulundukları yüzyılın ipucuydular…" (Yener 2008b: 45).

> "… Evlerin arasında bulunan, sokakları birbirine bağlayan 'abbara' denilen karanlık tüneller ürkütücü gelmişti. Abbaralar nedeniyle sokaklara araba giremediği için ulaşım ve taşımada eşeklerin kullanılması, Mardinlilere sıradan gelse de, çocuklara ilginç görünüyordu…" (Yener 2008b: 46).

"… Nehir üzerinde kurulacak baraj nedeniyle su altında kalma tehlikesi ile karşı karşıya bırakılan antik Hasankeyf kenti, tıpkı bir mıknatıs gibi Ece'yi kendine çekiyordu…

Onları bekleyen, Dicle nehri kıyısında, kayalara tutunmuş bir ortaçağ kentiydi…

Dicle'nin kenarında bir duvar gibi yükselen antik kente tırmanmaya başladılar. Kaleye yükselen taş basamaklar öylesine kaygandı ki, düşmemek için birbirlerine tutunmak zorunda kalıyorlardı.

Kale giriş kapısından geçerek zirveye yöneldiler. Bu kapıdan geçenlerin yılana karşı efsunlandığını, bir daha yılanın asla o kişiye zarar vermeyeceğini anlattı Sakar. Kayalara oyulmuş mağara evlerden, gizli geçitlerden söz ederken bir masal anlatıyormuş gibiydi …" (Yener 2008b: 104–106).

"… Kalenin tepesinden görünen manzara olağanüstüydü. Sakar, dünyanın ilk ve tek açılır kapanır taş Roma köprüsünün nehir üzerinde yükselen ayaklarını gösterdi. Her zaman fotoğraflarda gördükleri manzaranın içinde olmak hepsini heyecanlandırmıştı. Dicle, bir ressamın tuvalinde görebilecekleri en güzel mavi tonlarının birbirine karışmasından oluşmuş bir düş nehri gibiydi. Her yanı uzun uzun seyrettiler. Kayalıklara nakış nakış işlenmiş bu masal kentini bol bol fotoğrafladılar.

İnişe geçerken, Hasankeyf'ten anı olması için hepsi de birer küçük taş parçası aldılar. On bin yıllık geçmişi avuçlarında ısıttılar.

— Bir dahaki gelişinizde bütün buralar su altında kalmış olacak, kale kapısından yukarısı duracak. Oraya sandallarla gelip yine gezersiniz, dedi Sakar…" (Yener 2008b: 107–108).

3.3.7.1.2. Sağlıkla İlgili Eğitici Bilgiler

Mavisel YENER, romanda coğrafi bilgilerden başka sağlıkla ilgili bilgiler de vermiştir. Romanın başkahramanlarından Fırat "Çölyak" hastasıdır. İsmi çok duyulmamış olan bu hastalıkla ilgili yazar yeri geldikçe bilgiler vermiştir. Hatta romanın sonunda da bu hastalıkla ilgili olarak olmasını istediği, hayal ettiği olabilecekleri, olması gerekenleri anlatmıştır.

"… Adını duyduğunuzu sanmıyorum. 'Çölyak' hastalığı diye bir şey. İnce bağırsağı etkiliyor. Bazı yiyeceklerde bulunan bir maddeye bağırsağımın alerjisi var.

— Böyle bir şeyi ilk kez duydum, dedi Bilgecan.

— Bulaşıcı mı peki?

Fırat bu soruya alışkın olmakla birlikte yine de tedirgin oldu:

— Hayır, bulaşıcı değil.

— Peki, alerji yapan o madde nedir? diye merakla sordu Oğuz.

— Bunu da duyduğunuzu sanmıyorum. Maddenin adı: Glüten. Buğday, arpa, yulaf, çavdarda bulunur.

— Ne yani, sen ekmek yiyemiyor musun?

— Peki ya pasta?

—Hayır, sizinkilerden yiyemiyorum, glütensiz undan yapılmış olursa yiyebiliyorum. Burada bulunamıyor ama…

— Çok zor, geçmiş olsun, dedi Birce.

Doktor Hasan atıldı:

— Nelerin alerji yaptığını bilince çok zor değil aslında… Tek sorun buralarda glütensiz ürün bulabilmekte, değil mi Fırat? Benim de bir hastam var, o da Çölyaklı.

— Biz gittiğimizde bulursak sana un yollayalım. Ekmeği yapacak biri bulunur mu?

— Sağ olun, hiç zahmet etmeyin. Ben Fırat için özel un getirtiyorum zaten. Annesi ona kurabiyeler yapardı hep. Şimdi de haftada iki kez gelip evi derleyen, toplayan bir teyzemiz var. O glütensiz unla güzel kurabiyeler yapıyor, dedi Şehmus Bey…

— Aslında bildiğim kadarıyla dernekleri var büyük kentlerde, buluşuyorlar, sorunlarını paylaşıyorlar beraber piknikler yapıyorlar. Bu konuda biz de Mardin'de bir çalışma başlatabiliriz…" (Yener 2008b: 42–44).

"… Size bu mektubu yazarken çok heyecanlıyım, çünkü önemli bir haber vereceğim.

Bilgecan, Ada, Oğuz, Ece, Birce ve Hasan Amca'nın sayesinde burada Çölyak Derneği kurduk, yalnızca Mardin'dekiler değil, çevre illerdeki hastalar da üye oldu. Böylece marketlerde, bakkallarda glütensiz ürünlerin de satılması kampanyamız başarıya ulaştı, hem de hastanede bu hastalığı araştıran bir bölüm kuruldu. Doktorlar yaptıkları toplantılarda bu hastalıkla ilgili bilgiler verdiler; en azından, bulaşıcı olmadığını öğrendi herkes…" (Yener 2008b: 174).

"… Altı ay önce Bedo Dayımı kaybettik. Uykusunda kalp krizi geçirmiş…" (Yener 2008b: 175).

3.3.7.1.3. Mumyalama Sanatı, IP Numarası, Kufi Yazı, Lapis Lazuri Madeni, Elektronik Eczane Gibi Çocuk Dünyasında Pek Bilinmeyen Konularda Eğitici Bilgiler

Mumyalama sanatı üzerinde de romanda durulmuş ve onun hakkında da kısaca bilgiler verilmiştir. Ayrıca Kufi yazı, IP numarasının suçluların yakalanmasındaki önemi ve bazen yetersizliği, elektronik eczanenin ne olduğu, çeşitli bitkilerin faydaları gibi farklı farklı konular ile Lapis Lazuri madeninin özelliklerine de değinilmiştir.

> "… Dükkânın beyaz tabelasının üstünde büyük mavi harflerle "MUMYA" daha küçük harflerle de "gümüşçülük" yazıyordu…
>
> — Dayım eski eserlerin benzerini yapmakta ustadır. Gençliğinde, mezar odalarındaki duvar kabartmalarını kopyalama için orada gecelermiş. Bir gün turist gezdiren rehber onu mezarda görünce büyük bir korkuya kapılmış 'Mumya ayaklanmış!' diye bağırarak kaçmış. Bu komik olayı dayım anlatıp anlatıp gülerdi. İşte bu nedenle de 'Mumya' koymuş işyerinin adını. Mumya sanatı da bildiği söylerdi.
>
> — Neee, mumya sanatı mı? Birilerini mumyalamış mı?
>
> — Yok, canım. Onda mumyalama yapılan kimyasal maddeler olduğunu söylemişti bir keresinde. Antikalara merakındandı herhalde…" (Yener 2008b: 63).

> "… Yaptıkları eskiye benzesin diye 'Kufi' yazı denilen el yazılarını yazmayı da öğrenmiş. Yıllarca çalıştı, bilgisi o kadar derinleşti ki, bazen eski yazıları okutmaya ona gelirler.
>
> — Anlamadım, ne yazısı dedin?
>
> — Gönye, pergel gibi araçlarla çizilerek yazılan bir yazı, harflerinin geometrik yazılış biçimi…" (Yener 2008b: 64).

IP numarasının ne olduğu dip not olarak romanda verilmiştir: "IP numarası (internet protocol): Bilgi sunardaki her makinenin sahip olmak zorunda olduğu XXX. XXX. XXX. XXX biçiminde bir sayı grubudur." Ardından da bu numaranın suçluların yakalanmasındaki önemine değiniliyor:

> — Polis, IP numaralarından adres, kimlik, telefon bulabilir mi dersiniz? diye sordu Oğuz.
>
> — Evet, suçluları izlemede bunu kullandıklarını biliyorum, dedi Birce…" (Yener 2008b: 80).

"… Bildiğim kadarıyla IP izlemek yer saptamada yetersiz kalıyor. Çünkü kolaylıkla değiştirilebilir bir numara bu, hatta bunu gizleyen programlar da var sanıyorum. Eğer karşıdaki kişi bu numaranın saptanmasını istemiyorsa kolayca bunu yapabilir…

- IP adresi her zaman iyi bir delil değil!.." (Yener 2008b: 86).

"… Elektronik eczane dedikleri sitelerde ilaçların kötüye kullanımını yaygınlaştırıyorlar. Ne yazık ki bu ilaçların tüketicileri de on sekiz yaşın altındakiler.

— İlaç nasıl kötüye kullanılır, anlamadım?

— Bunlar bağımlılık yapıcı ilaçlar, yasadışı elektronik eczaneler bunları pazarlıyor. Düşünsene Asya üzerinde bir bilgi sunar sağlayıcısı pazarlıyor, ücretin Avrupa'da bir bankaya yatırılması isteniyor fakat ilaç Çin'den postalanıyor.

— Offf, inanılmaz bir şey… Böylece zehirliyorlar insanları öyle mi?

— Evet, ağlarına düşürdükleri alıcılara her defasında farklı adreslerle ulaşıyorlar. Polisin bunları takip etmesi olası değil. Aklını kullanacak insanlar, böylesi tehlikeli sularda yüzmeyecekler…" (Yener 2008b: 87).

"… İşte en değerli mavi bu! Dağların derinliklerindeki bilinmeyen madenden çıkarıldı, Şili ve Zambiya'dakilerden çok daha kaliteli. Sibirya ve Afganistan'dakilerde de aynı renk yoktur. Dünyanın en iyi damarlarından biri. Kükürt oranı çok fazla, o nedenle çok kıymetli. Kalsiyum karbonat oranı az olduğu için renk mükemmel…" (Yener 2008b: 141).

3.3.7.1.4. Kırım-Kongo Kanamalı Ateş Hastalığı İle İlgili Bilgiler

Roman yazıldığında gündemde olan Kırım-Kongo kanamalı ateş hastalığına da yazar romanda yer vermiştir. Hastalığın isminden başka o dönemde hastalığın nereden geldiği konusunda ortaya atılan spekülâsyonlara da yazar değinmiştir. Ama o dönemde hastalığın tedavisi için kesin bir şey söylenemediği için olsa gerek yazar da hastalığın nedenleri üzerinde durduğu gibi tedavisi için herhangi bir şey söylemekten kaçınmış, sadece hastalığın kontrol altına alınabildiğini, karantinanın kalkacağını söyleyerek, bu konudaki bilgi sunumlarını bu kadarla sınırlı tutmuştur. Yazarın bu şekilde gündemi de takip edip bunu romanına yansıtması okur için büyük bir avantajdır.

> "… Adı tam koyulmamakla beraber 'Kırım-Kongo kanamalı ateş' benzeri bir hastalık olduğu kesinleşmişti. Bu hastalık keneler tarafından taşınan bir virüsle ortaya çıkıyordu.
>
> Bazı gazetelerde ulusal güvenlik açısından önemli bir tehlike olduğundan söz ediliyordu. Bu bir biyoterör (İnsan, hayvan ve bitkilere biyolojik silahlarla (mikroorganizmalar, toksinler vb.) yapılan saldırı) saldırısı olabilirdi. Keneler biyoterörizm ajanı olarak kullanılmıştı. Kene, üretimi kolay ve ucuz bir biyolojik silahtı. Koca bir kentin Kırım-Kongo kanamalı ateş hastalığına tutulmasının başka açıklaması yoktu.
>
> Başka bir söylenti de küresel ısınma yüzünden bozulan doğal dengeler nedeniyle kenelerin üremiş olmasıydı. Kenelerle mücadelede en başarılı canlı olan sığırcık kuşu doğada azaldığı için bu hastalık yayılmıştı.
>
> Hastalıkla ilgili iyileştirme yöntemleri ve aşının bilinmiyor olması karantinanın gitgide uzaması anlamına geliyordu…" (Yener 2008b: 133–134).

3.3.7.1.5. Ebeveynlere Yönelik Eleştiriler

Yazarın diğer romanlarında da görülen, bu romanda da karşımıza çıkan bir diğer özellik de anne ve babaların çocuklarına karşı olan yanlış davranışlarının çocukların kendi ağızlarından eleştirilmesidir. Ancak bu kez burada üzerinde durulan ebeveyn davranışlarının yanlışlığı değil de fazla korumacı olmasıdır. Örneğin yolculuğa çıkarken sürekli uyarılarda bulunmaları, dövme yaptırmaya izin vermemeleri veya Mardin'e ilk etapta göndermek istemeleri... Fakat bunlar da çocuklarını korumaya yönelik olduğundan eleştirilmekten ziyade belki biraz fazla kuşkucu ve korumacı görülebilir. Zaten, yazar da eleştiriyi bu kez kendi açısından değil de çocuklar açısından yapmaktadır.

> "… İner inmez bizi arayın, yağlı yemekler yiyip bağırsaklarınızı bozmayın, geceleri üşütmeyin, paranıza dikkat edin, çaldırmayın, kimliklerinize sahip olun, dönüş biletlerinizi onaylatmayı unutmayın…" (Yener 2008b: 32).

> **"**… Birce'nin annesi de tıpkı Bilgecan'ınki gibi düşünüyordu. Böyle bir davet, hele de bilgi sunar (internet) üzerinden gelmişse üstünde konuşmaya bile değmezdi! Ailece masanın etrafına toplanmışlardı.
>
> — Çocuklarımızı sokakta bulmadık, tanımadığımız insanların evine neden gönderelim!
>
> — Ama baba Barselona'ya bile gittim, o zaman karşı çıkmadın; neden şimdi böyle diyorsun? diye itiraz etti Ece.

— O zaman yanınızda öğretmeniniz vardı, şimdi kim olacak? Dil okuluna gittiniz, şimdi ne yapmaya gideceksiniz? Sen kalk, çocukları yapayalnız Mardin'e yolla, olacak iş değil?"

— Neden olmasın, bana mantıklı geliyor, dedi Ece.

Annesi Ece'nin konuya karışmasından huzursuz olmuştu.

— Bak Ece, seni hiçbir yere yalnız göndermem, sil at kafandan!

— Bu konu kapanmıştır, kimse bir yere gitmiyor. Mardin de olsa, yan komşu da olsa, tanımadığım insanların evine çocuğumu göndermem ben…" (Yener 2008b: 17–18).

"… Bavul hazırlarken yine annemle birbirimize gireceğiz, çöle bile gitsem ille de yanıma hırka, kazak verir, geceleri serin olur, diye…" (Yener 2008b: 23).

"… İner inmez bizi arayın, yağlı yemekler yiyip bağırsaklarınızı bozmayın, geceleri üşütmeyin, paranıza dikkat edin çaldırmayın, kimliklerinize sahip olun, dönüş biletlerinizi onaylatmayı unutmayın…" (Yener 2008b: 32).

"… Şurada oturan adama baksanıza, ensesindeki dövme aynen duvarda gördüğümüzden.

— Ben ileride sırtıma anka dövmesi yaptıracağım, dedi Ece.

— Ben de belime kelebek istiyorum, dedi Birce.

— Aaa, teyzem izin veriyor mu dövme yaptırmanıza, annem asla onay vermez, dedi Bilgecan…" (Yener 2008b: 97).

Yazar romanda ebeveyn davranışlarını eleştirmekten başka insanoğlunun kendi yaşamını yönetmek yerine başka yaşananları yönetmeyi seçtiğini söyleyerek genel bir eleştiride de bulunmuştur. Bunu da Bedo Armutçu'nun ağzından yapmış ve eski belgede Kufi yazıyla yazanları okumama sebebi olarak bunu göstermiştir.

"… İnsanoğlu kendi yaşamını yönetmek yerine başka yaşamları yönetmeyi seçiyor. Akıl almaz bir hırs var. Bu nedenle orada yazanları asla bilmemeli…" (Yener 2008b: 171).

3.3.7.1.6. Hukukla İlgili Eğitici Bilgiler

Mavisel YENER, Dolunay Dedektifleri 3 - Mumya Dükkânı'nda ilk defa diğer romanlarından farklı olarak hukukla ilgili de bilgiler vermektedir. Bedo Armutçu tarihi eser bulundurmak ve bunları satmak suçundan tutuklandığında Fırat'ın dayısının bunun bir suç olduğunu bilmediğini söylemesi üzerine "Ceza hukukunda yasayı bilmemek gerekçe sayılmaz." ; bir suç işleyenin o suçu işledikten sonra "Ben bu hareketin suç olduğunu bilmiyordum, deme hakkı yoktur.'' diyerek hukuk kuralları ile ilgili bir bilgiyi paylaşmıştır. Yazarın böyle ağır bir konuda bile somut örnekler üzerinden, basite indirgeyerek bilgi vermesi yerinde ve güzel olmuştur.

3.3.7.1.7. Romanla İlgili Genel Bir Değerlendirme

Yazar, son olarak da insanın ne yaparsa yapsın yarattığı her şeyin eninde sonunda onu yaralayacağını kabul etmiş ve tüm okurlarına böyle bir mesaj göndermiştir. Çünkü Dolunay Dedektifleri'ni o yaratmıştır; fakat bu romanda olaylar onun kontrolünden çıkmış, sonunda Fırat'ın ona gönderdiği mektupla yine onu yaralamıştır. Bu nedenle insanoğlu yaptıklarından ve onun sonuçlarından asla kaçamaz…

Yazarın tüm romanlarda üzerinde durulan felsefe şudur: "Etrafa hep araştıran gözle, farklı açılardan bakabilmektir. Çünkü yazarın da dediği gibi arıyorsan buldun demektir. Bulanlar arayanlardır."

3.3.8. Önce Çocuklar Düşledi Romanının Özeti

Evrim ve Sezer Ay İlköğretim Okulu öğrencileridir. Müdür yardımcısı Sıla Hanım'ın engellemelerine karşın okullarında Bilim Şenliği düzenlemeyi, arkadaşları Jutta ve Fen Bilgisi Öğretmenleri Veli Bey'le birlikte Mavi Düşler Dergisi'nin düzenlediği Bilim Kampı'na katılmayı; hazırladıkları depremleri önceden tahmin edebilen projeleri sayesinde başarırlar. Bilim kampında yurt dışından katılan diğer arkadaşlarıyla birlikte Kula kayalarını, ilk ayak izlerini, Sardes'i gezerler. Kampın sonunda kamptaki tüm öğrenciler yurt dışında üç aylık bir dil kampına katılma hakkı kazanırlar ve İspanya'ya giderler. Sezer Picasso'nun evinde hayal âlemine dalar, ardından akvaryumda kaybolur. Onu başlangıçta hiç hoşlanmadığı dil kampı çalışanlarından Pau kurtarır, o da önyargılı davrandığı için çok utanır ve üzülür. Romanın bu bölümüne kadar anlatılanlar, iki kahramanın isimlerinde yapılan değişiklik (Bilgecan-Evrim, Ada-Sezer) haricinde Dolunay dedektifleri 2 – Dehşet Mektuplar romanıyla aynıdır.

Romanın bundan sonraki bölümünde Barselona'daki dil kampından dönen Evrim, Sezer ve Jutta'nın dil kampındaki Fransız arkadaşları Annie'den aldıkları mektuptan etkilenerek okullarında başlattıkları 'Yaşlılar Okulu Projesi' anlatılmaktadır. Annie; Evrim, Sezer ve Jutta'ya yazdığı mektubunda okullarında başlattıkları bir projeden bahseder. Bu proje kapsamında mahallelerindeki yaşlılara günün belli saatlerinde gidip gazete, kitap okurlar. Onların alışverişlerini yaparlar. Evrim, Sezer ve Jutta, Annie'nin anlattığı projeyi çok beğenirler ve benzer bir proje yapmak istediklerini Veli öğretmene bildirirler. O da yurtdışındaki diğer arkadaşlarıyla da görüşmelerini, o ülkelerde de benzer çalışmaların olup olmadığını ve nasıl yürütüldüğünü öğrenmelerini, sonunda da bir projeye karar vermelerini önerir. Bunun üzerine Evrim, Sezer ve Jutta; İsveçli Barbro, Avusturyalı Tina ve Tim ile yazışırlar. Sonunda okul yönetimini de ikna ederek okullarında 'Yaşlılar Okulu Projesini' başlatırlar. Proje kapsamında her hafta bir öğrenci yaşlılara kurabiye yapar, yaşlılardan Melek Hanım ana sınıfı öğrencilerine masallar anlatır. Bedra Nine onlara saçları yünden, gözleri düğmeden bez bebekler yapar. Böylelikle çocuklar yaşlılara yalnızlıklarını unutturdukları kadar onların yaşlarına rağmen bir işe yarayabildiklerini düşünmelerini ve böylece kendilerini iyi hissetmelerini de sağlamış olurlar. Hep birlikte sinemaya, tiyatroya giderler, kültür parka gezi düzenlerler. Ardından yaşlıların evlerinden

getirdikleri antika eşyalardan bir sergi açarlar. Hatta emekli başkâtip Hüseyin Yelkovan'ın sergiye getirdiği daktilo ile Annie'ye bir mektup yazarlar ve projelerinin ummadıkları kadar güzel gittiğini söyler ve onlara böyle bir fikir verdiği için ona teşekkür ederler.

Annie ise Evrim, Sezer ve Jutta'nın mektubundan sonra kendi okulunda da yaşlıların antika eşyalarından bir etnografya müzesi oluşturabileceğini düşünür. Böylelikle Türkiye ile Fransa arasındaki fikir alışverişi, iletişimi sürer gider.

Romanın "Dünya Mirası" bölümü yine Dolunay Dedektifleri 2 - Dehşet Mektuplar romanında Ece'nin büyük babaannesi Lamia Nine'yi aile soyağacını yazmak için ziyaret ettiği ve onun önerisiyle yaşayan bir tarih olan Allianoi'yi ziyaret ettikleri, ödevlerine Allianoi'yi de kattıkları bölümle aynıdır. Ancak bu romanda aile soyağacını çıkaran ve Lamia Ninenin torunu olan Evrim'dir. Allianoi'yi ödev konusu yapan da Evrim'in en yakın arkadaşı Sezer'dir.

Sular altında kalacak olan Allianoi için Jutta da Evrim ve Sezer'e yardımcı olur. İlk iş yurtdışında yaşayan arkadaşlarına mektup gönderirler, onların desteğini isterler. Belçikalı Mark onlara yüz on arkadaşına imzalattığı bir mektup gönderir. Türkiye'ye bir dahaki gelişlerinde Allianoi'yi sular altında görmek istemediklerini yazarlar. Gago da mektubunda Dünya Çocuklar Birliği olarak Türkiye'ye düzenleyecekleri gezide Allianoi'yi gezmek istediklerini yazar. Çocukların bu çabasını gören bir program yapımcısı Evrim, Sezer, Jutta ve Gago'yu televizyon programına konuk eder. Türk çocuklarının başlattığı bu kampanyaya yabancı basın da destek verir. Tüm bu yaşananlar Lamia Nine'yi fazlasıyla mutlu eder. Ve romanın son bölümünde yazar iki bin yirmi dört yılında Evrim, Sezer, Jutta, Gago ve Allianoi'nin içinde bulundukları durumları anlatır.

Evrim; İngilizce öğretmeni olur. Otuz üçüncü doğum gününü kutladığı gün "Ayak İzleri' adını verdiği kitabı çıkar. On bir yaşında gittiği Barselona'da dili yetersiz olanın karanlıkta kalacağını anlamış ve dil öğretmeni olmuştur. Lamia ve İlya isminde iki kızı vardır. Çocukluk arkadaşı Annie ile son yıllarda yeniden mektuplaşmaya başlar ve Annie ona yıllar önce Türkiye'den kendisine gönderilen, daktilo ile yazılmış mektubun fotokopisini gönderir. O da bunu kitabına koyarak geleceğe taşır.

Sezer; İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'ni kazanınca ailesiyle Bergama'dan ayrılır. Üniversiteyi bitirince kendi buluşu olan bir aşı ile beyne bilgi aktarımını başarır. Asıl amacı bu yolla zaman yolculuğunu başlatmaktır. Bu ilaçla "Avrupa Genç Araştırmacılar Ödülü" ne aday olur. Evrim'le uzun zaman görüşemez. Ta ki otuz üçüncü doğum gününde

gazetede gördüğü bir habere kadar: “Bergamalı yazarın ilk kitabı, Ayak İzleri çıktı.” Bu kitap iki eski arkadaşı tekrar buluşturacaktır.

Gago; Portekiz’in görmeyen ilk tarih araştırmacısı olur. Mezuniyetinden sonra gittiği Almanya’da Jutta ile birlikte görüntüleri doğrudan Gago’nun beyninde canlandırabileceği bir bilgisayar programını hazırlar ve Jutta ile Gago evlenirler. Gago efsanevi bir dağ olduğuna inandığı Spil Dağı ile ilgili araştırmalar yapar. Dağın uydu görüntülerinin çekilmesini sağlar. Yapılan incelemede dağdan Ödemiş’e uzanan antik yol gözlenir. Bölgede çalışma başlatan ekip geçmişin ayak izlerine doğru önemli bir yol alır.

Jutta; üniversite eğitimini Almanya’da tamamlar. Evren Tarihi Araştırmaları Laboratuarı’nda çalışmaya başlar. Bu araştırmalar için birkaç kez dünyanın yeni keşfedilen uydusu Zologa’ya araştırma çalışmasına gider. Yılın yarısını İzmir’deki Uluslararası Uzay Araştırmaları Merkezi’nde geçirir.

Allianoi; baraj projesinde yapılan değişiklikle sular altında kalmaz ve bu dünya mirası yok olmaktan kurtulur. İki bin yirmi yılına kadar kazılar devam eder. Kazılar sırasında bulunan bir kitabedeki yazılar Allianoi’nin geçmişte çok önemli bir kent olduğunu kanıtlar. Yine kazılar sırasında kuvars kristalinden oluşan bir su perisi yontusu bulunur. Kristalin kimyasal yapısındaki silisyum parçacıklarının tıpkı bir radyo vericisi gibi işlev gördüğü ortaya çıkar. Kristalin gizemi iki bin on beşte çözülür ve bir teyp bandı gibi kayıt yaptığı ortaya çıkar. Bilim adamları kristalin bu kayıtlarından binlerce yıl öncesinin seslerini dinlerler. Artık her yıl yüzlerce turist ziyaret eder Allianoi’yi, ayak izleri ile seslerini bırakırlar geleceğe ve Türkiye de artık bir AB ülkesi olmuştur.

3.3.8.1. Önce Çocuklar Düşledi Romanında Çocuk ve Eğitim Temasına Ait Bulgular

‘Önce Çocuklar Düşledi’ romanı Tarih Vakfı’nın Avrupa Yayınları çerçevesinde çeşitli kitaplar üretilmesi isteğinde bulunması sonucu yazılmış, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı tarafından yayımlanmış, Avrupa Komisyonu “Horizons Programı” çerçevesinde desteklenmiş ve Finlandiya Konsolosluğu tarafından da basım maliyeti

desteklenmiş bir kitaptır. Yani diğer romanlarından farklı olarak Mavisel YENER 'Önce Çocuklar Düşledi' romanını "Çocuklar İçin Tarih Aracılığıyla Avrupa Yayınları Projesi (Publications on Europe for Adults and Children Through History-PEACH)" kapsamında yazmıştır.

Roman yedi bölümden oluşmaktadır. Bunlar: "Mavi Düşler - Ayak İzleri - Ayna - Pau - Yaşlılar Okulu - Dünya Mirası ve Yıl 2024"tür. Bunlardan Mavi Düşler - Ayak İzleri - Ayna – Pau ve Dünya Mirası bölümleri yazarın Dolunay Dedektifleri 2 - Dehşet Mektuplar romanındaki bölümlerle aynıdır. Sadece bu romandaki kahramanların isimleri yazar tarafından değiştirilmiştir. Dolunay Dedektifleri 2 - Dehşet Mektuplar romanındaki Bilgecan'ın yerini bu romanda, yazarın Birce'nin teyzesinin kızı olarak gösterdiği Evrim; Bilgecan'ın arkadaşı Ada'nın yerini de Evrim'in en yakın arkadaşı Sezer almıştır. Romanda "Yaşlılar Okulu" bölümüne kadar anlatılanlar Dolunay Dedektifleri 2 - Dehşet Mektuplar romanında anlatılanlarla aynıdır.

Önce Çocuklar Düşledi romanındaki "Mavi Düşler - Ayak İzleri - Ayna - Pau ve Dünya Mirası" bölümleri Dolunay Dedektifleri 2 - Dehşet Mektuplar romanıyla aynı olduğu için bu bölümlerdeki eğitsel içeriklerine daha önceden değinildiği için tekrar değinilmeyecektir. Yani "Önce Çocuklar Düşledi" romanın Yaşlılar Okulu bölümündeki eğitsel içerikler incelenip değerlendirilecektir.

3.3.8.1.1. Büyüklere Değer Verme ve Onlara Saygı Gösterme

Mavisel YENER'in; romanın 'Yaşlılar Okulu' bölümünde üzerinde önemle durduğu iki konu vardır: Birincisi gençlerin yaşlılara değer vermeleri, onlara saygı göstermeleri gerektiğidir. Öncelikle yazar yaşlılara her zaman saygı gösterilmesi, onlara ihtiyaçlarını karşılamalarında yardım edilmesi gerektiğini, en önemlisi de onların kendilerini değersiz, işe yaramaz hissetmelerinin önüne geçilmesi konusunda roman kahramanlarının doğru davranışları üzerinden öğütler vermektedir. Örneğin; Sezer ders bitimlerinde babaannesi Elmas Hanım'a uğramadan arka sokaktaki evlerine gitmez. Çocuklar her hafta yaşlılar için kurabiyeler yaparlar, hatta şeker hastası olan Melek Hanım'a özel kurabiye yapılır. Bu

davranışlar yaşlılara unutulmadıklarını, kendilerine değer verildiğini göstermesi bakımından önemlidir. Yine roman kahramanları yaşlıların kendilerini işe yaramaz, değersiz hissetmelerini de önlemek için okulda onların durumlarına uygun görevleri onlara verirler. Örneğin Melek Hanım anasınıfı öğrencilerine masal anlatır, Bedra Nine onlara saçları yünden, gözleri düğmelerden bebekler yapmayı öğretir. Yaşlıların antika eşyaları ile okulda bir sergi açarlar ve hatta o eşyalarla "Gezici Etnografya Müzesi" oluşturmaya karar verirler.

3.3.8.1.2. Uluslar Arası İşbirliğinin, Görüş Alışverişinin, Arkadaşlığın, Birlikteliğin Önemi

Romanda yazarın üzerinde önemle durduğu ikinci konu da yapılacak proje çalışmalarında milletler arasındaki fikir alış verişinin önemi ve gerekliliğidir. Romanda sadece roman kahramanlarının olumlu davranışları yoktur. Yurt dışındaki arkadaşlarının da benzer projeleri vardır. Örneğin: Fransa'da Jutta'nın okulunda öğrenciler günün belirli saatlerinde gidip yaşlılara gazete, kitap okurlar; onların alışverişlerini yaparlar, onlarla birlikte zaman geçirirler. İsveç'te yaşlılar için özel tuvaletler, iri harfle yazılmış kitaplar, merdivensiz oteller, yalnız yaşayan yaşlılar için tehlike anında gönüllü yardımcılarını çağırabilecekleri bileklik şeklindeki telefonlar vardır. Avusturya'da Tina, haftanın belirli günlerinde yaşlıları ziyaret etmekte, onlara kitap okumakta hatta onlarla birlikte sinemaya gitmektedir. İngiltere'de yaşlılar için ev sağlık hizmetleri verilir, eğer hastaneye gönderilmeleri gerekiyorsa da bunu gönüllü insanlar yapar. Roman kahramanlarımız da aralarındaki mektuplaşmalar ile birbirlerinin bu olumlu davranışlarından kendi projelerini oluştururken faydalanmışlardır. Böylelikle yazar Türkiye'deki ve dünyadaki olumlu davranışları göstererek aslında her yerde ve her zaman olması gerekenleri bir kez daha vurgulamıştır. Bunu yaparken birlikteliğin, arkadaşlığın ve uluslar arası fikir alışverişinin de önemini vurgulamıştır.

> "… İyi arkadaşlara hepimizin her zaman gereksinimi varmış…" (Yener 2004: 93).

> "… Bu yıl okulda hazırladığımız bir proje var. Mahallemizdeki yaşlılara günün belli saatlerinde gidip gazete, kitap okuyoruz. Onların alışverişini yapıyoruz. Beraber zaman geçiriyoruz. Sınıfımızdaki herkes bundan çok mutlu.
>
> Önümüzdeki ay bu projemizi geliştirip onları birbirleriyle tanıştıracağız. Okulumuzda istedikleri zaman gelebilecekleri bir odaları olacak. Resim öğretmenimiz Alexandra, onlara resim yaptırmayı bile düşünüyor. Belki siz de böyle bir çalışma yapabilirsiniz. Bir de bakmışız sizin yaşlılarla bizim yaşlıları buluşturmuşuz… Ne güzel olurdu.
>
> Sevgili Türk arkadaşlarım, birlikte üzülüp birlikte sevinelim dünyadaki olaylara. Kuşkusuz, siz de aynı şeyleri düşünüyorsunuzdur…" (Yener 2004: 94).

Nitekim de Evrim ve Sezer Jutta'nın okulundaki projeden etkilenerek "Yaşlılar Okulu" projesini başlatmışlar; dana sonra Jutta da Evrim ve Sezer'in "Etnografya Müzesi" fikrinden etkilenmiş, böyle bir çalışma yapmaya karar vermiştir.

Yine Allianoi'yi kurtarmak için Belçika'dan Portekiz'den çocuklar destek olmuş, dünya mirasına hep birlikte sahip çıkmaya çalışmışlar ve yazarın hayalinde de bunu başarmışlardır. Bu da birlikteliğin önemini çocuklara kavratmak açısından güzel bir örnektir.

> "… Tarih ve arkeoloji konularında duyarlı uluslar arası gönüllülerin desteği alınabilir, sular altında kalacak olan bu kent için bir şeyler yapmayı düşündüklerinde bu fikri onlara Jutta vermişti. İlk iş olarak yurtdışında yaşayan arkadaşlarına gönderilmek üzere bir mektup örneği hazırladılar. Bu mektupta, Bergama'daki Allianoi antik kentini bekleyen tehlikeyi anlatıp arkadaşlarının desteğini istediler.
>
> İlk yanıt Belçikalı arkadaşları Mark'tan geldi. Mark onlara yüz on arkadaşına imzalattığı bir mektup göndermişti. Bu kenti okullarında tanıttıklarını ve Türkiye'ye bir dahaki gelişlerinde Allianoi'yi sular altında görmek istemediklerini yazıyordu. Dünyanın öte yanından, yüz on çocuğun verdiği bu destek daha da yüreklendirdi hepsini.
>
> Asıl sürpriz Gago'nun mektubu ile geldi:
>
> — Dünya Çocuklar Birliği olarak Türkiye'ye düzenleyeceğimiz gezide Allianoi'yi de gezmek istiyoruz. Yardımlarınızı rica ederiz.
>
> Sezer, Evrim ve Jutta onlarca kez okudular bu haberi. Demek, Portekizli dostları Gago, onlara destek vermeye geliyordu.
>
> Sular bu şehre varmadan, dünya çocuklarının sesi varacaktı yetkililerin kulağına…" (Yener 2004: 124).

3.3.8.1.3. Yanlışta Israrcı Olmama

Romanda yanlışta ısrarcı olmanın doğru olmadığı bir Fransız atasözü ile çocuklara gösterilmeye çalışılmıştır.

> "… Bir yanlışı haklı çıkarmaya çalışmak onu iki kat büyütür..." (Yener 2004: 93).

Bu nedenle yanlışta ısrar edilmemeli, hata yapıldığı kabul edilip bir an önce en doğrusu bulunmaya çalışılmalıdır. Çünkü ancak bu başarıyı getirecektir.

3.3.8.1.4. Başarmak İçin Hayal Kurmanın Gerekliliği

Mavisel YENER diğer romanlarında olduğu gibi bu romanında da başarılı olmak, bir şeyleri başarmak için hayal kurmanın gerekliliğini bir kez daha vurgulamıştır:

> **"…** Her şey düşlemekle başlar unutmayın. Düşler yıldızlar gibidir; onları tutmak olanaksızdır; ama karanlık gecelerde bize yol gösterirler…" (Yener 2004: 96).

3.3.8.1.5. Önyargılı Olmanın Yanlışlığı

Romanda öğretmenlere yönelik olumsuz ve yanlış bir anlayış da vardır. Çocuklar önyargılı bir şekilde hiçbir öğretmenin tatil gününde yaşlılara bir şeyler öğretmek için okula geleceğine inanmamaktadırlar. Oysa bu bir genellemedir ve yanlıştır. Muhakkak böyle bir projeyi destekleyecek, projeye yardımcı olacak fedakâr öğretmenler de vardır.

Nitekim çocukların projeyi başarıyla sürdürebilmelerinde okul idaresinin ve öğretmenlerin de büyük katkısı olmuştur. Bu da önyargılı davranmanın ne kadar yanlış olduğunu okuyucuya bir kez daha göstermiştir.

3.3.8.1.6. Bergama Yöresine ve Geleneksel Uygulamalara Ait Bilgiler

"Önce Çocuklar Düşledi" romanında iki konu hakkında daha bilgi vardır: Biri bebeklerin yüzüne örtülen yüz örtüsü; diğeri Bergama'da gerçekleşen ilklerle ilgilidir.

> "… Elmas Hanım'ın sandığından çıkarıp getirdiği nesne, daha önce hiçbirinin görmediği bir bebek yüz örtüsüydü. O örtüyü Elmas bebeğe annesi örtmüştü.
>
> Yeni doğan bebekleri nazardan korumak ve uyurken yüzlerine sinek konmasını önlemek için yüzlerini örtmekte kullanılan işlemeli örtülerdendi.
>
> Aile büyükleri, Elmas'ın yüzünü görebilmek için 'yüzgörümlüğü' vermiş, sonra örtü açılmış, akraba ve komşulara yüzü gösterilmişti.
>
> İpek üzerine altın sırmalı işlemeli örtüde, bebeği nazardan korumak için 'maşallah' yazıyordu…" (Yener 2004: 102).

> "… Bergama'da gerçekleşen ilklerden bazılarına bir bakın lütfen: İlk parşömen kâğıdın bulunuşu, iki yüz bin ciltlik ilk Asya kütüphanesi, ilk büyük hastane, tıp sembolü çift başlı yılanın ilk kullanıldığı yer, ilk köle ayaklanması, en dik tiyatrolu kent…" (Yener 2004: 104).

3.3.8.1.7. Roman Hakkında Genel Bir Değerlendirme

Kitabın son bölümü "Yıl İki Bin Yirmi Dört"te ise yazar aslında Evrim, Sezer, Gago, Jutta ve Allianoi'nin yirmi yıl sonraki hayatlarını ve yaptıklarını anlatırken daha önceki romanlarında hayal ettiklerine, anlattıklarına atıflarda bulunmuştur. Örneğin Evrim; Dolunay Dedektifleri 2 - Dehşet Mektuplar romanında çocukların gezip gördükleri tarih öncesi insanına ait, bir dünya mirası olan ayak izlerinden yola çıkarak aynı adı taşıyan bir

kitap çıkarır. Sezer; yine Dolunay Dedektifleri 2 - Dehşet Mektuplar romanında bahsedilen aşı ile beyne bilgi aktarımını başarır. Gago ve Jutta, görüntüleri Gago'nun doğrudan beyninde canlandırabileceği bir bilgisayar programı hazırlarlar. Allianoi sular altında kalmaktan kurtulur ve iki bin yirmi yılına kadar devam eden kazılarda, yazarın Mavi Zamanlar romanında bahsettiği kuvars kristalinden oluşan bir su perisi yontusu bulunur. Hatta kristalin kimyasal yapısındaki silisyum parçacıklarının Mustafa Kemal'in Kayıp Seslerinin İzinde romanında bahsettiği gibi etraftaki sesleri kaydettiği tespit edilir ve bu kristalin kayıtlarından binlerce yıl öncesinin sesleri bilim adamları tarafında dinlenir. Romanda sürekli ülkeler arası işbirliğinin, fikir alışverişinin öneminin vurgulanması da romanın projeye uygunluğunu göstermektedir. Bunun için roman, her ne kadar ısmarlama yazılmış bir roman da olsa yine de başarılı bir eserdir ve amacına hizmet edebilmiştir.

BÖLÜM IV

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

4.1. Sonuçlar

Çocuk edebiyatı, çocukların okuması için yazılmış ve yayımlanmış bütün yayınları içine almaktadır. Çocuk edebiyatı, edebiyatın bütün özelliklerini, içinde barındırdığı gibi, aynı zamanda çocukların özelliklerini de göz önünde bulunduran bir edebiyattır. Çocuk edebiyatında oluşturulan bir metin, çocukların algılama düzeylilerine, ruh dünyalarına, ilgi alanlarına ve yaş durumlarına uygun olmalıdır. Bu nedenle de çocuk edebiyatı ürünlerini meydana getiren kişilerde belli özelliklerin bulunması gerekir. Yazı yazma becerisine sahip herkes, çocuk edebiyatı yazarı olamaz. Her iyi edebiyatçı, iyi bir çocuk edebiyatı yazarı da olamayabilir. İyi bir çocuk edebiyatı yazarı olabilmek için, iyi bir edebiyatçı olmanın yanında başka temel bilgilere de gereksinim vardır. İyi bir çocuk yazarı çocukları iyi tanıyan, çocukluk dönemi özelliklerini iyi bilen, eğitim ve psikoloji alanlarında bilgili olan bir insan olmalıdır.

Çocuk edebiyatı kavramının ortaya çıktığı andan günümüze kadar pek çok yazar, çocuk edebiyatı alanında ürünler ortaya koymuştur. Mavisel YENER de bu yazarlar arasında bulunmaktadır. Asıl mesleği diş doktorluğu olan sanatçı kendi deyimiyle de aslında çocuklara yazayım diye edebiyat alanına girmemiş; ama çocuklara duyduğu sevgi onu bu noktaya getirmiştir.

Mavisel YENER'in sekiz romanının incelenmesi sonucunda eğitim ortamları aile, öğretmen, çocuk temalarıyla ilgili vardığınız sonuçlar şunlardır:

Mavisel YENER Romanlarında;

a) Çocuklarda merak uyandıran, ilgi çeken konuları ele almaktadır. Çocukların ilgi alanlarına ve yaş seviyelerine göre konu seçiminde dikkatlidir. Bilimsel gelişmelere dönük hayaller, tarih, arkeoloji, tıp, sanat gibi konuları ele alarak macera öğeleriyle de bu konuları zenginleştirmiştir. Ayrıca güncel olayları yakından takip etmiş, bunları romanlarında konu olarak kullanmıştır.

b) Mavisel YENER'in romanlarında amacı, doğrudan doğruya eğitmek olmasa da eğlendirmenin yanında çocuğu eğitmeyi ve çocuklara yararlı alışkanlıklar kazandırmayı da başarmıştır. Romanlarının bütününe bakıldığı zaman, yardımlaşma, birliktelik, fedakârlık, doğruluğun değeri, boşa zaman geçirmeme, hayal kurmanın, çalışmanın önemi, ülkesini sevme, Atatürk ilkelerine, Atatürk'e, tarihe, dünya mirasına sahip çıkma gibi birçok düşüncenin romanlarda yer aldığı görülür. Sanatçı bu eğitici unsurları çocuklara kazandırarak sağlıklı kişiliklere sahip bireyler yetiştirmeyi amaçlamaktadır.

c) Mavisel YENER romanlarında çocukları doğrudan doğruya eğitmeyi amaçlamamaktadır; bu nedenle sanatçıdaki eğiticilik didaktik değildir. Eserlerindeki eğiticilik daha çok sezdirerek, içten içe, doğal bir yolla, kahramanların sözleri ve davranışlarıyla yapılır. Çocuk okuduğu romanın kurgusundan, kahramanların konuşmalarından çıkarması gereken dersi kendisi çıkarır. Sanatçı, buyurgan bir tavırla çocuğu eğitmek için ısrarcı bir ifade kullanmaz.

d) Yazarın kullandığı konulardan birisi de eğitim olmuştur. Eğitim, yazar için vazgeçilmez bir unsurdur. Bu nedenle de romanlarında eğitim konusuna sıkça değinmiştir. Çocuk eğitimini, bu konuda aile ve öğretmenlerin yanlış davranışlarını, eğitim ortamları ve eğitim ortamlarının aksaklıklarını anlatmaktan çekinmemiştir. Romanlarında yeri geldikçe yazar,

eğitimdeki çarpıklıkları göstermeye çalışmıştır. Bunu yaparken de hiç onaylamadığı geleneksel, baskıcı, çocuğu susturan, öğretmeni aktif, öğrenciyi pasif kılan eğitim sistemindeki çarpıklıkları eleştirel bir dille anlatarak beğenmediğini göstermektedir. Eğitim anlayışını eleştirdiği için, pek çok eğitim sorunu romanlara girmiştir. Öğrenci düşüncesine, sosyal etkinliklere izin vermeyen, hayatı ders ve sınavdan ibaret gören eğitimciler, gereksiz tören ve konuşmalar, çocuklarına karşı aşırı korumacı davranan veya büyük ve küçük çocuğu arasında ayrım yapan aileler, yaşama dönük, somut olmayan, ezberci eğitim sanatçının romanlarında eleştiri konusu olmuştur. Eleştirdiklerinin karşısına yazar doğru örnekler de koyarak olması gerekeni de açıkça göstermiştir.

e) Sanatçının eğitimle ilgili eleştirdiği bir diğer nokta da eğitimdeki ezberciliktir. Okullarda bilgilerin ezbere olarak verildiği, öğrenilen bilgilerin insanı hayata hazırlamadığı, uygulamaya geçirilmeyen bilgilerin çabuk unutulduğu eleştirilen başlıca konulardır.

f) Eğitim ortamlarının vazgeçilmez elemanlarından bir tanesi öğretmendir. Bundan dolayı eğitim ortamlarını romanlarında konu yapan yazar, romanlarında öğretmenleri de anlatır. Romanlarında genel olarak iki öğretmen tipine yer verir. Bunlardan biri geleneksel eğitimi, ezberi benimseyen, kuralcı, katı, sert, disiplin yanlısı bir öğretmen tipidir. Diğeri ise kendisini sadece çocuk için rehber olarak gören çağdaş eğitim sisteminin gereklerini benimsemiş, öğrenciyi aktif kılan, sosyalleşmeye de önem veren öğretmen tipidir. Bu öğretmen tipi ezberi değil yaparak, yaşayarak öğrenmeyi savunur. Yazar böyle çocukları seven, ayrım gözetmeyen, düzenli ve çalışkan öğretmenlerle herkese örnek olmak ister. Kötü karakterli öğretmenlere yer vermesinin sebebi de yine okuyucusunu eğitmek ve bu davranışların kötü olduğunu göstermektir.

g) Mavisel YENER'in romanlarının tamamında çocuk karakterler yer alır. Romanlarındaki bu çocukların hepsi aynı zamanda birer öğrencidir. Sanatçı, çocuk ve öğrenci bütünlüğünü tüm romanlarına yansıtmıştır. Romanlarındaki bu öğrencilerin hepsi araştırmayı seven, merak eden, etrafa farklı, araştıran gözlerle bakabilen, sorumluluk sahibi, düzenli

çocuklardır. Yani sanatçı okuyucularına iyi örnek sunma amacını taşımaktadır. Bu amacı doğrultusunda da romanlarında kötü çocuk karakterlere yer vermez.

h) Mavisel YENER'in romanlarında karşılaştığımız en genel konulardan bir tanesi de maceradır. Macera çocuğun doğasında vardır ve onun için vazgeçilmezdir. Bu düşünceye inanan yazar romanlarında çocuğun olduğu her yere macerayı da eklemiştir. Kimi romanlarında baştan sona kadar bir macera anlatılır. Sanatçı, romanlarında gelişen teknolojiyle birlikte artan maceraları anlatır. Macerayla birlikte çocuğa arkadaşlık, fedakârlık, paylaşma, yardımlaşma gibi davranışlar kazandırılmaya çalışılır.

i) Sanatçı, eserlerinde çocuğu davranış açısından eğitmeye çalıştığı gibi, gelenek, görenek ve kültür, açısından da eğitmeye çalışır. Geleneksel değerleri, âdetleri ve kültürleri çocuğa vermek için çeşitli yollar bulur. Kimi romanlarında tarihi olayları, tarihi yerleri, tarihi eserleri; kiminde geleneksel yemekleri, âdetleri; kimisinde de dünyaca ünlü şahsiyetleri, onların buluşlarını ve bu buluşların insanlık için önemlerini anlatır. Bazen de çocuğu dil açısından eğitmeye çalışarak Türkçe karşılığı olduğu halde yabancısı kullanılan kelimelerin Türkçe karşılıklarını romanlarına alıp onları olayın kurgusu içinde tanımlar.

j) Sanatçıya göre eğiticilik önemlidir; ancak çocuk için macera da önemlidir. Bu nedenle sanatçının eserlerinin hepsinde macera ve eğiticilik iç içedir.

k) Mavisel YENER'in romanlarında özellikle üstünde durduğu kavramlardan biri de renkler ve anlamlarıdır. Her romanında kahramanların saç, göz renklerinden mekânlardaki eşyaların renklerine kadar ayrıntılı tasvirlerde bulunur. Hatta renkleri yaptığı benzetmelerde ve sanatlarda da sıkça kullanır.

4.2. Öneriler

Mavisel YENER roman türünden başka masal, şiir ve öykü türlerinde de birçok esere sahiptir. Bundan sonraki çalışmalarda, yazarın şiir, masal ve öykü türlerinde yazdığı eserlerindeki eğitim ve çocuk unsurlarının tespit edilmesi, yazarın eğitim ve çocuk konusundaki düşüncelerinin farklı türlerdeki eserlerine nasıl yansıdığının belirlenmesinde faydalı olacaktır. Böylece türler arasında eğitim ve çocuk kavramlarına bakışta bir tutarlılık olup olmadığı karşılaştırılabilir.

Yazarın eserleri, çocuklara paylaşma, yardımlaşma, birlik ve beraberlik içinde olma, ülkesini sevme, tarihi mirasa sahip çıkma, doğayı koruma gibi birçok yararlı alışkanlıklar kazandırmada ve okuma alışkanlık ve zevklerini geliştirmede faydalı olacaktır. Didaktik olma kaygısı taşımadan, sezdirerek çocuğa yararlı alışkanlıklar kazandırmaya çalışan yazarın eserleri edebi ifadeler açısından da zengindir. Özellikle ilköğretim çağlarında 12-15 yaş dönemindeki çocukların zevkle okuyacağı romanlar mevcuttur. Yazarın özellikle Dolunay Dedektifleri serisi kitaplarının hepsi bilimin, yardımlaşmanın, paylaşmanın, dostluğun öneminin kazandırılmasında çocuklara okutabilecek romanların başında gelmektedir.

Mavi Elma, Mavi Zamanlar romanlarında doğal güzelliklere, tarihi mirasa sahip çıkmanın önemi; Mustafa Kemal'in Kayıp Seslerinin İzinde romanında tarihi bilmenin ve geçmişe, Ata'ya sahip çıkmanın gerekliliği; Önce Çocuklar Düşledi romanında da uluslararası bile olsa bilgi alış-verişinin, yardımlaşmanın, dayanışmanın önemi açık ve anlaşılır bir dille anlatılmaktadır. İlköğretim çağındaki çocukların kazanacakları birçok davranış Mavisel YENER'in romanlarında mevcuttur.

KAYNAKÇA

Balcı, Ali**.** *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntem, Teknik ve İlkeler,* Pegem Akademi - 7. Baskı, Ankara 2009.

Bezirci Asım; Nalan Göker. *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi,* Dergâh Yayınları, İstanbul 1993.

Bilgegil, Kaya**.** *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi,* Dergâh Yayınları, İstanbul 1977.

Büyüköztürk Şener; Ebru Kılıç Çakmak; Özcan Erkan Akgün; Şirin Karadeniz; Funda Demirel. *Bilimsel Araştırma Yöntemleri,* Pegem Akademi - Geliştirilmiş 2. Baskı, Ankara 2008.

Çetişli, İsmail. *Batı Edebiyatında Edebî Akımlar,* Akçağ Yayınları, Ankara 2001.

Dursunoğlu, Halit. *Çocuk ve Edebiyat,* Ömer Yılar; Lokman Turan (Ed.), *Eğitim Fakülteleri İçin Çocuk Edebiyatı (27-30),* Pegema Yayıncılık, Ankara 2007.

Dursunoğlu, Halit. *Çocuk Edebiyatı Nedir?,* Ömer Yılar; Lokman Turan (Ed.), *Eğitim Fakülteleri İçin Çocuk Edebiyatı (31-36),* Pegema Yayıncılık, Ankara 2007a.

Fidan Nurettin; Münire Erden. *Eğitime Giriş,* Meteksan A.Ş. , Ankara 1993.

Genç, İlhan. *Edebiyat Bilimi Kuramlar – Akımlar – Yöntemler,* Kanyılmaz Matbaası – 2. Baskı, İzmir 2007.

Gökşen, Enver Naci. *Örnekleriyle Çocuk Edebiyatımız,* Hikmet Yayınevi, İstanbul 1973.

Güleryüz, Hasan. *Yaratıcı Çocuk Edebiyatı,* Pegem Yayıncılık, Ankara 2002.

Kabaklı, Ahmet. *Çocuk Edebiyatı,* Türk Edebiyatı Yayınları, İstanbul 1983.

Karasar, Niyazi. *Bilimsel Araştırma Yöntemi,* Nobel Yayım Dağıtım – 18. Baskı, Ankara 2008.

Kıbrıs, İbrahim. *Uygulamalı Çocuk Edebiyatı,* Eylül Kitap ve Yayınevi, Ankara 2000.

Kudret, Cevdet. *Örneklerle Edebiyat Bilgileri- 2,* İnkılâp ve Aka Kitabevleri, İstanbul 1980.

Lokman, Turan. *Çocuğun Dünyasında Oyun, Hayal ve Merak Unsurları,* Ömer Yılar; Lokman Turan (Ed.), *Eğitim Fakülteleri İçin Çocuk Edebiyatı (16-27),* Pegema Yayıncılık, Ankara 2007.

Lokman, Turan. *Çocuk Yayınlarında Yer Alan Bazı Olumsuzluklar,* Ömer Yılar; Lokman Turan (Ed.), *Eğitim Fakülteleri İçin Çocuk Edebiyatı (204-223),* Pegema Yayıncılık, Ankara 2007a.

Meriç, Cemil. *Çocuk Edebiyatı,* Anı Yayıncılık, Ankara 1986.

Nas, Recep. *Örneklerle Çocuk Edebiyatı,* Ezgi Kitapevi Yayınları - Gözden Geçirilmiş, Genişletilmiş İkinci Baskı, Bursa 2004.

Oğuzkan, A. Ferhan. *Çocuk Edebiyatı,* Anı Yayıncılık, Ankara 1992.

TDK. *Türkçe Sözlük,* Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1998.

Tural, S. Kemal. *Edebiyat Bilimine Katkılar,* Ecdâd Yayınları, Ankara 1993.

Yalçın Alemdar; Gıyasettin Aytaş. *Çocuk Edebiyatı,* Akçağ Yayınları, Ankara 2002.

Yardımcı Mehmet; Hüseyin Tunçer. *Eğitim Fakülteleri İçin Çocuk Edebiyatı,* Ürün Yayınları - 2. Basım, İzmir 2002.

Yener, Mavisel. *Önce Çocuklar Düşledi,* Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul 2004.

Yener, Mavisel. *Mavi Elma,* Bilgi Yayınevi – 2. Basım, Ankara 2007a.

Yener, Mavisel. *Mustafa Kemal'in Kayıp Seslerinin İzinde,* Bilgi Yayınevi, Ankara 2007b.

Yener, Mavisel. *Dolunay Dedektifleri 2 - Dehşet Mektuplar,* Bilgi Yayınevi – 2. Basım, Ankara 2008a.

Yener, Mavisel. *Dolunay Dedektifleri 3 – Mumya Dükkânı,* Bilgi Yayınevi, Ankara 2008b.

Yener, Mavisel. *Mavi Zamanlar,* Ertem Matbaa (TUDEM), Ankara 2008c.

Yener, Mavisel. *Dolunay Dedektifleri – 1 İz Peşinde,* Bilgi Yayınevi – 3. Basım, Ankara 2008d.

Yener, Mavisel. *Sırsayar,* Bilgi Yayınevi, Ankara 2008e.

Yıldırım Ali; Hasan Şimşek. *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri,* Seçkin - 7. Baskı Tıpkı Basım, Ankara 2008.

Çatuksöken Yusuf; Necdet Neydim. *Çocuk ve İlk Gençlik Edebiyatı Kurultayı 11-12 Kasım 2005 Bildiriler (17-55),* T.C. Maltepe Üniversitesi Özel Marmara Koleji ÇİKEDAD, İstanbul 2006.

Ak Nilsu, Aziz Nesin'in Öykü ve Romanlarında Çocuk ve Eğitim Teması, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2006, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.

(http://www.posta.com.tr/turkiye/Haber Detay/Allianoi_sular_altinda.html)

(http://www.tr.wikipedia.org)

(http://mevzuat.meb.gov.tr)

(http://turkcebilgi.com/sor_cevap_14303_ataturkun_tarihle_ilgili_sozleri_ve_aciklamalari)

(http://www.turkceciler.com/eğitek/oğretim_ilkeri.html)

(http://www.frmtr.com/felsefe_sosyoloji_psikoloji/1763306_eric_ericsonun_psikososyal gelişim_kuramı.html)

(http://maviselyener.com/damar.html)

(http://www.okulweb.meb.gov.tr)

EKLER

EK 1: Mavisel YENER

EK 2: Allianoi

EK 3: Romanların Kapak Resimleri:

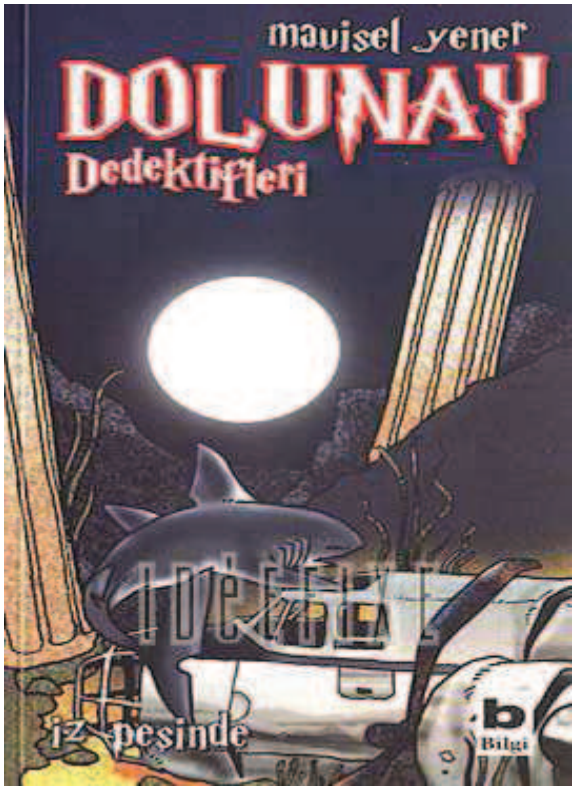

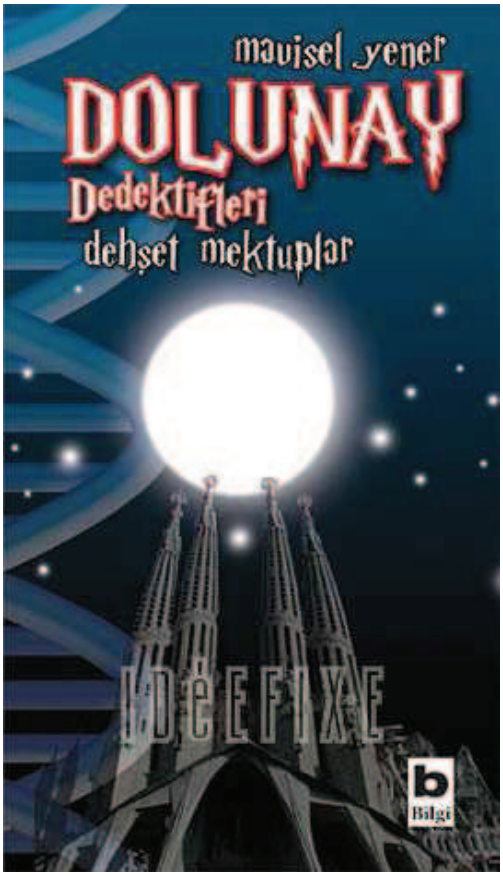

Bilgi Yayınevi Çocuk Kitaplığı
MAVİSEL YENER
MAVİ ELMA

mavisel yener
Sırsayar
romanı

MAVİSEL YENER
önce
çocuklar
düşledi

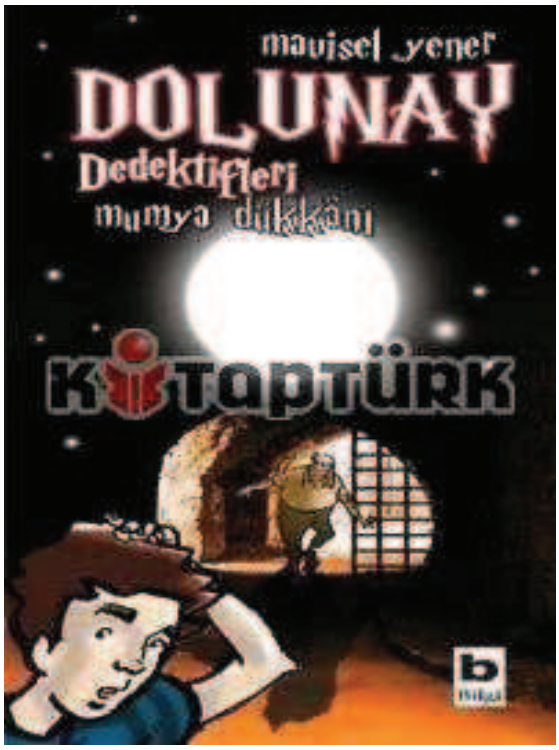
mavisel yener
DOLUNAY
Dedektifleri
mumya dükkânı
KİTAPTÜRK

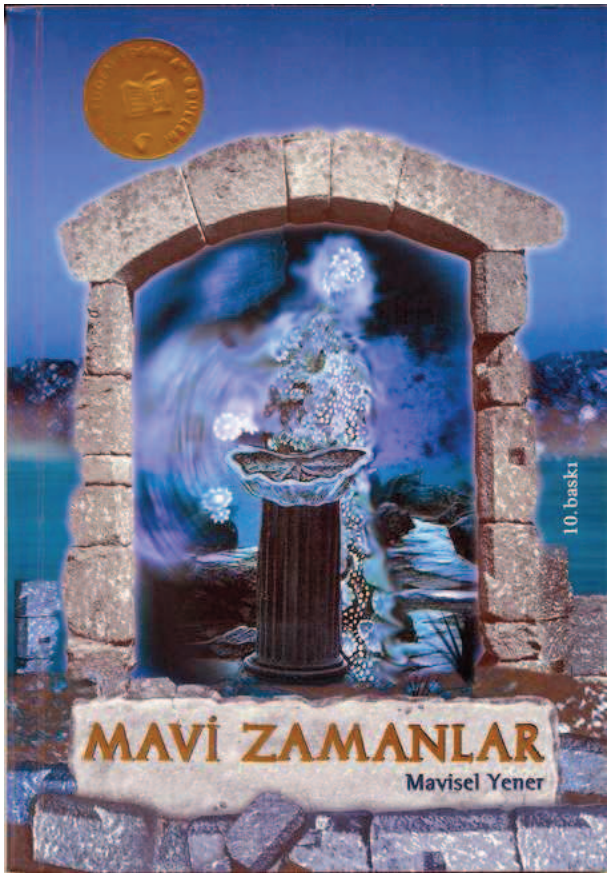
10. baskı
MAVİ ZAMANLAR
Mavisel Yener

Bilgi Yayınevi Çocuk Kitaplığı
MAVİSEL YENER
MUSTAFA KEMAL'İN
KAYIP SESLERİNİN İZİNDE